



Πανεπιστήμιο Πειραιώς – Τμήμα Πληροφορικής

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«Ψηφιακός Πολιτισμός, Έξυπνες Πόλεις, IoT και Προηγμένες Ψηφιακές Τεχνολογίες»

Μεταπτυχιακή Διατριβή

Τίτλος Διατριβής	«Δημιουργία μεταδεδομένων για τα εξωτερικά χαρακτηριστικά των κατοικιών της Αθήνας (19^{ος} - αρχές 20^{ου} αιώνα) και χρήση του προτύπου VRA Core 4.0 για την περιγραφή και κωδικοποίησή τους» «Metadata creation for the characteristics of the facades of the houses of Athens (19th - early 20th century) and VRA Core 4.0 standard use for their description and codification»
Όνοματεπώνυμο Φοιτητή	Αθηνά Κρεμμύδα
Πατρώνυμο	Αλέξανδρος
Αριθμός Μητρώου	ΨΠΟΛ18017
Επιβλέπουσα	Σιούντρη Κωνσταντίνα, Διδάσκουσα

Απρίλιος 2021

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

(υπογραφή)

(υπογραφή)

(υπογραφή)

Κωνσταντίνα Σιούντρη
Διδάσκουσα ΠΜΣ

Δημήτριος Βέργαδος
Καθηγητής

Ιωάννης Αναγνωστόπουλος
Αναπληρωτής Καθηγητής

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του μεταπτυχιακού «Ψηφιακός Πολιτισμός, Έξυπνες Πόλεις IoT και Προηγμένες Ψηφιακές Τεχνολογίες», του τμήματος Πληροφορικής, του Πανεπιστημίου Πειραιώς.

Αρχικά, θέλω να ευχαριστήσω θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κα Κωνσταντίνα Σιούντρη για την ευκαιρία που μου έδωσε και την εμπιστοσύνη που μου έδειξε, να ασχοληθώ με τη μελέτη ενός πολύ ενδιαφέροντος θέματος, καθώς και για την σημαντικότερη επιστημονική καθοδήγηση και την πολύτιμη βοήθειά της. Στη συνέχεια θέλω να ευχαριστήσω τον διευθυντή του μεταπτυχιακού προγράμματος κ. Δημήτριο Βέργαδο για την δυνατότητα που μου έδωσε να συμμετέχω στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών. Ακόμη, ευχαριστώ τον συμφοιτητή μου Ηλία Σακελλάρη για τη μεγάλη βοήθεια και τις γνώσεις που μου παρείχε σε θέματα Αρχιτεκτονικής και συγκεκριμένα σχετικά με την πλατφόρμα HBIM (Historic Building Information Modeling).

Τέλος, ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω στην τριμελή κριτική επιτροπή που ευγενικά δέχτηκε να αξιολογήσει την παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	3
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	9
ABSTRACT	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	11
1. ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ.....	11
1.1 Η ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ (19 ^{ος} αιώνας).....	13
1.2. ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΤΙΡΙΩΝ	14
1.3. ΦΕΡΟΝΤΑΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΛΗΡΩΣΗΣ	17
1.4. ΣΤΕΨΗ	19
1.5. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΣ ΔΙΑΚΟΣΜΟΣ	20
1.6. ΑΝΟΙΓΜΑΤΑ.....	22
1.7. ΕΞΩΣΤΕΣ.....	24
1.8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	29
2. ΕΚΛΕΚΤΙΚΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ.....	29
2.1. Η ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ (ΤΕΛΗ 19 ^{ΟΥ} -ΑΡΧΕΣ 20 ^{ΟΥ} ΑΙΩΝΑ)	30
2.2. ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΤΗΡΙΩΝ	31
2.3. ΤΟΙΧΟΔΟΜΙΑ	32
2.4. ΣΤΕΨΗ	34
2.5. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΣ ΔΙΑΚΟΣΜΟΣ	36
2.6. ΑΝΟΙΓΜΑΤΑ	37
2.7. ΕΞΩΣΤΕΣ.....	39
2.8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	42
3. ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ	42
3.1. Η ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ (1920-1940).....	43
3.2. ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΤΙΡΙΩΝ	44
3.3. ΦΕΡΟΝΤΑΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΛΗΡΩΣΗΣ	48
3.4. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΣ ΔΙΑΚΟΣΜΟΣ	50
3.5. ΑΝΟΙΓΜΑΤΑ	52
3.6. ΕΞΩΣΤΕΣ.....	60
3.7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	66
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	70
4. Η ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ DATABASES ΣΕ ΜΝΗΜΕΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ	70
4.1 Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΦΥΙΑΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΟΥΣ (CROWDSOURCING) ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	73
5. ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ VRA Core 4.0	73
5.1 ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	82

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ.....	88
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1	90
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ 249 ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΙΚΩΝ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ	90
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	110

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΕΙΚΟΝΩΝ

1. Μέγαρο Θ. Ράλλη
2. Μέγαρο Αθηνογένους
3. Ανοικτός τύπος λαϊκής κατοικίας
4. Κλειστός τύπος κατοικίας
5. Μέγαρο Γ. Γεννάδιου
6. Οικία Ι. Κουτσογιάννη
7. Ημιτριώροφη κατοικία Κοκορόπουλου
8. Κάτοψη της κατοικίας Κοκορόπουλου
9. Κτήρια της οδού Κολοκοτρώνη
- 9^α. Κτήρια της οδού Κολοκοτρώνη (σήμερα)
10. Τοιχοποιία με λαξευτή λιθοδομή
11. Η αρχιτεκτονική της κατώτερης ζώνης της οικίας Ι. Κουτσογιάννη
12. Οικία στην συμβολή των οδών Ιπποκράτους και Αραχώβης
13. Οικία στην οδό Ιπποκράτους 21
14. Διώροφο κτήριο με αετωματική στέψη
15. Η οικία Νταβάρη
16. Αετώματα στις πλαϊνές όψεις του κτηρίου
17. Χρήση ακραίων αετωματικών στοιχείων σε πρόσοψη
18. Διπλοκατοικία στην Βάθη (οδός Παλαιολόγου 25)
19. Πολυκατοικία (οδός Ασκληπιού)
20. Μέγαρο Μελά
21. Ιλίου Μέλαθρον
22. Αρχοντικό της οδού Αδριανού 96
23. Η πολυκατοικία Σκουζέ
24. Οικία στην οδό Τριπόδων 22
25. Είσοδος στο κέντρο της κατοικίας
26. Ύπαρξη δύο εισόδων
27. Τοποθέτηση εισόδου στο πλάι
28. Οικία στην οδό Κολοκυνθούς 45
29. Οικία στην οδό Παλαιολόγου 25
30. Πρώιμη μορφή φουρυσίου με λιτή πλαστική επεξεργασία
31. Φουρούσι με πλούσιο διάκοσμο
32. Ελλειπτικό σχήμα έλικα φουρυσίου
33. Βεργία σε γεωμετρικούς σχηματισμούς
34. Κιγκλίδωμα κατασκευασμένο στην Ευρώπη
35. Κιγκλίδωμα από σφυρήλατο σίδηρο
36. Χυτοσιδηρό κιγκλίδωμα με στυλιζαρισμένες μυθολογικές φιγούρες
37. Χυτοσιδηρό κιγκλίδωμα με θέματα εισαγόμενα από την Ευρώπη
38. Ξενοδοχείο Acropolis Palace
39. Ξενοδοχείο Acropolis Palace (ανακαινισμένο)
40. Πολυκατοικία στην οδό Ασκληπιού
41. Κάτοψη 1^{ου} ορόφου στην οδό Δερβενίων
42. Μέγαρο Λιβιεράτου

43. Μέγαρο Λιβιεράτου
44. Χρήση ισόδομου συστήματος στην βάση του κτιρίου
45. Οικία Σαρλή
46. Οικία Ιπποκράτους & Μεθώνης
47. Οικία στην οδό Αχαρνών 55
48. Ιλίου Μέλαθρον
49. Μέγαρο Ψύχα
50. Οικία Καπιτσάλα
51. Οικία στην οδό Αχαρνών 55 (στέψη)
52. Κτίριο στην οδό Ζαΐμη 11
53. Μέγαρο Μηταράκη
54. Κτίριο στην οδό Γ' Σεπτεμβρίου & Μάρνης
55. Σαρόγλειο Μέγαρο
56. Πολυκατοικία στην οδό Παλαιολόγου
57. Πολυκατοικία στην οδό Γ' Σεπτεμβρίου 47
58. Πολυκατοικία στην οδό Κεφαλληνίας 14
59. Διπλοκατοικία Καπογιαννοπούλου
60. Κτίριο στην οδό Αριστοτέλους
61. Πολυκατοικία στην οδό Κεφαλληνίας
62. Μέγαρο Κ. Σαμαρά
63. Κάτοψη 3^{ου} ορόφου Μεγάρου Κ. Σαμαρά
64. Αντιστροφή της φοράς του έλικα
65. Έλικας ελλειπτικού σχήματος
66. Το μέγαρο Μαζίμου
67. Κατοικία στους Αμπελόκηπους
68. Διώροφο κτίριο στην οδό Επτανήσου
69. Ο προσφυγικός συνοικισμός στην Καισαριανή
70. Κρατικοί συνοικισμοί Τζιτζιφιών
71. Τα προσφυγικά στην Λ. Αλεξάνδρας
72. Η πολυκατοικία στην οδό Ζαΐμη & Στουρνάρη
73. Η «μπλε» πολυκατοικία Αντωνόπουλου
74. Τριπλοκατοικία στην οδό Ζωοδόχου Πηγής
75. Πλάκες με νευρώσεις
76. Οικία στην οδό Πινδάρου
77. Κατοικία με εγχάρακτη τοιχοποιία
78. Αρτιφισιέλ επίχρισμα
79. Αρτιφισιέλ επίχρισμα
80. Ημιτριώροφη κατοικία Α. Σταυροπούλου
81. Οικία Βοϊβόνδα
82. πέργκολα κτηρίου
83. πέργκολα κτηρίου
84. Η πέργκολα στο κτήριο της οδού Σκουφά 16
85. Κτίριο στην οδό Ευπόλιδος
86. Οικία «Φοίβου Δώμα»
87. Οικία Καραπάνου
88. Είσοδοι οικίας στην οδό Ιθάκης 42
89. Είσοδος της οικίας στην οδό Επτανήσου
90. Μονοκατοικία στον Κολωνό
91. Τύποι εισόδων
92. Είσοδος διπλοκατοικίας Βερυκοκάκη
93. Είσοδοι οικίας Ι. Λαλαούνη

94. Στρογγυλός φεγγίτης πάνω από την εξώθυρα
95. Καρέ τζάμια σε εξώθυρα
96. Είσοδοι διπλοκατοικίας Γκυΐλφόρδου
97. Τριπλοκατοικία στην οδό Ζ. Πηγής
98. Η εξώθυρα της οικίας Βενιζέλου
99. Η εξώθυρα της πολυκατοικίας Βουλγαρίδη-Στραβοσκιάδου
100. Εξώθυρα διακοσμημένη με στοιχεία αρ ντεκό
101. Η είσοδος της πολυκατοικίας στην οδό Στουρνάρη & Ζαΐμη
102. Καρέ παράθυρα (Ίδρυμα Θεοχάρη)
103. Καρέ παράθυρα (Σίνα 15)
104. Καρέ παράθυρα (Σίνα 17)
105. Η πολυκατοικία Λαμπάκου
106. Ορθογώνιος, κάθετος φεγγίτης (Πάτμου 54 & Καλλινίκου)
107. (αρ.) Τα γωνιακά παράθυρα των έρκερ με τα ανασυρόμενα υαλοστάσια και τα ανακλινόμενα ξύλινα ρολά της πολυκατοικίας Σακελλαρίου ή Μαρινόπουλου
(δεξ.) Ανακλινόμενα ξύλινα ρολά σε κτίριο στο Κολωνάκι
108. Ανασυρόμενα ρολά (28^{ης} Οκτωβρίου 54)
109. Παντζούρια γαλλικού τύπου (Ζαγορίων 3)
110. Οικία Φωκά
111. Τριπλοκατοικία στην οδό Δροσοπούλου
112. Έρκερ της οικίας στην οδό Μαυροματαίων & Κότσικα
113. Τριπλοκατοικία στην οδό Μετσόβου & Ρεθύμνου
114. Διώροφη οικία Κιρκή (1928-29) του αρχιτέκτονα Μπόνη
115. Οικία στο λόφο Φιλοπάππου
116. Οικία Στριγγλή
117. Έρκερ της πολυκατοικίας στην οδό Πλουτάρχου 10
118. Το κιγκλίδωμα της οδού Ιθάκης
119. Οικία Σεβαστοπούλου & Αναγνωστοπούλου
120. Δίδυμες κατοικίες στην οδό Ιουλιανού
121. Τα κιγκλιδώματα της πολυκατοικίας Μάρκου Νομικού
122. Τα κιγκλιδώματα της πολυκατοικίας στην οδό Β. Σοφίας & Λαμπάκου
123. Τα κιγκλιδώματα της πολυκατοικίας στην οδό Κανάρη
124. XML σε μορφή κειμένου (αρ.) και σε δενδρική δομή (δεξ.)
125. Παράδειγμα ταυτότητας (refid) του στοιχείου isodomic system
126. Τμήμα της σελίδας work 1 Neoclassical Architecture
127. Τμήμα της σελίδας work 2 Eclecticism
128. Τμήμα της σελίδας work 2 Modern Architecture
129. Διατομές γείσου
130. Κυμάτιο δωρικό, ιωνικό, λέσβιο
131. Τα «μπλε» σημεία του μνημείου που επιλέχθηκαν για την αναζήτηση πληροφοριών στο περιβάλλον Revit και τα «παράθυρα» του εργαλείου Dynamo
132. Παράδειγμα με χρήση σημείων στον χάρτη της Αγγλίας τις βιβλιοθήκες Carnegie.
133. Η βιβλιοθήκη Cathays Carnegie στην Αγγλία
134. Η λογική του VRML συστήματος
135. Το σύστημα VRML. Η τρισδιάστατη μορφή του αντικειμένου και οι πληροφορίες για την μορφή, το μέγεθος, το υλικό κ.λ.π.
136. Το τεχνολογικό πλαίσιο του «Synthesis Museum»
137. Το εξωτερικό και το εσωτερικό του μουσείου «Synthesis Museum»

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1	44
Πίνακας 2	46
Πίνακας 3	55
Πίνακας 4	55
Πίνακας 5	62
Πίνακας 6	63
Πίνακας 7	63
Πίνακας 8	75
Πίνακας 9	77
Πίνακας 10	79

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας, είναι τα χαρακτηριστικά των όψεων των κτηρίων, στην Αθήνα, κατά την Νεοκλασική, Εκλεκτικιστική και Μεσοπολεμική εποχή. Ειδικότερα, γίνεται η μελέτη και η ανάλυση των χαρακτηριστικών των ιστορικών κατοικιών, με σκοπό την ταξινόμηση και την ψηφιοποίηση τους σε μία βάση δεδομένων, που δημιουργήθηκε με πρότυπο την VRA Core 4.0.

Τα τρία πρώτα κεφάλαια στα οποία αναλύονται τα χαρακτηριστικά των όψεων των κτηρίων, χωρίζονται ανά εποχή. Συγκεκριμένα, τα παραπάνω στοιχεία προέκυψαν από την βιβλιογραφική έρευνα αλλά και από πληροφορίες από το διαδίκτυο, δηλαδή από τα social media, από βάσεις δεδομένων, ιστοσελίδες και ψηφιακές βιβλιοθήκες.

Το κάθε κεφάλαιο περιλαμβάνει εφτά ενότητες από τις οποίες η πρώτη αφορά τον γεωγραφικό χώρο που καταλάμβανε η πόλη της Αθήνας. Έπειτα, γίνεται η ανάλυση του μεγέθους των κτηρίων και των αρχών οργάνωσης των όψεων των αστικών κατοικιών. Στη τρίτη ενότητα αναλύονται τα υλικά δομής, τα είδη τοιχοποιίας και οι τεχνικές διακόσμησής τους. Στη συνέχεια, πραγματοποιείται η περιγραφή της διακόσμησης της στέψης στην Νεοκλασική και στην Εκλεκτικιστική αρχιτεκτονική. Η αρχιτεκτονική διακόσμηση των κτηρίων περιγράφεται στην πέμπτη ενότητα, η διακόσμηση των ανοιγμάτων στην έκτη και τα χαρακτηριστικά των μπαλκονιών στην έβδομη ενότητα.

Στο τέταρτο κεφάλαιο της διπλωματικής εργασίας περιγράφονται οι υφιστάμενες βάσεις δεδομένων στο διαδίκτυο για τα κτήρια αυτών των περιόδων και διευκρινίζεται η ανάγκη και οι λόγοι που οδήγησαν στη σκέψη για τη δημιουργία μεταδεδομένων, δηλαδή οργανωμένων στοιχείων για τις όψεις των αθηναϊκών κατοικιών από το 1830 έως το 1940. Επιπλέον, γίνεται αναφορά στην αξιοποίηση της ευφυίας του πλήθους (crowdsourcing) στους χώρους πολιτισμού και στην διαδικασία που ακολουθείται για την υλοποίηση της έρευνας.

Στο τελευταίο και πέμπτο κεφάλαιο, αρχικά περιγράφονται οι πληροφορίες για τη δημιουργία μίας βάσης δεδομένων σύμφωνα με τα στοιχεία της VRA Core 4.0 και παρουσιάζονται οι βάσεις δεδομένων που δημιουργήθηκαν για κάθε περίοδο ξεχωριστά. Τέλος, ακολουθούν κάποιες προτάσεις σχετικά με την χρησιμότητα και την αξιοποίησή της σε μνημεία πολιτισμού.

Λέξεις κλειδιά: Νεοκλασική Αρχιτεκτονική, Εκλεκτικιστική αρχιτεκτονική, Μεσοπολεμική Αρχιτεκτονική, όψεις κτηρίων, κατηγοριοποίηση χαρακτηριστικών, βάση δεδομένων, μεταδεδομένα, VRA Core 4.0

ABSTRACT

The object of these work analyzes the façades characteristics of buildings located in Athens, during the Neoclassical, Eclectic and Interwar period. In particular, the aim is to organize and analyze the characteristics of the houses using the VRA Core 4.0 database model, as a reference.

This thesis is composed of six chapters. The first three chapters are divided in historical periods and include a description of the houses' external elements. Literature and web research, such as social media, databases, web pages and digital libraries was conducted. Each chapter has seven sections from which the first one refers to the geographical area of Athens. The second section analyzes the size of the buildings and the conditions under the houses' facades where organized. The third section refers to the structural materials, the types of masonry and their decoration techniques. Moreover, the roofing decoration described in the period of Neoclassical and Eclectic architecture. Building's rhythmic and morphological elements of architectural decoration are analyzed in fifth section, doors and windows' decoration in sixth section and the characteristics of balconies in seventh section.

The fourth chapter of this thesis describes databases examples and clarifies the importance and the reason of creating metadata about the Athens houses external characteristics, from 1885 until 1930.

The fifth chapter includes details about the creation of a database based on VRA Core 4.0 elements and the databases that created separately for the Neoclassical, Eclectic and Interwar period. In conclusion the last chapter indicates some ideas regarding the utilization of this database in culture.

Keywords: Neoclassical architecture, Eclecticism, Modern architecture, buildings facades, categorization, data base, metadata, VRA Core 4.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, ο ελλαδικός χώρος βρίσκονταν υπό οθωμανική κατοχή, ενώ τα Επτάνησα ήταν βενετοκρατούμενα. Μετά την Απελευθέρωση ξεκίνησε η προσπάθεια πολεοδομικού σχεδιασμού της πόλης της Αθήνας από τους αρχιτέκτονες Κλεάνθη και Shaubert.¹ Έτσι, ακολούθησε μία περίοδος δημιουργίας νέων κοινωνικών δομών, ανάπτυξης της βιομηχανίας και αστικοποίησης.

Ήδη από τον 18^ο αιώνα, το Νεοκλασικό στυλ δέσποζε στην Ευρώπη. Τα χαρακτηριστικά του ήταν η πλαστικότητα και αρμονία στους όγκους και η επιμελημένη διακόσμηση με αετώματα, παραστάδες, ζωφόρους, εξώστες με ελικοειδή φουρούσια, περίτεχνα κιγκλιδώματα με σκηνές από την φύση και την μυθολογία κ.α. Στην Αθήνα η κατασκευή κτηρίων σύμφωνα με τα πρότυπα από την Ευρώπη ξεκίνησε μετά το 1836, ενώ μέχρι το 1834 οι αθηναϊκές κατοικίες ήταν απλά διώροφα οικοδομήματα με δύο ή τρία δωμάτια, με κήπο ή αυλή, γιατί και υπήρχαν «ελάχιστα» μεγάλα κτίσματα με δώδεκα ή δεκαέξι δωμάτια (κατάλογος αθηναϊκών οικιών «*παράρτ. Αρχαιολογικού Δελτίου 1929, Αι παλαιαί απαλλοτριώσεις χάριν Ανασκαφής των Αρχαίων Αθηνών*»)².

Στα Ανάκτορα (σήμερα Βουλή των Ελλήνων), πραγματοποιήθηκε η εμφάνιση του κλασικού ύφους στην Ελλάδα (1836), ενώ στη συνέχεια κτίστηκε το μέγαρο «Πισσία», το Πανεπιστήμιο (1843), το Τοσίτσειο Παρθεναγωγείο (1858), το Μετσόβιο Πολυτεχνείο (1862-1876) κ.α.³ Τα μέγαρα της αστικής τάξης, λειτούργησαν ως πρότυπα για την μεσαία τάξη αλλά σε μία πιο οικονομική, από άποψη υλικών, εκδοχή.⁴ Στο σύνολό τους οι κατοικίες της Αθήνας ήταν μονόροφες ή διώροφες με τριμερή κάτοψη μέχρι και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

Παράλληλα, στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, εμφανίστηκε ένα στυλ που συνδύαζε τα κλασικά στοιχεία μαζί με άλλα, διαφόρων περιόδων, σε ένα μόνο κτήριο. Πρόκειται για τον Εκλεκτικισμό, γνωστό αρχιτεκτονικό στυλ για τον έντονο διάκοσμό του. Στα κτήρια της περιόδου, έγινε σύνθεση του art nouveau (διεθνές κίνημα που αναπτύχθηκε το 1890-1910 και διακρίνεται για την επιτήδευση των μορφών κυρίως από στοιχεία της φύσης⁵), της Baux arts (αρχιτεκτονικό στυλ που διδάχτηκε στην σχολή *École des Beaux-Arts* του Παρισιού από το 1830 έως τα τέλη του 19^{ου} αιώνα και χρησιμοποιεί νέα, μοντέρνα υλικά όπως το σίδηρο και το γυαλί⁶) του νεομπαρόκ (στυλ που εμφανίστηκε στην Ιταλία το 1600-1750 και είναι έντονα συνδεδεμένο με την ζωγραφική. Χαρακτηριστική είναι η χρήση χρωμάτων και φωτοσκιάσεων καθώς και η υπερβολική χρήση διακοσμητικών στοιχείων π.χ. γλυπτών⁷), της βιεννέζικης secession (κίνημα καλλιτεχνών στη Βιέννη του 1897, με στόχο την δημιουργία ενός καλλιτεχνικού στυλ που δεν θα ήταν επηρεασμένο από καμία καλλιτεχνική περίοδο⁸) και άλλων γνωστών αρχιτεκτονικών στυλ.

Μετά το 1920, η ανάπτυξη της βιομηχανίας και η ανάγκη για στέγαση της εργατικής τάξης αλλά και των προσφύγων της Μικρασιατικής καταστροφής του 1922, οδήγησε στην κατασκευή όλο και περισσότερων κατοικιών και πολυκατοικιών. Στην αρχιτεκτονική της Μεσοπολεμικής περιόδου είναι εμφανείς οι επιρροές από τη γερμανική σχολή του Bauhaus (1913-1933, που ιδρύθηκε από τον W. Gropius (1883-1969) δηλαδή οι απλές κατασκευές απομακρυσμένες από τα εντυπωσιακά κλασικιστικά στοιχεία και τις έντονες εξωτερικές διακοσμήσεις των προηγούμενων χρόνων (αρχές 19^{ου} -αρχές 20^{ου} αιώνα). Επίσης δόθηκε έμφαση στη λειτουργικότητα του χώρου της κατοικίας, προσαρμοσμένη στις ανάγκες των κατοίκων της και βασισμένη στις μελέτες του Le Corbusier (1887-1965) - για τις καλύτερες συνθήκες διαβίωσης των ανθρώπων στα αστικά κέντρα. Εξωτερικά των οικιών, οι επιφάνειες των τοίχων

¹ Φυλιππίδης, Δημήτρης, (1984), «*Νεοελληνική αρχιτεκτονική*», Αθήνα, Μέλισσα, σελ. 73

² Μπίρης, Μάνος Γ., Καρδαμίτση – Αδάμη, Μάρω, (2001), «*Νεοκλασική αρχιτεκτονική στην Ελλάδα*», Αθήνα, Μέλισσα, σελ. 80

³ Μπίρης, Μάνος Γ., Καρδαμίτση – Αδάμη, Μάρω, (2001), «*Νεοκλασική αρχιτεκτονική στην Ελλάδα*», Αθήνα, Μέλισσα, σελ. 100

⁴ Μπίρης, Μάνος Γ., (2003), «*Αθηναϊκή αρχιτεκτονική: 1875-1925*», Αθήνα, Μέλισσα, σελ.49

⁵ Πηγή,

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%81_%CE%9D%CE%BF%CF%85%CE%B2%CF%8C,18/12/20

⁶ Πηγή, https://en.wikipedia.org/wiki/Beaux-Arts_architecture,18/12/20

⁷ Πηγή, <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CF%80%CE%B1%CF%81%CF%8C%CE%BA,18/12/20>

⁸ Πηγή,

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%96%CE%B5%CF%84%CF%83%CE%B5%CF%83%CE%B9%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82,18/12/20>

καλύφθηκαν με αρτιφισιέλ επίχρισμα ή παρέμειναν λείες και εμφανίστηκαν οι κλειστές προεξοχές (έρκερ) στην όψη των κτηρίων και η χρήση νέων υλικών όπως το μεπετόν, ο χάλυβας κ.α.

Αρχικός σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη των χαρακτηριστικών των όψεων της Νεοκλασικής, Εκλεκτικιστικής και Μεσοπολεμικής αρχιτεκτονικής, στην πλειοψηφία τους. Πιο συγκεκριμένα, στα τρία κεφάλαια, τα οποία χωρίζονται ανά περίοδο, γίνεται μία περιληπτική περιγραφή του χώρου που καταλάμβανε η πόλη της Αθήνας ανά χρονολογία και έπειτα η ανάλυση και η κατηγοριοποίηση των στοιχείων των όψεων, καταναμετημένα στα υποκεφάλαια, μέγεθος κτηρίων, τοιχοδομία, στέψη, αρχιτεκτονικός διάκοσμος, ανοίγματα και μπαλκόνια. Επίσης, στο τέλος του κάθε κεφαλαίου συμπεριλαμβάνονται τα συμπεράσματα της μελέτης. Στο τέταρτο κεφάλαιο, αναφέρονται τα συνολικά στοιχεία που ερευνηθήκαν στα προηγούμενα, ταξινομημένα σε πίνακες, με στόχο την δημιουργία μίας βάσης δεδομένων σε γλώσσα XML. Στο πέμπτο κεφάλαιο, πραγματοποιείται η ανάλυση της βάσης δεδομένων, πρότυπο της οποίας αποτέλεσε η VRA Core 4.0 και χρησιμοποιήθηκε το λεξικό του Getty Research Institute για την εύρεση της refid ταυτότητας της ορολογίας, η οποία γράφτηκε στην αγγλική γλώσσα, καθώς πρόκειται για λεξικό της παγκόσμιας κληρονομιάς. Η βάση δεδομένων που δημιουργήθηκε αποτελεί έναν κατάλογο των ρυθμολογικών και μορφολογικών τάσεων στην αρχιτεκτονική των αστικών κατοικιών στην Αθήνα από τον 19^ο έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, που μπορεί να συνδεθεί με άλλα Έργα, Συλλογές ή Εικόνες, με στόχο την αναλυτική ψηφιοποιημένη πληροφορία και την διατήρησή της στο χρόνο.

Η μεταπτυχιακή διατριβή, ολοκληρώνεται με τα συμπεράσματα, όπου γίνεται μία γενική ανασκόπηση της θεματολογίας που αναλύθηκε και της μεθοδολογίας που χρησιμοποιήθηκε για την ταξινόμησή της στην βάση δεδομένων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Η Νεοκλασική αρχιτεκτονική είναι ένα αρχιτεκτονικό στυλ οι βάσεις του οποίου πηγάζουν από το νεοκλασικό κίνημα και η αρχή του χρονολογείται τον 18^ο αιώνα.⁹ Η διάδοση του νεοκλασικισμού ξεκίνησε από την Ευρώπη ως δυτική πολιτιστική κίνηση στα εικαστικά, στις τέχνες, στο θέατρο, στη λογοτεχνία, στην μουσική και στην αρχιτεκτονική, που εμπνέονται από την κλασική τέχνη και τον πολιτισμό της αρχαίας Ελλάδας και της αρχαίας Ρώμης.¹⁰ Λόγω, των ανασκαφών στην Καμπανία, το Ηράκλειο και την Πομπηία, ο ερευνητής Γιόχαν Γιοακίμ Βίνκελμαν έγραψε την «Ιστορία της Τέχνης της Αρχαιότητας» το 1764, επηρεάζοντας τις αντιλήψεις των συγχρόνων του. Σύμφωνα με τον Βίνκελμαν κατά την περίοδο της κλασικής αρχαιότητας, η τέχνη που βασιζόνταν στο ιδανικό «ωραίο» και το τέλειο εκφράστηκε με την απόδοση της πλαστικότητας στα γλυπτά, τις αρμονικές αναλογίες και τις καθαρές μορφές στην αρχιτεκτονική και την έκφραση του πόνου ή του πάθους στην ποίηση. Το έργο του Βίνκελμαν αποτέλεσε βάση για την κατανόηση της τέχνης μέσα από τα σχήματα και τους ρυθμούς, με σκοπό την προβολή του «ωραίου», της ηρεμίας και της γαλήνης χρησιμοποιώντας στοιχεία της φύσης.¹¹

Στο σύνολό της η αρχιτεκτονική της περιόδου επιζητούσε την ανάδειξη του «ωραίου», βασιζόμενη σε κανόνες της ελληνικής και ρωμαϊκής αρχιτεκτονικής με στόχο την αρμονία και την ισορροπημένη σχέση των κτηρίων με το περιβάλλον. Στη νεοκλασική αρχιτεκτονική, χαρακτηριστικές ήταν και οι αλλαγές στην εσωτερική διαρρύθμιση των χώρων, η χρήση νέων υλικών, σύμφωνα με τις ανάγκες του κτηρίου και οι αλλαγές στην πολεοδομία, δηλαδή στην οργάνωση των πόλεων, όπως οι επιβλητικές πλατείες, οι μεγάλοι άξονες κ.α.¹²

⁹ Πηγή https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%B5%CE%BF%CE%BA%CE%BB%CE%B1%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CF%84%CE%B5%CE%BA%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE , 31/03/20

¹⁰ Πηγή,

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%B5%CE%BF%CE%BA%CE%BB%CE%B1%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82>, 18/12/20

¹¹ Πηγή <http://www.artmag.gr/art-history/art-history/item/468-neoclassicism> , 31/03/20

¹² Πηγή <http://www.artmag.gr/art-history/art-history/item/468-neoclassicism> , 31/03/20

Στην Ελλάδα, ο νεοκλασικισμός χρονολογείται από τον 19^ο έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Η απελευθερωμένη τότε Ελλάδα, προσπάθησε να ‘ταιριάξει’ με τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά κράτη. Η αποδοχή των νεοκλασικών αρχών και οι υλοποίησή τους στην πορεία της αναγέννησης της Ελλάδας, οδήγησαν στην θεμελίωση του νεοκλασικού ρυθμού στον ελληνικό χώρο. Η ύπαρξη αρχαίων μνημείων στη χώρα, αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα μελέτης για τους αρχιτέκτονες της εποχής, όπως φαίνεται και μέσα από τα κτήρια.¹³

Σύμφωνα με τον Σόλωνα Κυδωνιάτη, ο νεοκλασικισμός στην Ελλάδα χωρίζεται σε τρεις περιόδους, κατά την πρώτη, πρώιμη περίοδο έδρασαν οι αρχιτέκτονες Κλεάνθης, Κάλκος και Gartner, κατά την δεύτερη περίοδο (μέχρι τα τέλη του 19^{ου} αιώνα), οι αδερφοί Χάνσεν και ο Καυτατζόγλου, ενώ κατά την Τρίτη περίοδο (από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα μέχρι τις αρχές του 20^{ου}), ο Τσίλλερ.

Στην πρώιμη περίοδο, η οποία χρονολογείται κατά την διάρκεια της Βασιλείας του Όθωνα (1833-1862), έφτασαν στην χώρα πολλοί Βαυαροί μηχανικοί, τεχνίτες και Γερμανοί αρχιτέκτονες, τα έργα των οποίων επηρέασαν τους Έλληνες μηχανικούς και τεχνίτες. Η εξάπλωση του νεοκλασικού ρυθμού στη χώρα, καθώς και η διατήρησή του προέκυψε από το γεγονός ότι τα κλασικιστικά στοιχεία του 7^{ου}-4^{ου} αιώνα ήταν πάντα εμφανή στην ελληνική αρχιτεκτονική και τα υλικά δόμησης, τα ρυθμολογικά (χρήση κίωνων, ζωφόρων, αετωμάτων κ.α.) και μορφολογικά στοιχεία (χρήση παραστάδων για τον τονισμό της κατακόρυφης οργάνωσης των όψεων που «φέρουν» υπερκείμενο θριγκό κ.α.) είχαν επιβιώσει ανά τους αιώνες, σε κατασκευές όπως ο Παρθενώνας που κτίστηκε στην Αθήνα τον 5^ο αιώνα π. Χ ή ο Ναός του Δία στην Ολυμπία του ίδιου αιώνα. Έτσι, ήταν εύκολη η έρευνα των αρχαίων προτύπων και η αποδοχή τους, εφόσον προέρχονταν από την ιστορία του τόπου. Τα πρώτα κτήρια στην Αθήνα χαρακτηρίστηκαν για την μνημειακότητα, τον πλούσιο διάκοσμο (ανθρωμοστά ακροκέραμα, φουρούσια κ.α.), την συμμετρία των όψεων (χρήση προεξέχοντος μεσαίου τμήματος) και την τοποθέτηση εξωστών (κυρίως στο κεντρικό μέρος της όψης). Επίσης, ήταν έντονη η χρήση παραστάδων με κιονόκρανα, ανοιγμάτων, διακοσμητικών ζωνών, γεισιπόδων, θριγκών καθώς και η χρήση υλικών όπως το πεντελικό μάρμαρο, ο αιγινίτικος πορώλιθος ή ο αττικός ωμόπλινθος. Οι μεσαιές τάξεις, που δεν μπορούσαν να ανταποκριθούν οικονομικά στην κατασκευή μεγάρων, όπως το Μέγαρο του Θ. Ράλλη (1836), στην βόρεια πλευρά της πλατείας Κλαυθμώνος που κτίστηκε από τον αρχιτέκτονα Κλεάνθη (εικ. 1) ή το Μέγαρο Αθηνογένους (1875-1880) στην οδό Σταδίου 70, με βάση σχέδια ξένου αρχιτέκτονα που εργαζόταν στην Ελλάδα (εικ. 2), τα χρησιμοποίησαν ως πρότυπα, αντικαθιστώντας το μάρμαρο με κεραμικά υλικά, γύψο ή σοβά, προσαρμοσμένα στα μέτρα τα δικά τους και των μαστόρων τους.¹⁴

Στα κορυφαία έργα των αδερφών Χάνσεν (Χανς Κρίστιαν Χάνσεν 1850-1921 και Θεόφιλος Χάνσεν 1813-1891), ανήκουν το Πανεπιστήμιο (1849), η Ακαδημία (1859) και η Βιβλιοθήκη (1888) όπου είναι ορατά τα κλασικιστικά στοιχεία, όπως η χρήση αετωμάτων, κίωνων, η αρμονική διάρθρωση των όγκων, το ιωνικό πρόπυλο κ.α. επιρροές από την αρχιτεκτονική της αρχαίας Ελλάδας και συγκεκριμένα από το Ερέχθειο (421-406 π.Χ.) και τον ναό του Απόλλωνα στις Βάσσες (420-410 π.Χ.). Χαρακτηριστικό νεοκλασικό δημόσιο κτήριο του Λ. Καυτατζόγλου (1811-1885), είναι το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (1862-1875), με το εντυπωσιακό ιωνικό πρόπυλο στον όροφο του κεντρικού κτηρίου.¹⁵

Ο Ερνέστος Τσίλλερ (1837-1923), έχτισε ιδιωτικά και δημόσια κτήρια προς τα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Σύνδεσε την Αναγέννηση με την Αρχαιότητα «με διακριτές εκλεκτικιστικές τάσεις», δηλαδή την χρήση έντονου διακόσμου με θεματολογία από την αρχαιότητα (π.χ. αετώματα, κίονες, θριγκός, ζωφόρος κ.α.).¹⁶ Σημαντικά δημιουργήματά του είναι το Ιλίου Μέλαθρον (1881, σήμερα Νομισματικό Μουσείο), το Μέγαρο Σταθάτου (1895), το Μέγαρο Μελά (1874) κ.α.

¹³ Πηγή <http://www.artmag.gr/art-history/art-history/item/468-neoclassicism> , 31/03/20

¹⁴ Πηγή

http://oceanis.lib2.uniwa.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/386/pol_00769_6_O%20%CE%9D%CE%95%CE%9F%CE%9A%CE%9B%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%9A%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%A3%20%CE%A3%CE%A4%CE%97%CE%9D%20%CE%95%CE%9B%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%91.pdf?sequence=5&isAllowed=y , 31/03/20

¹⁵ Πηγή https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/3544/1/02_chapter_03.pdf , 05/01/21

¹⁶ Πηγή

<https://www.greekarchitects.gr/gr/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CF%84%CE%B5%CE%BA%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CF%82-%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%B5%CF%82/%CE%B5%CF%81%CE%BD%CE%AD%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%82-%CE%84%CF%83%CE%AF%CE%BB%CE%BB%CE%B5%CF%81-ernst-ziller-id677> , 05/01/21

Σήμερα σώζονται αρκετά κτήρια της περιόδου, όχι μόνο στην Αθήνα αλλά και σε άλλες πόλεις όπως η Ερμούπολη, το Ναύπλιο, η Πάτρα κ.α. Τα περισσότερα διατήρησαν τα χαρακτηριστικά του νεοκλασικισμού. Ιδιαίτερα ενδιαφέροντα, εκτός από τα δημόσια κτήρια και τις εκκλησίες όπου αντικατοπτρίζεται ο ρυθμός, είναι τα ιδιωτικά κτήρια (μονώροφα ή διώροφα), που θα αναλυθούν παρακάτω. Στο κάθε ένα περιλαμβάνονται νεοκλασικά στοιχεία διαμορφωμένα σύμφωνα με την καλλιτεχνική ιδιότητα του τεχνίτη και την οικονομική κατάσταση του ιδιοκτήτη. Παρατηρούνται διαφοροποιήσεις στην κλίμακα του κτίσματος, ελλείψεις στα ρυθμολογικά στοιχεία, χρήση πηλού αντί μαρμάρου στα αρχιτεκτονικά μέλη και χρήση 'τραβηχτού' κονιάματος για την αναπαράσταση κυματιών, αντί της λάξευσής τους με μάρμαρο ή πέτρα. Τα νεοκλασικά κτήρια, μέχρι και σήμερα ξεχωρίζουν διατηρημένα ή μη για τις άρτιες αναλογίες τους και την διακόσμηση τους με κίονες, αετώματα και ζωφόρους δίνοντας μία αίσθηση μεγαλοπρέπειας.¹⁷

	
<p>1. Μέγαρο Θ. Ράλλη (1836) (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), <i>Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925</i>, Αθήνα, Μέλισσα, σ. 57)</p>	<p>2. Μέγαρο Αθηνογένους (1875-1880) (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), <i>Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925</i>, Αθήνα, Μέλισσα, σ. 190)</p>

1.1 Η ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ (19^{ος} αιώνας)

Προτού γίνει η μελέτη στα χαρακτηριστικά των νεοκλασικών κατοικιών της Αθήνας, σημαντική είναι η σύντομη αναφορά στον χώρο που καταλάμβανε η πόλη τον 19^ο αιώνα. Από την περίοδο του 1880 μέχρι και την περίοδο του Γεωργίου Α' (1863-1913), οι περιοχές γύρω από τον λόφο της Ακρόπολης (Πλάκα, Ψυρρή, Αρρείος Πάγος κ.α.) κατοικούνταν από τους γηγενείς και τις μεσαίες και κατώτερες τάξεις καθώς και από τις πλούσιες οικογένειες οι κατοικίες των οποίων βρίσκονταν κυρίως στην Πλάκα.¹⁸ Επίσης, οι μεγαλοαστοί, έχτισαν τις κατοικίες τους το 1832-1863 γύρω από την σημερινή οδό Πειραιώς, στην αρχή της οδού Βασιλίσσης Σοφίας και Αμαλίας.¹⁹ Αντίθετα, τα μεσαία και αστικά στρώματα μετά το 1860 ξεκίνησαν την κατασκευή των σπιτιών τους δυτικά της οδού Πειραιώς και προς τον Λυκαβηττό.

Δυτικά της οδού Πειραιώς, οι περιοχές ονομάζονται Μεταξουργείο και Βάθεια και ήδη από το 1870 και 1880 αντίστοιχα ήταν πυκνοκατοικημένες και δομημένες σύμφωνα με το υποδάμιο σύστημα. Από αυτές τις περιοχές πραγματοποιήθηκε η επέκταση προς τις οδούς Λιοσίων και Αχαρνών (σημερινή ονομασία),²⁰ όπου δημιουργήθηκαν οι σιδηροδρομικοί σταθμοί Πελοποννήσου (1880) και Λαρίσης. Στην περιοχή δυτικά της οδού Αχαρνών (πρώην τμήμα Καματερού) κατοικούσαν οι κατώτερες τάξεις, για λόγους όπως «το ανθυγιεινό κλίμα στο εκεί κοίλωμα του εδάφους προς την κατωφέρεια της λεκάνης του Κηφισού ή η διαμετρική τοποθέτηση της περιοχής ως προς το 'επίσημο', το πολιτιστικό κέντρο της Αθήνας (Πανεπιστήμιο, Ανάκτορα κ.λπ)» τους οποίους υποθετικά παραθέτει ο Μ. Μπίρης.²¹

Η Ομόνοια, ήδη από το 1880 αποτελούσε μία ανεπτυγμένη περιοχή, η οποία όμως μέχρι και τις αρχές της βασιλείας του Γεωργίου Α' (1863-1913) ήταν αραιοκατοικημένη. Επίσης, με την τοποθέτηση της

¹⁷ Πηγή <http://www.artmag.gr/art-history/art-history/item/468-neoclassicism> , 31/03/20

¹⁸ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «*Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925*», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 19

¹⁹ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «*Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925*», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 19

²⁰ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «*Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925*», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 20

²¹ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «*Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925*», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 24

βιβλιοθήκης του Αδριανού στην πλατεία Βαρβακείου το 1886, η οδός Αθηνάς «*απέκτησε τον σημερινό θορυβώδη χαρακτήρα της*». Η επέκταση της πόλης από το ύψος του Πεδίου του Άρεως μέχρι και τα Πατήσια έγινε πολύ αργότερα (τέλη 19^{ου} αρχές 20^{ου} αιώνα).²² Αργότερα (1910) κτίστηκε και η περιοχή νότια του βράχου της Ακρόπολης από τις μεσοαστικές τάξεις. Η σημερινή περιοχή των Εξαρχείων, όπου κατοικούσαν τεχνίτες και άλλοι εργαζόμενοι στο κέντρο της Αθήνας, εντάχθηκε στο σχέδιο το 1865.²³

Στην περιοχή όπου βρίσκονται το Πανεπιστήμιο, η Ακαδημία, η Εθνική Βιβλιοθήκη, κατοικούσαν τον 19^ο αιώνα κυρίως πολιτικοί και διανοούμενοι και στο Κολωνάκι έκτισαν τις κατοικίες τους οι μεγαλοαστοί της Αθήνας.²⁴

Η περιοχή των Αμπελοκήπων είχε λίγα εξοχικά σπίτια και γενικά οι περιοχές στα ανατολικά της Αθήνας (Καισαριανή, Ζωγράφου κ.α.) επεκτάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή του 1922, περίοδος που θα αναλυθεί σε επόμενο κεφάλαιο.²⁵

1.2. ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΤΙΡΙΩΝ

Αρχικά το διάταγμα για την ανοικοδόμηση των πόλεων στην Ελλάδα «Περί υγιεινής πόλεων και οικοδομών» δημοσιεύτηκε το 1835 και συνοδεύτηκε από το διάταγμα «Περί εκτέλεσεως του σχεδίου της πόλεως των Αθηνών». Μέσα σε έντεκα άρθρα ορίστηκαν οι πολεοδομικές προδιαγραφές της Αθήνας (π.χ. το ύψος των οικοδομών, το μέγεθος των γηπέδων κ.α.). Στη συνέχεια ακολούθησαν και άλλα διατάγματα σχετικά με την οικοδόμηση δημόσιων κτηρίων και σχολείων.²⁶ Το 1860-70, δηλαδή κατά την πρώτη περίοδο του Γεωργίου Α' διαμορφώθηκαν κάποια από τα στοιχεία της αστικής αρχιτεκτονικής, όπως η λειτουργικότητα των κατοικιών και η χρήση οροφωδιαμερισμάτων στις μονώροφες ή διώροφες κατοικίες, η πρόσβαση στα οποία γίνονταν με ανεξάρτητα, εσωτερικά στην πλειοψηφία τους, κλιμακοστάσια. Οι εξωτερικοί χώροι, που χρησιμοποιούνταν ως αυλές τα προηγούμενα χρόνια περιορίστηκαν σε μέγεθος λόγω της αύξησης της ανοικοδόμησης της πόλης.²⁷

Το β' μισό του 19^{ου} αιώνα, η ζήτηση εκτάσεων γης για την ανοικοδόμησή τους αυξήθηκε σημαντικά, όπως και η τιμή τους. Για αυτόν τον λόγο, τα οικοπέδα ήταν μικρά. Συγκεκριμένα, σε περιοχές όπως τα Εξάρχεια ή το Μεταξουργείο, οι προσόψεις ορίστηκαν στα 8-10 μέτρα, ενώ το σύνηθες ήταν η έκταση της πρόσοψης στα 6 μέτρα σε βάθος 12-15 μέτρα.²⁸ Σύμφωνα με απογραφή του 1870, το κάθε σπίτι στέγαζε περίπου τρεις οικογένειες.²⁹

Λόγω των στενών οικοπέδων (5-7 μέτρα όψη), η ανάπτυξη του κτηρίου στις αρχές του 19^{ου} αιώνα πραγματοποιούνταν στο βάθος του οικοπέδου και χαρακτηριστικοί είναι ο ανοιχτός και ο κλειστός τύπος οικίας. Στον ανοικτό τύπο κατοικίας (εικ. 3) η είσοδος γίνονταν μέσω στενού παράσματος από την αυλή, η οποία παρόλο που περιορίστηκε σε μέγεθος, δεν έπαψε να χρησιμοποιείται για τις καθημερινές λειτουργίες του σπιτιού. Στον κλειστό τύπο κατοικίας (εικ. 4), που χρονολογείται την ίδια περίοδο, οι βοηθητικοί χώροι βρίσκονταν στο κατώι, η πρόσβαση στον όροφο πραγματοποιούνταν με εξωτερική λίθινη σκάλα και στον δεύτερο όροφο (εάν υπήρχε) με εσωτερική σκάλα.³⁰ Οι δύο τύποι συνυπήρχαν μέχρι και τα μέσα του αιώνα, αλλά ο κλειστός τύπος, παρείχε την δυνατότητα ύπαρξης αυτόνομων κατοικιών και επομένως την στέγαση μίας ή το πολύ δύο οικογενειών.³¹ Οι δύο τύποι, αποτέλεσαν την βάση για την μετάβαση από τις λαϊκές στις νεοκλασικές κατοικίες.³²

Κατά την περίοδο των αρχών τις βασιλείας του Γεωργίου Α' (1863-1913), οι όψεις αλλά και οι κατόψεις των μονοκατοικιών ή διώροφων πολυκατοικιών, κτίζονταν ακολουθώντας ένα «ρυθμικό

²² Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «*Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925*», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 20

²³ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «*Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925*», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 27

²⁴ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «*Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925*», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 28

²⁵ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «*Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925*», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 30

²⁶ Μπίρης, Μάνος Γ., Καρδαμίτση – Αδάμη, Μάρω, (2001), «*Νεοκλασική αρχιτεκτονική στην Ελλάδα*», Αθήνα, Μέλισσα, σελ. 84-85

²⁷ Μπίρης, Μάνος Γ., Καρδαμίτση – Αδάμη, Μάρω, (2001), «*Νεοκλασική αρχιτεκτονική στην Ελλάδα*», Αθήνα, Μέλισσα, σελ. 152

²⁸ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «*Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925*», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 35

²⁹ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «*Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925*», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 36

³⁰ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «*Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925*», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 45

³¹ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «*Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925*», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 46

³² Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «*Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925*», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 47

σχήμα», δηλαδή μία λειτουργική συνοχή και απλή συγκρότηση των χώρων. Στα αστικά μέγαρα που ήταν οι μονοκατοικίες των ανώτερων τάξεων και η κατασκευή τους είχε ξεκινήσει ήδη από την οθωνική περίοδο (1832-1863 μ. Χ.), με πρότυπα αντίστοιχα Γερμανικά, η κύρια όψη χωρίζονταν σε τρία μέρη, με το κεντρικό τμήμα να προεξέχει ελαφρώς και να ξεχωρίζει λόγω της τοποθέτησης ενός μπαλκονιού (εξώστη) ή λοτζίας.

Η όψη αποτελούνταν από την «βάσιν», το «μεσαίον» ή «κύριον μέρος» και την «στέψιν» με τον κλασικό θριγκό. Ένα από τα πρώτα παραδείγματα ήταν το μέγαρο του Γ. Γεννάδιου, στην οδό Ακαδημίας (1845), που κατεδαφίστηκε το 1960 (εικ. 5).³³ Η αστική αρχιτεκτονική της περιόδου ξεχώρισε για την ορθή κατανομή των χώρων σε κύριους και βοηθητικούς, διατηρώντας παράλληλα την συνολική γεωμετρική δομή και το ιδιαίτερο σύστημα αξόνων της όψης.³⁴ Η τριμερής διάρθρωση με κεντρική είσοδο και εξώστη στον όροφο ήταν ο πιο συνηθισμένος τύπος για την εποχή μέχρι και την περίοδο του όψιμου κλασικισμού (αρχές 20^{ου} αιώνα).³⁵ Η οικία Ι. Κουτσογιάννη (1865-1870), του Παναγιώτη Κάλκου (εικ. 6) αποτελεί ένα πρώιμο παράδειγμα για τα κτήρια της επόμενης περιόδου (τέλη 19^{ου} αι. – αρχές 20^{ου} αι.). Έχει τρεις ορόφους, ανεξάρτητες εισόδους για κάθε οροφδιαμέρισμα και μνημειακή όψη (προς την οδό Δεληγιώργη).³⁶

Το τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα, κτίστηκαν περισσότερες διώροφες ή ημιτριώροφες αθηναϊκές πολυκατοικίες, ιδιαίτερα στο κέντρο, λόγω τις ανάγκης για στέγαση του πληθυσμού.³⁷ Η κατασκευή τους ήταν σύμφωνα με τα καθορισμένα μέχρι τότε μορφολογικά στοιχεία. Πιο συγκεκριμένα, η νεοκλασική κατοικία είχε, μεγαλύτερο όγκο κτηρίου, συνήθως με ημιτριώροφη διάταξη, ελαχιστοποίηση του ακάλυπτου χώρου και προσθήκη του φωταγωγού-αεραγωγού. Δημιουργήθηκαν δύο διαφορετικές εισοδοί, οι οποίες οδηγούσαν στο αντίστοιχο κλιμακοστάσιο για τα οροφδιαμερίσματα, οι ημιυπαίθριοι διάδρομοι μετατράπηκαν σε εσωτερικούς προθάλαμους ή χωλ και τα οικοδομικά ή μορφολογικά στοιχεία ακολούθησαν συγκεκριμένα πρότυπα ή προκατασκευασμένα.³⁸ Έως και την πρώτη δεκαετία του 20^{ου} αιώνα (όψιμος νεοκλασικισμός), ακολουθούσαν ένας σύνθετος κτιριακός τύπος. Η ημιτριώροφη οικία Κοκορόπουλου στην οδό Φύλης 48 (εικ. 7-8), είναι ένα παράδειγμα των κτηρίων της περιόδου του όψιμου κλασικισμού, με πρόσοψη 12,50 μέτρα.³⁹ Μάλιστα, σε αυτό το κτήριο η είσοδος μέσω υπαίθριου χώρου αντικαταστάθηκε από προθαλάμους και εσωτερικά κλιμακοστάσια.⁴⁰

Μέχρι και τα τέλη του αιώνα, ήταν σημαντική η διάρθρωση του χώρου στην Αθήνα, λόγω της ανάγκης ανοικοδόμησής του αλλά και η εξοικονόμησή του.⁴¹ Μάλιστα, παρατηρείται η χρήση των ισογείων των κτηρίων ως καταστήματα. Στην οδό Κολοκοτρώνη στους αριθμούς 3, 5 και 7 (εικ. 9, 9^α) τα ισόγεια των κτηρίων με ύψος 6 μέτρα χρησιμοποιούνταν ως επαγγελματικοί χώροι (μαγαζιά, αποθήκες κ.α.), ιδιαίτερα στο εμπορικό κέντρο της πόλης.⁴²

Συνολικά, το μέγεθος των κτηρίων της Νεοκλασικής περιόδου, εξελίχθηκε από τις μονώροφες ή διώροφες κατοικίες με εξωτερική σκάλα και αυλή, των αρχών του 19^{ου} αιώνα, σε ελαχιστοποίηση του χώρου της αυλής, στην κατασκευή διώροφων ή τριώροφων κτισμάτων με οροφδιαμερίσματα με ανεξάρτητες εισόδους, στην μετατροπή των ημιυπαίθριων διαδρόμων σε φωταγωγούς αεραγωγούς και τέλος στην χρήση του ισογείου των κατοικιών ως μαγαζιά ή αποθήκες.

³³ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 47

³⁴ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 49

³⁵ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 65

³⁶ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 74

³⁷ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 68



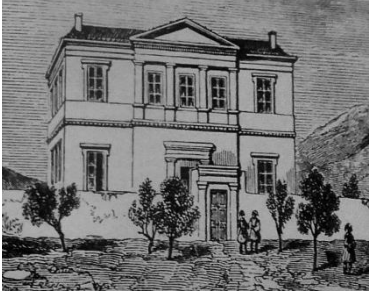

³⁸ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 68

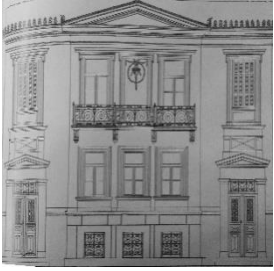
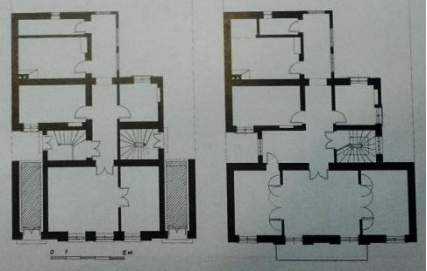


³⁹ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 76

⁴⁰ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 78

⁴¹ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 99

⁴² Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 99

	
<p>3. Ανοικτός τύπος λαϊκής κατοικίας. Είσοδος από την αυλή (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925, Αθήνα, Μέλισσα, σ. 42)</p>	<p>4. Κλειστός τύπος κατοικίας. Είσοδος μέσω εξωτερικής λίθινης σκάλας. (Οικία R. Church) (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925, Αθήνα, Μέλισσα, σ. 45)</p>
	
<p>5. Μέγαρο Γ. Γεννάδιου (1845) (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925, Αθήνα, Μέλισσα, σ. 49)</p>	<p>6. Οικία Ι. Κουτσογιάννη (1865-1870) (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925, Αθήνα, Μέλισσα, σ. 77)</p>

	
<p>7. Ημιτριώροφη κατοικία Κοκορόπουλου (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925, Αθήνα, Μέλισσα, σ. 79)</p>	<p>8. Κάτοψη της κατοικίας Κοκορόπουλου (ισόγειο και όροφος). (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925, Αθήνα, Μέλισσα, σ. 78)</p>
	
<p>9. Κτήρια της οδού Κολοκοτρώνη (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925, Αθήνα, Μέλισσα, σ. 95)</p>	<p>9^α. Κτήρια της οδού Κολοκοτρώνη (σήμερα). Πηγή: google maps, 06/03/21</p>

1.3. ΦΕΡΟΝΤΑΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΛΗΡΩΣΗΣ





Οι κατοικίες του 1880, χαρακτηρίζονται από τον Μ. Μπίρη ως ‘χονδροκατασκευές’, καθώς η τοιχοποιία αποτελούνταν από αλάξευτες πέτρες και κονιάματα.⁴³ Αντίθετα στις κατοικίες των ανώτερων τάξεων, τα κτήρια έπρεπε να προβάλλουν τον πλούτο, επομένως οι επιφάνειες καλύπτονταν με προσεκτικά λαξευμένη λιθοδομή (εικ. 10).⁴⁴ Με την κατασκευή διώροφων σπιτιών (με ισόγειο και όροφο), τα βασικά στοιχεία του κλασικισμού ήταν ορατά, με την ‘παρουσίαση’ των ρυθμολογικών στοιχείων στον όροφο και την χρήση του ισόδομου συστήματος (σειρά λίθων που αποτελείται από λαξευμένες πέτρες ίσους πάχους και ύψους) ή της επίπεδης επιφάνειας της τοιχοποιίας στη βάση του κτηρίου, λειτουργώντας και ως ‘βάθρο’ για την υπόλοιπη σύνθεση. Στο χαμηλότερο επίπεδο της βάσης, δημιουργούνταν μία ζώνη 1-1,5μ. ύψους από μαρμαρίνες πλάκες, η οποία προφύλασσε από τις φθορές και την υγρασία. Σε κάποιες περιπτώσεις, τοποθετούνταν επίπλαστοι (από παχύτερο στρώμα κονιάματος) γωνιόλιθοι. Το σύστημα αυτό έφτανε μέχρι το ύψος του δαπέδου του υπερυψωμένου ισογείου και τελείωνε με γείσο μικρής προεξοχής (κορωνίδα) (εικ. 11). Το μέτωπό του ήταν 5-8 εκ. ύψους, η πάνω ακμή του τονίζονταν με κυμάτιο και η βάση με λέσβιο και αστράγαλο ή οδόντες, ‘τραβηχά’ στο κονίαμα. Τα ‘τραβηχτά’ κονιάματα δημιουργούνταν στην τοιχοδομία με προσοχή.⁴⁵

⁴³ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 36

⁴⁴ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 47

⁴⁵ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 36

Η προσθήκη γείσων με μικρή προεξοχή λειτούργησε ως διαχωριστικό μεταξύ των ορόφων. Σε παραδείγματα της όψιμης περιόδου λόγω του τονισμού του πλαστικού διακόσμου ήταν δυνατή η επίσπεψη της κατώτερης ζώνης με πλήρη θριγκό, επιστύλιο και ζωφόρο.⁴⁶ Συνήθως αυτό γίνονταν με την τοποθέτηση ελάχιστα προεξεχόντων, από την επιφάνεια του τοίχου, παραστάδων πάνω από τις οποίες έτρεχε θριγκός που απέληγε στο γείσο, όπως στην οικία στη συμβολή των οδών Ιπποκράτους & Αραχώβης (εικ. 12).⁴⁷ Αντίθετα, στην πρώιμη περίοδο, σε λίγες περιπτώσεις όπου χρησιμοποιήθηκαν παρασάδες, ήταν λιτές με επίκρανο και κυμάτιο στη βάση (ιωνικό, λέσβιο, δωρικό), όπως στην οικία της οδού Ιπποκράτους (εικ. 13).

	
<p>10. Τοιχοποιία με λαξευτή λιθοδομή. Πηγή: https://core.ac.uk/download/pdf/132820584.pdf, 06/03/21</p>	<p>11. Η αρχιτεκτονική της κατώτερης ζώνης της οικίας Ι. Κουτσογιάννη. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925, Αθήνα, Μέλισσα, σ. 107)</p>
	
<p>12. Οικία στην συμβολή των οδών Ιπποκράτους και Αραχώβης. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925, Αθήνα, Μέλισσα, σ. 119)</p>	<p>13. Οικία στην οδό Ιπποκράτους 21 (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925, Αθήνα, Μέλισσα, σ. 109)</p>

⁴⁶ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 110

⁴⁷ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 111

1.4. ΣΤΕΨΗ

Η στέψη των κτηρίων κυρίως μετά τη δεκαετία του 1880 αποτελούνταν από διάφορα διακοσμητικά στοιχεία όπως επίκρανα, γεισίποδες, μπαλούστρες και αγάλματα.⁴⁸ Άλλα στοιχεία που διακοσμούσαν την στέψη ήταν η συνεχής ζωφόρος με λιτό γείσο και το αέτωμα. Πρώιμο παράδειγμα αετώματος στην στέψη φαίνεται στο νεοκλασικό κτήριο του 1850 στην οδό Αθηνάς 4 (εικ. 14).⁴⁹ Το κεντρικό αέτωμα μπορεί να ήταν διακοσμημένο με ελικοειδής βλαστούς, ανθεμωτά ακροκέραμα (π.χ. οικία Ντάβαρη, Ερνέστος Τσίλλερ εικ. 15) και πλαστική παράσταση στην κορυφή η οποία έγινε εντονότερη στα τέλη της δεκαετίας του 19^{ου} αιώνα (π.χ. η στέψη της Ακαδημίας Αθηνών).⁵⁰ Επίσης, ο συνδυασμός ρυθμολογημένων γείσων στη στέψη, κορινθιακών επικράνων στις παραστάδες και ακροκεράμων από τερακότα εξέφραζε τις επιρροές από τον κλασικισμό και προσέδιδε μνημειακότητα.⁵¹

Η αετωματική επίστεψη συναντάται σε αρκετές κατοικίες της αθηναϊκής αρχιτεκτονικής του 19^{ου} αιώνα αλλά όχι σε όλες. Επίσης, δεν ήταν λίγες οι περιπτώσεις όπου τα αετώματα, τοποθετημένα στις πλαϊνές όψεις του κτηρίου, περικλείαν το κεντρικό, όπου τονίζονταν ο άξονας της συμμετρίας με την κύρια είσοδο και τον εξώστη του ορόφου. Τυπικό δείγμα αποτελεί η στέψη του συγκροτήματος των κατοικιών στις οδούς Πειραιώς και Δεληγιάννη (εικ. 16, 17).⁵²

	
<p>14. Διώροφο κτήριο με αετωματική στέψη. (Πηγή, http://www.eie.gr/archaeologia/gr/arxeio_more.aspx?id=60 , 03/02/20)</p>	<p>15. Η οικία Ντάβαρη (σήμερα Ισπανική πρεσβεία) με ανθεμωτά ακροκέραμα στη στέψη. (Πηγή https://www.maxmag.gr/design/arxitektoniki/apomeinaria-neoklasikismoy-sti-sygchroni-athina/?fbclid=IwAR2ytk0YFzp64lj1w2OGcTOHx76bGq1tWCUmymBCbNpdG0EPQXCJaW7P2B0 , 07/01/21)</p>

⁴⁸ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 36

⁴⁹ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 51

⁵⁰ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 115

⁵¹ Μπίρης, Μάνος Γ., Καρδαμίτση – Αδάμη, Μάρω, (2001), «Νεοκλασική αρχιτεκτονική στην Ελλάδα», Αθήνα, Μέλισσα, σελ. 154

⁵² Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 120

	
<p>16. Αετώματα στις πλαϊνές όψεις του κτηρίου. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 121)</p>	<p>17. Χρήση ακραίων αετωματικών στοιχείων σε πρόσοψη. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 121)</p>

1.5. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΣ ΔΙΑΚΟΣΜΟΣ

Η οργάνωση των ρυθμολογικών στοιχείων στην εξωτερική διακόσμηση των κτηρίων του κλασικισμού γίνονταν με λιτότητα, έτσι ώστε να δίνεται η εντύπωση του αυστηρού και αξιοπρεπές έως και τη δεκαετία του 1880.⁵³ Η εξωτερική διακόσμηση της οικίας Ι. Κουτσογιάννη (εικ. 6) του 1865-1870, δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί λιτή και συντηρητική (στοιχεία της πρώιμης περιόδου) αλλά αυστηρή και αξιοπρεπής, καθώς τα ρυθμολογικά στοιχεία του κλασικισμού τοποθετήθηκαν με μέτρο, όπως οι κορινθιακές παραστάδες του τρίτου ορόφου για την δήλωση της συμμετρίας, η προεξοχή του κεντρικού μέρους της όψης και το αέτωμα της στέψης.⁵⁴

Την περίοδο από το 1885 έως την πρώτη δεκαετία του 20^{ου} αιώνα, παρατηρούνται διαφορές στις όψεις των κτηρίων. Στην οικία Κοκοροπούλου (1885-1890) (εικ. 7), δεν υπάρχει διαχωριστικό γείσο μεταξύ των ορόφων, όπως στην οικία Ι. Κουτσογιάννη με αποτέλεσμα να τονίζεται ο κατακορυφισμός.⁵⁵ Σταδιακά, φαίνεται η απομάκρυνση από τα αυστηρά κλασικιστικά στοιχεία της προηγούμενης περιόδου.⁵⁶ Βέβαια από τον 19^ο στον 20^ο αιώνα διατηρούνται κάποια μορφολογικά στοιχεία του ρυθμού όπως η πλαισίωση των ανοιγμάτων από παραστάδες και πλήρη θριγκό, η προσθήκη αετωμάτων στον όροφο και στη στέψη και η συνύπαρξη των γείσων με γεισίποδες, οδόντες και συνεχόμενα ανθεμωτά ακροκέραμα, καθώς και η διακόσμηση των εξωστών με χιτοσυδιδρά κιγκλιδώματα (π.χ. στη διπλοκατοικία στην οδό Παλαιολόγου 25, στη Βάθη) (εικ. 18).⁵⁷

Το 1900 (δηλαδή κατά την περίοδο του όψιμου νεοκλασικισμού), οι επιρροές από τον κλασικισμό συνεχίζουν να είναι ορατές στα κτήρια, καθώς διατηρείται η ισορροπία στις όψεις, παρά την πυκνή τοποθέτηση των πλαισιωμένων από ρυθμολογικά στοιχεία ανοιγμάτων που δημιουργεί «κορεσμό διακόσμου», σύμφωνα με τον Μ. Μπίρη, στις πολυκατοικίες της οδού Ασκληπιού του 1905 (εικ. 19) και της οδού Παλαιολόγου 25. Όπως φαίνεται λοιπόν από τις δύο πολυκατοικίες, προς τα τέλη του αιώνα, η διάπλαση των ρυθμολογικών στοιχείων των όψεων από τους αρχιτέκτονες, οδήγησε στον χαρακτηρισμό της αρχιτεκτονικής ως «στυλιστική και λιγότερο ρυθμολογική».⁵⁸

Συνολικά, μέχρι και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, στον αρχιτεκτονικό διάκοσμο χρησιμοποιήθηκε πλήθος υλικών και τεχνικών, όπως το «τραβηχτό» κονίαμα, τα κεραμικά στοιχεία, τα αρχιτεκτονικά τμήματα από μάρμαρο και το σφυρήλατο ή χυτό σίδηρο στους εξώστες, όπως και το ξύλο για τα κουφώματα.⁵⁹

⁵³ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 47

⁵⁴ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 75

⁵⁵ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 80

⁵⁶ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 82


⁵⁷ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 83

⁵⁸ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 92

⁵⁹ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 144

Τα διακοσμητικά στοιχεία όπως οι ταινίες, τα γείσα, τα κυμάτια, που προαναφέρθηκαν, δημιουργούνταν με ειδικά εργαλεία πάνω στο κονίαμα (τραβηχτά) και δεν λαξεύονταν.⁶⁰

Όσον αφορά τα μέγαρα της εποχής, αξίζει να αναφερθεί το Μέγαρο Μελά του 1874, έργο του Ε. Τσίλλερ (εικ. 20) που αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα της περιόδου. Στις κατώτερες ζώνες και τις γωνίες του κτηρίου τοποθετήθηκαν κυφωτοί λίθοι από κονίαμα, στο ισόγειο τοξωτά ανοίγματα, στον όροφο μεγάλοι εξώστες και στην στέψη του, στηθαίο, μπαλούστρες και διακοσμητικά βάζα.⁶¹ Επίσης αξίζει να αναφερθεί η εξωτερική διακόσμηση του μεγάρου Ιλίου Μέλαθρον που κτίστηκε από τον ίδιο αρχιτέκτονα το 1879 (εικ. 21). Το κτήριο, έχει διώροφη τοξωτή λοτζία με ζεύγη ιωνικών (κάτω) και δωρικών (άνω) παραστάδων, οι οποίοι στηρίζουν τοξωτά και ορθογώνια ανοίγματα. Το γείσο φέρει υπερκείμενο στηθαίο και η στέψη διακοσμήθηκε με μπαλούστρες και αγάλματα.⁶²

	
<p>18. Διπλοκατοικία στη Βάθη (οδός Παλαιολόγου 25) (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 84)</p>	<p>19. Πολυκατοικία (οδός Ασκληπιού) (Μπίρης, Μάνος Γ. (2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875 -1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 87)</p>
	
<p>20. Μέγαρο Μελά (Μπίρης, Μάνος Γ., Καρδαμίτση – Αδάμη, Μάρω, (2001), «Νεοκλασική αρχιτεκτονική στην Ελλάδα», Αθήνα, Μέλισσα, σελ. 221)</p>	<p>21. Ιλίου Μέλαθρον (διώροφη λοτζία) (Μπίρης, Μάνος Γ., Καρδαμίτση – Αδάμη, Μάρω, (2001), «Νεοκλασική αρχιτεκτονική στην Ελλάδα», Αθήνα, Μέλισσα, σελ. 222)</p>

⁶⁰ Μπίρης, Μάνος Γ., Καρδαμίτση – Αδάμη, Μάρω, (2001), «Νεοκλασική αρχιτεκτονική στην Ελλάδα», Αθήνα, Μέλισσα, σελ. 154

⁶¹ Μπίρης, Μάνος Γ., Καρδαμίτση – Αδάμη, Μάρω, (2001), «Νεοκλασική αρχιτεκτονική στην Ελλάδα», Αθήνα, Μέλισσα, σελ. 219

⁶² Μπίρης, Μάνος Γ., Καρδαμίτση – Αδάμη, Μάρω, (2001), «Νεοκλασική αρχιτεκτονική στην Ελλάδα», Αθήνα, Μέλισσα, σελ. 222

1.6. ΑΝΟΙΓΜΑΤΑ

Μία πρόιμη χρήση των ανοιγμάτων, φαίνεται στο αρχοντικό των αρχών του 19^{ου} αιώνα στην οδό Αδριανού 96 (εικ. 22) όπου ανοίγματα ίσων αποστάσεων δηλαδή, καμάρες τις οποίες συγκρατούν κιονίσκοι, στηρίζαν τον ανοιχτό διάδρομο του ορόφου.⁶³ Μεταγενέστερα, τοποθετήθηκαν στα ανοίγματα του ορόφου συρόμενα τζαμλίκια, έτσι ώστε να χρησιμοποιηθεί ως ένας φωτεινός, ημιυπαίθριος χώρος, ο οποίος ονομάστηκε χαγιάτι.⁶⁴

Στις αρχές του αιώνα, η εισαγωγή του αστικού μεγάρου, τύπου μονοκατοικίας από την Γερμανία, που αναλύθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο (ενότητα 1.1) επηρέασε την αρχιτεκτονική της εποχής. Συγκεκριμένα, η κάλυψη του κεντρικού θυρώματος στο μεσαίο τμήμα του κτηρίου με ημικυκλική καμάρα και η τοποθέτηση των ανοιγμάτων σε τρεις με πέντε άξονες ίσων αποστάσεων ήταν κάποια από τα στοιχεία της πρόιμης κλασικιστικής σχολής του Βερολίνου, τα οποία είναι ορατά στην οικία Σκουζέ, του 1841 που έκτισε ο αρχιτέκτονας Κλεάνθης (εικ. 23).⁶⁵

Στις αρχές της βασιλείας του Γεωργίου Α', δηλαδή στα μέσα του 19^{ου} αιώνα διατηρήθηκαν κάποια πρώιμα στοιχεία όπως η ύπαρξη χαγιάτιού, στην οδό Τριπόδων 32 (εικ. 24), για λίγο όμως καθώς δεν ήταν λειτουργικό σε πιο σύνθετες κατόψεις κατοικιών των επόμενων χρόνων όπου η οργάνωση έγινε σύμφωνα με κλειστά ορθολογικά συστήματα (π.χ. μεταφορά της εξωτερικής σκάλας στο εσωτερικό, δημιουργία προθαλάμων αντί ημιυπαίθριων διαδρόμων κ.α.).⁶⁶ Όπως προαναφέρθηκε στις μονοκατοικίες κτισμένες στον τύπο του αστικού μεγάρου η είσοδος τοποθετούνταν στο κεντρικό τμήμα του κτηρίου (εικ. 25). Μέχρι και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, δηλαδή στον όψιμο κλασικισμό, παρατηρήθηκαν διάφορες παραλλαγές στην είσοδο των κτηρίων η οποίες αξίζει να αναφερθούν. Η ανάγκη για στέγαση του πληθυσμού και η έλλειψη χώρου κυρίως κατά το τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα, οδήγησε στην κατασκευή διπλοκατοικιών, όπου η είσοδος για το κάθε οροφδιαμμέρισμα γίνονταν ξεχωριστά, για αυτό προστέθηκε δεύτερη πλαϊνή είσοδος (εικ. 26, 29). Σε άλλες περιπτώσεις η είσοδος τοποθετούνταν στο πλάι αντί στο κέντρο της οικίας όπως στις ισόγειες κατοικίες, όπου η πρόσβαση πραγματοποιούνταν μέσω πλάγιου ακάλυπτου χώρου (εικ. 27).⁶⁷

Την περίοδο μετά το 1880, παρατηρείται σύμπτυξη των ανοιγμάτων του μεσαίου τμήματος. Σε σπίτι στο Μεταξουργείο, του 1900 (όψιμος νεοκλασικισμός) στην οδό Κολοκυνθούς 45 (εικ. 28), τα ανοίγματα του ορόφου πλαισιώθηκαν με διπλές παραστάδες και μία κεντρική και βαστάζον θριγκό και αέτωμα με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται ως μία σύνθεση.⁶⁸ Παράλληλα, χρησιμοποιήθηκαν «τυφλά» παράθυρα, για την δήλωση της συμμετρίας του ρυθμού. Η μορφολογία του κτηρίου δείχνει ότι «οι εκτροπές από τον συντηρητισμό του κλασικισμού της μέσης περιόδου (τέλη της οθωμανικής περιόδου έως το 1880 περίπου) πληθαίνουν, χωρίς όμως να αναιρούνται οι θεμελιώδεις κανόνες του ρυθμού».⁶⁹

⁶³ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 40

⁶⁴ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 42




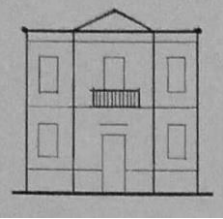
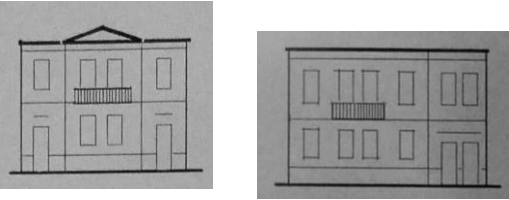
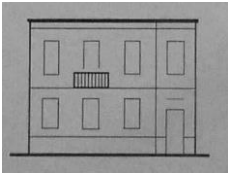
⁶⁵ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 51

⁶⁶ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 54

⁶⁷ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 65

⁶⁸ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 80

⁶⁹ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 82

	
<p>22. Αρχοντικό της οδού Αδριανού 96. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 42)</p>	<p>23. Η πολυκατοικία Σκουζέ. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 52)</p>
	
<p>24. Οικία στην οδό Τριπόδων 22. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 52)</p>	<p>25. Είσοδος στο κέντρο της οικίας. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 66)</p>
	
<p>26. Ύπαρξη δύο εισόδων. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 66)</p>	<p>27. Τοποθέτηση εισόδου στο πλάι. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 66)</p>

	
<p>28. Οικία στην οδό Κολοκυνθούς 45. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 80)</p>	<p>29. Οικία στην οδό Παλαιολόγου 25. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 84)</p>

1.7. ΕΞΩΣΤΕΣ

Οι εξώστες με τα περίτεχνα χιτοσυδηρά κιγκλιδώματα αποτελούν χαρακτηριστικό των οικιών της Νεοκλασικής περιόδου. Η εισαγωγή του αστικού μεγάρου, τύπου μονοκατοικίας από την Γερμανία, στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, χωρισμένη σε τρία μέρη «βάση», «μεσαίο τμήμα» και «στέψη», περιλαμβάνει εξώστη τοποθετημένο στο μεσαίο και προεξέχον τμήμα των οικιών.⁷⁰ Κατά το β' μισό του 19^{ου} αιώνα προκειμένου να περιοριστεί η άκομψη τοποθέτηση της εξώθυρας στο πλάι (ενότητα 1.5) και να τονιστεί η συμμετρία των αθηναϊκών διπλοκατοικιών, αυξήθηκαν οι διαστάσεις του εξώστη στον όροφο του κεντρικού τμήματος της όψης.⁷¹

Οι εξώστες της νεοκλασικής περιόδου (αρχές 19^{ου} αι. - αρχές 20^{ου} αι.) διακρίνονται για τα φουρούσια, δηλαδή τους μαρμάρινους προβόλους στο κάτω μέρος τους που αρχικά (β' μισό 19^{ου} αιώνα) ήταν επίπεδοι στο πλάι και καμπύλοι στην κάτω επιφάνεια. Υπήρχαν όμως και περιπτώσεις φουρουσιών με εγχάρακτους έλικες (εικ. 30). Άλλος ο πιο εξελιγμένος τύπος ήταν η κατασκευή της βάσης του προβόλου εξ' αρχής σε μορφή έλικα, σε συνδυασμό με διακόσμηση που περιλάμβανε πλοχμούς και άνθη, φύλλα ακάνθου κ. α. (εικ. 31). Επίσης, παρά την μαζική παραγωγή φουρουσιών από τους μαρμαροτεχνίτες της εποχής, δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή στη διακόσμησή τους.⁷² Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, το μέγεθος του έλικα και η διακόσμηση ελαττώθηκε, καθώς υπήρξε σταδιακή απομάκρυνση από το «πνεύμα του παραδοσιακού κλασικισμού».⁷³ Έως την Τρίτη δεκαετία του 20^{ου} αιώνα οι έλικες των φουρουσιών ήταν άτονοι και ελλειπτικοί (εικ. 32), ώσπου σταμάτησαν να χρησιμοποιούνται στην αρχιτεκτονική.⁷⁴

Το κόστος των στηθαίων από ολόγλυφα μάρμαρα των εξωστών των μεγάρων, οδήγησε στην χρήση μεταλλικών κιγκλιδωμάτων στο μέσο αστικό σπίτι. Από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα έως και την Τρίτη δεκαετία του 20^{ου} αιώνα υπάρχουν παραδείγματα κιγκλιδωμάτων από βεργία σε μορφή γεωμετρική, γραμμική ή σε συνδυασμό με τμήματα του κύκλου, σφυρήλατα και ορθογώνιας διατομής (εικ. 33). Μετέπειτα χρησιμοποιήθηκαν χυτοσιδηρά κιγκλιδώματα (εισαγόμενα από την Ευρώπη εικ. 37) με πυκνά και ακριβή σχήματα (εικ. 34). Στα τέλη 19^{ου} αιώνα και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, οι σιδηροτεχνίτες της εποχής χρησιμοποίησαν το σφυρήλατο σίδηρο, προσαρμόζοντας τα εύκαμπτα βεργία σε μεγάλους ή μικρούς έλικες, σε συνδυασμό με μίσχους, άνθη ή ρόδακες (εικ. 35).⁷⁵ Τελικά, οι τεχνίτες της εποχής

⁷⁰ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 49

⁷¹ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 75


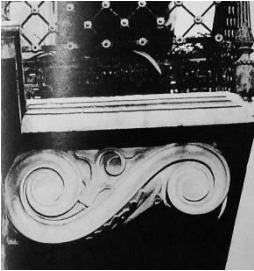




⁷² Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 139

⁷³ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 143

⁷⁴ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 143

⁷⁵ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 143-144

(τέλη 19 ου αιώνα) προτίμησαν τα χυτοσηδιδρά κιγκλιδώματα με θεματολογία από τη φύση, τη μυθολογία και την αρχαία ελληνική τέχνη (εικ 36).

	
<p>30. Πρώιμη μορφή φουρουσιού με λιτή πλαστική επεξεργασία. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 138)</p>	<p>31. Φουρούσι με πλούσιο διάκοσμο. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 139)</p>
	
<p>32. Ελλειπτικό σχήμα έλικα φουρουσιού. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 138)</p>	<p>33. Βεργία σε γεωμετρικούς σχηματισμούς. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ.140)</p>
	
<p>34. Κιγκλίδωμα κατασκευασμένο στην Ευρώπη. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 140)</p>	<p>35. Κιγκλίδωμα από σφυρήλατο σίδηρο. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 142)</p>

	
<p>36. Χυτοσιδηρό κιγκλίδωμα με στυλιζαρισμένες μυθολογικές φιγούρες. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), <i>Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925</i>, Αθήνα, Μέλισσα, σ. 143)</p>	<p>37. Χυτοσιδηρό κιγκλίδωμα με θέματα εισαγόμενα από την Ευρώπη (1900). (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), <i>Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925</i>, Αθήνα, Μέλισσα, σ. 143)</p>

1.8.ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπερασματικά, η Νεοκλασική αρχιτεκτονική εμφανίστηκε στην Ευρώπη τον 18^ο αιώνα, ενώ στην Ελλάδα στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, με σκοπό την ανάδειξη του «ωραίου» και την ισορροπία του κτηρίου με το περιβάλλον. Τα νεοκλασικά κτίσματα της Αθήνας έχουν μνημειακό ύψος, πλούσιο διάκοσμο με ανθεμωτά ακροκέραμα, φουρούσια κ. α. και συμμετρικές όψεις χωρισμένες σε τρία μέρη, σύμφωνα με την πρώιμη κλασικιστική σχολή του Βερολίνου.

Αρχικά, παρατηρήθηκε ότι στις αρχές του 19^{ου} αιώνα οι ισόγειες λαϊκές κατοικίες είχαν αυλή (ανοικτός τύπος κατοικίας) ή κατώι για τους βοηθητικούς χώρους (κλειστός τύπος κατοικίας) και εξωτερική σκάλα που μέσω ανοικτού εξώστη (ο οποίος αργότερα καλύφθηκε με τζαμιλίκια) οδηγούσε στον όροφο (εάν υπήρχε). Από το 1845 περίπου και μετά, οι κατοικίες κτίστηκαν σύμφωνα με το πρότυπο του αστικού μεγάρου από τη Γερμανία δηλαδή, μονοκατοικία με πρόσοψη χωρισμένη σε τρία μέρη (βάση, μεσαίο τμήμα, στέψη), όπως για παράδειγμα το μέγαρο Γ. Γενναδίου (εικ. 3).⁷⁶ Προς τα τέλη του αιώνα κτίστηκαν περισσότερες διώροφες και τριώροφες κατοικίες λόγω της ανάγκης για στέγαση του πληθυσμού αλλά και της έλλειψης χώρου στην πόλη της Αθήνας, για αυτό καταργήθηκε η χρήση της αυλής και οι ημυπαίθριοι διάδρομοι, των λαϊκών κατοικιών και μετατράπηκαν σε προθαλάμους ή φωταγωγούς / αεραγωγούς (Οικία Κοκορόπουλου εικ. 7).⁷⁷

Στην εξωτερική τοιχοποιία των νεοκλασικών κατοικιών των αρχών του 19^{ου} αιώνα χρησιμοποιούνταν ισόδομο σύστημα στην βάση του κτηρίου και προθέτονταν διαχωριστικό γείσο μεταξύ των ορόφων (Οικία Κουτσογιάννη εικ. 11).⁷⁸ Κατά την όψιμη περίοδο (τέλη 19^{ου} αιώνα) παρατηρήθηκε η προσθήκη στις λείες επιφάνειες των τοίχων ελαφρά προεξέχοντων πεσσών, από τους οποίους έτρεχε θριγκός που απέληγε σε γείσο (Οικία στην συμβολή των οδών Ιπποκράτους και Αραχώβης εικ. 12).⁷⁹ Αντίστοιχη εμφάνιση πεσσών στην όψη σε πρώιμα παραδείγματα γίνονταν διακριτικά και με λιτότητα (κτήριο της οδού Ιπποκράτους εικ. 13).⁸⁰

Η στέψη των κτηρίων της νεοκλασικής περιόδου (19^{ος} – αρχές 20^{ου} αι.) ήταν πλούσια διακοσμημένη (μπαλούστρες, ανθεμωτά ακροκέραμα, γεισίποδες κ.α.)⁸¹ ενώ σε κάποιες περιπτώσεις κατέληγε σε αετωματική στέψη (εικ. 14).

Ο αρχιτεκτονικός διάκοσμος των κατοικιών έως το 1880 ήταν λιτός και διαμορφωμένος έτσι ώστε να τους προσδίδεται κύρος (πλαίσιαση των ανοιγμάτων με παραστάδες, ανθεμωτά ακροκέραμα στη στέψη, αετώματα, ‘τραβηχτό’ κονίαμα κ.α.). Από το 1900 παρατηρείται πυκνή τοποθέτηση των ρυθμολογικών

⁷⁶ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), *«Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925»*, Αθήνα, Μέλισσα, σ. 49

⁷⁷ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), *«Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925»*, Αθήνα, Μέλισσα, σ. 79

⁷⁸ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), *«Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925»*, Αθήνα, Μέλισσα, σ. 107

⁷⁹ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), *«Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925»*, Αθήνα, Μέλισσα, σ. 119

⁸⁰ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), *«Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925»*, Αθήνα, Μέλισσα, σ. 109

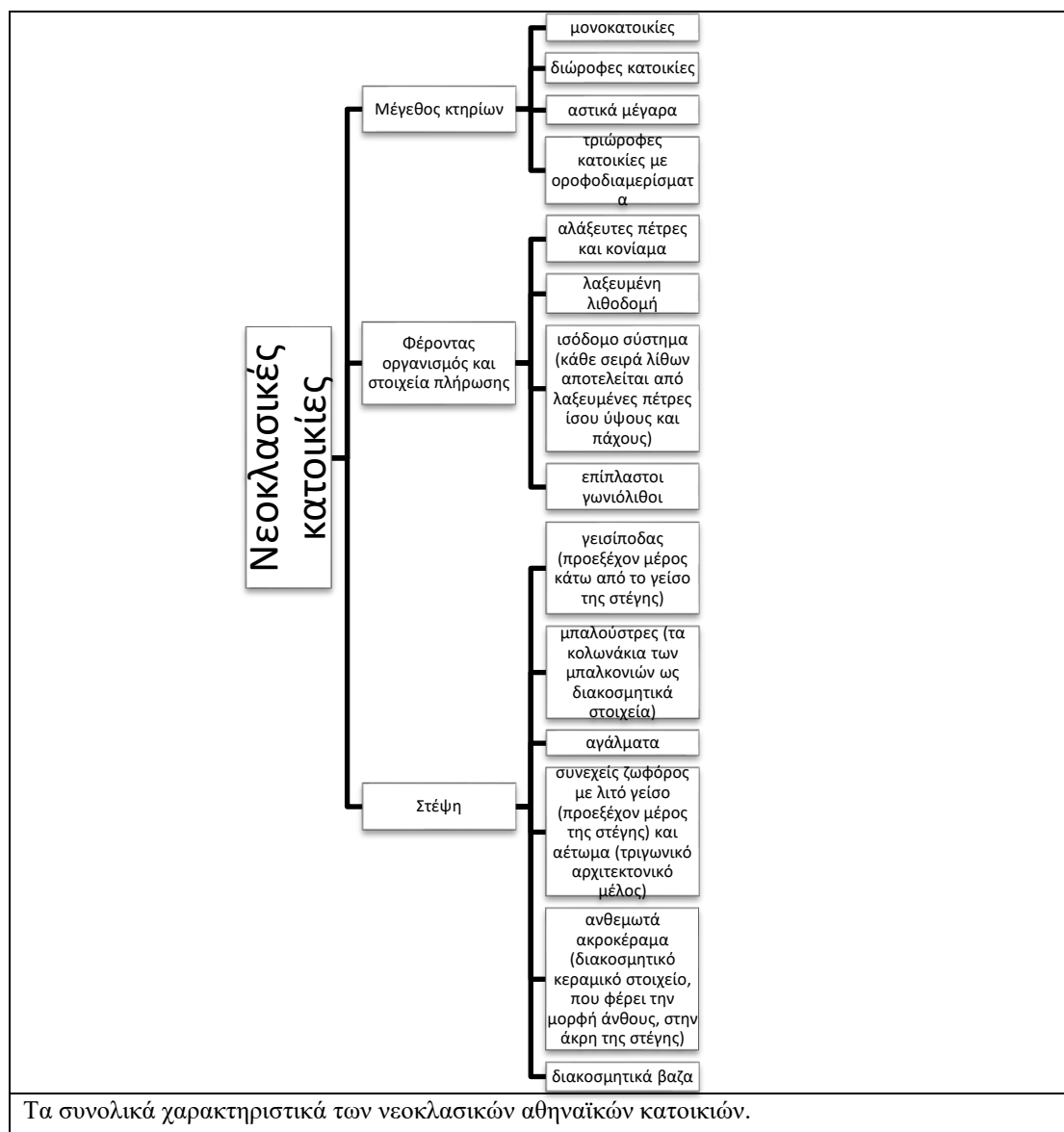
⁸¹ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), *«Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925»*, Αθήνα, Μέλισσα, σ. 115

στοιχείων και πλούσια διακόσμηση, με αποτέλεσμα να φαίνεται η σταδιακή απομάκρυνση από τον κλασικισμό.

Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα η τοποθέτηση της εισόδου στο κέντρο των μονοκατοικιών ήταν χαρακτηριστική, αλλά αργότερα (β' μισό του αιώνα) δέχτηκε τροποποιήσεις (π.χ. προσθήκη δεύτερης εισόδου εικ 26⁸²), λόγω της ύπαρξης οροφωδιαμερισμάτων.

Σημαντική ήταν και η διακόσμηση των εξωστών, με φουρούσια σε διάφορες μορφές ανά περιόδους (επίπεδα, με εγχάρακτους έλικες, φυλλα άκανθας κ.α. εικ. 30⁸³) και περίτεχνα κιγκλιδώματα με γεωμετρική μορφή των βεργιών (αρχές του 19^{ου} αιώνα), εισαγόμενα από την Ευρώπη ή με θεματολογία από τη φύση και τη μυθολογία εικ 33-37 (τέλη του 19^{ου} αιώνα).⁸⁴

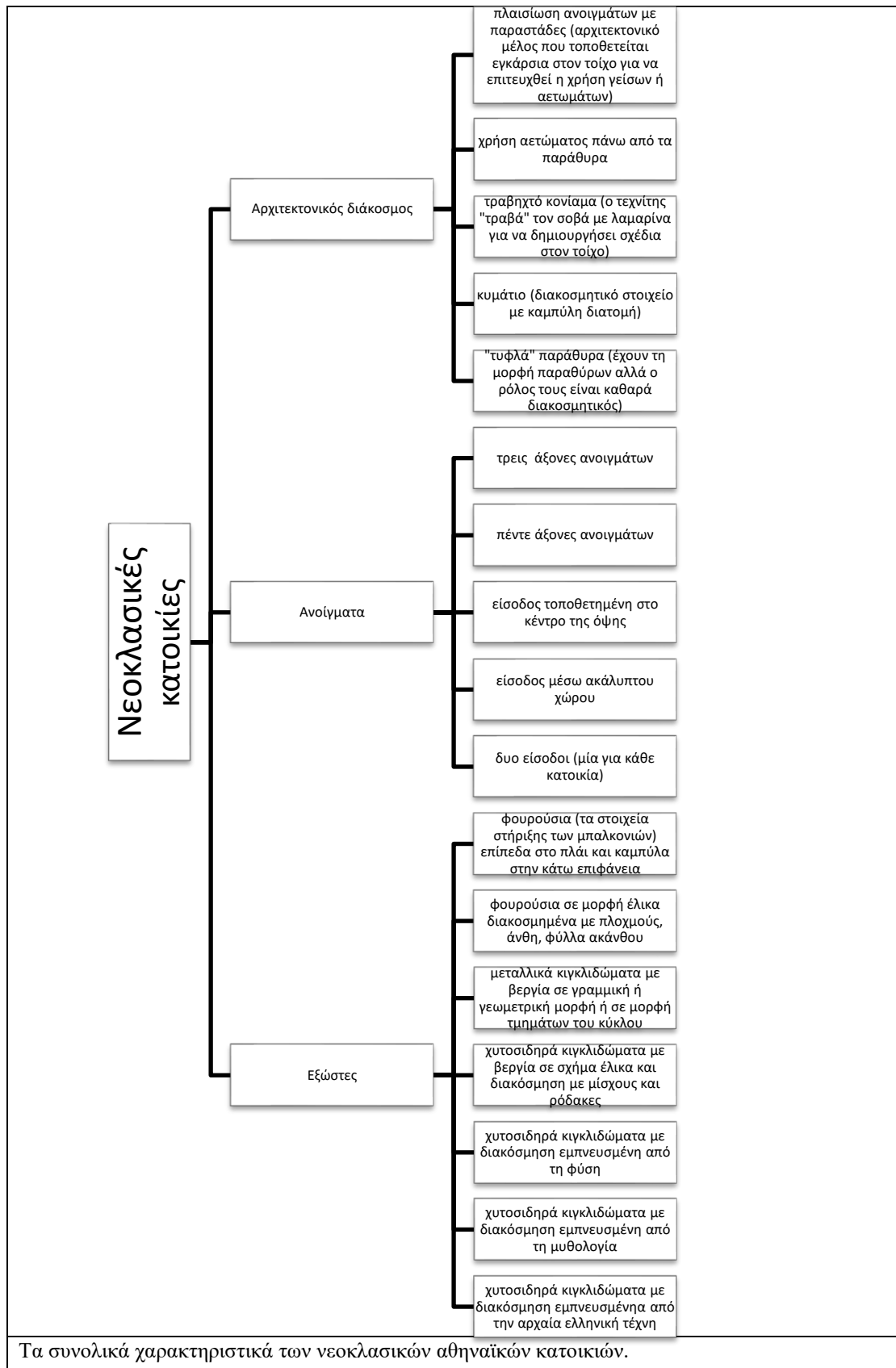
Συνολικά, η νεοκλασική αρχιτεκτονική χαρακτηρίζεται στις αρχές του 19^{ου} αιώνα από την ύπαρξη μονοκατοικιών με μνημειακό ύψος αλλά λιτή διακόσμηση, ενώ μέχρι τα τέλη του αιώνα (όψιμη περίοδος), ο τύπος της κατοικίας μεταβάλλεται σε διώροφο / τριώροφο με σύμπτυξη των ρυθμολογικών στοιχείων και επομένως πλούσιες διακοσμητικά όψεις, χαρακτηριστικά που δείχνουν την μετάβαση στον εκλεκτικισμό.



⁸² Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 66

⁸³ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 138

⁸⁴ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 143



ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.ΕΚΛΕΚΤΙΚΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Ο εκλεκτικισμός εμφανίστηκε στην Ευρώπη στα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Αρχικά, χώρος ανάπτυξης του ήταν η Γαλλία και συγκεκριμένα το Παρίσι. Αποτέλεσε την συνέχεια του κλασικισμού και χαρακτηρίστηκε για τον συνδυασμό ρυθμολογικών στοιχείων και μοτίβων από διάφορες εποχές εφαρμοσμένα στην αρχιτεκτονική ενός κτηρίου. Πρόκειται για αρχιτεκτονικό τύπο στον οποίο οι όψεις αποτέλεσαν δείγμα πλούτου λόγω του έντονου διακόσμου, ο οποίος χαρακτηρίστηκε ακαλαίσθητος σε κάποιες περιπτώσεις.⁸⁵ Οι αρχιτέκτονες της περιόδου, χρησιμοποίησαν μορφές επηρεασμένες από διάφορες εποχές και περιοχές, κυρίως σε κατοικίες της ανώτερης τάξης, καθώς η δημιουργία ενός κτηρίου με πλούσια διακόσμηση ήταν κάτι ακριβό, που δεν μπορούσαν να στηρίξουν οικονομικά οι πιο φτωχές τάξεις.⁸⁶

Στην Ελλάδα, χαρακτηριστικά δείγματα του ρυθμού αυτού εντοπίζονται κυρίως στη Θεσσαλονίκη, την Αθήνα, αλλά και σε κάποιες επαρχιακές πόλεις, αν και στις τελευταίες προτιμήθηκε κυρίως η κατασκευή νεοκλασικών κτηρίων. Τα διακοσμητικά στοιχεία φτιάχνονταν από γύψο με επιρροές από το Baroque, δηλαδή αναγεννησιακά στοιχεία με χρήση χρωμάτων και φωτοσκιάσεων. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις όπου εμφανίζεται η νεωτερικότητα της Art Deco και της Art Nouveau, κύρια στοιχεία των οποίων είναι οι επιτηδευμένες μορφές με στοιχεία από τη φύση και το γεωμετρικό ύφος αντίστοιχα. Γενικότερα, ο εκλεκτικισμός στην Ελλάδα, δεν αναγνωρίστηκε όπως ο νεοκλασικισμός, για αυτό ελάχιστα γνωστοί είναι οι αρχιτέκτονές του και το έργο τους.⁸⁷

Στη Θεσσαλονίκη, πολυώροφα εκλεκτικικά κτήρια κοσμούν την πόλη. Η κύρια όψη των κτηρίων διακοσμούνταν με στοιχεία του ρυθμού, ενώ ο συνδυασμός τους με βάση από πέτρα, δείχνει την θέληση που υπήρχε να αντιμετωπιστεί το κτήριο με λεπτότητα. Δεν είναι τυχαίο που σε αυτή την πόλη ευδοκίμησε ο ρυθμός καθώς ως εμπορικό κέντρο ήταν ανοιχτό σε νέες ιδέες, φιλόξενο και με θρησκευτική ποικιλομορφία, θυμίζοντας της ευρωπαϊκές πόλεις Βαρκελώνη, Μασσαλία, Βιέννη, Παρίσι κ.τ.λ.π.⁸⁸

Επίσης, στην Ελλάδα, παρατηρήθηκαν τρεις διαφορετικοί τρόποι έκφρασης του ρυθμού. Στον πρώτο, αναπτύσσεται η ελληνικότητα. Ο Αριστοτέλης Ζάχος (1872-1930), ως εκφραστής της τάσης, αποπειράθηκε τον συνδυασμό του με τον γερμανικό μοντερνισμό, καθώς και βυζαντινά ή νέο-βυζαντινά στοιχεία. Παράδειγμα αποτελεί το αρχοντικό της Αγγελικής Χατζημιχάλη στην Πλάκα (1924-30), όπου τα εκλεκτικιστικά χαρακτηριστικά, αναδείχθηκαν με την αφαίρεση και πιο συγκεκριμένα, με την χρήση βυζαντινών και λαϊκών στοιχείων. Η επιρροή του στο έργο των Π.Ν. Τζελέπη και Δ. Πικιώνη είναι φανερή.⁸⁹

Σε μία δεύτερη προσπάθεια έκφρασης του ρυθμού, ο κλασικισμός εμπλουτίστηκε με άλλους ρυθμούς, ευέλικτους στα νέα πρότυπα της εποχής. Ο Β. Κουρεμένος (1875-1957), χρησιμοποίησε στοιχεία της παρισινής Baux Arts, ανανεώνοντας την δυναμική της ελληνικής αρχιτεκτονικής. Ενσωμάτωσε το στοιχείο της αφαίρεσης, μέσω της χρήσης διαφόρων χρωμάτων στα μαρμάρινα μορφολογικά στοιχεία

⁸⁵ Μπίρης, Μάνος Γ., Καρδαμίτση – Αδάμη, Μάρω, (2001), «Νεοκλασική αρχιτεκτονική στην Ελλάδα», Αθήνα, Μέλισσα, σελ. 272

⁸⁶ Πηγή

http://oceanis.lib.puas.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/527/pol_00939.pdf?sequence=1&isAllowed=y, 20/04/20

⁸⁷ Πηγή

http://oceanis.lib.puas.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/527/pol_00939.pdf?sequence=1&isAllowed=y, 20/04/20

⁸⁸ Πηγή

http://oceanis.lib.puas.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/527/pol_00939.pdf?sequence=1&isAllowed=y, 20/04/20



⁸⁹ Πηγή

http://oceanis.lib.puas.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/527/pol_00939.pdf?sequence=1&isAllowed=y, 20/04/20

των όψεων. Παρόμοια είναι και τα έργα του Ε. Λαζαρίδη, όπου προστίθεται ο «ορθολογισμός» και τα απλά διακοσμητικά στοιχεία.⁹⁰

Άλλοι τρόποι έκφρασης του ρυθμού, προέρχονταν από σχολές της Ευρώπης, με στοιχεία του μανιερισμού. Φαίνεται, ότι οι μεσαία τάξη, προτίμησε αυτή την τάση. Ο Β.Γ. Τσαγρής (1882-1941), έγινε ιδιαίτερα αναγνωρίσιμος ακολουθώντας την μανιεριστική κατεύθυνση, δηλαδή την έμφαση στις κατασκευαστικές λεπτομέρειες των κτηρίων και την διακόσμησή τους. Ο Σ. Μαγιάσης, ως αρχιτέκτονας ακολούθησε τα παραπάνω στοιχεία και προσπάθησε να εκφράσει το Art Nouveau με εκλεκτικιστικό τρόπο, όπως στη σύνθεση του ξενοδοχείου Acropol Palace (εικ. 38,39)⁹¹

Φαίνεται λοιπόν ότι το καλλιτεχνικό ρεύμα του εκλεκτικισμού, προερχόμενο από την Ευρώπη, απέκτησε αρκετούς υποστηρικτές στην Αθήνα στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Τα χαρακτηριστικά του προέρχονται από διάφορα στυλ όπως το art nouveau, το νεομπαρόκ, τη γαλλική Baux Arts, το βιεννέζικο secession κ.α. Αρκετά κτήρια της εποχής σώζονται στην Αθήνα, μέχρι σήμερα, διατηρώντας τα εκλεκτικιστικά τους χαρακτηριστικά.

	
<p>38. Ξενοδοχείο Acropol Palace. Πηγή: http://oceanis.lib.puas.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/527/pol_00939.pdf?sequence=1&isAllowed=y, 18/12/20</p>	<p>39. Ξενοδοχείο Acropol Palace (ανακαινισμένο). Πηγή: https://www.greece-is.com/acropole-palace-rising-ashes/, 01/03/21</p>

2.1. Η ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ (ΤΕΛΗ 19^{ΟΥ} -ΑΡΧΕΣ 20^{ΟΥ} ΑΙΩΝΑ)

Όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, τον 19^{ου} αιώνα τα σπίτια της μεσαίας τάξης βρίσκονταν στον «παλιό πυρήνα» (Πλάκα, Ψυρρή, Καλαμιώτη κ.α.) καθώς και στην περιοχή του Μεταξουργείου, ενώ μετά το 1880 κτίστηκε και η περιοχή των Εξαρχείων και της Νεάπολης (επεκτάθηκαν δηλαδή προς τη λεωφόρο Αλεξάνδρας). Η ανώτερη τάξη προτίμησε το Κολωνάκι για την εγκατάστασή της. Επίσης στις αρχές του 20^{ου} αιώνα κτίστηκαν πλούσιες οικίες «στον άξονα της οδού Πατησίων μέχρι και την πλατεία Αμερικής».⁹²

Το 1875-1880 γύρω από το Σύνταγμα κτίστηκαν οι πολυτελείς κατοικίες των μεγαλοαστών όπως η οικία της οικογένειας Μελά στην οδό Πανεπιστημίου, του Στεφάνου Δραγούμη στην οδό Αμαλίας κ.α.⁹³ Την ίδια περίοδο (1880) η πόλη της Αθήνας επεκτάθηκε προς το Μετς, ενώ το Παγκράτι και οι περιοχές νότια από αυτό κατοικήθηκαν μετά το 1915-1920.⁹⁴

Είναι εμφανές λοιπόν ότι μέχρι και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα τα ανώτερα στρώματα προτίμησαν να εγκατασταθούν στα ανατολικά της Αθήνας και στην περιοχή γύρω από τα Ανάκτορα (σήμερα Βουλή των Ελλήνων) και τα μεσαία και κατώτερα στις δυτικές και νοτιοδυτικές περιοχές.⁹⁵

⁹⁰ Πηγή

http://oceanis.lib.puas.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/527/pol_00939.pdf?sequence=1&isAllowed=y, 20/04/20

⁹¹ Πηγή

http://oceanis.lib.puas.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/527/pol_00939.pdf?sequence=1&isAllowed=y, 20/04/20

⁹² Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 38

⁹³ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 29

⁹⁴ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 29

⁹⁵ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 31

2.2. ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΤΗΡΙΩΝ

Σύμφωνα με τα στοιχεία του προηγούμενου κεφαλαίου, στα τέλη του 19^{ου} αιώνα και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, λόγω της αύξησης του πληθυσμού στην πόλη της Αθήνας και της έλλειψης χώρου, κυριάρχησε η κατασκευή διπλοκατοικιών και πολυκατοικιών με τρεις ορόφους διαμερισμάτων, χωρίς όμως την κατάργηση του τύπου της μονοκατοικίας με «βάση», «μεσαίο τμήμα» και «όψη». Μέσα από τη μελέτη των κτηρίων, παρατηρήθηκε ότι η παραγωγή πολυκατοικιών με τρεις ορόφους αυξήθηκε περίπου από το 1920 και μετά, όταν η πλειοψηφία των κτηρίων άρχισε σταδιακά να αποφορτίζεται από τον πλούσιο διάκοσμο, ο οποίος θα αναλυθεί σε επόμενο κεφάλαιο. Αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι από το 1890 μέχρι και το 1910, ο συντελεστής δόμησης ήταν χαμηλός και συγκεκριμένα σε καινούριες συνοικίες ήταν από 0.7 έως 1.5 μέτρα.⁹⁶ Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τη Ρούσση Β. το 1910-1919 τα μονώροφα κτίσματα (19,59%) ήταν κατά 12,77% περισσότερα από τα διώροφα (6,82%) και κατά 18,81% περισσότερα από τα τριώροφα και πολυώροφα (0,78%).⁹⁷

Αυτή την περίοδο (τέλη 19^{ου} – αρχές 20^{ου} αιώνα) παρατηρήθηκαν επιρροές από διάφορους ρυθμούς συνδυασμένες σε ένα κτήριο και κυρίως στα μέγαρα των ανώτερων τάξεων και στις πολυκατοικίες, που άρχισαν να χτίζονται εκείνη την περίοδο.⁹⁸ Όμως, στις μικροαστικές συνοικίες, στις μονώροφες και διώροφες κατοικίες που κτιζόνταν, διατηρήθηκαν τα κλασικιστικά στοιχεία και ελάχιστες ήταν οι προσθήκες νεωτερικών μοτίβων.⁹⁹

Στην πολυκατοικία της οδού Ασκληπιού 22 του 1905 (εικ. 40), η ύπαρξη πλάγιου ακάλυπτου χώρου ήταν αδύνατη, αφού το οικοπέδο ήταν μικρό, με πλάτος 12 μέτρα. Η λύση ήταν η προσθήκη μικρών φωταγωγών προς τα όμορα οικοπέδα.¹⁰⁰ Η ανάγκη για οικονομία του χώρου και λειτουργικότητα των κατοικιών φαίνεται μέσα από άλλο ένα παράδειγμα όπως το συγκρότημα των ημιτριώροφων και τριώροφων κατοικιών στην οδό Δερβενίων, τα οποία διαχωρίστηκαν μεταξύ τους με χονδρούς μεσότοιχους αλλά και εγκάρσιο τοίχο κατά μήκος του άξονά τους, ενώ ο ακάλυπτος τοποθετήθηκε στην πίσω πλευρά. Στην κάτοψη φαίνεται η δημιουργία ενός κάρναβου μέσα στον οποίο εντάχθηκαν τα κτίσματα (εικ. 41).¹⁰¹

Η εισαγωγή της Baux Arts στην αρχιτεκτονική της Αθήνας την πρώτη δεκαετία του 20^{ου} αιώνα, οδήγησε σε διαφορές στην μορφολογία των κτηρίων. Στο μέγαρο Λιβιεράτου του 1908, κτισμένο από τον αρχιτέκτονα Α. Νικολούδη, η «οργανική συνέχεια» στην σύνθεση λόγω της καμπύλης μετάβασης για την σύνδεση των όγκων έχει ως αποτέλεσμα την ορατή απομάκρυνση από την αυστηρή οργάνωση του κλασικισμού στη μορφολογία του κτηρίου (εικ. 42-43).¹⁰² Επίσης στην αρμονία των στοιχείων στο σύνολο, «συντελεί και η λευκή μονοχρωμία των όψεων, η οποία σε αντίθεση με τις χρωματικές διαφοροποιήσεις του κλασικισμού, τονίζει την ομοιογένεια και την συνοχή του διαμορφωμένου κτιριακού όγκου».¹⁰³

Σύμφωνα με τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι οι οικίες του νεοκλασικισμού (αρχές 19^{ου}-αρχές 20^{ου} αιώνα) ήταν στην πλειοψηφία τους μονοκατοικίες, επομένως την περίοδο του εκλεκτικισμού (τέλη 19^{ου}-αρχές 20^{ου} αιώνα) αρχικά κυριάρχησε το πρότυπο της μονώροφης κατοικίας (ισόγειο και όροφος) αλλά λόγω της αύξησης των κτισμάτων και της μείωσης του χώρου στο κέντρο της Αθήνας, χτίστηκαν αρκετές διώροφες κατοικίες. Επίσης, παρά την ύπαρξη τριώροφων κατοικιών ήδη από το 1905-1920, η χρήση τους αυξήθηκε μετά το 1920.

⁹⁶ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 37

⁹⁷ Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», σελ. 63

⁹⁸ Μπίρης, Μάνος Γ. ,Καρδαμίτση-Αδάμη, Μάρω, (2001), «Νεοκλασική Αρχιτεκτονική στην Αθήνα», Αθήνα, Μέλισσα, σελ. 271


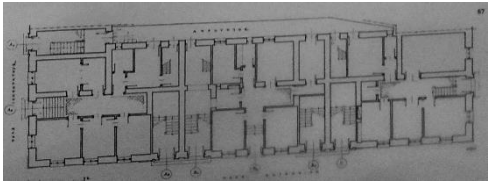


⁹⁹ Μπίρης, Μάνος Γ. ,Καρδαμίτση-Αδάμη, Μάρω, (2001), «Νεοκλασική Αρχιτεκτονική στην Αθήνα», Αθήνα, Μέλισσα, σελ. 271

¹⁰⁰ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 85

¹⁰¹ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 86-87

¹⁰² Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 174

¹⁰³ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 175

	
<p>40. Πολυκατοικία στην οδό Ασκληπιού. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 87)</p>	<p>41. Κάτοψη 1^{ου} ορόφου στην οδό Δερβενίων. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 89)</p>
	
<p>42. Μέγαρο Λιβιεράτου. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 174)</p>	<p>43. Μέγαρο Λιβιεράτου Πηγή: https://www.efsyn.gr/nisides/mnimeia-tis-polis/66161_ena-kosmima-stin-patision , 01/03/21</p>

2.3. ΤΟΙΧΟΔΟΜΙΑ

Η χρήση του ισόδομου συστήματος στην βάση των νεοκλασικών κατοικιών λειτουργούσε ως βάθρο για το υπόλοιπο κτήριο. Η τεχνική συνεχίστηκε και κατά την διάρκεια του εκλεκτικισμού (τέλη 19^{ου} – αρχές 20^{ου} αιώνα), όπως φαίνεται στο συγκρότημα κατοικιών στην οδό Δερβενίων στη βάση του οποίου σχηματίστηκε με κυφωτούς λίθους(εικ. 44).¹⁰⁴ Η τεχνική του «στυλιζαρισμένου» ισόδομου συστήματος χρησιμοποιήθηκε σε κάποια κτήρια (π.χ. σπίτι στην οδό Ιπποκράτους & Μεθώνης, (εικ. 46), εκτός από τη βάση του κτηρίου και στους υπόλοιπους ορόφους.

Στη διώροφη οικία Σαρλή (1915-1920) (εικ. 45) ενώ φαίνεται «η στροφή προς την παραδοσιακή αστική αρχιτεκτονική» (συμμετρική διάταξη ανοιγμάτων, πλαισίωση παραθύρων με ιωνικές παραστάδες κ.α.), είναι ορατά και τα στοιχεία της «σχολής Νικολούδη». Στη βάση του κτηρίου, οι οριζόντιοι αρμοί χαραχτήκαν δημιουργώντας ένα «στυλιζαρισμένο» ισόδομο σύστημα, ενώ απουσιάζουν από τα περιθώρια των ανοιγμάτων και τα μέτωπα των μπαλκονιών οι κλασικές ταινίες και τα κυμάτια.¹⁰⁵ Επίσης, προς τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, δεν ήταν σπάνια η χρήση παραστάδων, ελαφρά προεξέχοντων από





¹⁰⁴ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 87

¹⁰⁵ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 176

τους τοίχους, στις οποίες έτρεχε θριγκός που απέληγε στο γείσο (οικία στη συμβολή των οδών Ιπποκράτους και Αραχώβης).

Στο σπίτι στη συμβολή των οδών Ιπποκράτους και Μεθώνης του ύστερου κλασικισμού (τέλη 19^{ου} αιώνα) (εικ.46), η καμπύλη μετάβαση των επιπέδων των όψεων δείχνει την απομάκρυνση από τη γεωμετρικότητα των όψεων του νεοκλασικισμού (19^{ος}- αρχές 20^{ου} αιώνα).¹⁰⁶

Κατά την περίοδο του 1915-1925 στην Αθήνα, σύμφωνα με το παράδειγμα στο ημιτριώροφο σπίτι της οδού Αχαρνών 55 (εικ. 47) σε λίγα κτήρια διατηρήθηκαν τα μορφολογικά στοιχεία του κλασικισμού, όπως φαίνεται από την τοποθέτηση των παραστάδων από την βάση του κτηρίου έως το «επιστόλιο της στέψης», ενώ η επιφάνεια των τοίχων χαρακτήριζε σε οριζόντιους αρμούς ίδιου ύψους.¹⁰⁷

	
<p>44. Χρήση ισόδομου συστήματος στη βάση του κτηρίου. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 90)</p>	<p>45. Οικία Σαρλή. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 177)</p>
	
<p>46. Οικία (Ιπποκράτους & Μεθώνης). (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 169)</p>	<p>47. Οικία στην οδό Αχαρνών 55. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 182)</p>

¹⁰⁶ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 168

¹⁰⁷ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 185

2.4. ΣΤΕΨΗ

Το 1878-1880 κατασκευάστηκε το Ιλίου Μέλαθρον, έργο του αρχιτέκτονα Ε. Τσίλλερ (1837-1923), του οποίου η στέψη διακοσμήθηκε με στηθαίο, μπαλούστρες και αγάλματα των αρχαίων θεών, τα οποία αφαιρέθηκαν το 1935, λόγω της κατάρρευσης ενός από αυτά (εικ. 48).¹⁰⁸ Επίσης, παρατηρήθηκε η χρήση διακοσμητικών βάζων, όπως στη στέψη του Μεγάρου Ψύχα του 1885 (εικ. 49), του Ε. Τσίλλερ (1837-1923). Μάλιστα, σύμφωνα με τον Μπίρη Κώστα Η. η προσθήκη διακοσμητικών βάζων, αγαλμάτων, ακροκεράμων που εντοπίζονται στα αθηναϊκά κτήρια «...ταράσσουν με την παρουσία τους τη λιτή και ήρεμη αισθητική της προηγούμενης εποχής».¹⁰⁹

Χαρακτηριστικό στοιχείο του «κλασικού» ρυθμού της προηγούμενης περιόδου ήταν ο τονισμός της στέψης με την τοποθέτηση επιστύλιου κάτω από το γείσο. Η απουσία του επιστυλίου, στην οικία Καπιτσάλα (1920-1925) (εικ.50), σε συνδυασμό με την προσθήκη «επιμηκυμένων φουρουσιών και άλλων διακοσμητικών στοιχείων» διασπά «την ήπια οριζόντια υπογράμμιση της όψης», με αποτέλεσμα να είναι ορατή η αντίθεση με τον νεοκλασικισμό.¹¹⁰ Αντίστοιχο παράδειγμα διάσπασης της οριζοντιότητας της στέψης πραγματοποιήθηκε στο ημιτριώροφο σπίτι της οδού Αχαρνών 55, από φουρούσια και κρεμαστές γιρλάντες, πάνω από τα οποία τοποθετήθηκε στηθαίο με μικρούς πεσσούς και μπαλούστρες (εικ. 46).¹¹¹ Επίσης, τοποθετήθηκε στηθαίο με μικρούς πεσσούς και εναλλασσόμενα πλήρη και συμπαγή τμήματα στη στέψη του κτηρίου της οδού Ζαΐμη 11 (εικ. 52).

Το μέγαρο Μηταράκη κτισμένο το 1928 από τον Κ. Κιτσίκη (από τα τελευταία κτήρια του εκλεκτικισμού), έχει στέψη με ιωνικό αττικό επιστύλιο με φεγγίτες σε σχήμα οβάλ σε συνδυασμό με έντονα εξέχον γείσο με υπερκείμενο στηθαίο και μπαλούστρες (εικ. 53).¹¹²

Επιπλέον, συχνή στη στέψη των εκλεκτικιστικών κτηρίων (1900-1930) είναι η ύπαρξη δώματος (ταράτσα), σε αντίθεση με τα κτήρια του νεοκλασικισμού (19^{ος}-αρχές 20^{ου} αιώνα), τα οποία καλύπτονταν στην πλειοψηφία τους με κεραμίδι. Για παράδειγμα, το κτήριο στην οδό Γ' Σεπτεμβρίου & Μάρνης, είχε υπόγειο, δύο ορόφους και δώμα (εικ. 54).¹¹³

Άλλο είδος εμπλουτισμού της διακόσμησης της στέψης του κτηρίου αποτέλεσε το καμπύλο αέτωμα όπως στο Σαρόγλειο Μέγαρο (εικ. 50) του 1928-1929 από τον Α. Νικολούδη (1874-1944).

Παρατηρήθηκε λοιπόν ότι στις αρχές του 19^{ου} αιώνα η στέψη των κτηρίων διακοσμοούνταν κυρίως με λιτό γείσο και αέτωμα (κεφ. 1.4). Προς τα τέλη του 19^{ου} αιώνα η στέψη των εκλεκτικιστικών αθηναϊκών κτηρίων εμπλουτίστηκε με αγάλματα, διακοσμητικά βάζα, στηθαίο με μπαλούστρες ακόμα και με καμπύλο αέτωμα. Επομένως γίνεται αντιληπτή η έντονη διακοσμητική τάση αυτής της αρχιτεκτονικής που διήρκεσε από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα έως τις αρχές του 20^{ου}, αφού από το 1930 και μετά κυριαρχεί η απλή επίπεδη ή καμπύλη στέψη με μόνο διακοσμητικό στοιχείο σε κάποια κτήρια την ύπαρξη πέργκολας (κεφ. 3).

¹⁰⁸ Πηγή: <http://archaeologia.eie.gr>, 29/01/21





¹⁰⁹ Μπίρης Κώστας Η., (1939), Τεχνικά χρονικά «Εκατό χρόνια αθηναϊκής αρχιτεκτονικής», τεύχος 173 σελ. 174-175

¹¹⁰ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925, Αθήνα», Μέλισσα, σ. 185

¹¹¹ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925, Αθήνα», Μέλισσα, σ. 185

¹¹² Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925, Αθήνα», Μέλισσα, σ. 200

¹¹³ Πηγή: <https://www.inexarchia.gr/story/think/g-septemvrioy-kai-marni-i-eklektikistiki-diplokatokia-me-ti-haraktiristiki-kampyli> , 07/01/21

	
<p>48. Ιλίου Μέλαθρον (Πηγή: http://archaeologia.eie.gr, 29/01/21)</p>	<p>49. Μέγαρο Ψύχα. (Πηγή: http://archaeologia.eie.gr , 29/01/21)</p>
	
<p>50. Οικία Καπιτσάλα. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 181)</p>	<p>51. Οικία στην οδό Αχαρνών 55 (στέψη). (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 182)</p>
	
<p>52. Κτήριο στην οδό Ζαΐμη 11. (Πηγή: https://www.iefimerida.gr , 07/01/21)</p>	<p>53. Μέγαρο Μηταράκη. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 198)</p>

	
<p>54. Κτήριο στην οδό Γ' Σεπτεμβρίου & Μάρνης (Πηγή: http://archaeologia.eie.gr , 29/01/21)</p>	<p>55. Σαρόγλειο Μέγαρο. (Πηγή: https://www.trip2athens.com , 29/01/21)</p>

2.5. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΣ ΔΙΑΚΟΣΜΟΣ

Όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο (σελ. 11), σε σχέση με το λιτό διάκοσμο των κατοικιών μέχρι το 1880 το 1905 παρατηρείται η χρήση έντονου διακόσμου με χαρακτηριστικά παραδείγματα τις πολυκατοικίες της οδού Ασκληπιού 22 (εικ. 19) και της οδού Παλαιολόγου 25 (εικ.56), χωρίς όμως την απομάκρυνση από το ύψος της επισημότητας και της ισορροπίας των ρυθμολογικών στοιχείων που χαρακτηρίζουν τον κλασικισμό των αρχών του 19^{ου} αιώνα.¹¹⁴ Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, στο κτήριο της οδού Γ' Σεπτεμβρίου 47 (εικ.57), είναι εμφανής η πυκνότητα του διακόσμου (ζεύγη κιόνων στους ορόφους, τριγωνικά αλλά και καμπύλα αετώματα στη στέψη των παραθύρων κ.α.) και «η προσπάθεια να αποκτήσει η αρχιτεκτονική μνημειακή εμφάνιση με τη χρήση σκηνογραφικού διακόσμου».¹¹⁵

Συνολικά, η αρχιτεκτονική διακόσμηση των εκλεκτικιστικών κτηρίων από το 1900-1925 περιλάμβανε νεοπαρόκ φουρούσια στα μπαλκόνια και επίπλαστες διακοσμήσεις από γιρλάντες, στεφάνια, φεστόνια κ.α. Για παράδειγμα στην πολυκατοικία της οδού Κεφαλληνίας 14 (περίπου στο 1925) (εικ. 58), η όψη περιλαμβάνει «μοτίβα ενός γαλλικού μανιερισμού», όπως στεφάνια με γιρλάντες, γεισίποδες κ.α.¹¹⁶





Το 1928, μέσα από το παράδειγμα της διπλοκατοικίας Καπογαννοπούλου στην οδό Κεφαλληνίας 5 (εικ.59), φαίνεται μία τάση «αποσυμφόρησης» της όψης από τα πλούσια διακοσμητικά στοιχεία, καθώς δόθηκε έμφαση στην γεωμετρικότητα του διακόσμου και όχι στα καμπύλα στοιχεία που είχαν προστεθεί από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα στις όψεις των κτηρίων (π.χ. κτήριο στην οδό Γ' Σεπτεμβρίου 57).¹¹⁷

¹¹⁴ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 86

¹¹⁵ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 170

¹¹⁶ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925, Αθήνα», Μέλισσα, σ. 187

¹¹⁷ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925, Αθήνα», Μέλισσα, σ. 188

	
<p>56. Πολυκατοικία της οδού Παλαιολόγου. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 84)</p>	<p>57. Πολυκατοικία στην οδό Γ΄ Σεπτεμβρίου 47. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 171)</p>
	
<p>58. Πολυκατοικία στην οδό Κεφαλληνίας 14. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 190)</p>	<p>59. Διπλοκατοικία Καπογιαννοπούλου. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 192)</p>

2.6. ΑΝΟΙΓΜΑΤΑ

Στην οδό Αριστοτέλους ένα κτήριο που χρονολογείται μετά το 1900 (εικ. 60), περιλαμβάνει έξι «πικνούς» άξονες ανοιγμάτων. Αυτή η αλλαγή, που εμφανίζεται και σε άλλα κτήρια της περιόδου (από το 1900 και μετά) δείχνει «ηθελωμένη κατάργηση της γεωμετρικότητας του κυβικού όγκου» της κλασικιστικής αρχιτεκτονικής του 19^{ου} αιώνα, που πραγματοποιούνταν με τον χωρισμό των ανοιγμάτων σε τρεις με πέντε άξονες ίσων αποστάσεων.¹¹⁸

Στοιχείο του 1915-1930, είναι η χαρακτηριστική μορφή των παραθύρων του ορόφου σε ελλειπτικό τόξο ή λαβή κανίστρου «όπως το έλεγαν παλαιότερα», όπως φαίνεται στη διώροφη οικία Σαρλή (1915-1920) (εικ. 45).¹¹⁹

Όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο (σελ. 13), η κατασκευή μεγαλύτερων κτηρίων (π.χ. διπλοκατοικίες, τριπλοκατοικίες κ.τ.λ.π.) στα τέλη του 19^{ου} αιώνα και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, οδήγησε στην ύπαρξη διάφορων τύπων εισόδων ανάλογα με τις ανάγκες του κτηρίου. Για παράδειγμα, στην πολυκατοικία Καπιτσάλα (εικ. 50) τοποθετήθηκαν δύο εισοδοί στις δύο άκρες της όψης, από τις οποίες, η μία οδηγούσε στο διαμέρισμα του ισογείου και η άλλη στο κλιμακοστάσιο για τον όροφο.¹²⁰ Στην

¹¹⁸ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 100

¹¹⁹ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 176


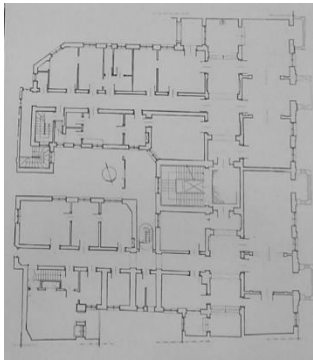
¹²⁰ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 180

πολυκατοικία της οδού Κεφαλληνίας 14 (εικ. 61) η είσοδος τοποθετήθηκε στο παλιό τμήμα της όψης και μέσω κλιμακοστασίου, οδηγούσε στα οροφδιαμερίσματα.¹²¹

Χαρακτηριστική είναι η ύπαρξη δέκα αξόνων ανοιγμάτων και ενός κεντρικού θυρώματος πλαισιωμένου με ολόσωμους ραβδωτούς ιωνικούς κίονες, στο εντυπωσιακά μεγάλης κλίμακας μέγαρο Κ. Σαμαρά που χτίστηκε από τον Π. Ζίζηλα το 1924 (εικ. 62,63).¹²²

Μέσα από την αλλαγή της οργάνωσης των ανοιγμάτων στις όψεις των κτηρίων από το 1900 έως το 1930 (περισσότερα και πυκνά τοποθετημένα παράθυρα, ύπαρξη δύο εισόδων κ.τ.λ.π.), γίνεται αντιληπτή η αύξηση του μεγέθους των κτηρίων.

	
<p>60. Κτήριο της οδού Αριστοτέλους. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 101)</p>	<p>61. Πολυκατοικία της οδού Κεφαλληνίας. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 190)</p>

	
<p>62. Μέγαρο Κ. Σαμαρά. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 193)</p>	<p>63. Κάτοψη 3^{ου} ορόφου του Μεγάρου Κ. Σαμαρά. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 193)</p>

¹²¹ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 187

¹²² Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 196

2.7. ΕΞΩΣΤΕΣ

Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, τοποθετούνταν ένας εξώστης στον όροφο του κεντρικού τμήματος της όψης του κτηρίου σύμφωνα με το γερμανικό πρότυπο του αστικού μεγάρου (σελ. 15). Το 1908, ο Α. Νικολούδης έκτισε το Μέγαρο Λιβιεράτου (εικ. 42-43) με στοιχεία της γαλλικής Baux Arts, όπως η συμμετρία και ο πλούσιος διάκοσμος, τα οποία εκφράστηκαν μέσα από τους συνεχείς εξώστες του ορόφου, που διακοσμήθηκαν με κιγκλιδώματα από ελατό σίδηρο.¹²³ Επομένως γίνεται αντιληπτή «η πλήρης ρήξη με τον κλασικισμό με την εφαρμογή του μορφολογικού ρεπερτορίου της Baux Arts».¹²⁴

Στο Μέγαρο Λιβιεράτου (εικ. 42-43) του 1908 αλλά και στην Οικία Σαρλή (εικ. 45) του 1915-1920, τα φουρούσια των μπαλκονιών έχουν πλέον «αντι-τεκτονική μορφή» (εικ. 64), δηλαδή «υπάρχει μόνο ένας εξωτερικός πεπλατυσμένος έλικας, με ιδιότυπη απόληξη της βάσης του προς τον τοίχο».¹²⁵ Ενώ λοιπόν στις αρχές του 19^{ου} αιώνα τα φουρούσια χαράζονταν σε σχήμα έλικας, σε συνδυασμό με διακοσμητικά στοιχεία όπως τα φύλλα ακάνθου κ.α., περίπου το 1900 ακολούθησε η ελάττωση του μεγέθους τους και η αντιστροφή της φορά των ελικών τους και μέχρι την τρίτη δεκαετία του 20^{ου} αιώνα, προσαρμόστηκαν στην μορφή ενός «πλαστικά άτονου, ελλειπτικού έλικας» (εικ. 65) ή σταμάτησαν να χρησιμοποιούνται.¹²⁶

	
<p>64. Αντιστροφή της φοράς του έλικας. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 138)</p>	<p>65. Έλικας ελλειπτικού σχήματος. (Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 138)</p>

2.8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο εκλεκτικισμός, αποτέλεσε συνέχεια του κλασικισμού στην Ελλάδα των τελών του 19^{ου} αιώνα και τον αρχών του 20^{ου} αιώνα, ενώ στην Ευρώπη είχε εμφανιστεί ήδη από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Τον ρυθμό διακρίνει ο πλούσιος διάκοσμος και η χρήση στοιχείων από διάφορους ρυθμούς, όπως το μπαρόκ (αναγεννησιακά στοιχεία, χρήση φωτοσκιάσεων κ.α.), οι Baux Arts (συμμετρία, έντονος γλυπτός διάκοσμος κ.α.) κ.α.

Ήδη από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα η αύξηση του πληθυσμού και ο περιορισμός του χώρου στο κέντρο της Αθήνας, οδήγησε στην κατασκευή μεγαλύτερων κτηρίων (διπλοκατοικίες, τριπλοκατοικίες, πολυκατοικίες). Επομένως τον εκλεκτικισμό των αρχών του 20^{ου} αιώνα στην Ελλάδα και ειδικότερα στην Αθήνα, χαρακτήρισε το αυξημένο μέγεθος των κατοικιών, αλλά και των αστικών μεγάρων των ανώτερων τάξεων (π.χ.Μέγαρο Λιβιεράτου εικ. 42-43).¹²⁷

Στη βάση των κτηρίων συνεχίστηκε η χρήση του ισόδομου συστήματος (νεοκλασικές κατοικίες - αρχές του 19^{ου} αιώνα), παρατηρήθηκε όμως και η χάραξη των τοίχων σε οριζόντιους αρμούς (π.χ. οικία Σαρλή εικ. 45)¹²⁸ και η καμπύλη μετάβαση των επιφανειών τους (π.χ. σπίτι στην οδό Ιπποκράτους & Μεθώνης εικ. 46).¹²⁹

¹²³ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 175

¹²⁴ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 174

¹²⁵ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 176

¹²⁶ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 143

¹²⁷ Μπίρης, Μάνος Γ. ,Καρδαμίτση-Αδάμη, Μάρω, (2001), «Νεοκλασική Αρχιτεκτονική στην Αθήνα», Αθήνα, Μέλισσα, σελ. 271

¹²⁸ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 176

¹²⁹ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 168

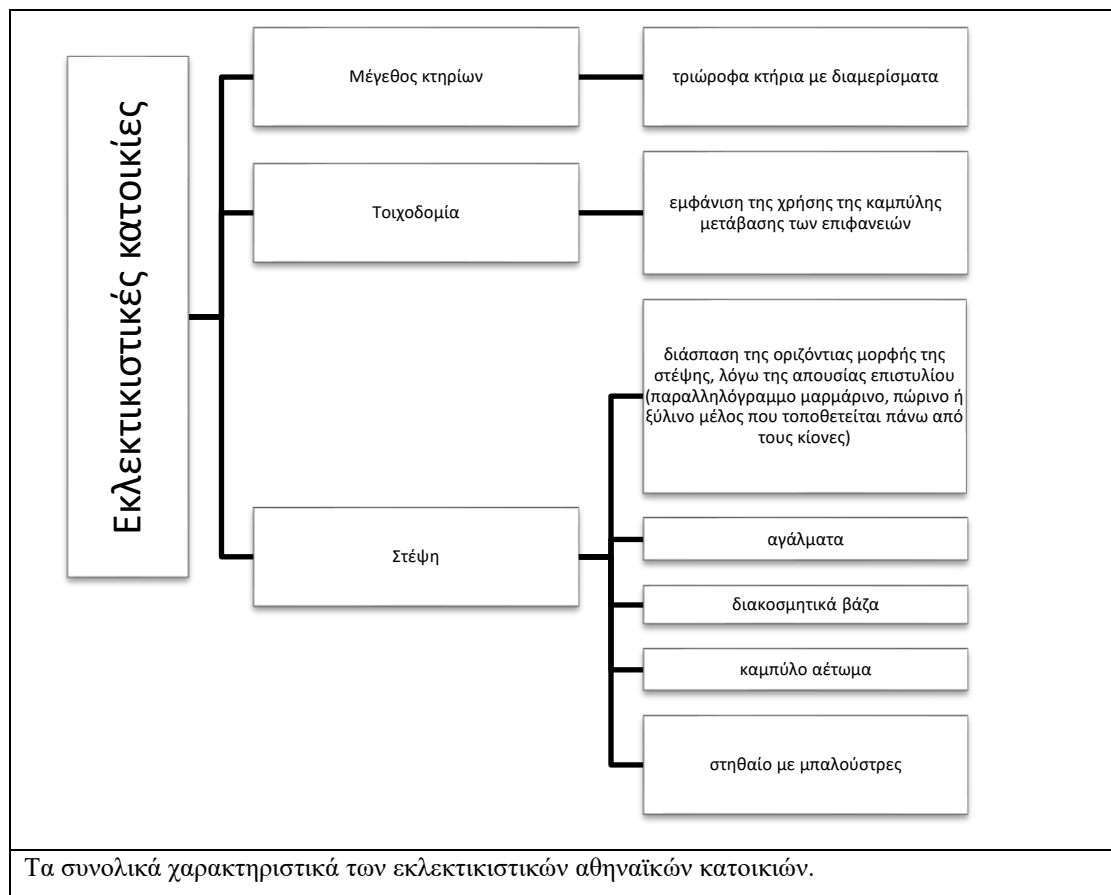
Σε γενικά πλαίσια, στη στέψη του κτηρίου αποφεύχθηκε η χρήση επιστυλίου (π.χ. Οικία Καπιτσάλα εικ. 50), με αποτέλεσμα να διασπάται η έμφαση στην οριζόντια μορφή της που μέχρι το 1900 πραγματοποιούνταν με θριγκό και γείσο.¹³⁰

Ο αρχιτεκτονικός διάκοσμος των κτηρίων από το 1900-1925 ήταν πλούσιος και περιλάμβανε φουρούσια, γιρλάντες, στεφάνια, φεστόνια κ.α. (π.χ. πολυκατοικία στην Γ' Σεπτεμβρίου εικ. 54).¹³¹ Ωστόσο, από το 1928 παρατηρήθηκε «αποσυμφόρηση» του κτηρίου από τον πυκνό διάκοσμο και επιστροφή της λογικής, αρμονικής σύνθεσης (π.χ. οικία Καπογαννοπουλου εικ. 59).¹³²

Μετά το 1900, η αύξηση του μεγέθους των κτηρίων που αναφέρθηκε παραπάνω, τονίστηκε από την ύπαρξη πυκνά τοποθετημένων παραθύρων (π.χ. οδός Αριστοτέλους εικ. 60),¹³³ που σε κάποιες περιπτώσεις από το 1915-1930 ήταν τοξωτά (π.χ. Οικία Σαρλή εικ. 45).¹³⁴ Επίσης, οι είσοδοι των κτηρίων προσαρμόστηκαν στις ανάγκες του κτηρίου (π.χ. πρόσβαση σε ξεχωριστά οροφδιαμερίσματα), με αποτέλεσμα να τοποθετούνται στο πλαϊνό τμήμα της όψης ή να είναι παραπάνω από μία (π.χ. οικία Καπιτσάλα εικ. 50 & κτήριο στην οδό Κεφαλληνίας εικ. 58 αντίστοιχα).¹³⁵

Ενδιαφέρουσα είναι η ύπαρξη παραπάνω από ενός εξωστών με τον πλούσιο διάκοσμο των κιγκλιδωμάτων τους επηρεασμένο από την Beaux Arts, καθώς και η μετατροπή των ελίκων των φουρουσιών σε «αντι-τεκτονική μορφή» περίπου το 1900, οι οποίοι όμως την τρίτη δεκαετία του 20^{ου} αιώνα μετατράπηκαν σε άτονους έλικες ή σταμάτησαν να χρησιμοποιούνται (εικ. 64,65).

Συνολικά, ο εκλεκτικισμός (1900-1930), εφαρμόστηκε σε αυξημένου όγκου κτήρια (σε σχέση με τις μονοκατοικίες των αρχών του 19^{ου} αιώνα), με την χρήση πλούσιου διακόσμου (φουρούσια, γιρλάντες κ.τ.λ.π.) ο οποίος «υποχώρησε» μετά το 1930 με την εμφάνιση του Μοντερνισμού.



¹³⁰ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 185

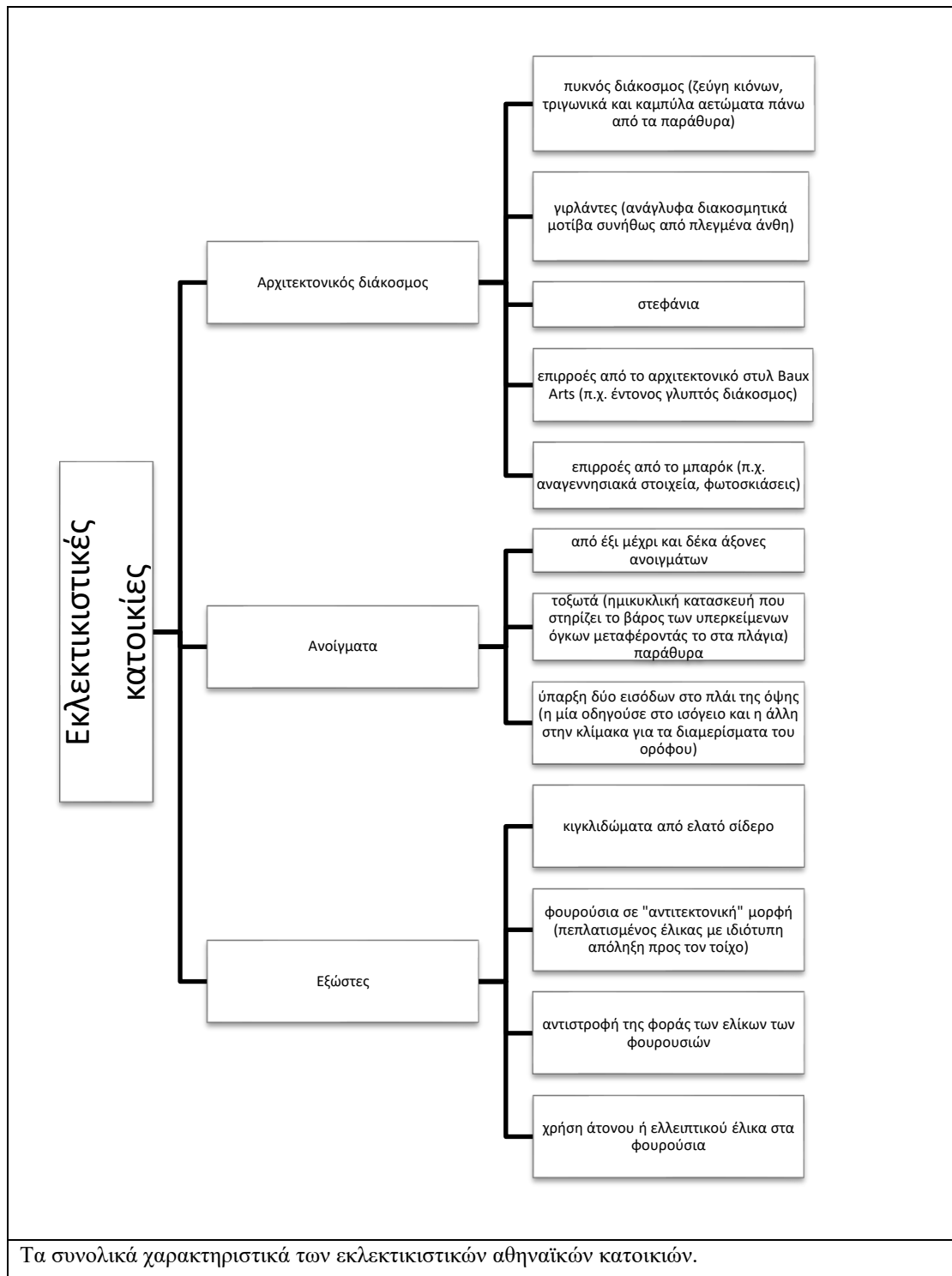
¹³¹ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 187

¹³² Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 180

¹³³ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 100

¹³⁴ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 176

¹³⁵ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 180 & 187



ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Σύμφωνα με το κεφάλαιο 2, μέχρι και τις αρχές του 1930, τα μορφολογικά στοιχεία των κτηρίων εξακολουθούσαν να έχουν στοιχεία του εκλεκτικισμού. Οι επιρροές προέρχονταν από αρχιτεκτονικά στίλ όπως το Art Nouveau, το Jugendstil, το Art Deco, το μπαρόκ, ενώ παράλληλα αναπτύχθηκε τυπολογικά, η αστική κατοικία.¹³⁶ Η μεσοπολεμική αρχιτεκτονική, που θα αναλυθεί σε αυτό το κεφάλαιο, είναι επηρεασμένη από νεωτερικά στίλ όπως αυτό του Bauhaus, που ιδρύθηκε από τον Γερμανό αρχιτέκτονα W. Gropius (1883-1969) (αρχιτεκτονική γερμανική σχολή του 1913-1933 με χαρακτηριστικά την λειτουργικότητα, τη χρηστικότητα, την απλότητα των κτηρίων, την απόρριψη κάθε διακοσμητικού στοιχείου κ.α.¹³⁷), του κονστρουκτιβισμού (καλλιτεχνικό ρεύμα του 1913-1930 στη Ρωσία, η οποία δίνει έμφαση στην γεωμετρικότητα αλλά και τη χρήση νέων υλικών όπως το οπλισμένο σκυρόδεμα ή μπετόν¹³⁸) κ.α., σε συνδυασμό με τις ιδέες των αρχιτεκτόνων.¹³⁹ Λειτουργήσε σε τρεις διαφορετικές πόλεις της Γερμανίας, στη Βαϊμάρη (1919-25), στο Ντέσσαου (1925-32) και στο Βερολίνο (1932-33), υπό την διεύθυνση των Βάλτερ Γκρόπιους (1919-28), Χάνες Μέγιερ (1928-30) και Μις βαν ντερ Ρόε (1930-33), αντίστοιχα.

Στη σχολή Bauhaus δίδαξαν καλλιτέχνες όπως ο Βασίλι Καντίνσκυ (1866-1944) στο εργαστήριο τοιχογραφίας,¹⁴⁰ ο Γιοχάντες Ίπτεν (1888-1967) στα εργαστήρια ξυλουργικής, τοιχογραφίας και επεξεργασίας του μετάλλου,¹⁴¹ ο Μαρσέλ Μπρόιερ (1902-1981) που δίδαξε τον συνδυασμό της τέχνης και της τεχνολογίας¹⁴² και ο Πάουλ Κλεέ (1879-1940) διδάσκων του εργαστηρίου βιβλιοδεσίας και επιβλέπων των εργαστηρίων της τοιχογραφίας και των υαλογραφημάτων.¹⁴³ Σημαντικό πρόσωπο για το κίνημα του μοντερνισμού είναι και ο Ελβετός αρχιτέκτονας Le Corbusier (1887-1965) (εισήγαγε την καθ' ύψος ανάπτυξη των κατοικιών από το έδαφος με την βοήθεια «ενισχυμένων στηλών», δηλαδή τη δημιουργία της pilotis, μελέτησε τους τρόπους καλύτερων συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων στα πυκνοκατοικημένα αστικά κέντρα,¹⁴⁴ εισήγαγε τα κυβικά σχήματα των κατοικιών επηρεασμένα από την κυκλαδίτικη αρχιτεκτονική κ.α.). Το 1933 έγινε το 4ο Συνέδριο των Congrès internationaux d'architecture moderne (CIAM),¹⁴⁵ πάνω στο Πλοίο Πατρής 2 που έπλεε από τη Μασσαλία στον Πειραιά

¹³⁶ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ. 83

¹³⁷ Πηγή:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CF%80%CE%AC%CE%BF%CF%85%CF%87%CE%B1%CE%BF%CF%85%CF%82>, 21/12/20

¹³⁸ Πηγή:

[https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%BF%CE%BD%CF%83%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%85%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%B2%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82_\(%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B5%CF%87%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CF%81%CE%B5%CF%8D%CE%BC%CE%B1\)](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%BF%CE%BD%CF%83%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%85%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%B2%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82_(%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B5%CF%87%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CF%81%CE%B5%CF%8D%CE%BC%CE%B1)), 21/12/20

¹³⁹ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ. 91

¹⁴⁰ Πηγή:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%92%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%BB%CE%B9_%CE%9A%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AF%CE%BD%CF%83%CE%BA%CE%B9, 27/12/20

¹⁴¹ Πηγή:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%B9%CE%BF%CF%87%CE%AC%CE%BD%CE%B5%CF%82_%CE%8A%CF%84%CF%84%CE%B5%CE%BD, 27/12/20

¹⁴² Πηγή:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B1%CF%81%CF%83%CE%AD%CE%BB_%CE%9C%CF%80%CF%81%CF%8C%CE%B9%CE%B5%CF%81, 27/12/20

¹⁴³ Πηγή:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%AC%CE%BF%CF%85%CE%BB_%CE%9A%CE%BB%CE%AD%CE%B5, 27/12/20

¹⁴⁴ Πηγή :

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9B%CE%B5_%CE%9A%CE%BF%CF%81%CE%BC%CF%80%CF%85%CE%B6%CE%B9%CE%AD, 24/12/20

¹⁴⁵ Το 1928, ιδρύθηκε ο θεσμός ο οποίος οργάνωσε 11 συνέδρια σε διαφορετικές πόλεις της Ευρώπης μέχρι το 1959.

με θέμα «Η λειτουργική πόλη» και το αποτέλεσμα αυτών των συναντήσεων με τη συμμετοχή και Ελλήνων αρχιτεκτόνων, ήταν η περίφημη Χάρτα των Αθηνών που εκδόθηκε με επιμέλεια του Le Corbusier το 1943.

Σημαντική πηγή πληροφοριών, εκτός από τη βιβλιογραφία, αποτέλεσε η ιστοσελίδα modmov.ellet.gr, μία διαδραστική βάση δεδομένων που δημιουργήθηκε από την Ελληνική Εταιρία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, για την υλοποίηση του προγράμματος «Προστασία και ανάδειξη της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της δεκαετίας του 1930 (μοντέρνου κινήματος) του Δήμου Αθηναίων».¹⁴⁶ Αφού αποδελτιώθηκαν οι 1290 διευθύνσεις των μεσοπολεμικών κατοικιών, από τον χάρτη της ιστοσελίδας, αναζητήθηκαν στο google maps μέσω της λειτουργίας street view. Συνολικά, βρέθηκαν οι 1050 κατοικίες, από τις οποίες οι 249 ήταν χρονολογημένες και ταξινομήθηκαν σύμφωνα με το έτος ανέγερσής τους, τον αρχιτέκτονα, το είδος του μνημείου (πολυκατοικία, μονοκατοικία κ.α.), τον τύπο των εξωστών, των έρκερ και των κιγκλιδωμάτων, την χρήση φεγγιτών ή τζαματών παραθύρων σε καρέ (όπου χρησιμοποιήθηκαν) και την αναφορά στον φορέα προστασίας και το αντίστοιχο άρθρο. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν ήταν ιδιαίτερα χρήσιμα στην δημιουργία συμπερασμάτων για τα εξωτερικά χαρακτηριστικά των μεσοπολεμικών κατοικιών στην Αθήνα (1929-1940) και θα αναφερθούν στα επόμενα κεφάλαια.

3.1. Η ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ (1920-1940)

Σημαντικό κριτήριο στην ανοικοδόμηση της μεσοπολεμικής Αθήνας (1920-1940) ήταν η οργάνωση του χώρου της πόλης, ο οποίος διευρύνθηκε λόγω της αυξημένης κατασκευής κατοικιών.¹⁴⁷ Αρχικά, από τον 19^ο αιώνα έως και το πρώτο τέταρτο του 20^{ου} αιώνα, τα οικοπέδα στην Αθήνα, ορίζονταν στους 200 πήχεις, σύμφωνα με το βασιλικό διάταγμα του 1836.¹⁴⁸ Έτσι, την περίοδο 1836-1929 πραγματοποιήθηκαν 109 επεκτάσεις σχεδίου πόλεως.¹⁴⁹ Όμως, η ανοικοδόμηση του χώρου της πόλης της Αθήνας οργανώθηκε αρχικά με την δημιουργία περιοχών με την μορφή κηπουπόλεων (ιδέα του E. Howard (1850-1928) για πόλεις που αποτελούνταν από κύκλους που συνδέονταν ακτινωτά, ο κεντρικός κύκλος περιλάμβανε τις διοικητικές και εμπορικές δραστηριότητες και η καμπύλη ζώνη τις κατοικίες, χώρους πρασίνου και δημόσιες εγκαταστάσεις, ενώ εξωτερικά τοποθετούνταν οι βιομηχανικές μονάδες).¹⁵⁰ Για παράδειγμα, η περιοχή μεταξύ Κολωνού, Σεπολίων, Κολοκυνθούς και Ιεράς Οδού, η Ηλιούπολη κ.α. είναι περιοχές που σχεδιάστηκαν βάση αυτού του συστήματος.

Παράλληλα με τον νόμο του 1923 «περί Σχεδίων, Πόλεων, Κομών και Συνοικισμών του Κράτους και Οικοδομής αυτών» με ΦΕΚ 228/Α/16/8/1923, οργανώθηκαν οι περιοχές εκτός σχεδίου, ενώ εγκρίθηκαν οι ιδιωτικοί οικισμοί (Ψυχικό, Εκάλη, Γλυφάδα) και η δημιουργία προσφυγικών (Καισαριανή, Βύρωνας, Νέα Σμύρνη, Ελληνικό), για την στέγαση των προσφύγων της Μικρασιατικής Καταστροφής (1922).¹⁵¹ Στους ιδιωτικούς οικισμούς η επιλογή του οικοπέδου και του αρχιτέκτονα – μηχανικού χρηματοδοτούνταν από τον ιδιοκτήτη/ένοικο, ενώ στα προσφυγικά, η απόκτηση οικοπέδου ή κτηρίου γίνονταν έπειτα από κλήρο.¹⁵²

¹⁴⁶ Πηγή: <http://modmov.ellet.gr/%cf%83%cf%87%ce%b5%cf%84%ce%b9%ce%ba%ce%ac-%ce%bc%ce%b5-%cf%84%ce%bf-project/> , 21/01/21

¹⁴⁷ Ρούσση Βασιλική, (2013), «Ένθεν και ένθεν της Πατησίων. Από τον εκλεκτικισμό στο μοντέρνο, στο χώρο εξάπλωσης της μεσοπολεμικής αστικής κατοικίας», Monumeta, Διαθέσιμο σε: <https://www.monumeta.org/article.php?IssueID=2&lang=gr&CategoryID=3&ArticleID=971> , 21/01/21

¹⁴⁸ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», σελ. 96-97

¹⁴⁹ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», σελ. 99

¹⁵⁰ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», σελ. 102

¹⁵¹ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», σελ. 103-104

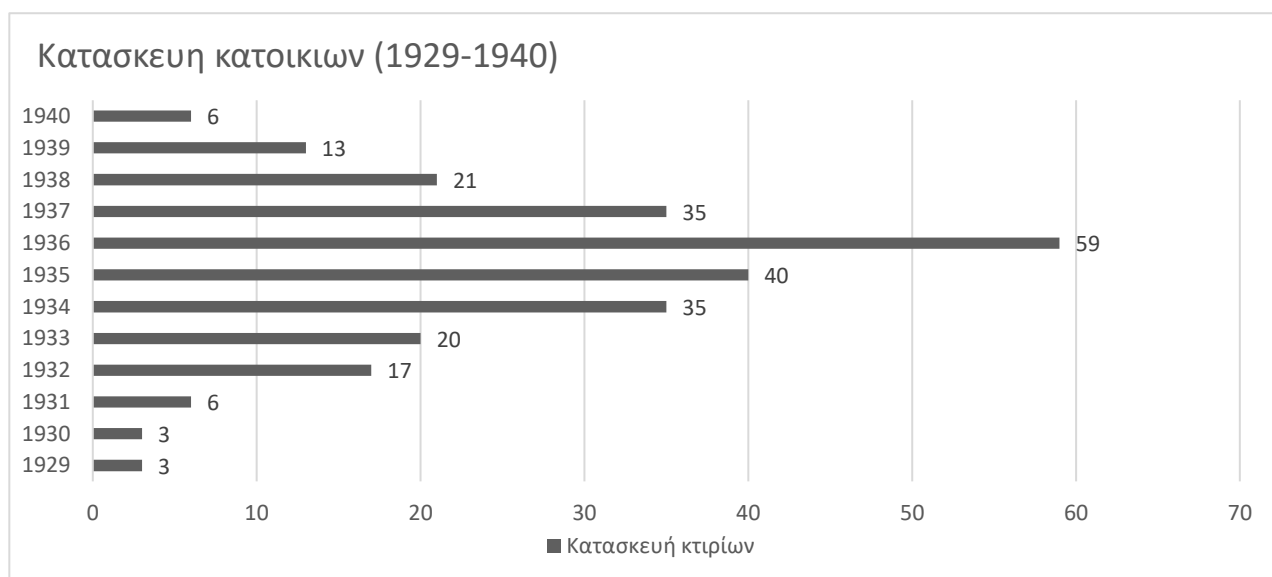
¹⁵² Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», σελ. 105

Συνολικά, μετά την Μικρασιατική Καταστροφή του 1922 κτίστηκαν οι περιοχές της Καισαριανής (προσφυγικά), του Ζωγράφου, του Υμηττού και νότια του Α' Νεκροταφείου καθώς και η Καλλιθέα. Οι κατοικίες των μεσοαστικών στρωμάτων που μέχρι το 1880 βρίσκονταν στα Εξάρχεια και την Νεάπολη, επεκτάθηκαν μέχρι την Κυψέλη, την Αττική, τα Πατήσια και ανατολικά στο Παγκράτι.¹⁵³ Επίσης, όπως προαναφέρθηκε, η έγκριση των ιδιωτικών συνοικισμών της Εκάλης και του Ψυχικού το 1923, οδήγησε στην εγκατάσταση των εύπορων οικογενειών στις περιοχές εκτός του κέντρου της Αθήνας (π.χ. Ψυχικό 1923, Φιλοθέη 1933). Τελικά, μετά το 1920 οι πλούσιες νεοκλασικές οικίες του 19^{ου} αιώνα του κέντρου διατέθηκαν ως γραφεία ή σε δημόσιες υπηρεσίες και κάποιες από τις μικρότερες κατοικίες ως ενοικιαζόμενα δωμάτια.¹⁵⁴

Φαίνεται λοιπόν ότι κατά την περίοδο της μεσοπολεμικής αρχιτεκτονικής (1920-1940) η ανοικοδόμηση της Αθήνας επεκτάθηκε «προς όλες τις κατευθύνσεις»,¹⁵⁵ βασίστηκε στη νομοθεσία (νόμος 1923) ενώ παράλληλα χρησιμοποιήθηκαν νέα υλικά (π.χ. μπετόν) και τεχνικές στην κατασκευή των κατοικιών, τα οποία θα αναλυθούν στη συνέχεια.

Σύμφωνα με τον Πίνακα 1, στον οποίο συμπεριλήφθηκαν 249 κατοικίες της Αθήνας από το 1929 έως το 1940, παρατηρήθηκε ότι το 1929 και 1930 χρονολογήθηκαν λίγες κατοικίες σε σχέση με τα επόμενα χρόνια. Πρόκειται κυρίως για μονώροφα/διώροφα σπίτια και πολυκατοικίες έως τρεις ορόφους. Το 1931, χρονολογήθηκαν 6 κατοικίες ενώ από το 1932 έως και το 1935 ο αριθμός αυξήθηκε, παρουσιάζοντας μία έξαρση το 1936 στα 59 κτήρια, τα περισσότερα από τα οποία είναι πολυκατοικίες τριών, τεσσάρων ή και παραπάνω ορόφων, διαδεδομένος τύπος κτηρίου σε αυτές της περιόδους λόγω της ανάγκης στέγασης του συνεχώς αυξανόμενου πληθυσμού στην πρωτεύουσα της Ελλάδας. Από το 1937, ο αριθμός των χρονολογημένων κατοικιών μειώθηκε στα 35 και το 1938 στα 21. Τα επόμενα χρόνια, το 1939 και το 1940 είναι λογική η μείωση της κατασκευής κατοικιών λόγω της έναρξης του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Πίνακας 1



3.2. ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΤΙΡΙΩΝ

Η αθηναϊκές κατοικίες του μεσοπολέμου ήταν διώροφες ή τριώροφες με μία κατοικία ανά όροφο, όπου κατοικούσε ο ιδιοκτήτης ή ο ένοικος που το έχτισε. Παράλληλα χτίστηκαν και «αστικές πολυκατοικίες» με ιδιωτικά κεφάλαια, τα διαμερίσματα των οποίων ενοικιάζονταν ή αγοράζονταν.¹⁵⁶ Οι «αστικές πολυκατοικίες» ορίζονταν από τον Γενικό Οικοδομικό Κανονισμό Ν.Δ./22.4.1929 «περί πολυκατοικιών

¹⁵³ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ.30

¹⁵⁴ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 30

¹⁵⁵ Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 30

¹⁵⁶ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», σελ. 125

εφ' ων εφαρμόζεται η κατ' ορόφους ιδιοκτησία» ως «η πολυκατοικία πρέπει να είναι τουλάχιστον τριώροφος και έκαστος όροφος να περιλαμβάνει τουλάχιστον εξ ανεξαρτήτους κατοικίας εκ δύο τουλάχιστον κατοικήσιμων διαμερισμάτων εκάστη, ασχέτως προς μαγειρείον, διαδρόμους κλπ βοηθητικούς χώρους».

Οι αθηναϊκές ημιτριώροφες ή τριώροφες μονοκατοικίες του 1920-1930, των ανώτερων τάξεων, που χτίστηκαν στην Αθήνα ήταν λίγες. Χαρακτηριστικά ήταν ο όγκος τους, ο τριμερής χωρισμός της κάτοψης (συμμετρική κάτοψη με κεντρικό προθάλαμο και δύο χώρους εκατέρωθεν) και η εξωτερική μορφή τους επηρεασμένη από τον εκλεκτικισμό (τέλη 19^{ου} – αρχές 20^{ου} αιώνα). Για παράδειγμα, το μέγαρο Μαξίμου (1924) που σχεδιάστηκε από τον Α. Χέλμη (εικ. 66), είναι ημιτριώροφο, με τριμερή κάτοψη, σύμφωνα με τα κλασικιστικά πρότυπα. Όμως, η οργάνωση των παραθύρων σε ενότητες των τριών, με το κεντρικό να έχει το διπλάσιο πλάτος από τα πλαϊνά, είναι στοιχείο της μεσοπολεμικής αρχιτεκτονικής. Σε αυτό το σημείο είναι σημαντική η επεξήγηση του όρου «μέγαρο» κατά την μεσοπολεμική περίοδο, που «*αποδίδεται σε μεγάλης κλίμακας πολυώροφα κτήρια με επίσης μεγάλης κλίμακας κατοικίες-διαμερίσματα*». ¹⁵⁷ Το μέγεθος των αστικών μονοκατοικιών που χτίζονταν στο «*συνεχές σύστημα δόμησης*» (η ίση απόσταση του κτηρίου από τα πλάγια αλλά και από τα πίσω όρια του οικοπέδου) μειώθηκε. Η οικία Ε. Σεβαστοπούλου (1928), του Δ. Φωτιάδη είναι 150-200 τ.μ. και η κατοικία στους Αμπελόκηπους (μέσα 1920) 125 τ.μ (εικ. 67). ¹⁵⁸

Τη δεκαετία του 1920, χτίστηκαν στο κέντρο της Αθήνας μονώροφες και διώροφες κατοικίες που ανήκαν στα μεσαία και μικρομεσαία στρώματα. Σε αυτές τις μονοκατοικίες «*παύει να ισχύει η τριμερής κάτοψη κατά την πλήρη εφαρμογή της*» (συμμετρική κάτοψη με κεντρικό προθάλαμο και δύο χώρους εκατέρωθεν) ενώ «*καταργείται το ημιπόγειο με τους βοηθητικούς χώρους*», όπως στο διώροφο Κτήριο του 1929, στην οδό Ελτανήσου (εικ. 68). ¹⁵⁹

Το 1923, δημιουργήθηκε η ανάγκη κατασκευής σπιτιών για την στέγαση των προσφύγων από την Μικρασιατική καταστροφή του 1922. Η Καισαριανή ήταν από τις πρώτες περιοχές όπου η Επιτροπή Αντικατάστασης Προσφύγων εγκριτίστησε πρόσφυγες. Οι κατοικίες ήταν παραπήγματα οργανωμένα σε πυκνό ιστό, σύμφωνα με το Ιπποδάμειο σύστημα, όπου «*τα δωμάτια τοποθετήθηκαν σε δύο σειρές, περιμετρικά στις πλευρές του τετραγώνου*», στο κέντρο του οποίου υπήρχε ο κοινόχρηστος χώρος σχήματος Η. Συγκεκριμένα, για κάθε οικογένεια ορίστηκε ένα δωμάτιο 20 τ.μ. χωρίς κουζίνα ή αποχωρητήριο. Το κοινόχρηστο αποχωρητήριο τοποθετήθηκε στον χώρο σχήματος Η στο κέντρο του οικοδομικού τετραγώνου. (εικ. 69) ¹⁶⁰

Το 1930 οι προσφυγικές κατοικίες ήταν ισόγειες διώροφες μονοκατοικίες, διπλοκατοικίες ή τετρακατοικίες οργανωμένες σαν ένας «*συνδυασμός συγκροτημάτων και κατοικιών σε στοίχους*». Στην Καλλιθέα, κτίστηκαν δύο πολυκατοικίες και οκτώ συγκροτήματα κατοικιών που περιλάμβαναν πέντε στοίχους ισόγειων μονοκατοικιών, τρεις διώροφων διπλοκατοικιών και τέσσερις διώροφων τετρακατοικιών. ¹⁶¹ Αναλυτικότερα, οι πολυκατοικίες είχαν «*ανεξάρτητες εισόδους από τον δρόμο*» και αυλή, ενώ τα κλιμακοστάσια οδηγούσαν στα διαμερίσματα των ορόφων, τα οποία δεν είχαν αυλή αλλά δυνατότητα χρήσης των δωματίων -μικρό δωμάτιο στην ταράτσα- (πλυντήριο κ.α.), οι ισόγειες μονοκατοικίες ήταν μικρές και τοποθετημένες σε σειρά (εικ. 70). ¹⁶² Το 1933-1935, κτίστηκε στην Λεωφόρο Αλεξάνδρας από τους αρχιτέκτονες του Τ. Υ. Υ. Π. (Τεχνική Υπηρεσία Υπουργείου Πρόνοιας) Λάσκαρη και Κυριακό, το συγκρότημα των προσφυγικών πολυκατοικιών (τρεις όροφοι), με 228 διαμερίσματα περίπου 45 τ.μ. το καθένα και περιλάμβαναν δύο δωμάτια, κουζίνα, αποχωρητήριο και πλυντήριο ανά τρία διαμερίσματα στην ταράτσα. (εικ. 71). Σε αντίθεση με τον πυκνό ιστό των

¹⁵⁷ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ. 153-154

¹⁵⁸ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ. 170

¹⁵⁹ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ.187

¹⁶⁰ Πηγή:

https://www.researchgate.net/publication/322006631_Kaisariane_E_Krise_os_diadikasia_tes_chorikes_paragoges, 24/12/20

¹⁶¹ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ. 121

¹⁶² Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ. 121-122

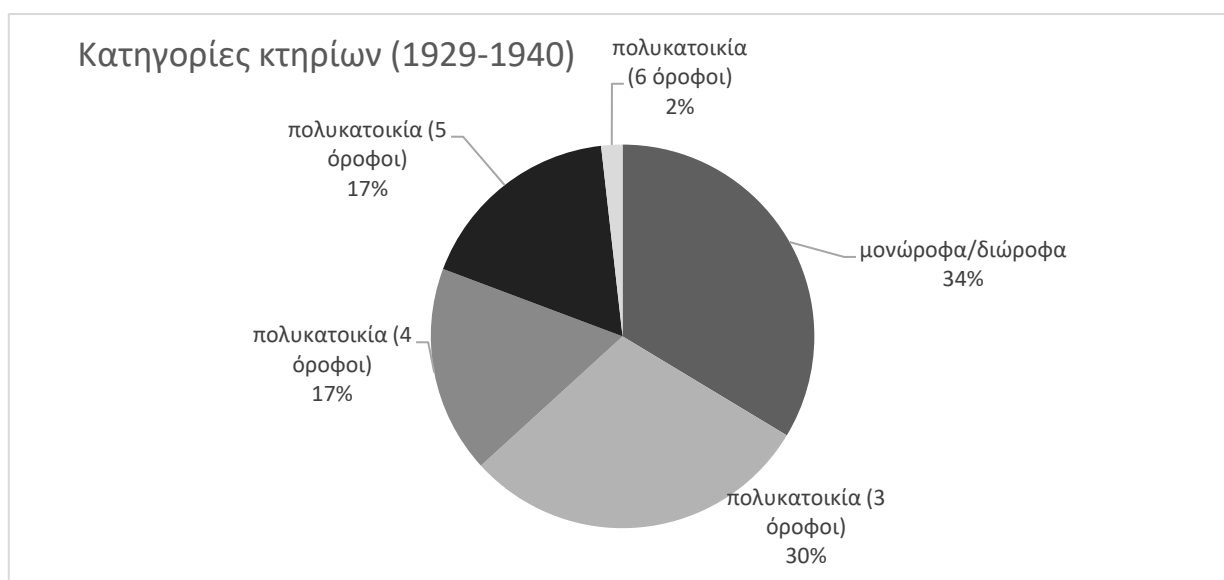
προσφυγικών στην Καισαριανή, υπήρχε ελεύθερος χώρος μπροστά από τις ισόγειες κατοικίες, τον οποίο οι πρόσφυγες μετέτρεψαν σε κήπους (προσφυγικά στην Λ. Αλεξάνδρας). Επίσης σε σχέση με το 1923, το 1933 τα διαμερίσματα στη Λ. Αλεξάνδρας φαίνονται πιο λειτουργικά, καθώς αυξήθηκαν σε μέγεθος και είχαν ξεχωριστή κουζίνα και αποχωρητήριο για κάθε οικογένεια.¹⁶³ Σύμφωνα με το Μπίρη Κ. η πολυκατοικία στην λεωφόρο Αλεξάνδρας περιλάμβανε διακόσιες κατοικίες για να στεγαστούν εφτακόσιοι άνθρωποι.¹⁶⁴

Η εγκατάσταση των προσφύγων στην Αθήνα (1923 και μετά) οδήγησε στην αύξηση του εργατικού δυναμικού αλλά και στην ανάπτυξη των εμπορικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Έτσι ξεκίνησε και η «μεταμόρφωση» της Αθήνας και άλλων πόλεων σε αστικά κέντρα, με την κατασκευή σχολείων, νοσοκομείων κ.α. αλλά και νέων κατοικιών, των πολυκατοικιών με ανεγκυστήρες, κεντρική θέρμανση, παροχή ηλεκτρισμού κ.α. Το 1933, χτίζεται η πολυκατοικία στην οδό Ζαΐμη & Στουρνάρη (εικ. 72) από τον αρχιτέκτονα Μιχαηλίδη. Πρόκειται για πολυκατοικία έξι ορόφων μαζί με το ρετιρέ, με ισόγειο κλειστό πάρκιν και ορθογώνιο όγκο σε σχήμα Π.¹⁶⁵ Άλλο χαρακτηριστικό παράδειγμα της Μεσοπολεμικής περιόδου (1920-1940) είναι η μπλε πολυκατοικία με τα 32 διαμερίσματα και τα καταστήματα στο ισόγειο (εικ. 73) που ονομάστηκε έτσι λόγω του χρώματός της και κτίστηκε το 1932-33 από τον Κ. Παναγιωτάκο. Λόγω των δύο ανεξάρτητων εισόδων που ενώνονται μόνο μέσω το δώματος και του φωταγωγού, χαρακτηρίζεται ως συγκρότημα (ύπαρξη δύο εισόδων, μία για κάθε Κτήριο). Το εντευκτήριο στο δώμα του τελευταίου ορόφου, χαρακτηρίστηκε ως «μία γειτονιά καθ' ύψος» από την Μάρω-Καρδαμίτση Αδάμη, καθώς παρείχε την δυνατότητα κοινωνικοποίησης των ενοίκων.

Το εσωτερικό της πολυκατοικίας Λαμπάκου (1932, αρχ. Κοντολέων) (εικ. 105) αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα, της λειτουργικής εσωτερικής οργάνωσης. Το καθιστικό τοποθετήθηκε στην γωνία του κτηρίου, τα υπνοδωμάτια και η τραπεζαρία προς το νότο και διαχωρίστηκαν από το λουτρό, την κουζίνα και το υπνοδωμάτιο της υπηρεσίας με έναν διάδρομο. Διαρρύθμιση που χαρακτηρίζεται «πρακτική για τις ανάγκες των ανθρώπων που το κατοικούν».¹⁶⁶

Συνολικά, την περίοδο 1929-1940 οι χρονολογημένες μονώροφες/διώροφες κατοικίες, σύμφωνα με την αποδελτίωση που έγινε από την ιστοσελίδα modmon.ellet.gr και την ταξινόμηση 249 κτηρίων, αποτέλεσαν το 34% σε αντίθεση με τις πολυκατοικίες από 3 έως 6 ορόφους, που ανήλθαν στο 66%. Επίσης, οι πολυκατοικίες έως 3 ορόφους κυμάνθηκαν στο 30%, από 4-5 ορόφους στο 17% και το ποσοστό των 2% κατέλαβαν οι πολυκατοικίες των 6 ορόφων.

Πίνακας 2



¹⁶³ Πηγή: https://www.ekdd.gr/ekdda/files/ergasies_esdd/17/2/942.pdf, 24/12/20

¹⁶⁴ Μπίρης Κυπριανός, (1932), Τεχνικά χρονικά, «Η αστική πολυκατοικία», αρ. 11, σελ. 563-571

¹⁶⁵ Πηγή: <https://www.inexarchia.gr/story/think/ktirio-stin-stoymari-zaimi-1933-reyma-toy-monternismoy-stin-arhitektoniki-stin-athina>, 24/12/20

¹⁶⁶ Πηγή: <https://www.inexarchia.gr/story/think/katharoaimos-monternismos-i-polykatoikia-toy-1932-stin-symvoli-tis-leoforoy-vasilissis>, 21/12/20

	
<p>66. Το μέγαρο Μαξίμου (όψη οδού Ηρώδου Αττικού). (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ33)</p>	<p>67. Κατοικία στους Αμπελόκηπους. (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ43)</p>
	
<p>68. Διώροφο Κτήριο στην οδό Επτανήσου (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ57 Β)</p>	<p>69. Ο προσφυγικός συνοικισμός στην Καισαριανή. (Πηγή:https://www.researchgate.net/publication/322006631_Kaisariane_E_Krise_os_diadikasia_tes_chorikes_paragoges , 24/12/20)</p>
	
<p>70. Κρατικοί συνοικισμοί Τζιτζιφιών. (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ31)</p>	<p>71. Τα προσφυγικά στην Λ. Αλεξάνδρας (1944-σήμερα). (Πηγή : https://www.greekarchitects.gr/ http://archaeologia.eie.gr/, 24/12/20)</p>

	
<p>72. Η πολυκατοικία στην οδό Ζαΐμη & Στουρνάρη. (Πηγή: https://www.inexarchia.gr 24/12/20)</p>	<p>73. Η «μπλε» πολυκατοικία Αντωνόπουλου. (Πηγή: http://archaeologia.eie.gr 24/12/20)</p>

3.3. ΦΕΡΟΝΤΑΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΛΗΡΩΣΗΣ

Η χρήση πλακών οπλισμένου σκυροδέματος άρχισε το 1920. Η εισαγωγή αυτού του υλικού στην κατασκευή των κτηρίων λειτούργησε θετικά στην διαρρύθμιση των χώρων τους, περιορίζοντας τη χρήση λιθοδομής για τους διαχωριστικούς τοίχους.¹⁶⁷ Για παράδειγμα, η τριπλοκατοικία στην οδό Ζωοδόχου Πηγής 9 του Ηλία Κουρμούλη, το 1929(εικ. 74), έχει φέροντες τοίχους από λιθοδομή και πλάκες από οπλισμένο σκυρόδεμα. Ενδιαφέρον είναι ότι σε μικρότερου μεγέθους διπλοκατοικίες χρησιμοποιούνταν δοκιδωτές πλάκες (εικ. 75) ή αλλιώς πλάκες με νευρώσεις (χρησιμοποιούνται σε μεγάλα ανοίγματα, δεν επιβαρύνουν το σκελετό και τη θεμελίωση του κτηρίου κ.τ.λ.π.¹⁶⁸) με σιδηροδοκούς και πετρόπλακες.¹⁶⁹ Επίσης, στην οικία της οδού Πινδάρου (εικ. 76), που σχεδίασε ο Ε. Τσίλλερ (1882) του 1923, χρησιμοποιήθηκε στους φέροντες τοίχους λιθοδομή, δοκιδωτές πλάκες με σιδηροδοκούς και σχιστόπλακες αλλά και δοκιδωτές με τόξα από πλίνθους και οπλισμένο σκυρόδεμα, στο κλιμακοστάσιο και το μπαλκόνι.¹⁷⁰

Στην ημιτριώροφη κατοικία στους Αμπελόκηπους, στις οδούς Χατζηκώστα 6 & Παστέρ του 1920 (εικ. 77), οι τοίχοι καλύφθηκαν με επίχρισμα «όχι όμως κατά το ισόδομο σύστημα», αφού χαράχτηκε σε εναλλαγή πιο λεπτών και φαρδιών λωρίδων «όσο αναφορά στη βυζαντινή τοιχοδομία».¹⁷¹

Συχνή ήταν η χρήση αρτιφισιέλ επίχρισματος (εικ. 78,79) στις επιφάνειες των μεσοπολεμικών κτηρίων ιδιαίτερα από το 1930 και μετά. Η τεχνική αυτή θεωρήθηκε «πρακτική» από τους αρχιτέκτονες καθώς δεν χρειαζόταν η προσθήκη χρώματος. Το αρτιφισιέλ επίχρισμα αποτελούνταν συνήθως από τρεις στρώσεις, οι δύο πρώτες γίνονταν με τσιμεντοκονίαμα και η τελευταία με τσιμεντομαρμαροκονίαμα. Ο τεχνίτης λάξευε με ειδικό εργαλείο την τρίτη στρώση ώστε να δημιουργηθούν οι χαρακτηριστικές κοιλότητες.¹⁷² Στην τοιχοποιία της πολυκατοικίας Μάρκου Νομικού (εικ. 121) του 1935 του αρχιτέκτονα Ρ. Κουτσούρη, εφαρμόστηκε επίχρισμα τύπου αρτιφισιέλ.¹⁷³ Βέβαια, η χρήση του αρτιφισιέλ

¹⁶⁷ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», σελ. 163

¹⁶⁸ Πηγή: <https://www.slideshare.net/stamatri/6-40831551>, 24/12/20

¹⁶⁹ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», σελ. 203

¹⁷⁰ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», σελ. 210

¹⁷¹ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», σελ. 168

¹⁷² Πηγή: <https://www.decobook.gr>, 24/12/20

¹⁷³ Πηγή: <https://www.archetype.gr/blog/artthro/monternes-apolies-01-katedafismena-ktiria-tou-mesopolemou-stin-athina>, 24/12/20

επιχρίσματος δεν ωφελούσε μόνο στην μορφολογική επεξεργασία των όψεων αλλά και στην «υδροπροστασία των κτηρίων, αξιοποιώντας τις ιδιότητες του υδραυλικού κονιάματος».¹⁷⁴

Η κατασκευή πολυκατοικιών το 1930, οδήγησε στην χρήση νέων υλικών όπως ο χάλυβας, για την αρχιτεκτονική ευελιξία (π.χ. πολύ μεγάλα ανοίγματα,) αλλά και την αντισεισμικότητά τους.¹⁷⁵ Το ζήτημα της αντοχής των κατοικιών στους σεισμούς έθεσε ο Ε. Τσίλλερ το 1894 ώστε να δοθεί λύση, χρησιμοποιώντας ως παράδειγμα τις περιοχές της Ζακύνθου (καταστρεπτικός σεισμός του 1893), της Θύρας (καταστρεπτικός σεισμός του 1893) κ.α., επισημαίνοντας τις «αδυναμίες των οικοδομών εκ των οποίων συνήθως προκύπτουν οι καταστροφές, ήτοι: κακή δόμηση των τοίχων με βαριά υλικά (πέτρα) και αντίστοιχα ισχνά κονιάματα» και προτείνοντας λύσεις, οι οποίες όμως δεν εφαρμόστηκαν.¹⁷⁶ Σύμφωνα με την Παπαδάμ-Ριζά Ε. «η αντισεισμικότητα των οικοδομών αναζητήθηκε αργότερα στη σύνθεση του φέροντα οργανισμού με οπλισμένο σκυρόδεμα», δηλαδή στην Αθήνα από το 1920, αφού οι ιδιότητές του (π.χ. ελαστικότητα) το κατέστησαν κατάλληλο για την προστασία των οικοδομών από τους σεισμούς.¹⁷⁷

Η διακόσμηση της τοιχοποιίας με χρώμα, εφαρμόστηκε από το 1830 ως «στοιχείο έκφρασης του κλασικισμού»¹⁷⁸ αλλά παρατηρείται και στην περίπτωση της πολυκατοικίας Αντωνοπούλου (εικ. 73) του 1932-33 (αρχ. Κ. Παναγιωτόπουλος). Ο ζωγράφος Σ. Παπαλουκάς, χρησιμοποίησε τερακότα στη βάση και τα εσωτερικά των στηθαίων, μπλε στους κύριους όγκους και λευκό στα κουφώματα, με αποτέλεσμα να τονίζονται περισσότερο στοιχεία του κτηρίου (π.χ. εναλλαγές εσοχών και εξοχών).¹⁷⁹

	
<p>74. Τριπλοκατοικία στην οδό Ζωοδόχου Πηγής. (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ82)</p>	<p>75. Πλάκες με νευρώσεις. Πηγή: https://teediaf.omeka.net/items/show/3064, 22/12/20</p>

¹⁷⁴ Παπαδάμ-Ριζά Ευτυχία, (2003), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Συμβολή της αστικής πολυκατοικίας στη γένεση της σύγχρονης ελληνικής οικοδομικής», σελ. 153

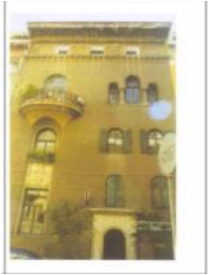
¹⁷⁵ Πηγή: <https://www.oikiskos.com>, 24/12/20

¹⁷⁶ Παπαδάμ-Ριζά Ευτυχία, (2003), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Συμβολή της αστικής πολυκατοικίας στη γένεση της σύγχρονης ελληνικής οικοδομικής», σελ. 51-52

¹⁷⁷ Παπαδάμ-Ριζά Ευτυχία, (2003), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Συμβολή της αστικής πολυκατοικίας στη γένεση της σύγχρονης ελληνικής οικοδομικής», σελ. 52

¹⁷⁸ Παπαδάμ-Ριζά Ευτυχία, (2003), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Συμβολή της αστικής πολυκατοικίας στη γένεση της σύγχρονης ελληνικής οικοδομικής», σελ. 47

¹⁷⁹ Πηγή: <http://archaeologia.eie.gr>, 24/12/20

	
<p>76. Οικία στην οδό Πινδάρου. (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ90)</p>	<p>77. Κατοικία με εγχάρακτη τοιχοποιία. (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ43)</p>
	
<p>78. Αρτιφισιέλ επίχρισμα. (Πηγή: https://finalit.gr/finalit-hellas/%CF%85%CF%80%CE%B7%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%AF%CE%B5%CF%82/ , 01/03/21)</p>	<p>79. Αρτιφισιέλ επίχρισμα. (Πηγή: https://finalit.gr/finalit-hellas/%CF%85%CF%80%CE%B7%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%AF%CE%B5%CF%82/ , 01/03/21)</p>

3.4. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΣ ΔΙΑΚΟΣΜΟΣ

Στην αστική μονοκατοικία των ανώτερων τάξεων του 1920-1930, οι αρχιτέκτονες τις περιόδου «εκφράζουν μέσα από τη δουλειά τους τις πεποιθήσεις τους περί την αρχιτεκτονική, εν μέσω ποικίλων τάσεων και απόψεων».¹⁸⁰ Για παράδειγμα, στην ημιτριώροφη κατοικία Αντ. Σταυροπούλου του 1924 (εικ. 80), ο αρχιτέκτονας Νικολούδης ως εκφραστής της Baux Arts, χρησιμοποίησε νεομπαρόκ στοιχεία στην στέψη των ανοιγμάτων και νεοαναγεννησιακά στοιχεία στη στέψη του μετώπου¹⁸¹ ή ο Κουρεμένος, στο μέγαρο Γ. Α. Βοϊβόνδα του 1926 (εικ. 81), κάνει «κλασικίζουσα νύξη» με την στέψη του δώματος, με δίρριχτη στέγη, με κλασικό αέτωμα, ενώ «πρωτοτυπεί» με την κατασκευή χτιστών πεσσών για τη στήριξη της πέργκολας της στέγης.¹⁸² Η κατασκευή από οπλισμένο σκυρόδεμα εν είδη πέργκολας στο δώμα των κατοικιών χρησιμοποιήθηκε ευρέως στις μεσοπολεμικές κατοικίες, όπως παρατηρήθηκε κατά την αποδελτίωση των μεσοπολεμικών κατοικιών από την ιστοσελίδα modmon.

¹⁸⁰ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», σελ. 162

¹⁸¹ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», σελ. 158

¹⁸² Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», σελ. 160

Παραδείγματα αποτελούν το κτήριο στην εικόνα 82 (Ερατοσθένους 23), στην εικόνα 76 και στην εικόνα 83 (Σκουφά 16) κ.α.¹⁸³

Στα προσφυγικά της Λ. Αλεξάνδρας (εικ. 71) του 1933-35, είναι ορατή η επιρροή από τον γερμανικό φονξιοναλισμό, που αποτελεί βάση της μοντέρνας αρχιτεκτονικής, καθώς πρόκειται για παραλληλόγραμμα κατοικίες, χωρίς διακοσμητικά στοιχεία, αφού σκοπός της κατασκευής τους ήταν η δημιουργία λειτουργικών σπιτιών για την στέγαση των προσφύγων από τη Μικρασιατική Καταστροφή του 1922.¹⁸⁴

Παρατηρείται, ότι στη μοντέρνα αρχιτεκτονική δεν χρησιμοποιούνταν «στολίδια» (αετώματα, κορνίζες, γείσα κ.α.) αλλά στόχος ήταν η «άνεση στην κατοικία».¹⁸⁵ Η πολυκατοικία στην οδό Στουρνάρη & Ζαΐμη (εικ. 72) του 1933, του αρχιτέκτονα Μιχαηλίδη, είναι ένα επιβλητικό λιτό και ορθογώνιο Κτήριο.¹⁸⁶ Αντίστοιχα, το Κτήριο στην οδό Ευπόλιδος (εικ. 85) του 1937, σχεδιασμένο από τον αρχιτέκτονα Νικολούδη, δεν φέρει πρόσθετα διακοσμητικών στοιχεία και εξωστες. Πρόκειται λοιπόν για ένα Κτήριο σε σχήμα κύβου, με γυμνές επιφάνειες τις οποίες διασπών μόνο τα ανοίγματα των παραθύρων.¹⁸⁷

Σε εξώθυρες με τζάμι παρατηρήθηκε η χρήση γεωμετρικών μεταλλικών διακοσμητικών στοιχείων και διακόσμησης σύμφωνα με την αρ ντεκό, «Διακοσμητική Τέχνη» (εικ. 100).

	
<p>80. Ημιτριώροφη κατοικία Α. Σταυροπούλου. (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ36 Α)</p>	<p>81. Οικία Βοϊβόνδα. (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ36 Β)</p>

¹⁸³ Πηγή: modmov.ellet.gr, 23/01/21

¹⁸⁴ Πηγή: <http://archaeologia.eie.gr>, 24/12/20

¹⁸⁵ Πηγή:

https://www.academia.edu/7644520/%CE%9C%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1_%CF%84%CE%BF%CF%85_30_%CE%96%CE%BF%CE%B3%CE%B3%CE%BF%CE%BB%CF%8C%CF%80%CE%BF%CF%85%CE%B%CE%BF%CF%82_%CE%A4%CF%8C%CE%BC%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%82_3%CE%B7_%CE%95%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1_%CE%95%CE%9B%CE%A0_12, 24/12/20

¹⁸⁶ Πηγή: <https://www.inexarchia.gr/story/think/ktirio-stin-stoymari-zaimi-1933-reyma-toy-monternismoy-stin-arhitektoniki-stin-athina>, 24/12/20

¹⁸⁷ Πηγή: <https://www.inexarchia.gr/story/think/odos-eypolidos-1937-monterno-ktirio-mesopolemoy-athinas-arxitektoniko>, 24/12/20

	
<p>82. Πέργκολα κτηρίου (Πηγή: google maps, 23/01/21)</p>	<p>83. Πέργκολα κτηρίου (Πηγή: google maps, 23/01/21)</p>
	
<p>84. Η πέργκολα στο Κτήριο της οδού Σκουφά 16 (Πηγή: google maps, 23/01/21)</p>	<p>85. Κτήριο στην οδό Ευπόλιδος. (Πηγή: https://www.inexarchia.gr , 27/12/20)</p>

3.5. ΑΝΟΙΓΜΑΤΑ

Σε κάποιες μονοκατοικίες του 1920-30, παρατηρήθηκε η χρήση κλασικιστικών στοιχείων του 19^{ου} αιώνα, όπως η συμμετρική οργάνωση της όψης, με την τοποθέτηση της εξώθυρας στον κεντρικό άξονα (έκκεντρα ως προς τη σκάλα που οδηγεί στον όροφο και με τα δωμάτια του ισογείου εκατέρωθεν) στο «Φοίβου δώμα» (εικ. 86), μονοκατοικία του 1920 σχεδιασμένη από τον Α. Μεταξά¹⁸⁸ και στην οικία Καραπάνου (εικ. 87) στο Κολωνάκι που σχεδιάστηκε το 1925 από τον Α. Νικολλούδη.¹⁸⁹ Όμως, στην μονοκατοικία της οδού Ιθάκης 42 του 1928-30 (εικ. 88), ο Β. Τσαγρής, εκτός από την είσοδο της κατοικίας στο κέντρο της όψης, πρόσθεσε και άλλες δύο εισόδους (πιθανόν για τους βοηθητικούς ή επαγγελματικούς χώρους).¹⁹⁰ Φαίνεται λοιπόν ότι οι αστικές μονοκατοικίες του 1920 εκμοντερνίστηκαν σταδιακά «μέσα στο πλαίσιο της ανανέωσης και του εκσυγχρονισμού».¹⁹¹

Στις μονώροφες και διώροφες κατοικίες του 1920 των χαμηλότερων τάξεων, παρατηρήθηκε η τοποθέτηση της εισόδου στην άκρη της όψης. Από την είσοδο μία σκάλα οδηγούσε στο κεντρικό χωλ, όπου βρίσκονταν η σκάλα για τον άνω όροφο και γύρω από το οποίο αναπτύσσονταν οι χώροι υποδοχής. Παραδείγματα αποτελούν οι τζαμαωτές εξώθυρες της εισόδου (πόρτες συνήθως με μεταλλικό πλαίσιο

¹⁸⁸ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», σελ. 163

¹⁸⁹ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», σελ. 164-165

¹⁹⁰ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», σελ. 174

¹⁹¹ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», σελ. 185

στις οποίες προθέτονταν τζάμι) στο σπίτι της οδού Επτανήσου 54 στην Κυψέλη του 1920 (εικ. 89) και στη μονοκατοικία του 1924 που σχεδίασε ο Δ. Φωτιάδης, στον Κολωνό (εικ. 90).¹⁹²

Στις διπλοκατοικίες και τριπλοκατοικίες του 1920, εφαρμόστηκαν τρεις τύποι εισόδων (εικ. 91). Η χρήση μίας εισόδου που οδηγεί μέσω κλιμακοστασίου στον όροφο (α), η ύπαρξη δύο ή και παραπάνω εισόδων ανεξάρτητες για την κάθε κατοικία (β) και ο μικτός τύπος εισόδων (γ), σύμφωνα με τον οποίο η είσοδος στη μία κατοικία γίνεται από τον δρόμο και στις άλλες δύο μέσω κλιμακοστασίου.¹⁹³ Στη διπλοκατοικία Βερυκοκάκη (εικ. 92) χτισμένη το 1923 από τον Γ. Θεοδορίδη η είσοδος τοποθετήθηκε στην άκρη της όψης, σύμφωνα με τον πρώτο τύπο κατοικίας.

Στην οικία του Ι. Λαλαούνη (εικ. 93), του 1923, του αρχιτέκτονα Τσιπούρα, τοποθετήθηκαν στην μία άκρη του κτηρίου και οι δύο ανεξάρτητες εισοδοί για την κάθε κατοικία. Πάνω από τις τζαμωτές εξώθυρες υπάρχουν φεγγίτες μέσα σε ελλειπτικό τόξο (μικρά παράθυρα για τον επιπλέον φωτισμό του εσωτερικού της οικίας),¹⁹⁴ στοιχείο που παρατηρήθηκε και στην μονοκατοικία του 1924 στον Κολωνό (εικ. 90) και στην είσοδο της διπλοκατοικίας Βερυκοκάκη (εικ. 92). Συχνή είναι και η χρήση στρογγυλών ή ορθογώνιων φεγγιτών πάνω από την εξώθυρα (άγνωστη τοποθεσία και αρχιτέκτονας εικ. 94) είτε η χρήση καρέ παραθύρων στο μεταλλικό πλαίσιο της εξώθυρας (οδός Φ. Νέγρη εικ. 95), προκειμένου να εισέρχεται φως την ημέρα στην είσοδο του κτηρίου.

Παρόμοια με την οικία του Ι. Λαλαούνη στην διπλοκατοικία της οδού Γκυϊλφόρδου (εικ. 96) του 1920-23 από τον Τσαγρή υπάρχουν δύο εισοδοί, σύμφωνα με τον δεύτερο τύπο αλλά τοποθετημένες στις δύο άκρες του κτηρίου.¹⁹⁵ Σύμφωνα με τον μικτό τύπο, τοποθετήθηκε η είσοδος της τριπλοκατοικίας στην οδό Ζωοδόχου Πηγής 9 (εικ. 97), του 1926 από τον Η. Κουρμούλη.¹⁹⁶

Επομένως, ο τύπος εισόδου στο κέντρο της όψης, στις μεσοπολεμικές μονοκατοικίες του 1920 και μετά, εξελίχθηκε σταδιακά, στην τοποθέτησή της στην άκρη της όψης (μονώροφες και διώροφες κατοικίες) αλλά και στην προσθήκη δεύτερης ή και τρίτης ανεξάρτητης εισόδου για κάθε κατοικία στις διπλοκατοικίες και τριπλοκατοικίες της ίδιας περιόδου.

Στις πολυκατοικίες του προσφυγικού συνοικισμού στις Τζιτζιφιές του 1930 (εικ. 70), ανεξάρτητες εισοδοί για κάθε πολυκατοικία τοποθετήθηκαν στην άκρη της όψης, από εκεί κλιμακοστάσια στην μία ή και στις δύο πλευρές του κτηρίου οδηγούσαν μέσω ημιυπαίθριων διαδρόμων στα διαμερίσματα.¹⁹⁷

Όσον αφορά τις εξώθυρες με τζάμι, παρατηρήθηκε η χρήση γεωμετρικών διακοσμητικών στοιχείων από μέταλλο σε διάφορες παραλλαγές. Για παράδειγμα η εξώθυρα της οικίας Βενιζέλου του 1928 (αρχ. Κιτσικής) είναι διακοσμημένη με σφυρήλατη μεταλλική ανθοστήλη (εικ. 98) και στην πολυκατοικία Βουλγαρίδη-Στραβοσκιάδου του 1936 (αρχ. Φωτιάδης, Χαλέπας) τοποθετήθηκαν μεταλλικοί ρόμβοι μπροστά από το τζάμι της εξώθυρας (εικ. 99). Επίσης χρησιμοποιήθηκαν γεωμετρικά σχήματα σύμφωνα με την αρ ντεκό, «Διακοσμητική Τέχνη» (εικ. 100) (διεθνές καλλιτεχνικό κίνημα του 1925-1940, το οποίο εισήγαγε ο Γιόζεφ Χόφμαν, 1870-1956¹⁹⁸).

Ενδιαφέρουσα είναι η ύπαρξη μεγάλων παραθύρων στις πολυκατοικίες του 1930. Στην πολυκατοικία Στουρνάρη & Ζαΐμη (εικ. 72) του 1933 (αρχιτεκτ. Μιχαηλίδης), τοποθετήθηκαν μεγάλα και επιμήκη παράθυρα στην όψη και φεγγίτες στο κλιμακοστάσιο, με αποτέλεσμα το φως να διαχέεται σε όλο το

¹⁹² Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ. 187

¹⁹³ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ. 191

¹⁹⁴ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ. 197

¹⁹⁵ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ. 198-199

¹⁹⁶ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ. 201-202

¹⁹⁷ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ. 121

¹⁹⁸ Πηγή:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%81_%CE%9D%CF%84%CE%B5%CE%BA%CF%8C , 27/12/20

εσωτερικό του κτηρίου.¹⁹⁹ Σε κάποια κτήρια τοποθετήθηκαν τζαμωτά παράθυρα σε καρέ , δηλαδή το τζάμι ενσωματώθηκε σε τμήματα στο μεταλλικό πλαίσιο του παραθύρου, όπως φαίνεται στα παράθυρα του έρκερ του κτηρίου του 1920 (αρχ. Β. Τσαγρής), όπου σήμερα στεγάζεται το ίδρυμα Β. & Μ. Θεοχάρη (εικ. 102) αλλά και στις πολυκατοικίες της οδού Σίνα 15, του 1933, του αρχιτέκτονα Π. Μανουιλίδη (εικ. 103) και της οδού Σίνα 17 & Σκουφά του 1932, έργο του ίδιου αρχιτέκτονα (Π. Μανουιλίδη) (εικ. 104).

Στο κλιμακοστάσιο της πολυκατοικίας στην οδό Β. Σοφίας και Λαμψάκου (εικ. 105) του 1932 (αρχιτ. Κοντολέων), τζάμια τοποθετήθηκαν κατά μήκος της στενής πλευράς του κτηρίου δημιουργώντας μία εντυπωσιακή γυάλινη επιφάνεια.²⁰⁰ Το αποτέλεσμα είναι ένα «σύνολο από λεπτό μεταλλικό πλέγμα και τζαμαρία, που διαμορφώνει, παιχνιδίζοντας με τα σκαλιά των ορόφων, με την αίσθηση της κίνησης και των αντανακλάσεων, ένα διάφανο στοιχείο στο Κτήριο».²⁰¹ Αντίστοιχη χρήση ορθογώνιου, κάθετου φεγγίτη, παρατηρήθηκε στο διάροφο της οδού Πάτμου 54 & Καλλινίκου 12, πάνω από την εξώθυρα και σε όλο το ύψος από τον α' έως τον β' όροφο (εικ. 106).

Χαρακτηριστική ήταν η χρήση των γωνιακών παραθύρων στα έρκερ και ανασυρόμενων υαλοστασίων με ξύλινα ανακλινόμενα ρολά, όπως στην Πολυκατοικία Σακελλαρίου ή Μαρινόπουλου (εικ. 107) του 1934 που σχεδιάστηκε από των Ιωάννη και Στάμο Παπαδάκη.²⁰² Επίσης, χρησιμοποιήθηκαν τα ανασυρόμενα ρολά, όπως στην πολυκατοικία της οδού 28^{ης} Οκτωβρίου 54, του 1934, του αρχιτέκτονα Ν. Νικολαΐδη (1891-1967) (εικ. 108) αλλά και τα παντζούρια γαλλικού τύπου, που αποτελούνται από δύο ή περισσότερα στενά φύλλα που διπλώνονται στο άνοιγμα, όπως στην μονοκατοικία της οδού Ζαγορίων 3, του 1936 (εικ. 109).

Από το 1928 και μετά εμφανίστηκαν τα νέα στοιχεία του μοντέρνου κινήματος. Ο Ν. Τζαλέπης, στην οικία Φωκά στο Παγκράτι (1928) (εικ. 110), χρησιμοποίησε μοντέρνα στοιχεία, όπως «η ευελιξία των κατόψεων και η αφαίρεση» (αφαίρεση τμήματος του β' ορόφου για την δημιουργία ημιυπαίθριου χώρου) και «η καθαρότητα» (προσθήκη τετραγώνων και ελάχιστα επιμηκών ανοιγμάτων).²⁰³

Τα μοντέρνα στοιχεία είναι ορατά και σε διπλοκατοικίες που χτίστηκαν μετά το 1930. Η τριπλοκατοικία στην οδό Δροσοπούλου 175 στην Κυψέλη (εικ. 111), σχεδιάστηκε το 1933 από τον Θ. Βαλεντή και τον Π. Μιχαηλίδη, με έντονο το στοιχείο του κυβισμού. Οι ζώνες των ανοιγμάτων τοποθετήθηκαν διαφορετικά ανά όροφο, τμήμα του β' ορόφου «αφαιρέθηκε» και η πέργολα ή δοκός (κεφ. 3.5) προστέθηκε για την οριοθέτηση του κύβου.²⁰⁴

Στην πολυκατοικία Αντωνόπουλου (εικ. 73), του 1932-33 ο αρχιτέκτονας Κ. Παναγιωτάκος, σχεδίασε μία σύνθεση με εναλλαγή κλειστών και ημιυπαίθριων χώρων, προκειμένου να «σπάσει» την μονοτονία του ρασιοναλισμού (δηλαδή την απόρριψη της διακόσμησης ή της αναφοράς σε ιστορικούς αρχιτεκτονικούς ρυθμούς π.χ. κλασικισμός).²⁰⁵

Σύμφωνα με τον πίνακα 3 όπου αναλύθηκε η χρήση των φεγγιτών σε 249 μεσοπολεμικές κατοικίες, από την ιστοσελίδα modmon.ellet.gr, προέκυψε ότι το 67% των κατοικιών δεν περιλάμβανε φεγγίτες. Όσον αφορά το σχήμα των φεγγιτών, φαίνεται ότι κυριάρχησε ο ορθογώνιος, οριζόντιος φεγγίτης, τοποθετημένος πάνω από τις κεντρικές ή δευτερεύουσες εξώθυρες σε ποσοστό 16 % και ύστερα ο κυκλικός φεγγίτης πάνω ή στο πλάι της εξώθυρας. Ο ορθογώνιος κατακόρυφος φεγγίτης (10%), χρησιμοποιήθηκε στο μέρος πάνω από την εξώθυρα και μέχρι το ύψος του δώματος συμβάλλοντας στον

¹⁹⁹ Πηγή: <https://www.inexarchia.gr/story/think/ktirio-stin-stoymari-zaimi-1933-reyma-toy-monternismoy-stin-arhitektoniki-stin-athina> , 24/12/20

²⁰⁰ Πηγή: <https://www.inexarchia.gr/story/think/katharoaimos-monternismos-i-polykatoikia-toy-1932-stin-symvoli-tis-leoforoy-vasilissis> , 24/12/20

²⁰¹ Πηγή: <https://www.inexarchia.gr/story/think/katharoaimos-monternismos-i-polykatoikia-toy-1932-stin-symvoli-tis-leoforoy-vasilissis> , 21/12/20

²⁰² Πηγή: <https://www.archetype.gr/blog/arthro/monternes-apolies-01-katedafismena-ktiria-tou-mesopolemou-stin-athina> , 24/12/20

²⁰³ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», σελ. 215

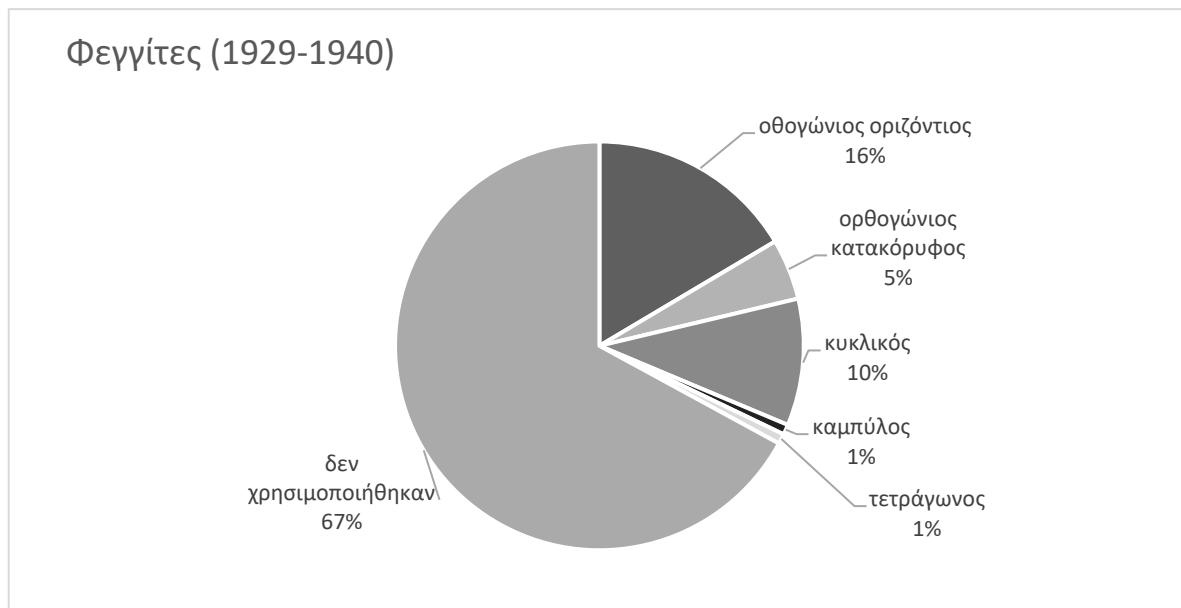
²⁰⁴ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», σελ. 222

²⁰⁵ Πηγή: <http://archaeologia.eie.gr> , 24/12/20

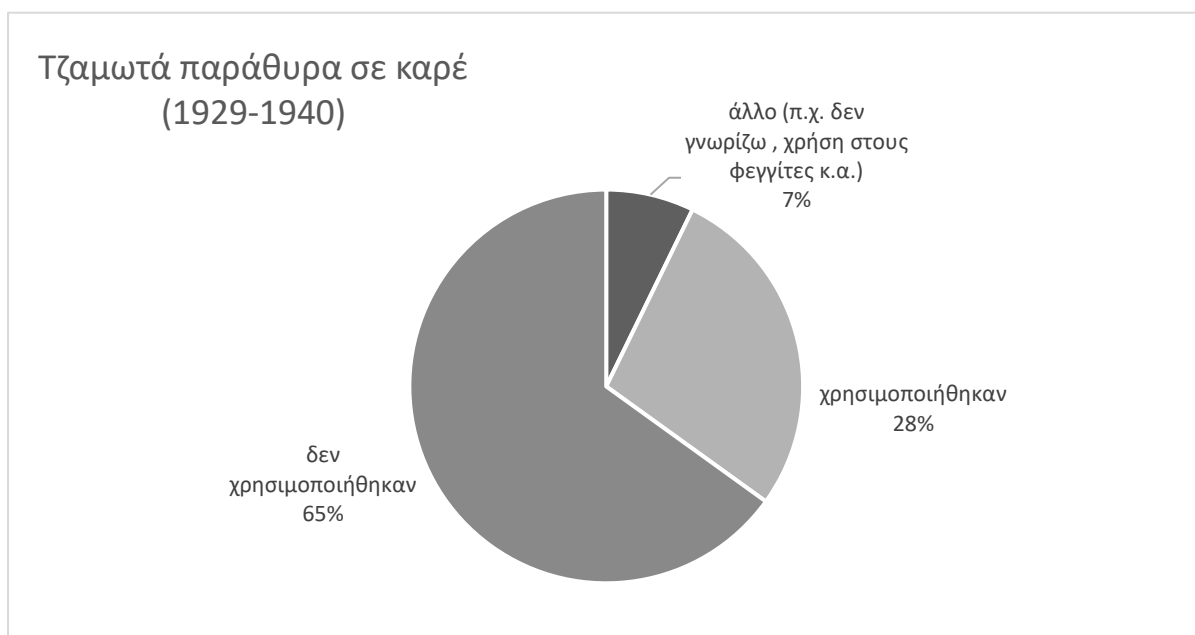
φωτισμό του κλιμακοστασίου με φυσικό φως. Έπειτα, το καμπύλο ή τετράγωνο σχήμα των φεγγιτών χρησιμοποιήθηκε ελάχιστα σε ποσοστό 1%.





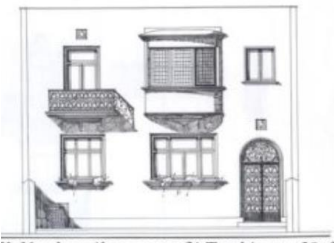
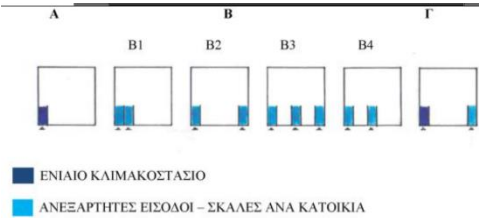
Όσον αφορά τα τζαμωτά παράθυρα σε καρέ, χρησιμοποιήθηκαν σε ποσοστό 28% σε 249 μεσοπολεμικές κατοικίες (1929-1940). Το ποσοστό 7%, αφορά την χρήση τζαμωτών παραθύρων σε φεγγίτες, ως «άλλη χρήση» αλλά και τις κατοικίες όπου λόγω των κλειστών παντζουριών, δεν ήταν δυνατή η καταγραφή της μορφής των παραθύρων. Τελικά, το 65% των κατοικιών δεν είχε τζαμωτά παράθυρα σε καρέ.




Πίνακας 3



Πίνακας 4



	
<p>86. Οικία «Φοίβου Δώμα». (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ37 Β2)</p>	<p>87. Οικία Καραπάνου (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ38)</p>
	
<p>88. Είσοδοι οικίας στην οδό Ιθάκης 42. (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ45 Β)</p>	<p>89. Είσοδος της οικίας στην οδό Επτανήσου. (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ57)</p>
	
<p>90. Μονοκατοικία στον Κολωνό. (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ58)</p>	<p>91. Τύποι εισόδων. (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», σελ. 191)</p>

	
<p>92. Είσοδος διπλοκατοικίας Βερυκοκάκη. (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ64)</p>	<p>93. Είσοδοι οικίας Ι. Λαλαούνη. (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ72)</p>
	
<p>94. Στρογγυλός φεγγίτης πάνω από εξώθυρα. (Πηγή: facebook «Αθηναϊκός Μοντερνισμός», 24/12/20)</p>	<p>95. Καρέ τζάμια σε εξώθυρα. (Πηγή: facebook «Αθηναϊκός Μοντερνισμός» 24/12/20)</p>
	
<p>96. Είσοδοι διπλοκατοικίας Γκυϊλφόρδου. (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ75 Α)</p>	<p>97. Τριπλοκατοικία στην οδό Ζ. Πηγής. (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ82)</p>

	
<p>98. Η εξώθυρα της οικίας Βενιζέλου. (Πηγή: facebook «Αθηναϊκός Μοντερνισμός», 24/12/20)</p>	<p>99. Η εξώθυρα της πολυκατοικίας Βουλγαρίδη-Στραβοσκιάδου. (Πηγή: facebook «Αθηναϊκός Μοντερνισμός» 28/12/20)</p>
	
<p>100. Εξωθυρα διακοσμημένη με στοιχεία αρ ντεκό. (Πηγή: facebook «Αθηναϊκός Μοντερνισμός»)</p>	<p>101. Η είσοδος της πολυκατοικίας στην οδό Στουρνάρη & Ζαΐμη. (Πηγή: https://www.inexarchia.gr , 24/12/20)</p>
	
<p>102. Καρέ παράθυρα (Ίδρυμα Θεοχάρη). (Πηγή: facebook «Αθηναϊκός Μοντερνισμός» 28/12/20)</p>	<p>103. Καρέ παράθυρα (Σινά 15) (Πηγή: google maps, 23/01/21)</p>

	
<p>104.Καρέ παράθυρα (Σίνα 17) (Πηγή: google maps , 23/01/21)</p>	<p>105.ορθογώνιος, κατακόρυφος φεγγίτης στην πολυκατοικία Λαμφάκου. (Πηγή: https://www.inexarchia.gr , 24/12/20)</p>
	
<p>106.Ορθογώνιος, κάθετος φεγγίτης, Πάτμου 54 & Καλλινίκου (Πηγή: google maps 23/01/21)</p>	<p>107.(αρ.) Τα γωνιακά παράθυρα των έρκερ, με τα ανασυρόμενα υαλοστάσια και τα ανακλινόμενα ξύλινα ρολά (πολυκ. Σακελλαρίου). (δεξ.) Ανακλινόμενα ξύλινα ρολά σε Κτήριο στο Κολωνάκι. (Πηγή: https://www.archetype.gr , 24/12/20)</p>
	
<p>108.Ανασυρόμενα ρολά (28^{ης} Οκτωβρίου 54) (Πηγή: google maps, 23/01/21)</p>	<p>109.Παντζούρια γαλλικού τύπου (Ζαγορίων 3) (Πηγή: google maps, 23/01/21)</p>

	
<p>110. Οικία Φωκά. (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ94)</p>	<p>111. Τριπλοκατοικία στην οδό Δροσοπούλου. (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ104)</p>

3.6. ΕΞΩΣΤΕΣ

Σύμφωνα με την ενότητα 3.3. του κεφαλαίου οι αρχιτέκτονες που ανέλαβαν τον σχεδιασμό των μονοκατοικιών των ανώτερων τάξεων, συμπεριέλαβαν και κάποια κλασικιστικά στοιχεία του 19^{ου} αιώνα. Για παράδειγμα στο «Φοίβου Δώμα» του 1920 (εικ. 86), ο αρχιτέκτονας Α. Μεταξάς, τοποθέτησε στο κεντρικό τμήμα της όψης το μπαλκόνι.²⁰⁶

Χαρακτηριστικό της περιόδου, ήταν η χρήση έρκερ, δηλαδή πολυγωνικών, ημικυκλικών ή ορθογωνικών προεξοχών έως και 1.40 μέτρα από το επίπεδο της όψης. Από το 1937 και μετά το όριο μειώθηκε στα 40 εκατοστά.²⁰⁷ Στην μονοκατοικία των οδών Μαυροματαίων 25 & Κότσικα (εικ. 112), τοποθετήθηκε πολυγωνικό έρκερ στον όροφο.²⁰⁸ Σύμφωνα με τη Ρούσση Β. η χρήση έρκερ, χρησιμοποιήθηκε για την «αντιμετώπιση της γωνίας» (εικ. 113) και για τον «τονισμό της όψης» (εικ. 114), από αρχιτέκτονες όπως ο Μπόνης, Κιτσίκης, Τσαγρής κ.α.²⁰⁹ Το 1934 στην μονοκατοικία Ελ. Βοϊβόνδα (εικ. 81), ο Π. Μιχαλέας προκειμένου να δώσει πλαστικότητα στη μορφή του κτηρίου συνδύασε τα έρκερ με τα μπαλκόνια και τον ημυπαίθριο χώρο με αποτέλεσμα «μία αρμονική διαδοχή των κενών και των πλήρων».²¹⁰

Στην οικία της οδού Λαζαίων 17 και Μουσών 31 (εικ. 115), στο λόφο Φιλοπάππου, που κτίστηκε το 1933 από τον Κ. Παναγιωτάκο, έγινε χρήση καμπύλων στοιχείων, όπως τα ημικυκλικά έρκερ και το

²⁰⁶ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία»,», σελ. 164

²⁰⁷ Πηγή: http://archaeologia.eie.gr/archaeologia/gr/arxeio_more.aspx?id=224, 24/12/20

²⁰⁸ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», σελ. 180

²⁰⁹ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», σελ. 204

²¹⁰ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», σελ. 218

μπαλκόνι στον όροφο (κλειστές πολυγωνικές ή καμπύλες προεξοχές), ενώ το κατακόρυφο άνοιγμα του κλιμακοστασίου αποτελεί επιρροή από την αρχιτεκτονική του Bauhaus (εικ.112).²¹¹

Στην τριπλοκατοικία Στριγγλή (εικ. 116), του 1936 από τον αρχιτέκτονα Θ. Βαλεντή, σχεδίασε οριζόντιες ζώνες ανοιγμάτων και οριζόντια δοκό στην περασιά του μετώπου προκειμένου να καθορίσει το σχήμα του κύβου, ενώ τα δύο ίσα μπαλκόνια πάνω από την είσοδο στην άκρη του κτηρίου, τοποθετήθηκαν για να προσδώσουν πλαστικότητα.²¹²

Σε λίγες μονοκατοικίες του 1920, χρησιμοποιήθηκε ο κεντρικός εξώστης στην όψη του κτηρίου για την δήλωση της συμμετρίας σύμφωνα με τα κλασικά στοιχεία του 19^{ου} αιώνα, ενώ χαρακτηριστικό της περιόδου (1920-1940) είναι η χρήση έρκερ και μπαλκονιών στα κτήρια από τους αρχιτέκτονες, για την δημιουργία καινοτόμων μορφών.

Η χρήση έρκερ με γωνιακά παράθυρα είναι χαρακτηριστική και στις πολυκατοικίες του μεσοπολέμου (1920-1940), όπως στην πολυκατοικία της οδού Πλουτάρχου 10 (εικ. 117) του 1931-1937²¹³ και στην πολυκατοικία Μάρκου Νομικού (εικ. 121) του 1935 (αρχιτ. Ρ. Κουτσούρης).²¹⁴

Όσον αφορά την διακόσμηση στα κιγκλιδώματα των εξωστών, κατά την περίοδο του μεσοπολέμου (1920-1940) δημιουργήθηκαν σε διάφορες παραλλαγές γεωμετρικών μοτίβων. Στην μονοκατοικία της οδού Ιθάκης 27, του 1920 στο μπαλκόνι τοποθετήθηκε σιδεριά με στηθαία «με αποκομμένα μικρά τετράγωνα τμήματα και ενσωματωμένα μεταλλικά μοτίβα»²¹⁵(εικ. 118). Άλλο παράδειγμα γεωμετρικών μοτίβων σε μπαλκόνι είναι στην οικία Σεβαστοπούλου & Αναγνώστου (εικ. 119) του 1928 του αρχιτέκτονα Δ. Φωτιάδη και στις δίδυμες κατοικίες στην οδό Ιουλιανού, του 1923 από τον αρχιτέκτονα Γ. Θεοδωρίδη (εικ. 120). Άλλα κιγκλιδώματα είναι απλά, μεταλλικά και οριζόντια (π.χ. πολυκατοικία Μάρκου Νομικού (εικ. 121), πολυκατοικία στην οδό Β. Σοφίας & Λαμπάκου (εικ. 122) κ.α.). Ενδιαφέρον είναι ότι ακόμα και το 1937, δηλαδή στα τέλη της μεσοπολεμικής περιόδου στην πολυκατοικία της οδού Κανάρη 5 (εικ. 123), που χτίστηκε βάση σχεδίων του αρχιτέκτονα Ε. Λαζαρίδη, τα κιγκλιδώματα φέρουν εκλεκτικιστικά χαρακτηριστικά.²¹⁶

Στον πίνακα 5, παρουσιάζονται οι τύποι εξωστών 249 κατοικιών από το 1929-1940, στην Αθήνα. Είναι ευδιάκριτο ότι οι ευθύγραμμοι εξώστες, σε ένωση με έρκερ η οποίοι ήταν 61 σε αριθμό χρησιμοποιήθηκαν περισσότερο από άλλους τύπους εξωστών. Επίσης, οι ευθύγραμμοι εξώστες, οι ευθύγραμμοι εξώστες με κοίλα στοιχεία σε ένωση με έρκερ και οι γωνιακοί κυκλικοί εξώστες σε ένωση με έρκερ σε συνδυασμό με ευθύγραμμους σε ένωση με έρκερ υπολογίστηκαν στους 41, 39 και 18 αντίστοιχα. Έπειτα, οι γωνιακοί ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ σε συνδυασμό με ευθύγραμμους εξώστες σε ένωση με έρκερ ήταν 12 και οι γωνιακοί ευθύγραμμοι εξώστες σε ένωση με έρκερ ήταν 14. Οι υπόλοιποι τύποι εξωστών, βρέθηκαν σε ελάχιστες κατοικίες, δηλαδή οι γωνιακοί κυκλικοί εξώστες σε ένωση με έρκερ σε συνδυασμό με ευθύγραμμους με κοίλα στοιχεία σε ένωση με έρκερ ανήλθαν στους 6 , οι γωνιακοί κυκλικοί σε ένωση με έρκερ μαζί με γωνιακούς ευθύγραμμους σε ένωση με έρκερ στους 5 και οι υπόλοιποι ήταν από 4 (γωνιακοί κυκλικοί ευθύγραμμοι) έως 1 (παράγωνοι, γωνιακοί κυκλικοί σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμοι, γωνιακοί ευθύγραμμοι και ευθύγραμμοι κ.α.). Μάλιστα σε 9 κτήρια, δεν υπήρχαν εξώστες ή έρκερ.

Αφού αναφέρθηκαν οι τύποι των εξωστών και οι συνδυασμοί τους στις αθηναϊκές κατοικίες, θα ήταν χρήσιμη η αναφορά στα είδη κιγκλιδώματος που παρατηρήθηκαν. Αρχικά, το ποσοστό 66%, αφορά το γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο κιγκλιδώμα, με ή χωρίς χτιστό στηθαίο. Αυτό το ποσοστό είναι εύλογο, αφού το νεωτερικό στυλ Bauhaus, ένα από τα στυλ που επηρέασαν την μεσοπολεμική, αθηναϊκή αρχιτεκτονική (1929-1940), απορρίπτει κάθε διακοσμητικό στοιχείο με στόχο την απλότητα και τη λειτουργικότητα της κατοικίας. Το ποσοστό 22% αφορά τα γραμμικά, μεταλλικά κιγκλιδώματα με γεωμετρικά μοτίβα (π.χ. ορθογώνια σχήματα σε συνδυασμό με ευθείες γραμμές, κυκλικά σχήματα σε

²¹¹ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ. 216

²¹² Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ. 222

²¹³ Πηγή: http://archaeologia.eie.gr/archaeologia/gr/arxeio_more.aspx?id=224 , 24/12/20

²¹⁴ Πηγή: <https://www.archetype.gr/blog/arthro/monternes-apolies-01-katedafismena-ktiria-tou-mesopolemou-stin-athina> , 24/12/20

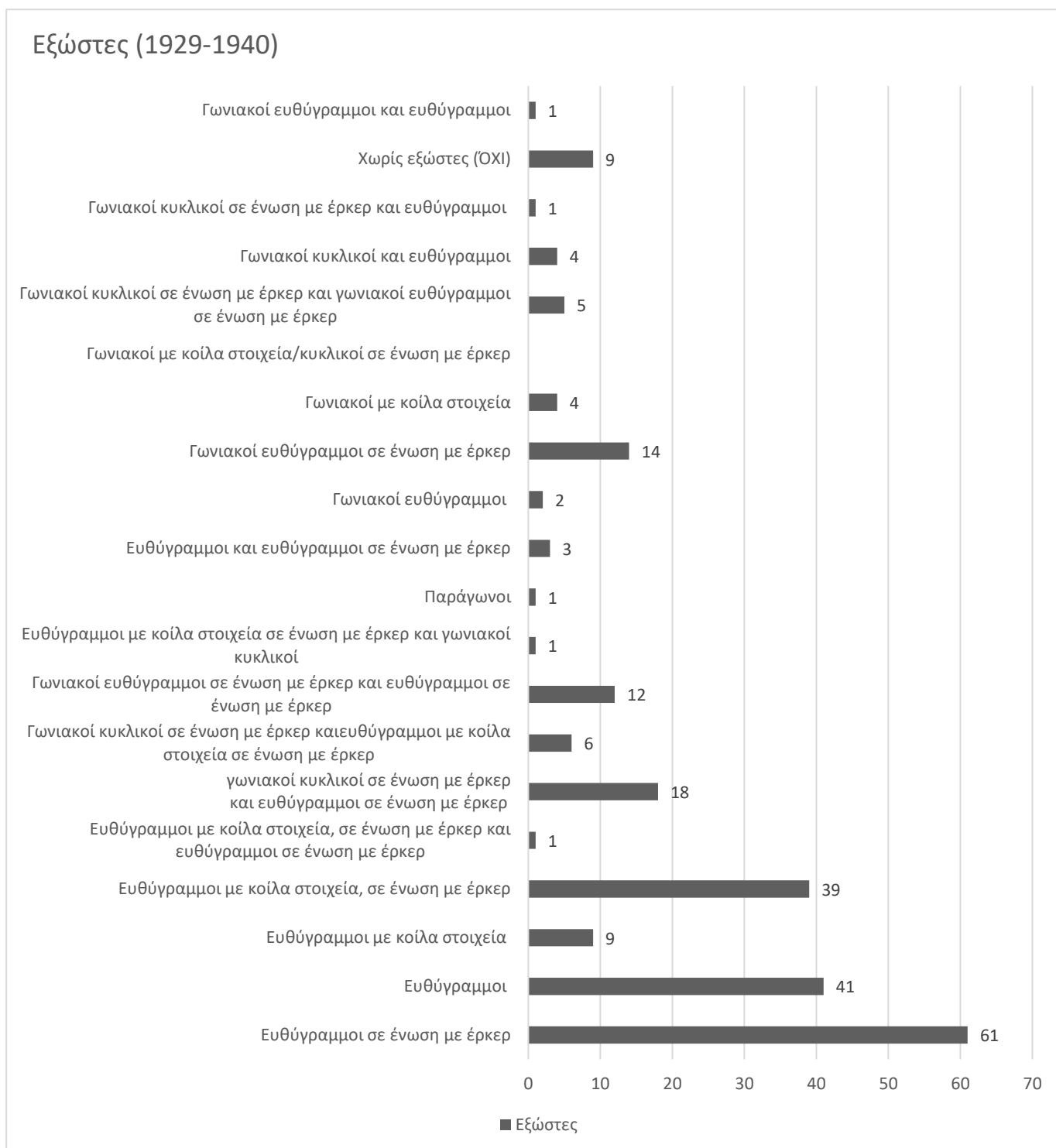
²¹⁵ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ. 177

²¹⁶ Πηγή: http://archaeologia.eie.gr/archaeologia/gr/arxeio_more.aspx?id=139 , 24/12/20

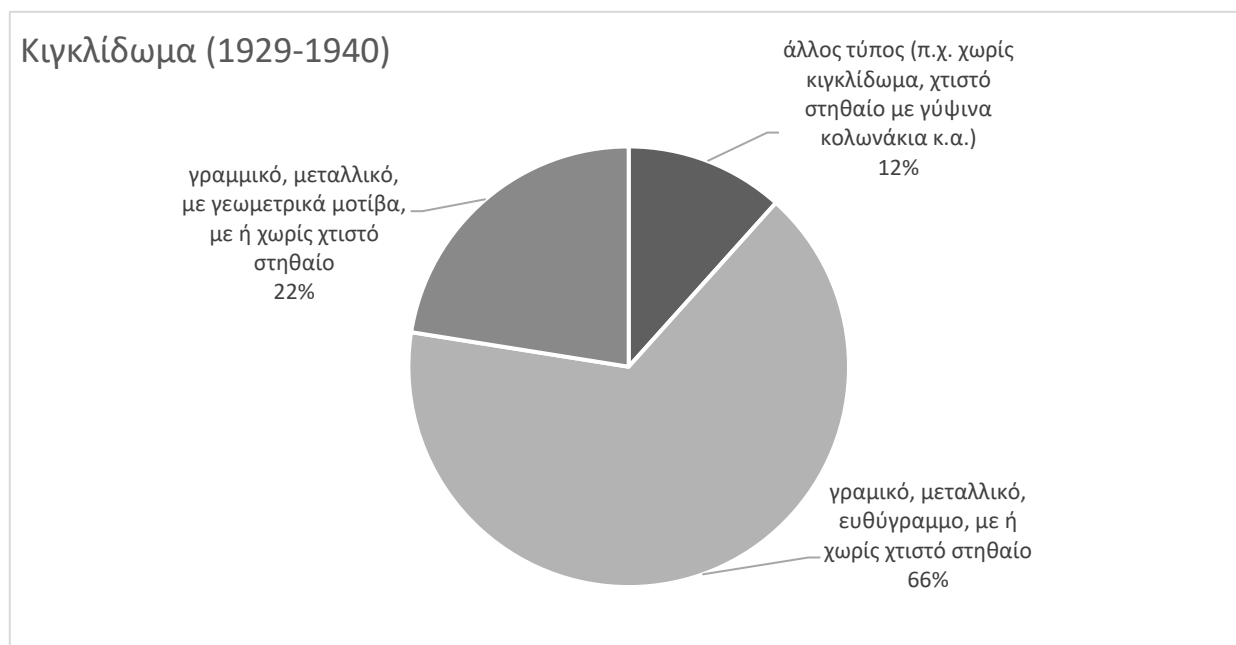
συνδυασμό με ευθύγραμμα κ.α.) και το ποσοστό 12 % άλλα είδη περιφραξης των εξωστών. Στο τελευταίο είδος ανήκουν οι εξώστες χωρίς κιγκλίδωμα, δηλαδή οι εξώστες με χτιστό στηθαίο ή γύψινα κολωνάκια, καθώς και οι κατοικίες που δεν έχουν εξώστες, επομένως και κιγκλίδωμα.

Τα έρκερ, δηλαδή οι χαρακτηριστικές κλειστές προεξοχές στις όψεις των μεσοπολεμικών κτηρίων (1920-1940), βρέθηκαν στο 82 % των κατοικιών. Συγκεκριμένα, τα ορθογωνικά έρκερ 'προτιμήθηκαν' σύμφωνα με την μελέτη των 249 κτηρίων, σε ποσοστό 74%. Η χρήση κυκλικών και πολυγωνικών έρκερ έγινε σε μικρότερο ποσοστό 2%-4% αντίστοιχα. Το 18% των κατοικιών δεν είχε έρκερ.

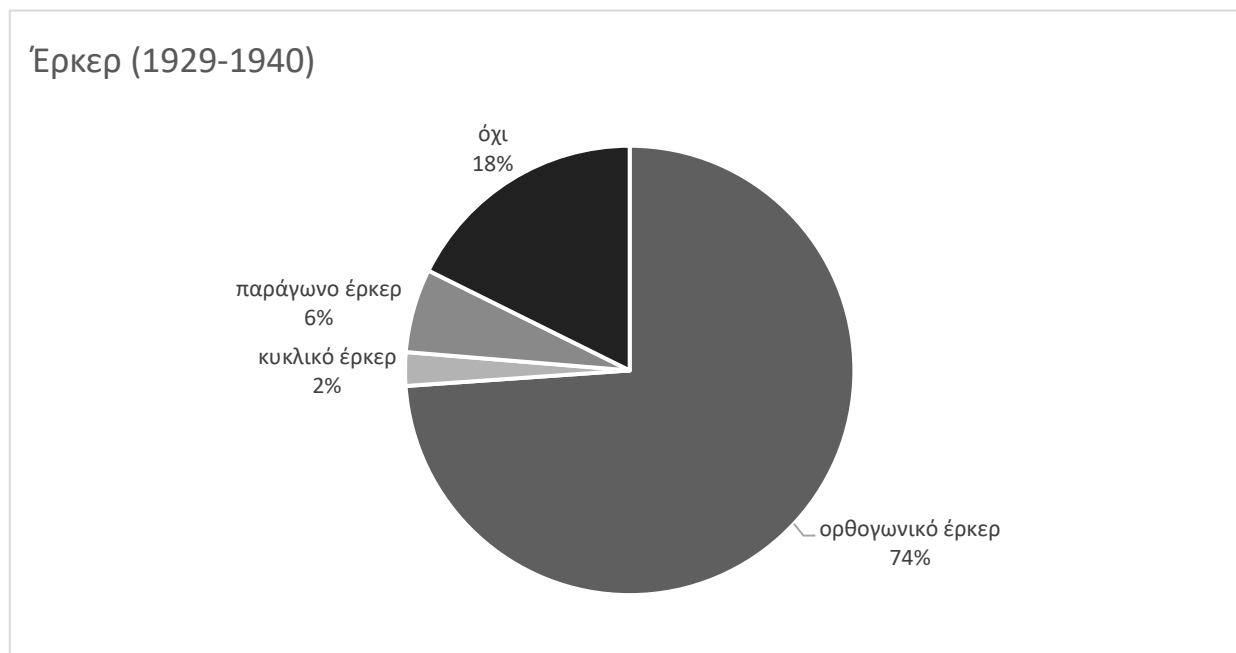
Πίνακας 5



Πίνακας 6



Πίνακας 7



	
<p>112. Έρκερ της οικίας στην οδό Μαυροματαίων & Κότσικα. (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ55 Β)</p>	<p>113. Τριπλοκατοικία στην οδό Μετσόβου & Ρεθύμνου. (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ68)</p>
	
<p>114. Διώροφη οικία Κιρκή (1928-29) του αρχιτέκτονα Μπόνη. (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ83 Α)</p>	<p>115. Οικία στην οδό Λαζαίων (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ97)</p>
	
<p>116. Οικία Στριγγλή. (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ105)</p>	<p>117. Έρκερ της πολυκατοικίας στην οδό Πλουτάρχου 10. (Πηγή: http://archaeologia.eie.gr, 24/12/20)</p>

	
<p>118. Το κιγκλιδώμα της οδού Ιθάκης. (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ50 Β)</p>	<p>119. Οικία Σεβαστοπούλου & Αναγνώστου. (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ42Β)</p>
	
<p>120. Δίδυμες κατοικίες στην οδό Ιουλιανού. (Ρούσση Βασιλική, 2011, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία», Κ42Β)</p>	<p>121. Τα κιγκλιδώματα της πολυκατοικίας Μάρκου Νομικού. (Πηγή: https://www.archetype.gr, 24/12/20)</p>
	
<p>122. Τα κιγκλιδώματα της πολυκατοικίας στην οδό Β. Σοφίας & Λαμψάκου. (Πηγή: https://www.inexarchia.gr 24/12/2020)</p>	<p>123. Τα κιγκλιδώματα της πολυκατοικίας στην οδό Κανάρη 5. (Πηγή: http://archaeologia.eie.gr, 24/12/20)</p>

3.7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, θεσπίστηκε το νομοθετικό πλαίσιο για την οργάνωση του χώρου της Αθήνας, το οποίο πραγματοποιήθηκε κυρίως στις ιδιωτικές κατοικίες των ανώτερων και μεσαίων στρωμάτων.²¹⁷

Συνολικά, παρουσιάστηκαν τα χαρακτηριστικά των μεσοπολεμικών κατοικιών από το 1920 έως και το 1940 στο κέντρο της Αθήνας. Κτίστηκαν ισόγειες μονοκατοικίες, διπλοκατοικίες ή τετρακατοικίες, καθώς και πολυκατοικίες, οργανωμένες σε συγκροτήματα (π.χ. προσφυγικός συνοικισμός στις Τζιτζιφιές, εικ. 70).²¹⁸ Οι πολυκατοικίες που χτίστηκαν αποτελούνταν από τρεις μέχρι και έξι ορόφους (π.χ. «μπλε» πολυκατοικία Αντωνόπουλου, εικ. 73).²¹⁹ Η ταξινόμηση 249 κατοικιών από την ιστοσελίδα *modrion*, έδειξε ότι τύπος του πολυώροφου κτηρίου (από 3 έως 6 ορόφους) προτιμήθηκε σε ποσοστό 64%.

Στον φέροντα οργανισμό και τα στοιχεία πλήρωσης των κατοικιών το 1920 εμφανίστηκε η χρήση νέων υλικών όπως το οπλισμένο σκυρόδεμα. Επίσης, χρησιμοποιήθηκαν, οι δοκιδωτές πλάκες με σιδηροδοκούς και οι σχιστόπλακες (π.χ. οικία στην οδό Πινδάρου του 1923, εικ. 76).²²⁰ Χαρακτηριστική ήταν η τεχνική του αρτιφισιέλ επιχρίσματος (π.χ. αρτιφισιελ επίχρισμα, εικ. 78,79) στις όψεις των κατασκευών.²²¹ Ο χάλυβας χρησιμοποιήθηκε για τη σταθερότητα των πολυώροφων κτηρίων και ο χρωματισμός της όψης προκειμένου να τονιστούν στοιχεία του κτηρίου, όπως η εναλλαγές των εσοχών και των προεξοχών στο Κτήριο Αντωνόπουλου (εικ. 73).²²²

Τα στοιχεία της μοντέρνας αρχιτεκτονικής του μεσοπολέμου (1920-1940) ήταν η «αφαίρεση» και η «καθαρότητα» (π.χ. οικία Φωκά του 1928, εικ. 110)²²³, η καμπύλη μορφή και οι επιρροές από το Bauhaus (π.χ. οικία στο λόφο Φιλοπάππου του 1933, εικ. 115)²²⁴ και την αρχιτεκτονική του Le Corbusier. Άλλο στοιχείο του μοντερνισμού ήταν οι λιτές όψεις των κτηρίων χωρίς την προσθήκη διακόσμου ή εξωστών με αποτέλεσμα να τονίζεται το γεωμετρικό σχήμα τους (π.χ. πολυκατοικία στην οδό Ευπόλιδος, εικ. 93).²²⁵

Το 1920-30 η είσοδος των περισσότερων μονοκατοικιών τοποθετούνταν στο κεντρικό τμήμα της όψης (π.χ. οικία Καραπάνου του 1925, εικ. 87).²²⁶ Χαρακτηριστική όμως της περιόδου (1920-1940) είναι η χρήση μίας εισόδου στην άκρη του κτηρίου (π.χ. διπλοκατοικία Βερυκοκάκη του 1923, εικ. 92) και η χρήση ανεξάρτητων εισόδων για την κάθε κατοικία, τοποθετημένων είτε στην μία πλευρά του κτηρίου (π.χ. οικία Λαλαούνη του 1923, εικ. 93) είτε στις δύο άκρες (π.χ. οικία στην οδό Γκυλιφόρδου του 1920-23, εικ. 96). Επίσης έγινε αναφορά στον μικτό τύπο εισόδου που περιλαμβάνει στοιχεία και από τους δύο τύπους που αναφέρθηκαν (π.χ. τριπλοκατοικία στην οδό Ζωοδόχου Πηγής του 1926, εικ. 97).²²⁷ Συχνή είναι η τοποθέτηση ορθογώνιων φεγγιτών ή πιο σπάνια κυκλικού ή τετράγωνου σχήματος πάνω ή στο πλάι των εξωθύρων (εικ. 94,106)²²⁸ και η τοποθέτηση τζαμιού μέσα στο μεταλλικό πλαίσιο τους,

²¹⁷ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ. 310

²¹⁸ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ. 121-122

²¹⁹ Πηγή: <https://www.morpho.gr/renovation/13330/i-istoria-tis-ble-polikatoikias-sta-exharxia/>, 24/12/20

²²⁰ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ. 210

²²¹ Πηγή: <https://www.decobook.gr>, 24/12/20

²²² Πηγή: <http://archaeologia.eie.gr>, 24/12/20

²²³ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ. 215

²²⁴ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ. 216

²²⁵ Πηγή: <https://www.inexarchia.gr/story/think/odos-eypolidos-1937-monterno-ktirio-mesopolemyou-athinas-arxitektoniko> 24/12/20

²²⁶ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ. 164-165

²²⁷ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ. 201-202

²²⁸ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ. 197ψ

διευκόλυε την εισροή φωτός στην είσοδο και στο κλιμακοστάσιο της κατοικίας (εικ. 95). Η διακόσμηση της εξώθυρας έγινε με γεωμετρικά μοτίβα (εικ. 98) επηρεασμένα από την αρ ντεκό (εικ. 100).²²⁹ Τα τζαμωτά παράθυρα σε καρέ παρατηρήθηκαν στις 69 από τις 249 κατοικίες που μελετήθηκαν από την ιστοσελίδα modmon.

Νέο τύπο «μπαλκονιού» κατά την μεσοπολεμική περίοδο (1920-40) αποτέλεσαν οι κλειστές ορθογώνιες, πολυγωνικές ή καμπύλες προεξοχές με παράθυρα, τα έρκερ (205 κατοικίες με έρκερ από τις 249) (π.χ. μονοκατοικία στην οδό Μαυροματαίων & Κότσικα, εικ. 105).²³⁰ Παράλληλα, οι αρχιτέκτονες της περιόδου, χρησιμοποίησαν τα ημικυκλικά μπαλκόνια, για να «αντιμετωπίσουν» τις γωνίες των κτισμάτων,²³¹ είτε για να προσδώσουν πλαστικότητα (τριπλοκατοικία Στριγγλή του 1936, εικ. 109) κ.α.²³² Τα κιγκλιδώματα των εξωστών σε μεγάλο ποσοστό (66%) ήταν γραμμικά, μεταλλικά ευθύγραμμα (π.χ. εικ. 115 πολυκατοικία στην οδό Β. Σοφίας & Λαμψάκου) αλλά χρησιμοποιήθηκαν και γεωμετρικά μοτίβα (22%) σε διάφορες παραλλαγές (π.χ. Ιθάκης 27 εικ. 111 και κατοικία Σεβαστοπούλου & Αναγνωστοπούλου εικ. 112).²³³

Εν κατακλείδι, ο μεσοπόλεμος (1920-1940) ήταν μία περίοδος κατά την οποία η χρήση νέων υλικών όπως το οπλισμένο σκυρόδεμα, έδωσε στους αρχιτέκτονες την δυνατότητα πολύροφων και σταθερών κατοικιών, με απλές όψεις απομακρυσμένες από τον έντονο διάκοσμο του εκλεκτικισμού της προηγούμενης περιόδου (1900-1930) και την υιοθέτηση νέων τάσεων όπως η καμπύλη μετάβαση.

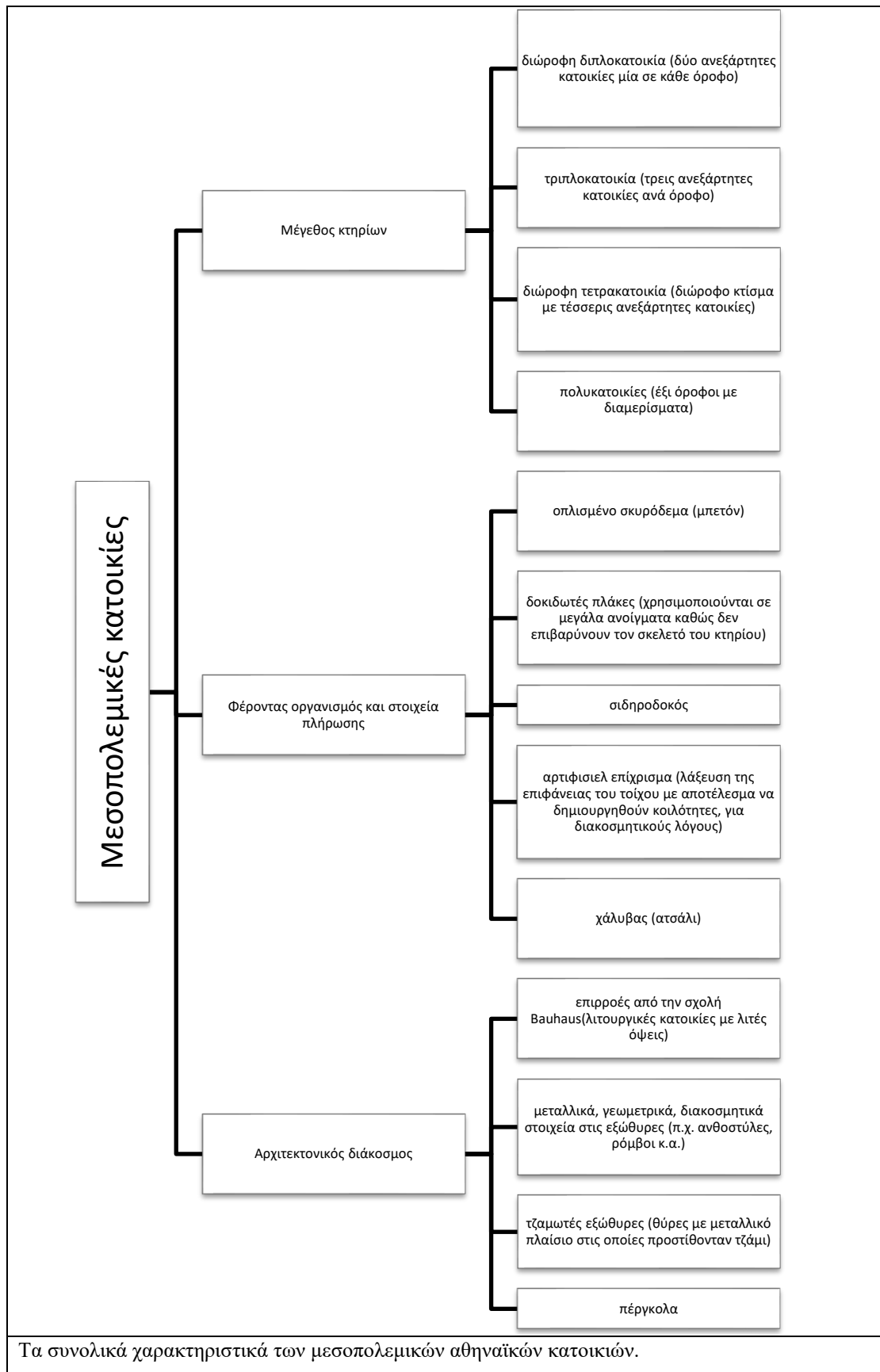
²²⁹ Πηγή : facebook «Αθηναϊκός Μοντερνισμός», 27/12/20

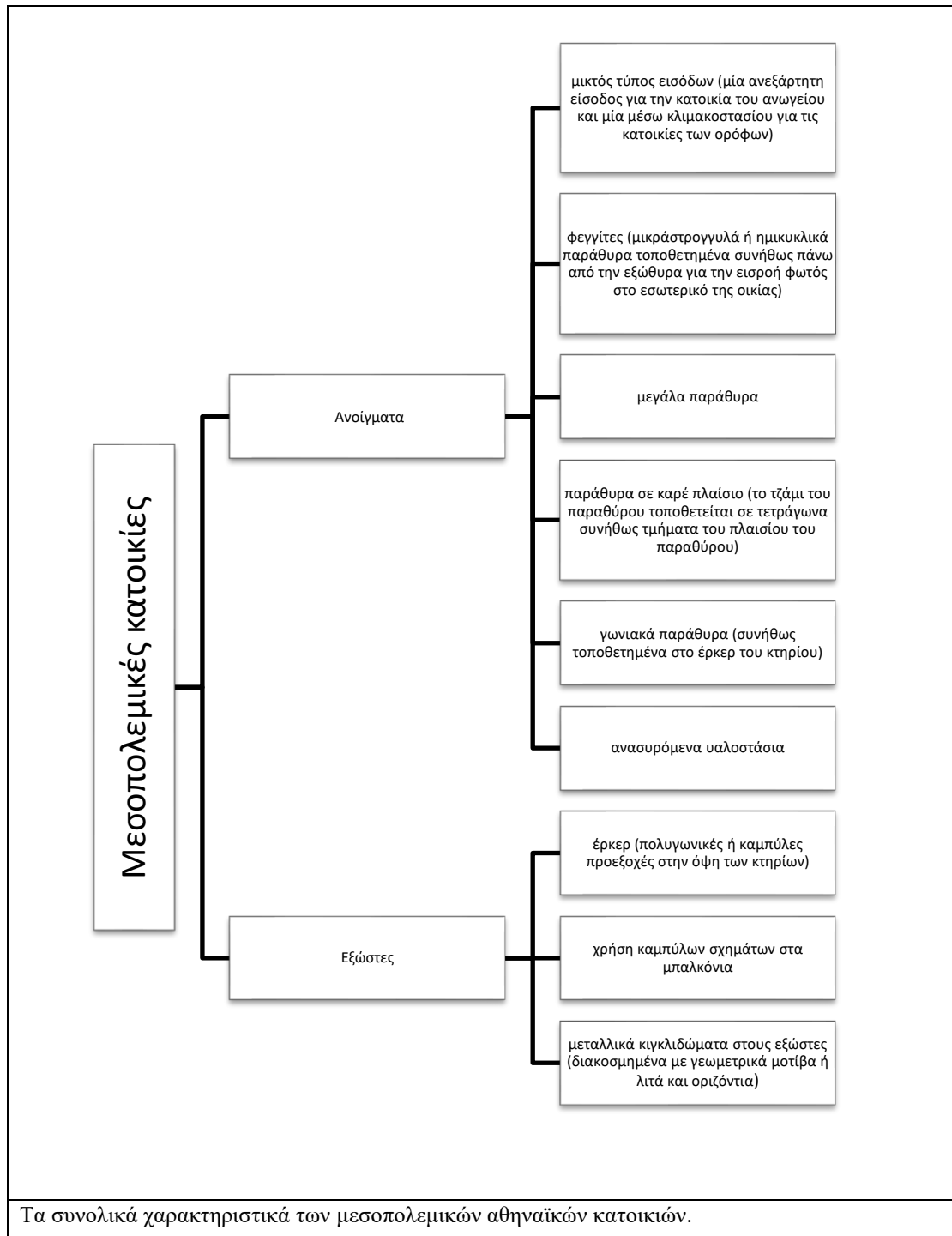
²³⁰ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ. 164

²³¹ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ. 204

²³² Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ. 222

²³³ Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*», σελ. 177





ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4.Η ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ DATABASES ΣΕ ΜΝΗΜΕΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Σε μία βάση δεδομένων (database) αποθηκεύονται δεδομένα τα οποία σχετίζονται μεταξύ τους και είναι δυνατή η επεξεργασία και η ανάκτησή τους.²³⁴ Στην παρούσα διπλωματική εργασία, πραγματοποιήθηκε η έρευνα της αρχιτεκτονικής των όψεων των Νεοκλασικών, Εκλεκτικιστικών και Μεσοπολεμικών κατοικιών στην Αθήνα, που παρουσιάζονται στα προηγούμενα κεφάλαια, προκειμένου να δημιουργηθούν έγκυρα μεταδεδομένα. Κατά τη διάρκεια της έρευνας εκτός από την βιβλιογραφία, χρησιμοποιήθηκαν τα social media, ιστοσελίδες και βάσεις δεδομένων, για την ανάκτηση πληροφοριών αλλά και για την κατανόηση και μελέτη της λειτουργίας τους. Συγκεκριμένα οι βάσεις δεδομένων που μελετήθηκαν ήταν η «Monumenta», η «mod mon», το «Αρχείο νεότερων μνημείων» της σελίδας «Αρχαιολογία της πόλης των Αθηνών», το «Αρχείο νεοκλασικών διατηρητέων» και η «Ενδιαφέρουσα αρχιτεκτονική της Αθήνας», που είναι δωρεάν διαθέσιμες στο διαδίκτυο και περιέχουν πληροφορίες σχετικά με τα αρχιτεκτονικά μνημεία της χώρας.

Η «Monumenta», δημιουργήθηκε από μία μη κερδοσκοπική εταιρία για την καταγραφή, προστασία και ανάδειξη των κτηρίων του 19^{ου} και 20^{ου} αιώνα. Περιλαμβάνει κτήρια της Αθήνας αλλά πραγματοποιείται έρευνα και στη Θεσσαλονίκη. Η έρευνα τους γίνεται με την καταγραφή, την βιβλιογραφική και αρχαιολογική έρευνα, από τα σχέδια κτηρίων, τις προφορικές μαρτυρίες και τις φωτογραφίες.²³⁵ Η «modmon» δημιουργήθηκε από την Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού για την προστασία και ανάδειξη των κατοικιών της δεκαετίας του 1930 στην Αθήνα.²³⁶ Το «Αρχείο νεότερων μνημείων»²³⁷ έχει πληροφορίες για 263 κτήρια από την προεπαναστατική περίοδο έως και τον 20^ο αιώνα, όπως και ολόκληρη η σελίδα «Αρχαιολογία της πόλης των Αθηνών».²³⁸ Το «Αρχείο νεοκλασικών διατηρητέων»²³⁹ και η «Ενδιαφέρουσα Αρχιτεκτονική της Αθήνας»²⁴⁰ δημιουργήθηκαν μέσω crowdsourcing δηλαδή με την παροχή πληροφοριών από διάφορους ανθρώπους και όχι από μία συγκεκριμένη επιστημονική ομάδα. Σύμφωνα με τους Συλλέου Σ. & Λαγούδη Ε. (2014) «*Με τη βοήθεια του συμμετοχικού Διαδικτύου δίνονται ευκαιρίες στους χρήστες να αλληλεπιδρούν με τους πολιτιστικούς οργανισμούς και από πρώην παθητικοί-καταναλωτές των πολιτιστικών πληροφοριών, να μετατρέπονται σε ενεργούς πολίτες και συμμετόχους στην προσπάθεια των μη κερδοσκοπικών οργανισμών*».²⁴¹

Ο χάρτης της «modmon» συνολικά περιλαμβάνει 1300 διευθύνσεις κτηρίων οι οποίες βρίσκονται με την χρήση σημείων (points) σε χάρτη. Οι διευθύνσεις αυτές χρησιμοποιήθηκαν στην διπλωματική εργασία, για την ανάλυση των χαρακτηριστικών στις κατοικίες της Μεσοπολεμικής Αθήνας (κεφ. 3). Αρχικά, αποδελτιώθηκαν οι διευθύνσεις και έπειτα αναζητήθηκαν τα κτήρια με τη χρήση του εργαλείου street view του google maps. Συνολικά βρέθηκαν 1050 κατοικίες, καθώς η ύπαρξη δέντρων μπροστά από τα κτήρια ή η τοποθεσία τους σε πεζόδρομους κατέστησε αδύνατη την μελέτη και των 1300 κατοικιών. Από τις 1050, βρέθηκαν πληροφορίες για την χρονολογία κατασκευής τους, τον αρχιτέκτονα και τον φορέα προστασίας τους στις 249. Έτσι, δημιουργήθηκε ένας πίνακας excel όπου οργανώθηκαν τα εξωτερικά χαρακτηριστικά αυτών των κτηρίων. Οι υπόλοιπες βάσεις δεδομένων και τα social media (facebook), χρησιμοποιήθηκαν στα κεφάλαια 1, 2, και 3 για την εξαγωγή δεδομένων σε μορφή κειμένου και φωτογραφιών.

²³⁴ Πηγή:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%92%CE%AC%CF%83%CE%B7_%CE%B4%CE%B5%CE%B4%CE%BF%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CF%89%CE%BD, 03/02/21

²³⁵ Πηγή: <https://docathens.org/gr/index/aboutus>, 03/02/21

²³⁶ Πηγή: <http://modmov.ellet.gr/%cf%83%cf%87%ce%b5%cf%84%ce%b9%ce%ba%ce%ac-%ce%bc%ce%b5-%cf%84%ce%bf-project/>, 03/02/21

²³⁷ Πηγή: <http://contemporary-monuments-archive.anavathmis.eu/>, 03/02/21

²³⁸ Πηγή: <http://archaeologia.eie.gr/archaeologia/gr/arxeio.aspx>, 03/02/21

²³⁹ Πηγή: https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?hl=en&mid=1-ebDx3iMl_n7feFcy8g0XAR4b79TFZdf&ll=37.593122526014135%2C22.75730535641516&z=9, 03/02/21

²⁴⁰ Πηγή: <http://www.zee.gr/architecture/index.php?lang=el>, 03/02/21

²⁴¹ Συλαιου Σ., Λαγούδη Ε., (2014), «*Αξιοποιώντας την ευφροσύνη του πλήθους: crowdsourcing εφαρμογές στην πολιτιστική κληρονομιά*», 1st CAAGr Conference, Ρέθυμνο, 179-185

Κατά την διάρκεια της έρευνας μέσα από τις βάσεις δεδομένων παρατηρήθηκε ότι η κάθε μία διαμορφώθηκε με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά κάποια από τα οποία δυσκολεύουν την χρήση τους και την άντληση πληροφοριών από τον χρήστη. Συνολικά οι πληροφορίες που εντοπίστηκαν στις βάσεις δεδομένων είναι η καταγραφή και η τοποθέτηση των κτηρίων σε χάρτη με τη χρήση σημείων (points), οι φωτογραφίες, η βιβλιογραφία, τα κείμενα με πληροφορίες για το κάθε κτήριο και η χρονολόγηση. Πρόκειται λοιπόν για σημαντικές έρευνες στις οποίες όμως τα παραπάνω χαρακτηριστικά δεν βρέθηκαν στο σύνολό τους. Επίσης θα ήταν χρήσιμη η ύπαρξη κάποιου οδηγού χρήσης της κάθε βάσης δεδομένων, συμπληρωματικά, ώστε να διευκολυνθεί και να βελτιωθεί η εμπειρία του χρήστη, καθώς δεν τις επισκέπτονται μόνο τεχνολογικά καταρτισμένοι και ενημερωμένοι άνθρωποι, αλλά και άλλοι πολίτες που κατέχουν τις βασικές γνώσεις στην τεχνολογία και θέλουν να ενημερωθούν για την αρχιτεκτονική της Ελλάδας. Όπως προαναφέρθηκε η τοποθεσία του κτηρίου δηλώνεται με σημεία (points) σε χάρτη και εμπλουτίζεται με φωτογραφίες. Όπου το σημείο συνδέονταν με τις πληροφορίες του κτηρίου μέσω υπερσυνδέσμου (link) ήταν πολύ χρήσιμο. Επίσης, είναι σημαντική η χρονολόγηση των κτηρίων και η ταξινόμησή τους σε έναν κατάλογο. Από τον κατάλογο πραγματοποιείται η αναζήτησή τους σύμφωνα με την διεύθυνση, την χρονολογία ή ακόμα και τα χαρακτηριστικά τους, διευκολύνοντας την αξιοποίηση των δεδομένων. Παρόλα αυτά, μόνο στο ευρετήριο του «Αρχείου Νεοκλασικών διατηρητέων» και της «Αρχαιολογίας της πόλης των Αθηνών» δίνονται διαφορετικά κριτήρια αναζήτησης (π.χ. χρονολογία, τοποθεσία κ.α.), ενώ για παράδειγμα στην «Αρχείο Νεότερων μνημείων» η αναζήτηση περιορίζεται στον τίτλο. Επιπλέον, το μεγαλύτερο ποσοστό των πληροφοριών είναι στα ελληνικά, με αποτέλεσμα την αδυναμία συμμετοχής (crowdsourcing) ή ενημέρωσης των ανθρώπων που δεν γνωρίζουν την γλώσσα.

Η αποθήκευση των πληροφοριών των κτηρίων σύμφωνα με τα παραπάνω παραδείγματα δημιούργησε την σκέψη για την ανάπτυξη μεταδεδομένων με τα χαρακτηριστικά των Νεοκλασικών, Εκλεκτικιστικών και Μεσοπολεμικών αθηναϊκών κατοικιών, στην αγγλική γλώσσα, ώστε να μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε παγκόσμιο επίπεδο και να προστεθούν σε μία βάση δεδομένων. Αρχικά, θεωρήθηκε σκόπιμη η ανάλυση των εξωτερικών χαρακτηριστικών στις αθηναϊκές κατοικίες σε κατηγορίες (π.χ. μέγεθος κτηρίων, ανοίγματα, εξώστες κ.λ.π.) για την κατανόησή τους και έπειτα η δημιουργία σύντομων και ξεχωριστών ανά περίοδο (Νεοκλασική, Εκλεκτικιστική και Μεσοπολεμική) σχεδιαγραμμάτων για την ταξινόμησή τους. Στη συνέχεια, χρησιμοποιήθηκε το μοντέλο δεδομένων VRA Core που δημιουργήθηκε για την διαχείριση και ανταλλαγή μεταδεδομένων στον πολιτισμό, στην έκδοση 4.0 του 2007 σε XML (κεφ. 5).²⁴² Η XML είναι μία γλώσσα σήμανσης την οποία μπορεί να διαβάσει ένας άνθρωπος και ένας υπολογιστής. Χρησιμοποιήθηκε καθώς υποστηρίζεται από πολλές εφαρμογές και λειτουργικά συστήματα, τα αρχεία της μπορούν να αναπαρασταθούν σε διάφορες δομές (π.χ. λίστες, δέντρα κ.α.) και δεν χρειάζεται άδεια χρήσης.²⁴³ Βέβαια, στον Παγκόσμιο Ιστό λειτουργεί συμπληρωματικά με την HTML, «...δίνοντας έμφαση στο περιεχόμενο των δεδομένων μίας ιστοσελίδας, αγνοώντας τη μορφοποίησή τους».²⁴⁴

4.1 Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΦΥΙΑΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΟΥΣ (CROWDSOURCING) ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

Τον όρο ευφύια του πλήθους εισήγαγε ο Howe το 2006 σε ένα άρθρο του στο περιοδικό Wired. Πρόκειται για τον συνδυασμό του όρου crowd που σημαίνει πλήθος και του όρου outsourcing που αναφέρεται στην εξωτερική ανάθεση εργασιών, σε εθελοντές μέσω ανοικτής πρόσκλησης (Holley 2009).²⁴⁵ Στον τομέα του πολιτισμού εντοπίζονται οι εξής τύποι crowdsourcing εφαρμογών (Sylaiou et al. 2013): της «διάθρωσης και μεταγραφής», για παράδειγμα στο πρόγραμμα Ancient Lives,²⁴⁶ οι εθελοντές πραγματοποίησαν την καταγραφή των αρχαίων ελληνικών κειμένων που βρέθηκαν σε θραύσματα της συλλογής Oxyrhynchus Papyri, της «εργασίας σε ένα ευρύτερο πλαίσιο γνώσης», για παράδειγμα το πρόγραμμα Megalithic Portal,²⁴⁷ έχει ως σκοπό την καταγραφή και προστασία των

²⁴² Κυριακή-Μάνεση, Δ., Κουλούρης Α., (2015), «Διαχείριση Ψηφιακού Περιεχομένου», Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Βοηθήματα και Συγγράμματα, Αθήνα, σελ. 104

²⁴³ Ζαχαρία, Χ., (2010), «Συγκριτική Μελέτη των Γλωσσών Σήμανσης», πτυχιακή εργασία

²⁴⁴ Πηγή: http://www.newtech-pub.com/wp-content/uploads/2013/10/pagosmios_istos_kef3.pdf, 03/02/21

²⁴⁵ Συλαίου Σ., Λαγούδη Ε., (2014), «Αξιοποιώντας την ευφύια του πλήθους: crowdsourcing εφαρμογές στην πολιτιστική κληρονομιά», 1st CAA GR Conference, Ρέθυμνο, 179-185

²⁴⁶ Πηγή: <https://www.ancientlives.org/>, 01/03/21

²⁴⁷ Πηγή: <https://www.megalithic.co.uk/index.php>, 01/03/21

μεγαλιθικών μνημείων της Ευρώπης, σύμφωνα με πληροφορίες που δίνουν εθελοντές, της «συμπλήρωσης, συλλογής, καταγραφής και ταξινόμησης», όπως για παράδειγμα το πρόγραμμα Historypin, στο οποίο οι άνθρωποι μοιράζονται τις ιστορίες τους για έναν τόπο.²⁴⁸ Οι ιστορίες αναρτώνται στην ιστοσελίδα και υπάρχει η δυνατότητα αναζήτησής τους έναν χάρτη όπου πραγματοποιήθηκε η χρήση σημείων (pins) ανά περιοχή.²⁴⁹ Στην Ελλάδα, το πρόγραμμα της Monumenta, πραγματοποιείται με τη βοήθεια εθελοντών για την καταγραφή και μελέτη των νεότερων μνημείων της Αθήνας. Επίσης, ο πληθοπορισμός (crowdsourcing) χρησιμοποιήθηκε στο Αρχείο Νεοκλασικών διατηρητέων²⁵⁰ και στην Ενδιαφέρουσα αρχιτεκτονική της Αθήνας.²⁵¹ Τα δύο προγράμματα βασίζονται στην παροχή πληροφοριών μέσω του google maps. Συγκεκριμένα, όποιος επιθυμεί να μοιραστεί τις φωτογραφίες και τις πληροφορίες που έχει για ένα κτήριο τοποθετεί το κτήριο με τη χρήση σημείου στο χάρτη και εξωτερικός σύνδεσμος οδηγεί στις πληροφορίες. Τα δεδομένα είναι διαθέσιμα σε όλους, ανεξαρτήτως εάν συμμετέχουν ή όχι στην έρευνα.²⁵²

Σύμφωνα με τη Συλαίου (2013), οι λόγοι για τους οποίους οι εθελοντές προσφέρουν την βοήθειά τους χωρίς οικονομικό αντίκτυπο είναι «η προσφορά στο κοινωνικό σύνολο, η περηφάνια που αισθάνεται για μία καλή πράξη, η εκτίμηση για τον πολιτιστικό οργανισμό και το έργο του, η απόλαυση που αντλείται από τέτοιου είδους εργασίες και η ψυχαγωγία, η ικανοποίηση, η ευχάριστη αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου, η εξέλιξη ατομικών δεξιοτήτων, η απόκτηση γνώσεων/ μάθηση για ένα συγκεκριμένο θέμα, η εξάσκηση της δημιουργικότητας, η ψυχαγωγία, το παιχνίδι, η αυτοπεποίθηση που αισθάνεται από την εργασία που ανέλαβε και διεκπεραίωσε». Επίσης, συμπεριλαμβάνονται οι κοινωνικοί ή επαγγελματικοί λόγοι, δηλαδή η συναναστροφή και η συνεργασία με άλλους ανθρώπους.²⁵³

Ο οργανισμός που ενδιαφέρεται για τη συμμετοχή πολιτών στην έρευνα που υλοποιεί, πραγματοποιεί κάποιες διαδικασίες. Αρχικά, επιλέγεται το κοινό που θα συμμετέχει στην έρευνα. Κάποιες εταιρίες ζητούν συγκεκριμένες ικανότητες ή γνώσεις από τους εθελοντές. Συχνή είναι η αναζήτηση εθελοντών με προηγούμενη εμπειρία σε αντίστοιχη έρευνα ή οι σπουδές στο αντικείμενο μελέτης. Βέβαια, η επιλογή του πλήθους (crowd) δεν είναι απαραίτητη, αλλά εξαρτάται από τον οργανισμό, τα αποτελέσματα που επιθυμεί και τη θεματολογία.²⁵⁴ Έπειτα, αποφασίζεται το εύρος των πληροφοριών στις οποίες θα μπορούν να έχουν πρόσβαση οι συμμετέχοντες. Συγκεκριμένα, είναι εφικτή η απομόνωση των πληροφοριών, η παροχή των πληροφοριών χωρίς την αξιολόγηση ή τροποποίησή τους, η δυνατότητα αξιολόγησης και τέλος η δυνατότητα τροποποίησης των πληροφοριών που παρέχονται. Επομένως, σε αυτό το στάδιο αποφασίζεται η δυνατότητα ή όχι της επεξεργασίας των δεδομένων που προσφέρει ένας συμμετέχοντας από κάποιον άλλο.²⁵⁵ Σημαντικό στάδιο στη διαδικασία που περιγράφεται είναι η εύρεση της αξιοποίησης της συμβολής των συμμετεχόντων από τον οργανισμό. Η γνώμη και οι απόψεις του πλήθους (crowd) είτε θα χρησιμοποιηθούν μαζικά ως αποτελέσματα είτε θα συγκριθούν για να επιλεγθούν οι «καλύτερες» για την έρευνα. Για παράδειγμα, το πλήθος των επισκέψεων σε μία συλλογή ενός μουσείου ή οι κριτικές για ένα έκθεμα ή ένα μνημείο θα μπορούσαν να αποτελέσουν δεδομένα για την αίτηση χρηματοδότησης του πολιτισμικού χώρου ή την δημιουργία μίας περιοδικής έκθεσης. Τέλος, αποφασίζεται εάν θα υπάρξει πληρωμή των συμμετεχόντων σύμφωνα με τα αποτελέσματα της προσφοράς τους στο πρόγραμμα ή άλλος τρόπος ανταπόδοσης (π.χ. παροχή εισιτηρίων για κάποια πολιτισμική εκδήλωση). Μέσα από αυτή τη διαδικασία γίνεται αντιληπτή η διαφορετική προσέγγιση ενός προγράμματος crowdsourcing, από τον οργανισμό που το υλοποιεί.

²⁴⁸ Συλαίου Σ., Λαγούδη Ε., (2014), «Αξιοποιώντας την ευφυΐα του πλήθους: crowdsourcing εφαρμογές στην πολιτιστική κληρονομιά», 1st CAA GR Conference, Ρέθυμνο, 179-185

²⁴⁹ Πηγή: <https://www.historypin.org/en/>, 01/03/21

²⁵⁰ Πηγή: https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?hl=en&mid=1-ebDx3iMI_n7feFcy8g0XAR4b79TFZdf&ll=37.593122526014135%2C22.75730535641516&z=9, 03/02/21

²⁵¹ Πηγή: <http://www.zee.gr/architecture/>, 01/03/21

²⁵² Πηγή: <https://www.monumenta.org/index.php>, 01/03/21

²⁵³ Συλαίου Σ., Λαγούδη Ε., (2014), «Αξιοποιώντας την ευφυΐα του πλήθους: crowdsourcing εφαρμογές στην πολιτιστική κληρονομιά», 1st CAA GR Conference, Ρέθυμνο, 179-185

²⁵⁴ Geiger, D., Seedorf, S., Schulze, T., Nickerson, C. R., Schader, M., (2011), «Managing the crowd: Towards a Taxonomy of Crowdsourcing Process», AMCIS 2011 Proceedings-All Submissions, 430 https://aisel.aisnet.org/amcis2011_submissions/430/

²⁵⁵ Geiger, D., Seedorf, S., Schulze, T., Nickerson, C. R., Schader, M., (2011), «Managing the crowd: Towards a Taxonomy of Crowdsourcing Process», AMCIS 2011 Proceedings-All Submissions, 430 https://aisel.aisnet.org/amcis2011_submissions/430/

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5. ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ VRA Core 4.0

Η χρήση μεταδεδομένων στον πολιτισμό, είναι πλέον ευρέως διαδεδομένη. Πρόκειται για την δημιουργία ψηφιακών καταλόγων που περιέχουν σε κωδικοποιημένη μορφή την περιγραφή έργων ή εικόνων (τίτλος, χρονολογία, συγγραφέας, θεματολογία κ.α.).²⁵⁶ Στην πραγματικότητα τα «μεταδεδομένα είναι δεδομένα για άλλα δεδομένα», καθώς δεν είναι ανεξάρτητα, αλλά απευθύνονται σε άλλες πληροφορίες συγκεκριμένων αντικειμένων.²⁵⁷ Για παράδειγμα, τα μεταδεδομένα για τα χαρακτηριστικά των κατοικιών από το 1880-1940 στην Αθήνα δεν θα μπορούσαν να δημιουργηθούν εάν δεν υπήρχαν πληροφορίες για τα κτήρια της συγκεκριμένης χρονολογικής περιόδου (1880-1940). Τα μεταδεδομένα καταχωρούνται ως «εγγραφές βάσης δεδομένων, ώστε να είναι εύκολη η επεξεργασία τους και η δημιουργία ερευνητών» και σε περίπτωση που είναι αποθηκευμένα σε ξεχωριστά αρχεία συνδέονται μέσω συνδέσμων. Επιπλέον, πρέπει να δοθεί συγκεκριμένη μορφή στις πληροφορίες των μεταδεδομένων σύμφωνα με ένα «καθορισμένο συντακτικό».²⁵⁸ Στην συγκεκριμένη διπλωματική εργασία τα μεταδεδομένα που αφορούν τα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά των όψεων των κατοικιών στην Αθήνα, κωδικοποιήθηκαν στη γλώσσα σήμανσης XML, η οποία «παράγει κωδικοποιήσεις ακόμα και για περίπλοκα μεταδεδομένα» και θα αναλυθεί παρακάτω. Ωστόσο προτού πραγματοποιηθεί η κωδικοποίηση των μεταδεδομένων έγινε η περιγραφή τους σύμφωνα με το πρότυπο μεταδεδομένων VRA Core 4.0.

Το μοντέλο δεδομένων VRA Core 4.0 (Visual Resources Association), δημιουργήθηκε το 1996, χρησιμοποιείται για την ψηφιακή περιγραφή έργων ή εικόνων (γλυπτά, πίνακες, αρχιτεκτονήματα, βιβλία κ.α.) και υπεύθυνη για τη διαχείρισή της είναι η βιβλιοθήκη του Κογκρέσου στις Η.Π.Α.²⁵⁹ Η συγκεκριμένη έκδοση προσφέρει την χρήση στοιχείων, υποστοιχείων και γνωρισμάτων και μία οντότητα μπορεί να είναι μία συλλογή, ένα έργο ή μία εικόνα.

Αναλυτικότερα, τα 19 στοιχεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν είναι collection/work/image, agent, cultural Context, date, description, inscription, location, material, measurements, relation, rights, source, state Edition, style Period, subject, technique, textref, title, και worktype. Σε συνδυασμό με αυτά, τα γνωρίσματα XML, data Date (ημερομηνία και ώρα εισαγωγής δεδομένων), extent (το μέρος του Έργου, της Συλλογής ή της Εικόνας που αναλύεται), href (υπερσύνδεσμος), pef (preferred value, η συγκεκριμένη τιμή του στοιχείου ή του υποστοιχείου), refid (μοναδικός κωδικός), rules (πρότυπο περιγραφής), source (πηγή πληροφοριών), vocab (λεξιλόγιο) και xml:lang (γλώσσα καταχώρησης) εμπλουτίζουν την περιγραφή των στοιχείων ή των υποστοιχείων.²⁶⁰

Το στοιχείο Work, Collection ή Image, αναφέρεται σε ένα Έργο, μία Συλλογή ή μία Εικόνα, το οποίο στο XML schema, περιλαμβάνει όλα τα υπόλοιπα στοιχεία της βάσης δεδομένων. Το γνώρισμα id είναι η μοναδική του ταυτότητα, το γνώρισμα refid ο μοναδικός του κωδικός και το γνώρισμα source, ο χώρος στον οποίο βρίσκεται το Έργο, η Συλλογή ή η Εικόνα. Το στοιχείο Agent, αναφέρεται στο όνομα του προσώπου, που δημιούργησε το Έργο, τη Συλλογή ή την Εικόνα, ενώ τα γνωρίσματα name, culture, date (earliest Date-latest Date), role και attribution, δίνουν περαιτέρω πληροφορίες, σχετικά με το όνομα του Δημιουργού, την κουλτούρα μέσα στην οποία δραστηριοποιήθηκε, την ημερομηνία γέννησης και θανάτου, την ιδιότητά του και μία αναφορά που σχετίζεται με τον Δημιουργό. Το στοιχείο Cultural Context, είναι το Πολιτισμικό Πλαίσιο, με το οποίο συνδέεται το Έργο, η Συλλογή ή η Εικόνα. Η χρονολόγηση του ανώτερου στοιχείου (Έργο, Συλλογή ή Εικόνα) γίνεται με το στοιχείο Date και τα γνωρίσματα earliest Date-latest Date. Το στοιχείο Description, δίνει την δυνατότητα περιγραφής σε μορφή κειμένου. Επιπλέον, στο στοιχείο Inscription, παρατίθεται κάποια επιγραφή, ημερομηνία,

²⁵⁶ Πηγή https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/1682/1/02_chapter_3.pdf σελ. 91, 20/08/20

²⁵⁷ Πηγή https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/1682/1/02_chapter_3.pdf σελ. 92, 20/08/20

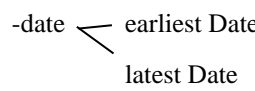

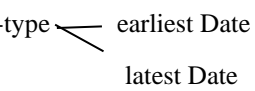
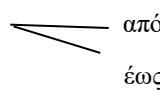
²⁵⁸ Πηγή https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/1682/1/02_chapter_3.pdf σελ. 97, 20/08/20

²⁵⁹ Πηγή https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/1682/1/02_chapter_3.pdf σελ. 105, 20/08/20

²⁶⁰ Πηγή https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/1682/1/02_chapter_3.pdf σελ. 106, 20/08/20

περιγραφή ή σχήμα που έχουν τοποθετηθεί στο Έργο, τη Συλλογή ή την Εικόνα και τα γνωρίσματα author, position και text δίνουν την δυνατότητα επιπλέον πληροφοριών, όπως το όνομα του δημιουργού, τη θέση που βρίσκεται η επιγραφή και το κείμενο (εάν υπάρχει σε αυτή τη μορφή). Όσον αφορά την Τοποθεσία, δηλώνεται με το στοιχείο Location και τα γνωρίσματα name και refid δηλώνουν το όνομα του στοιχείου και τον τοπικό κωδικό. Για την αναλυτικότερη περιγραφή του Έργου, της Συλλογής ή της Εικόνας, μπορεί να γίνει αναφορά στο υλικό κατασκευής του και στις αναλογίες του. Το Υλικό (Material), περιλαμβάνει τα γνωρίσματα type και refid, για την δήλωση του τύπου του Υλικού και του κωδικού του, ενώ στις Μετρήσεις (Measurements), προστίθενται ο τύπος (type), η μονάδα μέτρησης (unit) και η έκταση (extent). Σε περίπτωση που το ανώτερο στοιχείο, σχετίζεται με άλλα, αυτό δηλώνεται με το στοιχείο Relation και τα γνωρίσματα type (τύπος) και refid (κωδικός). Δεν θα έπρεπε να παραληφθούν τα πνευματικά δικαιώματα (Rights) του Έργου, της Συλλογής ή της Εικόνας, στα οποία περιλαμβάνονται οι σημειώσεις (notes), ο δικαιούχος (rights holder) και το κείμενο (text). Η αναφορά στην βιβλιογραφία ή τις ηλεκτρονικές πηγές από όπου προέκυψαν οι πληροφορίες είναι σημαντική σε μία βάση μεταδεδομένων, σε συνδυασμό με το όνομα της πηγής (name) και τον μοναδικό της κωδικό (refid). Εάν υπάρχουν πληροφορίες σχετικά με την έκδοση ή την κατάσταση του ανώτερου στοιχείου, αναφέρονται στο στοιχείο State Edition, ε τα γνωρίσματα type, num και count παρέχουν πληροφορίες για την κατάσταση, την έκδοση ή την ανατύπωση, τον αριθμό της κατάστασης ή της έκδοσης και τον αριθμό των γνωστών καταστάσεων, ανατυπώσεων ή εκδόσεων. Το στυλ της περιόδου (Style Period) περιγράφει την περίοδο που αντιπροσωπεύουν τα χαρακτηριστικά του ανωτέρου στοιχείου. Το στοιχείο Θέμα (Subject), είναι η περιγραφή που έχει αποδοθεί στο Έργο, τη Συλλογή ή την Εικόνα. Η Τεχνική (Technique), είναι η διαδικασία εκτέλεσης του Έργου, της Συλλογής ή της Εικόνας. Το στοιχείο TextRef, δηλώνει την αναφορά που έχει γίνει για το ανώτερο στοιχείο, σε μορφή κειμένου, την πηγή (name) και τον αριθμό που το προσδιορίζει (refid). Τέλος, ο Τίτλος που του έχει αποδοθεί, τοποθετείται στο στοιχείο Title και ο συγκεκριμένος Τύπος του, στο στοιχείο Worktype.²⁶¹

Πίνακας 8

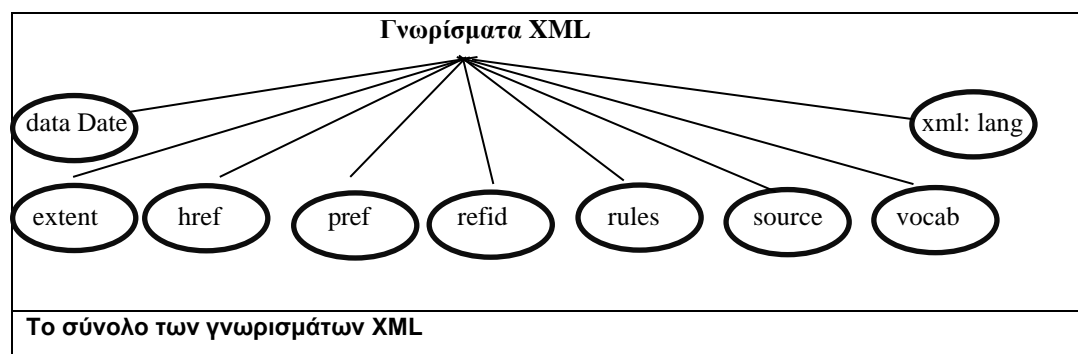
Elements	Στοιχεία
Work, Collection, Image	Έργο, Συλλογή ή Εικόνα
Agent -name	Δημιουργός -όνομα
-culture	-κουλτούρα
-date 	-ημερομηνία 
-role	-ιδιότητα
-atribution	-αναφορά
Cultural Context	Πολιτισμικό Πλαίσιο
Date -type 	Ημερομηνία 
Description	Περιγραφή

²⁶¹ Πηγή https://www.loc.gov/standards/vracore/VRA_Core4_Element_Description_GRE.pdf, 25/10/20

Inscription -author	Επιγραφή -δημιουργός
-position	-θέση
-text	-κείμενο
Location -name	Τοποθεσία -όνομα
-refid	-τοπικός κωδικός
Material -type	Υλικό -είδος υλικού
-refid	-μοναδικός κωδικός
Measurements -type	Μετρήσεις -τύπος
-unit	-μονάδα μέτρησης
-extent	-έκταση
Relation -type	Σχέση -τύπος
-refid	-μοναδικός κωδικός
Rights -notes	Πνευματικά Δικαιώματα -σημειώσεις
-rights holder	-κάτοχος
-text	-κείμενο
Source -name	Πηγή -όνομα
-refid	-μοναδικός κωδικός
State Edition -type	Κατάσταση έκδοσης -τύπος κατάστασης ή έκδοσης
-num	-αριθμός κατάστασης ή έκδοσης
-count	-αριθμός γνωστών καταστάσεων, ανατυπώσεων ή εκδόσεων
Style Period	Στυλ Περιόδου
Subject -term	Θέμα -γνώρισμα

Technique	Τεχνική
Textef -name	Αναφορά σε κείμενο -όνομα
-refid	-μοναδικός κωδικός
Title	Τίτλος
Worktype	Τύπος Έργου

Πίνακας 9



Αφού πραγματοποιηθεί η κατηγοριοποίηση των δεδομένων σύμφωνα με το μοντέλο Vra Core 4.0, για την διάδοση και ανταλλαγή των πληροφοριών χρησιμοποιείται το σχήμα μεταδεδομένων XML. Η γλώσσα XML παρουσιάζει τα δεδομένα και στον Παγκόσμιο Ιστό λειτουργεί συμπληρωματικά με την γλώσσα HTML, η οποία «μορφοποιεί τα δεδομένα σε μία ιστοσελίδα». ²⁶² Η σύνταξή της αποτελείται από ένα κείμενο, που είναι το βασικό στοιχείο (element) και «περιβάλλεται από ταιριαστές ετικέτες (tags)». Για παράδειγμα <Cultural Context> Greece </Cultural Context>, όπου Greece είναι το στοιχείο (element) και Cultural Context είναι η ετικέτα (tag). Επομένως, δίνεται η πληροφορία ότι το πολιτισμικό πλαίσιο είναι η Ελλάδα. Η μορφή της XML αποδίδεται και σε σχεδιάγραμμα ιεραρχικής δομής. Στο συγκεκριμένο παράδειγμα δίνονται οι πληροφορίες για τη χρονολόγηση της νεοκλασικής αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα, αριστερά δομημένες σε κείμενο και δεξιά δομημένες σε δενδρική δομή (εικ.117). Τα γνωρίσματα (attributes) δίνουν επιπλέον πληροφορίες για ένα στοιχείο. Για παράδειγμα, <name type="web page">http://oceanis.lib2.uniwa.gr</name>, όπου το γνώρισμα name type πληροφορεί ότι το στοιχείο «http://oceanis.lib2.uniwa.gr» είναι ιστοσελίδα (webpage). Επιπλέον, σε κάθε στοιχείο δίνεται η δυνατότητα «ανάθεσης» μοναδικών ταυτοτήτων (refid) (εικ.118). ²⁶³

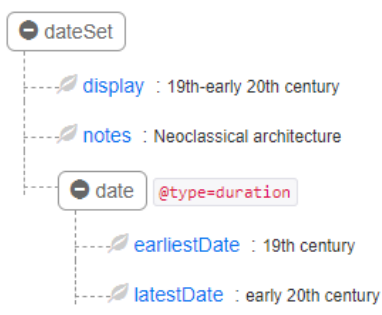
²⁶² Πηγή http://www.newtech-pub.com/wp-content/uploads/2013/10/pagosmios_istos_kef3.pdf , 10/02/21

²⁶³ Πηγή http://www.newtech-pub.com/wp-content/uploads/2013/10/pagosmios_istos_kef3.pdf , 10/02/21

```

<dateSet>
  <display>19th-early 20th century</display>
  <notes>Neoclassical architecture</notes>
  <date type="duration">
    <earliestDate>19th century</earliestDate>
    <latestDate>early 20th century</latestDate>
  </date>
</dateSet>

```



124.XML σε μορφή κειμένου (αρ.) και σε δενδρική δομή (δεξ.).

```

<techniqueSet>
  <display>isodomic system</display>
  <technique vocab="AAT" refid="300015334">stonework</technique>

```

125.Παράδειγμα ταυτότητας (refid) του στοιχείου isodomic system.

Στη διπλωματική εργασία χρησιμοποιήθηκε το λεξικό του Getty Research Institute, για την απόδοση μοναδικών ταυτοτήτων (refid) στα στοιχεία (elements). Το λεξικό αυτό είναι πιστοποιημένο με ISO (*International Organization for Standardization*) και NISO (*National Organization for Standardization*) και περιλαμβάνει ορολογίες και πληροφορίες για ανθρώπους, μέρη, πολιτιστικά αντικείμενα, τέχνη και αρχιτεκτονική σε διάφορες γλώσσες, με συγκεκριμένο αριθμό ταυτότητας (id) για κάθε όρο.²⁶⁴ Ανοιχτά δεδομένα (Linked Open Data) αποτελούν τα τρία από τα πέντε λεξιλόγια και χρησιμοποιούνται ευρέως στην παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά.. Αυτά είναι το AAT (Art & Architecture Thesaurus) όπου υπάρχουν πληροφορίες για την τέχνη και την αρχιτεκτονική, το TGN (Getty Thesaurus of Geographic Names) όπου αναφέρονται πληροφορίες για ιστορικά μέρη, πόλεις, αυτοκρατορίες κ.τ.λ.π. και το ULAN (Union List of Artists Names) το οποίο περιέχει πληροφορίες ανθρώπων και οργανισμών σχετικών με τις τέχνες.²⁶⁵ Η δομή αυτών των λεξιλογίων είναι ιεραρχική και η υποδιαίρεση τους είναι η πτυχή (facet). Για παράδειγμα, η «νεοκλασική αρχιτεκτονική» βρίσκεται στην πτυχή Στυλ και Περίοδοι (Styles and Periods).²⁶⁶

Συγκεκριμένα, τα αρχιτεκτονικά στοιχεία που προέκυψαν από την παραπάνω έρευνα, ανήκουν ως ιστορικές κατοικίες (historic houses) στο στοιχείο Work (Έργο). Επισημαίνεται, ότι τα χαρακτηριστικά των ιστορικών κατοικιών της Αθήνας, από τον 19^ο αιώνα έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, χωρίστηκαν ανά περίοδο. Επομένως το work 1 αναφέρεται στις ιστορικές κατοικίες της Νεοκλασικής περιόδου, το work 2 στις Εκλεκτικιστικές και το work 3 στις Μεσοπολεμικές. Το γνώρισμα Agent (Δημιουργός) δεν

²⁶⁴ Πηγή <https://ui.adsabs.harvard.edu/abs/2019ISPAr4211...3C/abstract> , 25/10/20

²⁶⁵ Πηγή https://gunet2.cs.unipi.gr/modules/document/file.php/TMF159/Linked_Data_Getty_Vocabularies.pdf , 25/10/20

²⁶⁶ Παυλίδης, Γ., Σεβελίδης, Β., (2014), «Σχήματα τεκμηρίωσης μουσειακών αντικειμένων και 3D αντικειμένων», 3D CMS-Ολοκληρωμένη Πλατφόρμα Ανάπτυξης και Διαχείρισης Εφαρμογών Πολιτιστικού Περιεχομένου, Αθήνα, σελ. 1-31

χρησιμοποιήθηκε αφού περιγράφονται τα χαρακτηριστικά των κτισμάτων, όχι ενός αλλά πολλών αρχιτεκτόνων. Όπως προαναφέρθηκε, ως μοναδικές τιμές id των κατοικιών ορίστηκαν οι αριθμοί 1, 2, 3 ανά περίοδο, ενώ η ταυτότητα refid των ιστορικών κατοικιών (historic houses) 300008064, που προέκυψε από την αναζήτηση στο λεξικό του Getty Research Institute και συγκεκριμένα στο λεξιλόγιο που αφορά την τέχνη και την αρχιτεκτονική (AAT), οδηγεί στον ορισμό ότι ιστορικές κατοικίες (historic houses), είναι οι κατοικίες με αρχιτεκτονική, κοινωνική ή πολιτισμική σημασία.

Στη συνέχεια ακολουθεί το στοιχείο Πολιτισμικό Πλαίσιο (Cultural Context). Η Ελλάδα είναι ο χώρος στον οποίο κτίστηκαν τα κτίρια των τριών περιόδων. Το στοιχείο συνοδεύεται από τα γνωρίσματα refid και vocab. Ο κωδικός refid είναι 300389734 και βρίσκεται στο λεξιλόγιο για τις γεωγραφικές ονομασίες (TGN) του Getty Research Institute. Ο ορισμός αφορά το σύγχρονο κράτος της Ελλάδας, με επίσημη γλώσσα τα ελληνικά.

Το στοιχείο Date, αναφέρεται στην ημερομηνία που χρονολογείται το Έργο, μαζί με το γνώρισμα type (earliest Date και latest Date). Το στοιχείο χρησιμοποιείται για να πληροφορήσει τις περιόδους ανάλυσης της αρχιτεκτονικής στην διπλωματική εργασία. Από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα, έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα χρονολογείται η νεοκλασική περίοδος, στα τέλη του 19^{ου} αιώνα εμφανίστηκαν τα χαρακτηριστικά του εκλεκτικισμού, με διάρκεια έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, δηλαδή την περίοδο της μεσοπολεμικής αρχιτεκτονικής.

Το στοιχείο Description (Περιγραφή), είναι πολύ σημαντικό, καθώς περιέχει χαρακτηριστικά, χρήσιμα για τη χρονολόγηση των αρχιτεκτονημάτων. Περιλαμβάνει στοιχεία για το μέγεθος των κτιρίων, για τα ανοίγματα, τους εξώστες και τον αρχιτεκτονικό διάκοσμο. Στο σύνολό τους τα μεγέθη των ιστορικών κατοικιών δηλαδή του ανώτερου στοιχείου Work, ανάλογα την περίοδο ήταν μονόροφες-διώροφες κατοικίες (one/two story), αστικές κατοικίες (urban mansion), ημιτριώροφες κατοικίες (semi three story), πολυκατοικίες (block of flats) κ.α.. Η δεύτερη κατηγορία του στοιχείου Description είναι τα ανοίγματα, όπου αναφέρει συνοπτικά στοιχεία για τις εισόδους και τα παράθυρα των κατοικιών. Οι εξώστες (balconies) είναι η τρίτη σε σειρά κατηγορία και πληροφορεί για τους τύπους των εξωστών (π.χ. curved - κυκλικός εξώστης), την διακόσμηση των κιγκλιδομάτων τους (π.χ. διακόσμηση με γεωμετρικά στοιχεία - railing decorated with geometric, linear shapes or elements of the cycle), και στοιχεία για τα φουρούσια (π.χ. φουρούσια επίπεδα στο πλάι - corbels flat at the sides). Επιπλέον, στην κατηγορία, συμπεριλήφθηκαν πληροφορίες για τον αρχιτεκτονικό διάκοσμο των κατοικιών (π.χ. διακόσμηση επηρεασμένη από το Bauhaus – decoration affected by Bauhaus style).

Η Τοποθεσία (Location) των κτιρίων είναι η Αθήνα. Επιπλέον πληροφορίες, δίνουν τα γνωρίσματα type, vocab, refid του υποστοιχείου name, τα οποία δηλώνουν ότι πρόκειται για ένα γεωγραφικό μέρος (geographical), με κωδικό 7001393 στο Getty Thesaurus of Geographic Names και με περιγραφή, ως γνωστή μητρόπολη και κέντρο πολιτισμού κατά την αρχαιότητα, η οποία ονομάστηκε από την θεά Αθηνά.

Μέσα από την μελέτη των αρχιτεκτονικών χαρακτηριστικών, προέκυψε η γνώση για τα υλικά που χρησιμοποιούνταν ανά περίοδο. Τα υλικά, κατατάχθηκαν στο στοιχείο Material, με γνωρίσματα type, όπου αναφέρεται ονομαστικά το είδος της χρήσης τους και refid, δηλαδή ο μοναδικός κωδικός τους στο λεξιλόγιο του Getty Research Institute, για την τέχνη και την αρχιτεκτονική, AAT (π.χ. το σπλισμένο σκυρόδεμα (reinforced concrete) είναι δομικό υλικό (building material) και έχει κωδικό 300010775).

Στο στοιχείο Technique (Τεχνική) αναφέρονται οι χαρακτηριστικές τεχνικές ανά περίοδο (π.χ. artificiel coating – τεχνική δημιουργίας του αρτιφισιέλ επιχρίσματος).

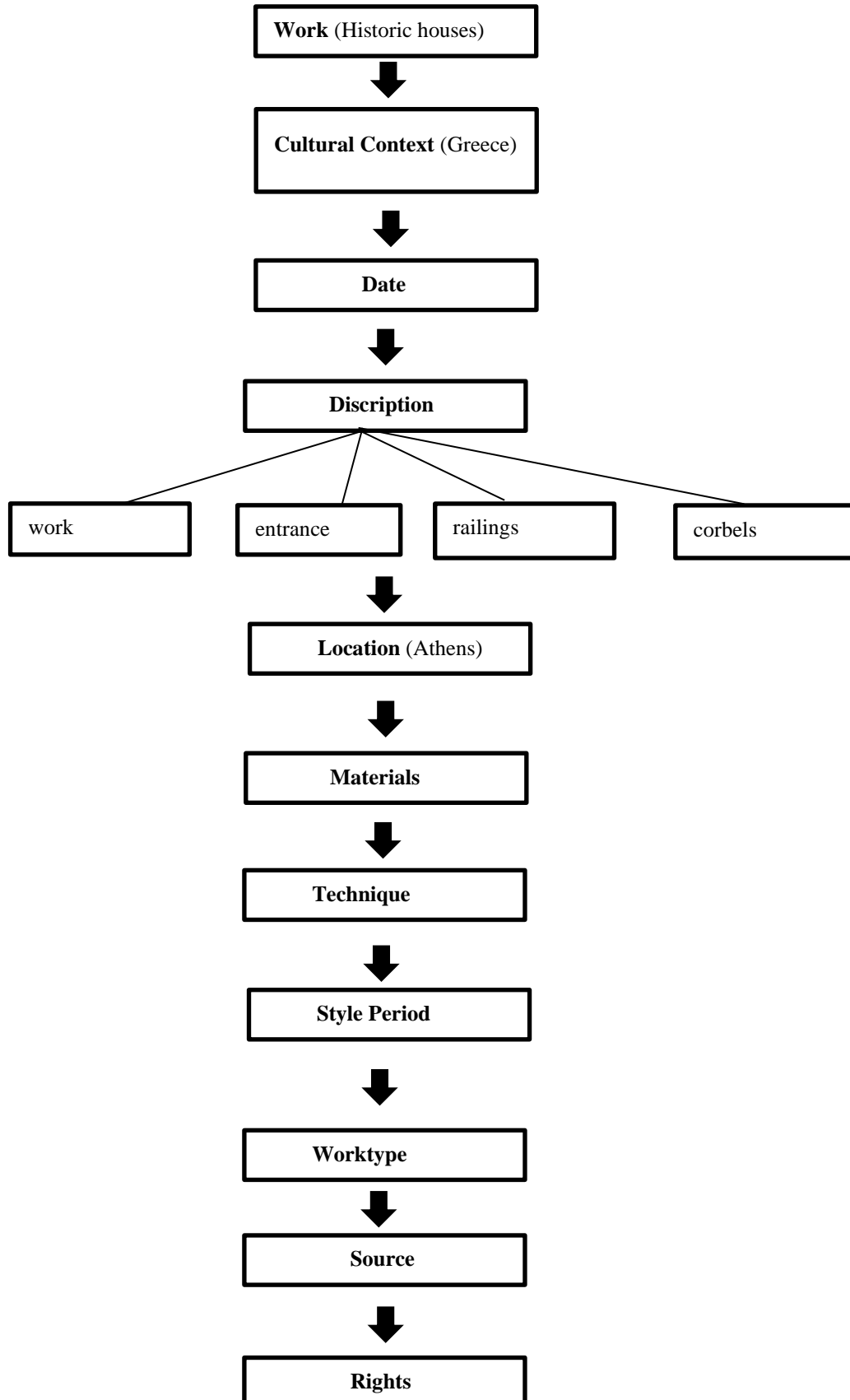
Η Νεοκλασική (Neoclassical architecture), η Εκλεκτικιστική (Eclecticism in architecture) και η Μεσοπολεμική (Modern architecture) αρχιτεκτονική, κατηγοριοποιούνται στο στοιχείο Style Period, αφού πρόκειται για τα αρχιτεκτονικά στυλ που μελετήθηκαν, με κωδικό 300021477, 300056522, 300264736 και κωδικό για την αρχιτεκτονική, ως ορολογία, 300054156.

Το στοιχείο Worktype (Τύπος Έργου), περιγράφει το έργο (work), που στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι οι νεοκλασικές κατοικίες (neoclassical houses), οι εκλεκτικιστικές κατοικίες (eclectic houses) και οι μεσοπολεμικές κατοικίες (interwar houses).

Στο τέλος αναφέρονται οι Πηγές (Source) δηλαδή η βιβλιογραφία και οι ιστοσελίδες από όπου προέκυψαν τα δεδομένα για τις κατοικίες, και το στοιχείο Rights (Πνευματικά Δικαιώματα), όπου


αναφέρονται οι κάτοχοι των δικαιωμάτων των πληροφοριών που χρησιμοποιήθηκαν στη διπλωματική εργασία.

Πίνακας 10



Η κατηγοριοποίηση των δεδομένων αναρτήθηκε στον σύνδεσμο <https://sites.google.com/view/diplwmatikh/first-page>. Δημιουργήθηκαν τρεις σελίδες με το εργαλείο ιστότοπων της google (google sites). Η εταιρία προσφέρει δωρεάν έτοιμα πρότυπα σελίδων (templates) για την δημιουργία μίας ιστοσελίδας χωρίς να είναι αναγκαία η γνώση προγραμματισμού. Για την χρήση του συγκεκριμένου εργαλείου είναι απαραίτητη η ύπαρξη ενός λογαριασμού της google (Google Account).²⁶⁷ Οι σελίδες είναι οι εξής, work 1 Neoclassical Architecture, work 2 Eclecticism και work 3 Modern Architecture. Σε κάθε μία περιλαμβάνεται η κατηγοριοποίηση των δεδομένων σύμφωνα με το μοντέλο VRA Core 4.0, που αναλύθηκε παραπάνω, σε μορφή κειμένου και σε XML γλώσσα. Επιπλέον, τα στοιχεία (elements) συνδέονται με σύνδεσμο με το εγχειρίδιο χρήσης και ανάλυσης του VRA Core, στα αγγλικά και κάποιες από τις πληροφορίες (frieze, cornice, artificiel coating κ.α.) συνδέονται με το λεξιλόγιο του Getty Research Institute, προσφέροντας στον χρήστη επιπλέον πληροφόρηση. Στη σελίδα δεν περιλαμβάνονται οπτικά τεκμήρια ταξινομημένα σύμφωνα με τα VRA Core Image Elements, καθώς προτείνεται η χρήση των κατηγοριοποιημένων στοιχείων στη δημιουργία μίας βιβλιοθήκης HBIM και η δημιουργία τρισδιάστατης απεικόνισής τους, που θα αναλυθεί στο επόμενο κεφάλαιο (5.1).

Διπλωματική
First page ▾ 🔍




<p>display</p> <p>work record historic houses w_1</p> <p>Cultural Context: Greece (nation)</p> <p>Date: 19th-early 20th century</p> <p>Description: one, two or three story, urban mansion</p> <p>Description (openings): Neoclassical houses windows are organized in three or five lines of openings and entrance door was either in the center of front view or there were two doors, one for each home. Sometimes the entrance was through the courtyard.</p> <p>Description (balcony): Neoclassical balconies have railings decorated with geometric, linear shapes or elements of the circle, helices, stalks, rosettes. Moreover, there are railings inspired by nature, mythology or ancient</p>	<p>.xml</p> <pre><?xml version="1.0" encoding="UTF-8"?> <vra xmlns="http://www.vraweb.org/vracore4.htm" xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance" xsi:schemaLocation="."> <work id="w_1" source="http://vocab.getty.edu/page/aat/300008064" refid="300008064"> <culturalContextSet> <culturalContext>Greece</culturalContext> </culturalContextSet> <dateSet> <date>19th-early 20th century</date> </dateSet> </display>19th-early 20th century</display></pre>
--	---

126.Τμήμα της σελίδας work 1 Neoclassical Architecture.

²⁶⁷ Πηγή

https://workspace.google.com/intl/en_ie/products/sites/?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=emea-gb-all-en-dr-bkws-all-all-trial-e-t1-1010042&utm_content=text-ad-cnurturectrl-none-DEV_c-CRE_471198180419-ADGP_Hybrid%20%7C%20AW%20SEM%20%7C%20BKWS%20-%20EXA_1:1_EMEA_EN_Sites_Google%20Sites-KWID_43700056764761211-kwd-3794162256-userloc_9061578&utm_term=KW_google%20sites-g&gclid=Cj0KQCQiA1KiBBhCcARIsAPWqoSpMyzN5JaAmLtSLh35F2PAQoGJqfYUilfCYEqLvPjk1kdrm3b8RssaAh7vEALw_wcB&gclsrc=aw.ds, 10/02/21

Διπλωματική
First page v
Q



`<display>`

[work record historic houses w_2](#)

Cultural Context: [Greece](#) (nation)

Date: late 19th-early 20th century

Description: three story houses with apartments

Description (openings): Eclectic houses windows are organized in six or ten lines of openings and some of them have [arched windows](#). Apart from the types of entrances in neoclassical houses was added the type of two entrances on one side of the facade (the first one leads to the ground floor and the other one to the first floors' apartment).

Description (balcony): Eclectic houses balconies have richly decorated iron railings. Balconies corbels are engraved in elliptical helix shape and richly decorated with


①

`.xml`

```
<?xml version="1.0" encoding="UTF-8"?>
<vra xmlns="http://www.vrweb.org/vracore4.htm"
xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"
xsi:schemaLocation="-">
<work id="w_2"
source="http://vocab.getty.edu/page/aat/300008064"
refid="300008064">
<culturalContextSet>
<culturalContext>Greece</culturalContext>
</culturalContextSet>
<dateSet>
<display>late 19th-early 20th century</display>
```

127. Τμήμα της σελίδας work 2 Eclecticism.

Διπλωματική
First page v
Q



`<display>`

[work record historic houses w_2](#)

Cultural Context: [Greece](#) (nation)

Date: early 20th century-in the middle of 20th century (1940)

Description: two story house (one home in each floor), three story house (one home in each floor), two story house (two homes in each floor), block of flats (three to six floors with apartments)

Description (openings): Modern style houses (1920-1940) have big windows, framework windows or corner windows (usually found in [bay windows](#)) in types of single sash or double casement. Moreover, was observed rectangular or round [skylights](#) above or on the side of entry doors. A new type of entrance position is the mixed type in which basements entrance and first floor entrance are separated.

①

`.xml`

```
<?xml version="1.0" encoding="UTF-8"?>
<vra xmlns="http://www.vrweb.org/vracore4.htm"
xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"
xsi:schemaLocation="-">
<work id="w_3"
source="http://vocab.getty.edu/page/aat/300008064"
refid="300008064">
<culturalContextSet>
<culturalContext>Greece</culturalContext>
</culturalContextSet>
<dateSet>
<display>early 20th century - in the middle of
```

128. Τμήμα της σελίδας work 2 Modern Architecture.

5.1 ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Η εξέλιξη της τεχνολογίας και η συνεχής παραγωγή πληροφοριών μέσα από έρευνες, στον τομέα του πολιτισμού, έχει δημιουργήσει την ανάγκη για την αποθήκευση του όγκου των νέων αλλά και των υπαρχόντων πληροφοριών σε ψηφιακή μορφή, για την ασφαλή αποθήκευση και διατήρησή τους στο χρόνο, αλλά και την ευκολότερη πρόσβαση σε αυτές. Στα προηγούμενα κεφάλαια πραγματοποιήθηκε η μελέτη και η περιγραφή των χαρακτηριστικών των όψεων των κατοικιών από τον 19^ο έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, με αποτέλεσμα τη δημιουργία μεταδεδομένων (σελ. 26-27, 39-40, 67-68) τα οποία κατηγοριοποιήθηκαν σύμφωνα με το μοντέλο στοιχείων της vna core 4.0 αλλά και αναπαραστάθηκαν σε XML γλώσσα στην ιστοσελίδα <https://sites.google.com/view/diplwmatikh/first-page>. Στη συνέχεια, προτείνονται οι τρόποι αξιοποίησης των μεταδεδομένων στην πλατφόρμα HBIM (Historical/Heritage Building Information Modeling). Βάση υπαρχόντων εργασιών παρουσιάζεται ο τρόπος εμπλουτισμού μίας βάσης δεδομένων με τη χρήση τρισδιάστατων τεχνολογιών και η δημιουργία εικονικού μουσείου με την χρήση ανοιχτών τεχνολογιών στην πλατφόρμα Unity.

Το BIM (Building Information Modeling) είναι μία πλατφόρμα η οποία επιτρέπει την δημιουργία και αποθήκευση χρήσιμων δεδομένων για την κατασκευή ενός κτηρίου και χρησιμοποιείται κυρίως από αρχιτέκτονες και μηχανικούς, ενώ παράλληλα επιτρέπει την παρουσίαση της κατασκευής στον ιδιοκτήτη σε τρισδιάστατη μορφή.²⁶⁸ Το HBIM (Historic Building Information Modeling) μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μία βάση δεδομένων για τα αρχιτεκτονικά μνημεία και να συμβάλει σημαντικά στην αποκατάσταση, στην αναπαράσταση και στη σύνδεση με άλλα μνημεία πολιτισμού.²⁶⁹ Για την σχεδίαση των μνημείων χρησιμοποιείται το λογισμικό Autodesk Revit.

Τα μεταδεδομένα που προέκυψαν, από την παραπάνω έρευνα, είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν στην δημιουργία μίας βιβλιοθήκης στο HBIM, αφού σύμφωνα με τον De Luca (2011) «*Το μοντέλο δεν αποτελεί μόνο μία εικονική απεικόνιση της κατασκευής αλλά γίνεται αντικείμενο πληροφοριών οι οποίες μπορούν να παραμετροποιηθούν*».²⁷⁰ Τα στοιχεία της τοιχοδομίας, των εξωστών, της στέγης κ.τ.λ.π. προστίθενται στο Revit σε Οικογένειες. Συγκεκριμένα, ως Οικογένεια ορίζεται «*μία ομάδα από στοιχεία με τυποποιημένο σύνολο παραμέτρων και παρόμοια γραφική αναπαράσταση*».²⁷¹ Τα στοιχεία της Οικογένειας μπορούν να χρησιμοποιηθούν στη συνέχεια για τη δημιουργία άλλων στοιχείων με συγκεκριμένη δομή, αφού παραμετροποιηθούν. Για παράδειγμα, στη ρυθμιστική διακόσμηση του ανώτερου ορόφου των νεοκλασικών και εκλεκτικιστικών οικιών επάνω στις ελάχιστα προεξέχοντες παραστάδες του τοίχου έτρεχε θριγκός που απέληγε στο κύριο γείσο για την οριοθέτηση της επίστεψης του κτηρίου. Παρατηρήθηκε ότι οι παραστάδες φέρουν επίκρανο με άβακα και κυμάτιο δωρικό, λέσβιο ή ιωνικό. Η κυρτή ή κοιλόκυρτη διατομή προέρχονταν από αναγεννησιακές επιρροές και είναι σπάνιες στα αθηναϊκά κτήρια. (εικ. 129-130)²⁷² Επομένως, σε μία Οικογένεια με την ονομασία «γείσο» θα προστεθεί το σχέδιο της παραστάδας με ιωνικό επίκρανο θριγκό και γείσο, το οποίο σε περίπτωση ύπαρξης δωρικού ή κυρτού επικράνου σε άλλο κτήριο, θα παραμετροποιηθεί για να προστεθεί σε αυτό. Με αυτό τον τρόπο δεν είναι αναγκαία η σχεδίαση της μορφής του αρχιτεκτονικού μέλους εκ νέου αλλά η αξιοποίηση και παραμετροποίηση του. Η προσθήκη των διαφορετικών τύπων γείσου θα εμπλουτίσει την βιβλιοθήκη του HBIM. Η αντίστοιχη διαδικασία θα πραγματοποιηθεί και στα υπόλοιπα αρχιτεκτονικά στοιχεία. Ενδιαφέρον είναι το εργαλείο Revit Dynamo, που δίνει τη δυνατότητα στον

²⁶⁸ Quatrini, R., Malinverni, E. S., Clini, P., Nespeca, R., Orlietti, E. , (2015), «*From TLS to HBIM. High Quality Semantically-Aware 3D Modeling of Complex Architecture*», The International Archives of the Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences, Volume XL-5/W4, 2015 3D Virtual Reconstruction and Visualization of Complex Architectures, Spain, 367-374

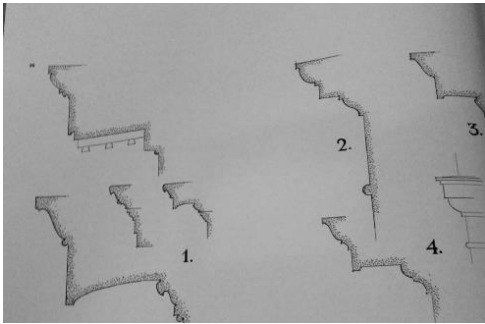
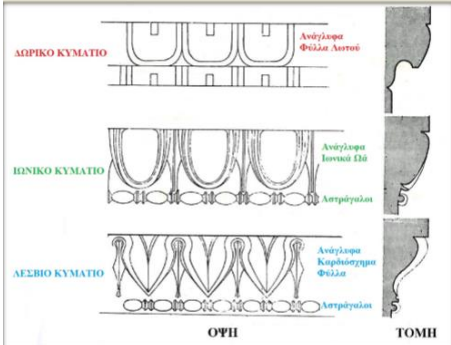
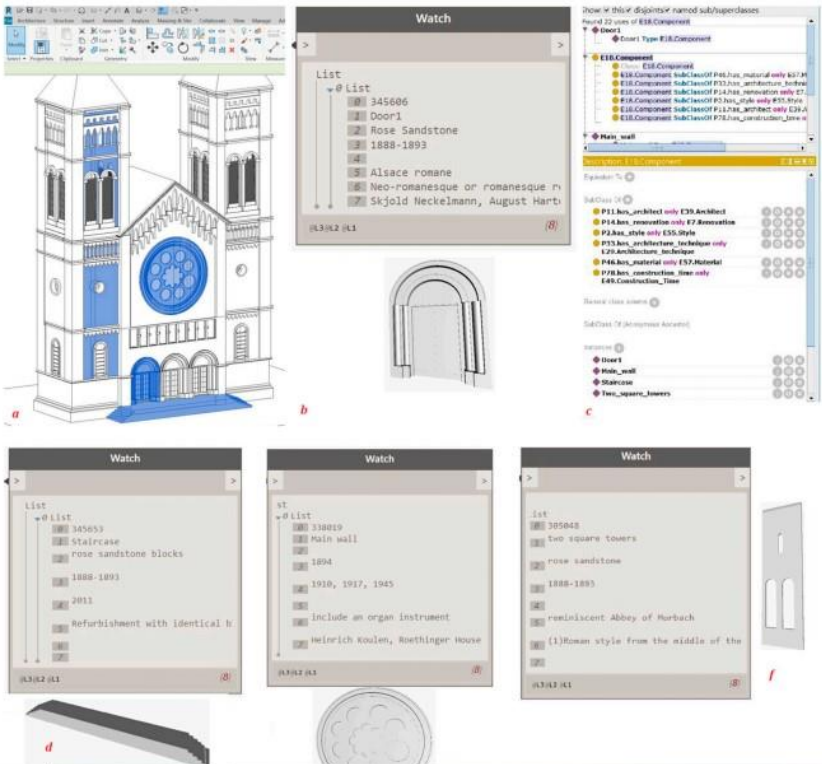
²⁶⁹ Quatrini, R., Malinverni, E. S., Clini, P., Nespeca, R., Orlietti, E. , (2015), «*From TLS to HBIM. High Quality Semantically-Aware 3D Modeling of Complex Architecture*», The International Archives of the Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences, Volume XL-5/W4, 2015 3D Virtual Reconstruction and Visualization of Complex Architectures, Spain, 367-374

²⁷⁰ Yang, X., Koehl, M., Grussenmeyer, P., (2018), «*MESH-TO-BIM: FROM SEGMENTED MESH ELEMENTS TO BIM MODEL WITH LIMITED PARAMETERS*», ISPRS TC II Mid-term Symposium “Towards Photogrammetry 2020, Italy, 1213-1218

²⁷¹ Yang, X., Koehl, M., Grussenmeyer, P., (2018), «*MESH-TO-BIM: FROM SEGMENTED MESH ELEMENTS TO BIM MODEL WITH LIMITED PARAMETERS*», ISPRS TC II Mid-term Symposium “Towards Photogrammetry 2020, Italy, 1213-1218


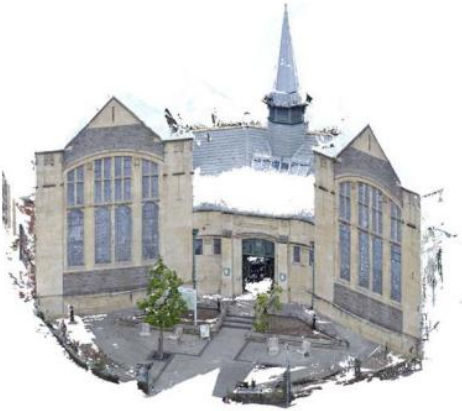
²⁷² Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «*Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925*», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 111

χρήστη να αναζητήσει τις πληροφορίες που προστέθηκαν στο τρισδιάστατο μοντέλο και είναι αποθηκευμένες στην βάση δεδομένων του BIM, σε οντολογική δομή. Τα στοιχεία εμφανίζονται σε «παράθυρο» του εργαλείου Dynamo και είναι δυνατό να εξαχθούν σε κείμενο ώστε να εμπλουτιστούν (εικ. 131).²⁷³

	
<p>129. Διατομές γείσου Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925», Αθήνα, Μέλισσα, σ. 112</p>	<p>130. Κυμάτιο δωρικό, ιωνικό, λέσβιο (Πηγή: https://docplayer.gr/43884872-Psifiaki-anadimioyrgia-toy-parthenona-sto-horo-tis-akropolis-a-t-e-i-peiraia-sholi-s-t-ef-tmima-politikon-domikon-ergon-ptyhiaki-ergasia.html , 01/03/21)</p>
	
<p>131. Τα «μπλε» σημεία του μνημείου που επιλέχθηκαν για την αναζήτηση πληροφοριών στο περιβάλλον Revit και τα «παράθυρα» του εργαλείου Dynamo. (Πηγή: Yang, X., Lu, Y. C, Murtiyoso, A., Koehl, M., Grussenmeyer, P., (2019), « HBIM Modeling from the Surface Mesh and Its Extended Capability of Knowledge Representation», Article, International journal of Geo-Information, 13)</p>	

²⁷³ Yang, X., Lu, Y. C, Murtiyoso, A., Koehl, M., Grussenmeyer, P., (2019), « HBIM Modeling from the Surface Mesh and Its Extended Capability of Knowledge Representation», Article, International journal of Geo-Information, 1-17

Οι κατοικίες που θα προστεθούν σε HBIM θα μπορούσαν επίσης να ενταχθούν σε ένα χάρτη, μέσω του οποίου εκτός από τις πληροφορίες τοποθεσίας τους, θα παρέχονται δεδομένα για τις εξωτερικές όψεις των κατοικιών, όλων των κτηρίων της περιοχής. Σύμφωνα με τους Prizeman, O., Jones, B. C., Parisi, M., Pezzica, C., (2018), αρχικά θα πρέπει να δημιουργηθεί ένας κατάλογος με τις πληροφορίες των κτηρίων (π.χ. διεύθυνση, αριθμός, όνομα αρχιτέκτονα κ.α.) τα οποία θα χωριστούν σε γεωγραφικές ζώνες. Για παράδειγμα, οι αντίστοιχες πληροφορίες που δημιουργήθηκαν, στα πλαίσια της διπλωματικής εργασίας για τις μεσοπολεμικές κατοικίες της Αθήνας (παράρτημα 1), θα μπορούσαν να χωριστούν σε γεωγραφικά διαμερίσματα ή ανά χιλιομετρική απόσταση από την πλατεία Συντάγματος. Οι γεωγραφικές πληροφορίες της Αθήνας είναι διαθέσιμες στο διαδίκτυο (π.χ. google maps, arcgis.com). Έπειτα προτείνεται να φωτογραφηθούν όλα τα κτήρια, έτσι ώστε να υπάρχουν στοιχεία για τη παρούσα κατάστασή τους. Επίσης, ένας σαρωτής λέιζερ θα ήταν χρήσιμος για την αποτύπωσή τους σε τρισδιάστατη μορφή, εάν αυτή η διαδικασία δεν έχει υλοποιηθεί. Οι κατοικίες θα προστεθούν στον χάρτη ενός συστήματος γεωγραφικών πληροφοριών όπως το GIS²⁷⁴ (εικ. 132) και οι πληροφορίες του μοντέλου HBIM θα παρέχονται μέσω εξωτερικού συνδέσμου.²⁷⁵

	
<p>132. Παράδειγμα με χρήση σημείων στον χάρτη της Αγγλίας τις βιβλιοθήκες Carnegie. (Πηγή: Prizeman, O., Jones, B. C., Parisi, M., Pezzica, C., (2018), «<i>How can century-old architectural hierarchies for the design of public libraries be re-interpreted and re-used?</i>», Emerald Publishing Limited, 484)</p>	<p>133. Η βιβλιοθήκη Cathays Carnegie στην Αγγλία. (Πηγή: Prizeman, O., Jones, B. C., Parisi, M., Pezzica, C., (2018), «<i>How can century-old architectural hierarchies for the design of public libraries be re-interpreted and re-used?</i>», Emerald Publishing Limited, 484)</p>

Η αποθήκευση των πληροφοριών σε ψηφιακή μορφή είναι σημαντική και χρήσιμη στην έρευνα. Η χρήση των τρισδιάστατων τεχνολογιών για την αποθήκευση, επεξεργασία και ανάκτηση των πληροφοριών για ένα πολιτιστικό αντικείμενο δίνει την δυνατότητα της λεπτομερούς παρουσίασής του

²⁷⁴ Prizeman, O., Jones, B. C., Parisi, M., Pezzica, C., (2018), «*How can century-old architectural hierarchies for the design of public libraries be re-interpreted and re-used?*», Emerald Publishing Limited, 481-494

²⁷⁵ Brumana, R., Condoleo, P., Grimoldi, A., Landi, A. G., Attico, D., Turrina, A., Banfi, F., Previtali, M., (2018), «*HBIM Feeding Open Access Vault Inventory Trough GeoDB HUB*», 7th International Conference, Euromed 2018, Cyprus, 28-38

σε οποιοδήποτε χώρο και χρόνο.²⁷⁶ Για να δημιουργηθεί μία βάση δεδομένων θα πρέπει πρώτα να γίνει ομαδοποίηση των αντικειμένων και να οριστεί η σχέση που τα συνδέει. Έπειτα, να αποφασιστεί η μορφή και ο τρόπος αποθήκευσης των δεδομένων, που συνήθως γίνεται με τη χρήση ενός προτύπου σχεσιακής βάσης δεδομένων (συλλογή δεδομένων οργανωμένων σε συσχετισμένους πίνακες τα οποία δύναται να τροποποιηθούν, αναγνωστούν κ.λ.π.)²⁷⁷ και τέλος το κοινό που θα τη χρησιμοποιήσει (π.χ. ερευνητές), έτσι ώστε να προσαρμοστεί η εμπειρία του χρήστη (user experience) (εικ. 134).²⁷⁸ Επιπλέον προτείνεται ο διαχωρισμός των δεδομένων που αφορούν τα εξωτερικά χαρακτηριστικά των αντικειμένων (π.χ. τύπος, διαστάσεις, χρώμα κ.λ.π.) και των δεδομένων που σχετίζονται με πληροφορίες για το υλικό δημιουργίας τους, την χρονολόγηση κ.α. σε αρχεία.²⁷⁹ Το Πολιτιστικό και Τεχνολογικό Ινστιτούτο σε συνεργασία με το εργαστήριο Αρχαιομετρίας και Πολυμέσων δημιούργησε μία βάση δεδομένων για αρχαία κεραμικά και γυάλινα αντικείμενα. Αφού πραγματοποιήθηκε η ταξινόμηση των πληροφοριών η γλώσσα μοντελοποίησης εικονικής πραγματικότητας (VRML, Virtual Reality Modeling Language) και η γλώσσα προγραμματισμού της Java χρησιμοποιήθηκαν για την δημιουργία μίας «πλατφόρμας απόδοσης τρισδιάστατων σκηνών». Με αυτό τον τρόπο εκτός από τα ιστορικά και μορφολογικά στοιχεία παρέχεται η τρισδιάστατη απεικόνιση των αντικειμένων τα οποία μπορούν να επεξεργαστούν οπτικά από οποιαδήποτε γωνία (μετατόπιση, ζουμ, στροφή) από κάποιον ερευνητή ή άλλο χρήστη (εικ. 135).²⁸⁰ Η προσθήκη των πληροφοριών που προέκυψαν για τις όψεις των εξωτερικών κατοικιών στην Αθήνα (1880-1940) σε μία αντίστοιχη βάση δεδομένων θα ήταν χρήσιμη. Συγκεκριμένα, εφόσον οι πληροφορίες των κατοικιών έχουν ταξινομηθεί (μέγεθος κτηρίων, ανοίγματα, τοιχοδομία, εξώστες, στέψη και αρχιτεκτονικό διάκοσμος), υπολείπονται τα τρισδιάστατα μοντέλα των κτηρίων και η προσθήκη τους σε ένα σύστημα VRML όπως αυτό της εικόνας 135. Με αυτό τον τρόπο εκτός από την οργάνωση των δεδομένων για τις αθηναϊκές κατοικίες από το 1880-1940 σε μία βάση δεδομένων θα παρέχονταν η τρισδιάστατη εικόνα τους, δηλαδή ένα σύνολο πληροφοριών χρήσιμων σε περίπτωση αλλοίωσης ή καταστροφής τους σε βάθος χρόνου.

²⁷⁶ Tsirliganis, N., Pavlidis, G., Koustsoydis, A., Papadopoulou, D., Tsompanopoulos, A., Stavroglou, K., Loukou, Z., Chamzas, C., (2004), «Archiving Cultural Objects in the 21st Century», Journal of Cultural Heritage 5, Greece, σελ. 379–384

²⁷⁷ Πηγή:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%87%CE%B5%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE_%CE%B2%CE%AC%CF%83%CE%B7_%CE%B4%CE%B5%CE%B4%CE%BF%CE%BCE%AD%CE%BD%CF%89%CE%BD, 09/03/21

²⁷⁸ Tsirliganis, N., Pavlidis, G., Koustsoydis, A., Papadopoulou, D., Tsompanopoulos, A., Stavroglou, K., Loukou, Z., Chamzas, C., (2004), «Archiving Cultural Objects in the 21st Century», Journal of Cultural Heritage 5, Greece, σελ. 379–384

²⁷⁹ Tsirliganis, N., Pavlidis, G., Koustsoydis, A., Papadopoulou, D., Tsompanopoulos, A., Stavroglou, K., Loukou, Z., Chamzas, C., (2004), «Archiving Cultural Objects in the 21st Century», Journal of Cultural Heritage 5, Greece, σελ. 379–384

²⁸⁰ Tsirliganis, N., Pavlidis, G., Koustsoydis, A., Papadopoulou, D., Tsompanopoulos, A., Stavroglou, K., Loukou, Z., Chamzas, C., (2004), «Archiving Cultural Objects in the 21st Century», Journal of Cultural Heritage 5, Greece, σελ. 379–384

<p>134. Η «λογική» του VRML συστήματος (Tsirliganis, N., Pavlidis, G., Koustsoydis, A., Papadopoulou, D., Tsompanopoulos, A., Stavroglou, K., Loukou, Z., Chamzas, C., (2004), «Archiving Cultural Objects in the 21st Century», Journal of Cultural Heritage 5, Greece, σελ. 379–384)</p>	<p>135. Το σύστημα VRML. Η τρισδιάστατη μορφή του αντικειμένου και οι πληροφορίες για την μορφή, το μέγεθος, το υλικό κ.λ.π. (Tsirliganis, N., Pavlidis, G., Koustsoydis, A., Papadopoulou, D., Tsompanopoulos, A., Stavroglou, K., Loukou, Z., Chamzas, C., (2004), «Archiving Cultural Objects in the 21st Century», Journal of Cultural Heritage 5, Greece, σελ. 379–384)</p>

Τα λογισμικά παιχνιδιών, λόγω των δυνατοτήτων που παρέχουν (γρήγορη απόδοση, οπτικοποίηση τρισδιάστατων αντικειμένων, καλά γραφικά, αλληλεπίδραση με το αντικείμενο ή τον χώρο κ.α.) χρησιμοποιούνται συχνά για τη δημιουργία εικονικών μουσείων.²⁸¹ Οι χρήστες μπορούν να επισκεφτούν όποια έκθεση επιθυμούν και υπάρχουν δραστηριότητες προκειμένου να αλληλοεπιδράσουν με τις συλλογές. Για παράδειγμα στο «Synthesis Museum» που δημιουργήθηκε από το ερευνητικό κέντρο «Athena» ο επισκέπτης του εικονικού μουσείου (Synthesis Museum) μπορεί να γίνει ο ίδιος «εκθέτης και διοργανωτής της δικιάς του/της έκθεσης».²⁸² Τα δεδομένα που προστέθηκαν προέρχονται από την Europeana (περιέχει πάνω από 50 εκατομμύρια ψηφιοποιημένα αντικείμενα²⁸³), τις εικόνες της Google, που υποστηρίζουν τις ανοιχτές τεχνολογίες δεδομένων και από τη βάση δεδομένων του χρήστη. Επιπροσθέτως «η ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ του κεντρικού συστήματος και των εξωτερικών πόρων που βασίζονται στον Παγκόσμιο Ιστό γίνεται μέσω του προτύπου ανταλλαγής δεδομένων JSON (JavaScript Object Notation) (εικ. 136).²⁸⁴ Το μουσείο σχεδιάστηκε στην πλατφόρμα Unity, στην οποία μπορούν να δημιουργηθούν τρισδιάστατα και δισδιάστατα παιχνίδια ενώ παρέχει πλούσια βιβλιοθήκη με αντικείμενα τα οποία μεταφορτώνονται και χρησιμοποιούνται στο περιβάλλον του μουσείου ή του παιχνιδιού που σχεδιάζεται. Επίσης, παρέχει πλήθος επιπλέον δυνατοτήτων όπως, συστήματα τεχνητής νοημοσύνης, πολλαπλών παιχτών, μουσικής, εφέ εικόνας κ.λ.π.²⁸⁵ Επομένως, δημιουργήθηκε ένα

²⁸¹ Kiourt, C., Koustsoydis, A., Arnaoutoglou, F., Petsa, G., Markantonatou, S., Pavlidis, G., (2015), «A Dynamic Web - based 3D virtual museum framework based on open data», 'Atena' Research Center, Greece

²⁸² Kiourt, C., Koustsoydis, A., Arnaoutoglou, F., Petsa, G., Markantonatou, S., Pavlidis, G., (2015), «A Dynamic Web - based 3D virtual museum framework based on open data», 'Atena' Research Center, Greece

²⁸³ Πηγή: <https://www.europeana.eu>, 09/03/21

²⁸⁴ Kiourt, C., Koustsoydis, A., Arnaoutoglou, F., Petsa, G., Markantonatou, S., Pavlidis, G., (2015), «A Dynamic Web - based 3D virtual museum framework based on open data», 'Atena' Research Center, Greece

²⁸⁵ Kiourt, C., Koustsoydis, A., Markantonatou, S., Pavlidis, G., (2016), «The 'Synthesis' Virtual Museum», Mediterranean Archaeology and Archeometry Vol. 16 No 5, Greece, 1-9

μουσείο, στο οποίο οι χρήστες μπορούν να δημιουργήσουν τις δικιές τους εκθέσεις με δεδομένα που παρέχονται από τις ανοιχτές τεχνολογίες (Google, Europeana) του διαδικτύου (εικ. 137).²⁸⁶

<p>136. Το τεχνολογικό πλαίσιο του «Syntesis Museum» (Kiourt, C., Koustsoudis, A., Arnaoutoglou, F., Petsa, G., Markantonatou, S., Pavlidis, G., (2015), «A Dynamic Web - based 3D virtual museum framework based on open data», 'Atena' Research Center, Greece)</p>	<p>137. Το εξωτερικό και το εσωτερικό του μουσείου «Syntesis Museum» (Kiourt, C., Koustsoudis, A., Arnaoutoglou, F., Petsa, G., Markantonatou, S., Pavlidis, G., (2015), «A Dynamic Web - based 3D virtual museum framework based on open data», 'Atena' Research Center, Greece)</p>

²⁸⁶ Kiourt, C., Koustsoudis, A., Arnaoutoglou, F., Petsa, G., Markantonatou, S., Pavlidis, G., (2015), «A Dynamic Web - based 3D virtual museum framework based on open data», 'Atena' Research Center, Greece

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Στην παρούσα διπλωματική εργασία παρουσιάστηκαν και αναλύθηκαν τα χαρακτηριστικά των όψεων των νεοκλασικών, εκλεκτικιστικών και μεσοπολεμικών κατοικιών της Αθήνας. Παράλληλα, χρησιμοποιήθηκαν εκτός από τη βιβλιογραφία πηγές από το διαδίκτυο όπως ιστοσελίδες, βάσεις δεδομένων κ.α. Συγκεκριμένα, η βάση δεδομένων της ιστοσελίδας «modmon» χρησιμοποιήθηκε για την αποδελτίωση 1300 διευθύνσεων μεσοπολεμικών κατοικιών, οι οποίες αναζητήθηκαν μέσω google maps και αναλύθηκαν σύμφωνα με τα εξωτερικά τους χαρακτηριστικά (Παράρτημα 1). Τέλος, τα μεταδεδομένα που προέκυψαν από την μελέτη των εξωτερικών χαρακτηριστικών των οικιών ταξινομήθηκαν ανά περίοδο (Νεοκλασική, Εκλεκτικιστική, Μεσοπολεμική) σύμφωνα με το μοντέλο δεδομένων VRA Core 4.0 που δημιουργήθηκε για την διαχείριση και ανταλλαγή δεδομένων στον πολιτισμό.

Όπως αναφέρθηκε στο τέταρτο κεφάλαιο, στόχος της διπλωματικής εργασίας ήταν η δημιουργία μεταδεδομένων στην αγγλική γλώσσα ώστε να είναι δυνατή η χρήση τους σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς παρατηρήθηκε ότι οι περισσότερες καταγραφές για της αθηναϊκές κατοικίες είναι στα ελληνικά. Σημαντική είναι η εμπειρία του χρήστη (user experience) σε μία βάση δεδομένων, επομένως ένα εγχειρίδιο χρήσης θα διευκόλυνε την περιήγηση, καθώς η αποθήκευση των πληροφοριών είναι διαφορετική σε κάθε βάση δεδομένων, όπως και η προσθήκη ευρετηρίου για την αναζήτηση συγκεκριμένων πληροφοριών.

Εκτός από την μελέτη και καταγραφή των κατοικιών από το 1830 έως το 1940, από επιστήμονες παρατηρήθηκε η χρήση του πληθοπορισμού (crowdsourcing) για την συγκέντρωση πληροφοριών για της κατοικίες της περιόδου. Πρόκειται για την ανάθεση της εργασίας σε εθελοντές ή συνεργάτες (εάν δοθεί αμοιβή) χωρίς υποχρεωτική επιστημονική κατάρτιση στο αντικείμενο, μέσω ανοικτής πρόσκλησης. Υπάρχουν διάφορα είδη εφαρμογών crowdsourcing όπου μπορεί να ζητηθεί η καταγραφή μνημείων, η παροχή φωτογραφιών, η μετάφραση κειμένων κ.α. Επίσης, ο κάθε οργανισμός προτού αναρτήσει την πρόσκληση στην έρευνα αποφασίζει τους ανθρώπους στους οποίους θα απευθυνθεί (π.χ. κάτοικοι ενός συγκεκριμένου τόπου), εάν θα παρέχει κάποιο χρηματικό ποσό, πώς και από ποιους θα μπορούν να επεξεργαστούν οι πληροφορίες και με ποιο τρόπο θα αξιοποιηθούν οι απόψεις των συμμετεχόντων στην έρευνα.

Το μοντέλο δεδομένων VRA Core στην έκδοση 4.0 δημιουργήθηκε στη γλώσσα σήμανσης XML, η οποία αν και λειτουργεί συμπληρωματικά στον Παγκόσμιο Ιστό με την HTML υποστηρίζεται από πολλές εφαρμογές και λειτουργικά συστήματα. Το VRA Core 4.0 αναφέρεται σε ένα συγκεκριμένο Έργο, Συλλογή ή Εικόνα και περιλαμβάνει 19 στοιχεία και 10 γνωρίσματα XML για την περιγραφή των στοιχείων και των υποστοιχείων, για την οποία χρησιμοποιήθηκαν συμπληρωματικά τα λεξιλόγια για την τέχνη, την αρχιτεκτονική (AAT) και για τα γεωγραφικά μέρη (TGN) του λεξικού του Getty Research Institute. Στη διπλωματική τα στοιχεία ταξινομήθηκαν ανά χρονολογική περίοδο και τα αποτελέσματα αναρτήθηκαν στον σύνδεσμο <https://sites.google.com/view/diplwmatikh/first-page>.

Δεδομένου ότι τα στοιχεία ταξινομήθηκαν, δύναται να χρησιμοποιηθούν για τη δημιουργία μίας βιβλιοθήκης στο HBIM (Historic Building Information Modeling), στο οποίο αποθηκεύεται η τρισδιάστατη απεικόνιση ενός ιστορικού κτηρίου σε συνδυασμό με τις πληροφορίες του. Τα κατηγοριοποιημένα στοιχεία των όψεων (εξώστες, φουρούσια κ.α.) αρχικά θα προστεθούν ως σχέδια σε Οικογένειες στο πρόγραμμα της Autodesk Revit έτσι ώστε να μπορούν να παραμετροποιηθούν για να προστεθούν σε οποιοδήποτε κτήριο. Στη συνέχεια, η καταχώρηση της τοποθεσίας των κτηρίων σε ένα πρόγραμμα γεωγραφικών δεδομένων θα έδινε την δυνατότητα εύρεσης του κάθε κτηρίου ανά γεωγραφική ενότητα. Οι πληροφορίες για το κτήριο (τρειςδιάστατη απεικόνιση, χρονολογία και άλλα χαρακτηριστικά) θα μπορούσαν να συνδέονται με τον χάρτη του προγράμματος γεωγραφικών δεδομένων με εξωτερικό σύνδεσμο.

Μία βάση δεδομένων θα μπορούσε να εμπλουτιστεί με τρισδιάστατα μοντέλα αντικειμένων δηλαδή οπτικών πληροφοριών επεξεργάσιμων (ζουμ, μετατόπιση, στροφή) και ψηφιακά αποθηκευμένων. Χρήσιμες είναι η γλώσσα μοντελοποίησης εικονικής πραγματικότητας (VRML) και η γλώσσα προγραμματισμού Java, για την δημιουργία μίας πλατφόρμας απόδοσης τρισδιάστατων σκηνών, όπως προέκυψε από την έρευνα του Πολιτισμικού και Τεχνολογικού Ινστιτούτου και του εργαστηρίου Αρχαιομετρίας και Πολυμέσων.

Η χρήση των λογισμικών παιχνιδιών για τη δημιουργία εικονικών μουσείων, παρέχει δυνατότητες στον δημιουργό, όπως η ύπαρξη πολλών παικτών, η χρήση μουσικής, εφέ κ.α. για ένα εντυπωσιακό αποτέλεσμα και φιλικό προς τον χρήστη. Επιπλέον, η χρήση ανοιχτών τεχνολογιών δεδομένων όπως η Europeana και οι Εικόνες Google δίνουν την δυνατότητα τροποποίησης του εικονικού περιβάλλοντος από τον χρήστη, προάγοντας την δημιουργικότητα και ενισχύοντας την μάθηση.

Έτσι λοιπόν, εφόσον πραγματοποιήθηκε η κατηγοριοποίηση των χαρακτηριστικών δύναται η οπτική αναπαράσταση τους σε τρισδιάστατη μορφή αφού σχεδιαστεί στο πρόγραμμα Revit και η σύνδεσή τους με χάρτη για την δήλωση της τοποθεσίας τους. Επομένως προτείνεται σε μελλοντικό χρόνο η δημιουργία μίας βάσης δεδομένων στην οποία θα παρέχονται η τοποθεσία, η τρισδιάστατη απεικόνιση και οι πληροφορίες για τα χαρακτηριστικά των όψεων των κατοικιών στην Αθήνα από το 1830 έως το 1940. Μάλιστα, η περαιτέρω εργασία επί του θέματος εκτός από την βάση δεδομένων για τις κατοικίες της Αθήνας θα ήταν ενδιαφέρον να επεκταθεί στην μελέτη και προσθήκη του συνόλου των κατοικιών της Ελλάδας κατά την χρονολογική περίοδο 1830-1940.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ 249 ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΙΚΩΝ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	ΘΕΣΗ	ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΑΝΕΓΕΡΣΗΣ	ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΑΣ	ΕΙΔΟΣ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	ΕΞΩΣΤΕΣ	ΕΡΚΕΡ	ΚΙΓΚΛΙΔΩΜΑ	ΦΕΓΓΙΤΕΣ	ΤΖΑΜΩΤΑ ΠΑΡΑΟΥΡΑΣΙΑΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΠΡΟΤΑΣΙΑΣ	Φ.Ε.Κ.
Κτίριο στην οδό 3ης Σεπτεμβρίου 24	3ης Σεπτεμβρίου 24	1936	Δ. Αναστασιάδης ή Ρένος Κουτσούρης	πολυκατοικία (5 όροφοι)	ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό 28ης Οκτωβρίου 56 & Ιουλιανού 27	28ης Οκτωβρίου 56 & Ιουλιανού 27	1934-1936	Διονύσιος-Φαίβος Ζούκης	πολυκατοικία (5 όροφοι)	ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ με συνεχή ανοίγματα περιμετρικά (α', β', γ', δ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ	Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.	ΑΔΠ-41 α/ 11.02.2010 Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Κήρυξη/Μεταβολή - αριθμ. απόφασης: 3760 α/ 28.01.2010: Χαρακτηρισμός ως διατηρητέων τριάντα δύο κτηρίων (32) που βρίσκονται στην περιοχή του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου εντός του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου του δήμου Αθηναίων (ν. Αττικής) και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης αυτών
Κτίριο στην οδό Πατησίων / 28ης Οκτωβρίου 186	Πατησίων / 28ης Οκτωβρίου 186	1938	Θουκυδίδης Βαλεντής (1908-1982)	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι	κυκλικό έρκερ (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Ιουλιανού 25	Ιουλιανού 25			πολυκατοικία (5 όροφοι)	ευθύγραμμοι	κυκλικό έρκερ (α', β', γ', δ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα	Τετράγωνος φεγγίτης πάνω από την πλαϊνή εξώθυρα	ΟΧΙ	Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.	ΑΔΠ-41 α/ 11.02.2010 Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Κήρυξη/Μεταβολή - αριθμ. απόφασης: 3760 α/ 28.01.2010: Χαρακτηρισμός ως διατηρητέων τριάντα δύο κτηρίων (32) που βρίσκονται στην περιοχή του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου εντός του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου του δήμου Αθηναίων (ν. Αττικής) και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης αυτών
Κτίριο στην οδό Μεσοποταμίας 13 & Μεσοδίου 25	Μπουμπουλίας 13 & Μεσοδίου 25	1936	Τ. Μάρβας (Δ. Καραντώνης /Φυλικάκης, άδεια 1931)	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι, με κοίλα στοιχεία σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ με συνεχή ανοίγματα περιμετρικά (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΝΑΙ	Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.	ΑΔΠ-41 α/ 11.02.2010 Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Κήρυξη/Μεταβολή - αριθμ. απόφασης: 3760 α/ 28.01.2010: Χαρακτηρισμός ως διατηρητέων τριάντα δύο κτηρίων (32) που βρίσκονται στην περιοχή του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου εντός του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου του δήμου Αθηναίων (ν. Αττικής) και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης αυτών
Κτίριο στην οδό Ρεθύμνου 2 & Βασιλείου Ηρακλείου 16	Ρεθύμνου & Βασ. Ηρακλείου 16	1933	Μ. Πάσσαρης	πολυκατοικία (4 όροφοι)	ευθύγραμμοι με κοίλα στοιχεία	κυκλικό έρκερ (α', β', γ', δ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό με γεωμετρικά μοτίβα	ΟΧΙ	ΝΑΙ	Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.	ΑΔΠ-41 α/ 11.02.2010 Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Κήρυξη/Μεταβολή - αριθμ. απόφασης: 3760 α/ 28.01.2010: Χαρακτηρισμός ως διατηρητέων τριάντα δύο κτηρίων (32) που βρίσκονται στην περιοχή του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου εντός του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου του δήμου Αθηναίων (ν. Αττικής) και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης αυτών
Κτίριο στην οδό Ρεθύμνου 15 & Λεωφ. Αλεξάνδρας	Ρεθύμνου 15 & Λεωφ. Αλεξάνδρας			πολυκατοικία (5 όροφοι)	γυναικείο, ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ με συνεχή ανοίγματα περιμετρικά (α', β', γ', δ', ε' όροφοι)1	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ	Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.	ΑΔΠ-41 α/ 11.02.2010 Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Κήρυξη/Μεταβολή - αριθμ. απόφασης: 3760 α/ 28.01.2010: Χαρακτηρισμός ως διατηρητέων τριάντα δύο κτηρίων (32) που βρίσκονται στην περιοχή του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου εντός του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου του δήμου Αθηναίων (ν. Αττικής) και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης αυτών
Κτίριο στην οδό Αγ. Λουκά 43	Αγ. Λουκά 43	1940		μονώροφο	γυναικείο, ευθύγραμμοι	ΟΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	κυκλικός φεγγίτης στο πλάι της εξώθυρας	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Αγ. Μελετίου 67 & 3ης Σεπτεμβρίου 178	Αγ. Μελετίου 67 & 3ης Σεπτεμβρίου 178	1932		διώροφο	γυναικείο, με κοίλα στοιχεία σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο με στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Αθηνών 9 & Αγ. Εφραίμ 43	Αθηνών 9 & Αγ. Εφραίμ 43	1936	Γαλάνης	πολυκατοικία (4 όροφοι)	ευθύγραμμοι	ΟΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΥΠΕΚΑ, Αρχείο Παραδοσιακών Οικισμών & Διατηρητέων Κτηρίων	Δ-831 α/ 26.09.2002 Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Κήρυξη/Μεταβολή (16107 α/ 02.08.2002) - Δ-916 α/ 23.10.2002 Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Κήρυξη/Μεταβολή
Κτίριο στην οδό Ακαδημίας 31 & Αμερικής	Ακαδημίας 31 & Αμερικής	1936	Εμμ. Λαζαρίδης (1894-1961) και Εμμ. Κινδύνης	πολυκατοικία (5 όροφοι)	γυναικείο κυκλικό σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ', δ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαίο με κενά	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Ακαδημίας 33	Ακαδημίας 33	1933	Δ. Παρασκευάς	πολυκατοικία (4 όροφοι)	ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό με γεωμετρικά μοτίβα	ΟΧΙ	ΟΧΙ		

Κτίριο στην οδό Ακαδημίας 37 & Ομήρου	Ακαδημίας 37 & Ομήρου	1937 (ανακαίνιση όψης 1998)	Ν. Νικολαΐδης (1891-1967)	πολυκατοικία (5 όροφοι)	γωνιακοί, κυκλικοί σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμοι, με κούλα στοιχεία σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένα (α', β', γ', δ', ε' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο με χτιστό στηθαίο	OXI	OXI		
Κτίριο στην οδό Ακαδημίας 62 & Μυρμιράλη	Ακαδημίας 62 & Μυρμιράλη	1936-1937	Β. Κασσάνδρας (1904-1973) & Α. Μπόνης (1896-1963)	πολυκατοικία (4 όροφοι)	ευθύγραμμοι	παράγωνα έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένα (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, γύψινο με χτιστό στηθαίο	OXI	NAI		
Κτίριο στην οδό Κιάφας 1 & Ακαδημίας 78Α	Κιάφας 1 & Ακαδημίας 78Α		Β. Κασσάνδρας (1904-1973) & Α. Μπόνης (1896-1963), Γ. Βαληνδράς (πολ. Μηχανικός)	πολυκατοικία (6 όροφοι)	ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ (α', β', γ', δ', ε', στ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό με χτιστό στηθαίο	OXI	OXI		
Κτίριο στην οδό Αλεξ. Σούτσου 15 & Δημοκρίτου 3	Αλεξ. Σούτσου 15 & Δημοκρίτου 3	1934 ή 1937	Κ. Γκίνης ή Γ. Υδραίοις	πολυκατοικία (3 όροφοι)	γωνιακοί, ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα	OXI	OXI		
Κτίριο στην οδό Αλωπεκής 20 & Λουκιανού 20	Αλωπεκής 20 & Λουκιανού 20	1932	Ον. Γαμουσιάν (πολ. Μηχανικός)	πολυκατοικία (5 όροφοι)	γωνιακοί κυκλικοί σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ (α', β', γ', δ', ε' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό με γεωμετρικά μοτίβα	OXI	OXI		
Κτίριο στην οδό Αλωπεκής 49	Αλωπεκής 49	1934	Εμμ. Λαζαρίδης (1894-1961)	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένο (β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο με χτιστό στηθαίο	OXI	OXI		
Κτίριο στην οδό Αμαλίας 42 & Θαλού & Πιττακού	Αμαλίας 42 & Θαλού & Πιττακού	1932-1934	Εμμ. Λαζαρίδης (1894-1961)	πολυκατοικία (3 όροφοι)	γωνιακοί, ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένα (α', β' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα	OXI	OXI		
Κτίριο στην οδό Αμαλίας 44 & Θαλού & Γκούρα & Πιττακού	Αμαλίας 44 & Θαλού & Γκούρα & Πιττακού		Dirpl. NG. Αρχιτέκτων, Κλ. Ξυβράκης (σύμφωνο με μαρμάρινη πλάκα στην όψη)	πολυκατοικία (3 όροφοι)	γωνιακοί ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένα (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	OXI	OXI		
Κτίριο στην οδό Αραρού 1 & Αχαρνών 140	Αραρού 1 & Αχαρνών 140	1938		μονώροφο	γωνιακοί, κυκλικοί σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	OXI	OXI		
Κτίριο στην οδό Αμαλίας 46 & Γκούρα 10	Αμαλίας 46 & Γκούρα 10	1937	Ζ. Αγγελίδης	διώροφο	γωνιακοί, ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ (α', β' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	OXI	OXI		
Κτίριο στην οδό Απόλλωνος 9 & Βουλής	Απόλλωνος 9 & Βουλής	1933	Κώστας Κιτσίκης (1893-1969)	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ' όροφοι) και κυκλικό έρκερ (α', β', γ' όροφοι)	OXI (χτιστό στηθαίο)	ορθογώνιος φεγγίτης μέσα σε μεταλλικό πλαίσιο πάνω από την κεντρική είσοδο	NAI		
Κτίριο στην οδό Αραχθής 39	Αραχθής 39	1935 - 1936	Αλέκος Κατελάτος (πολ. Μηχανικός)	διώροφο	ευθύγραμμοι με κούλα στοιχεία σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	OXI	OXI		
Κτίριο στην οδό Αριστοτέλους 23	Αριστοτέλους 23	1940		πολυκατοικία (3 όροφοι)	γωνιακοί, ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ, μη συμμετρικά τοποθετημένα (ένα στον α' όροφο και ένα στον β' όροφο)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	κυκλικός φεγγίτης μέσα με μεταλλικό πλαίσιο, τοποθετημένος σε όλους τους ορόφους στα σημεία πάνω από την είσοδο	OXI		
Κτίριο στην οδό Αριστοτέλους 142 & Πιπίνου 54	Αριστοτέλους 142 & Πιπίνου 54	1935	Β. Τεμπέλος	πολυκατοικία (4 όροφοι)	ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένα (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαίο	ορθογώνιος φεγγίτης μέσα σε μεταλλικό πλαίσιο πάνω από την κεντρική είσοδο	NAI		

Κτίριο στην οδό Αριστοτέλους 176	Αριστοτέλους 176	1934	Αλεξ. Σφήκας	διώροφο	ευθύγραμμοι με κοίλα στοιχεία σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ (α', β' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαίο	ορθογώνιος φεγγίτης μέσα σε μεταλλικό πλαίσιο πάνω από την κεντρική εξώθυρα	OXI		
Κτίριο στην οδό Ασκληπιού 19	Ασκληπιού 19	1934	Κ. Κυριακίδης (1881- 1942)	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ (α', β' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαίο	OXI	OXI		
Κτίριο στην οδό Ασκληπιού 17	Ασκληπιού 17	1937	Τάκης Καμάρας	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ (α', β' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	OXI	OXI		
Κτίριο στην οδό Ασκληπιού 21	Ασκληπιού 21	1933	Ι. Π. Παπαδάκης	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	OXI	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Ασκληπιού 55 & Αραχωβής	Ασκληπιού 55 & Αραχωβής	1937	Κ. Τριανταφυλλίδης	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι, με κοίλα στοιχεία σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ τροποποιημένα μη συμμετρικά (α', β', γ' όροφος)	μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαίο	OXI	OXI		
Κτίριο στην οδό Αρχαίας 58 & Θερμοπυλών 80	Αρχαίας 58 & Θερμοπυλών 80	1935-1936		μονώροφο	ευθύγραμμοι	OXI	γραμμικό, μεταλλικό με γεωμετρικά μοτίβα	κυκλικός φεγγίτης σε μεταλλικό πλαίσιο πάνω από την κύρια εξώθυρα και στον όροφο, ανάμεσα σε δύο ανοίγματα, στην όψη της οδού Θερμοπυλών	OXI		
Κτίριο στην οδό Βασ. Ηρακλείου 8 & Μαυροματιών 1	Βασ. Ηρακλείου 8 & Μαυροματιών 1			πολυκατοικία (5 όροφοι)	γωνιακοί, κυκλικοί, σε ένωση με έρκερ	έρκερ τοποθετημένα μη συμμετρικά (α', β', γ', δ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	OXI	OXI	Υ.Π.Χ.Ο.Δ.Ε.	ΑΑΠ-41 α/ 11.02.2010 Υ.Π.Ε.Χ.Ο.Δ.Ε. Κήρυξη/Μεταβολή - αριθμ. απόφασης: 3760 α/ 28.01.2010: Χαρακτηρισμός ως διατηρητέων τριάντα δύο κτιρίων (32) που βρίσκονται στην περιοχή του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου εντός του συγκεκριμένου μνημειακού σχεδίου του δήμου Αθηνών (ν. Αττικής) και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης αυτών
Κτίριο στην οδό Βασ. Ηρακλείου 24 & Μπουμπουλίας	Βασ. Ηρακλείου 24 & Μπουμπουλίας	1935	Σπ. Βλασιός	πολυκατοικία (5 όροφοι)	γωνιακοί, ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ τοποθετημένα μη συμμετρικά (α', β', γ', δ', ε' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα	OXI	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Β. Ουγκώ 36	Β. Ουγκώ 36	1935	Ι. Αεζλός	πολυκατοικία (5 όροφοι)	γωνιακοί, ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	έρκερ μη συμμετρικό (α', β', γ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό με γεωμετρικά στοιχεία	OXI	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Βηροαρίας 3-5	Βηροαρίας 3-5	1939	Αλ. Σφήκας	πολυκατοικία (5 όροφοι)	ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ', δ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο με χτιστό στηθαίο	OXI	OXI		
Κτίριο στην οδό Β. Ηπείρου 91	Β. Ηπείρου 91	1936		μονώροφο	γωνιακός ευθύγραμμος σε ένωση με έρκερ και γωνιακός κυκλικός σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α' όροφος)	γραμμικό μεταλλικό με χτιστό στηθαίο	OXI	OXI		
Κτίριο στην οδό Βουκουρεστίου 23 & Αλεξ. Σούτσα	Βουκουρεστίου 23 & Αλεξ. Σούτσα	1934	Κώστας Κτωσίτης (1893-1969)	πολυκατοικία (4 όροφοι)	γωνιακοί ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ (α', β', γ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο με χτιστό στηθαίο	OXI	OXI		
Κτίριο στην οδό Βουλής 5	Βουλής 5	1937	Ξ. Αγγελίδης	πολυκατοικία (4 όροφοι)	ευθύγραμμοι, με κοίλα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ', δ', όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	OXI	OXI		

Κτίριο στην οδό Βουλής 29	Βουλής 29	1935	Κλ. Κλωναρίδης	πολυκατοικία (4 όροφοι)	ευθύγραμμοι, με κούλα στοιχεία σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ' όροφος)	Όχι (χτιστό στηθαίο με μικρό, ορθογώνιο κενό στο κάτω μέρος και κατά μήκος του εξώστη)	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Βουλής 43	Βουλής 43	1938	Στ. Μπανάκος	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Γαμβέτα & Θεμιστοκλέους 9	Γαμβέτα & Θεμιστοκλέους 9	1939	Ζ. Βόνδης	πολυκατοικία (7 όροφοι)	γωνιακοί, κυκλικοί και ευθύγραμμοι	ΟΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Γερμανικού 24 & Θεμιστοκλέους 48	Γερμανικού 24 & Θεμιστοκλέους 48	1934-1936		διώροφο	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ (α', β' όροφος)	ορθογώνιος φεγγίτης με μεταλλικό πλαίσιο, τοποθετημένος κατακόρυφα, πάνω από την κεντρική εξώθυρα, με σκοπό να φωτίζεται το κλιμακοστάσιο	ΟΧΙ			
Κτίριο στην οδό Γλαύκου 12 & Αριστοτέλους 24	Γλαύκου 12 & Αριστοτέλους 24			μονώροφο	ευθύγραμμοι	ΟΧΙ	ορθογώνιος φεγγίτης, σε όλο το μήκος του κεφαίου με μεταλλικό πλαίσιο, στην όψη επί της οδού Αριστοτέλους	ΝΑΙ			Φ.Ε.Κ. Δ-393 α/03.07.2000
Κτίριο στην οδό Δεσποφάντους 91 & Παπαδύμια 1 & Δημοκράτους	Δεσποφάντους 91 & Παπαδύμια 1 & Δημοκράτους	1938	Π. Σκακλιάρη	διώροφο	γωνιακοί, κυκλικοί σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμοι	ορθογωνικά έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένα (α' όροφος)	ορθογώνιος, καταπλάγιος φεγγίτης τοποθετημένος πάνω από την εξώθυρα	ΟΧΙ			
Κτίριο στην οδό Δημοκράτους 19	Δημοκράτους 19	1936	Π. Μανουηλίδης	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι	ΟΧΙ	ορθογώνιος, καταπλάγιος φεγγίτης με μεταλλικό πλαίσιο, στο πλά της εξώθυρας	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Δημοκράτους 26 & Αναγνωστοπούλου 40	Δημοκράτους 26 & Αναγνωστοπούλου 40	1935	Μ. Λαμπρινός	πολυκατοικία (4 όροφοι)	γωνιακοί, κυκλικοί, σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ (α', β', γ' όροφος)	ορθογώνιος φεγγίτης με μεταλλικό πλαίσιο, στο πλά της εξώθυρας	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Δημοκράτους 1 & Ακαδημίας 24	Δημοκράτους 1 & Ακαδημίας 24	1933	Κώστας Κιτσιλές (1893-1969)	πολυκατοικία (4 όροφοι)	γωνιακοί ευθύγραμμοι και ευθύγραμμοι	παράγωνα έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένα (α', β' όροφος)	ορθογώνιος φεγγίτης με μεταλλικό πλαίσιο, στην όψη επί της οδού Ακαδημίας	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Δημοφώντος 88	Δημοφώντος 88	1937-1938		διώροφο	ευθύγραμμοι, με κούλα στοιχεία σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α' όροφος)	ορθογώνιος φεγγίτης με μεταλλικό πλαίσιο, πάνω από την εξώθυρα	ΟΧΙ			
Κτίριο στην οδό Δημοφώντος 127 & Σιλανίου 26	Δημοφώντος 127 & Σιλανίου 26	1935 (1938-όροφος)		μονώροφο	γωνιακοί, κυκλικοί και ευθύγραμμοι	ΟΧΙ	ορθογώνιος φεγγίτης με μεταλλικό πλαίσιο, πάνω από την εξώθυρα	ΝΑΙ			

Κτίριο στην οδό Εμ. Μπενάκη 23	Εμ. Μπενάκη 23	1939	Κ. Βουτανάς	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ΌΧΙ	ΌΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, με πλέγμα τετράγωνο	ΌΧΙ	ΌΧΙ		
Κτίριο στην οδό Εμ. Μπενάκη 44 & Σόλωνος 120 & Σουλίου	Εμ. Μπενάκη 44 & Σόλωνος 120 & Σουλίου	1934	Αλ. Μισταίης	πολυκατοικία (5 όροφοι)	γωνιακοί ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ τοποθετημένα μη συμμετρικά (α', β', γ', δ', ε' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα	κυκλική φεγγίτης, σε μεταλλικό πλαίσιο, σε όλο το ύψος του κτιρίου, τοποθετημένοι στο πλάι του έρκερ σε κάθε όροφο (όψη Εμ. Μπενάκη)	ΌΧΙ		
Κτίριο στην οδό Εμ. Μπενάκη 55 & Τραπεζα 22	Εμ. Μπενάκη 55 & Τραπεζα 22	1939	Γ. Ιωαννίδης	πολυκατοικία (3 όροφοι)	γωνιακοί, ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ, μη συμμετρικό (α', β' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με πλέγμα τετράγωνο	κυκλική φεγγίτης, με μεταλλικό πλαίσιο, στο πλάι της δευτερεύουσας εισόδου	ΌΧΙ		
Κτίριο στην οδό Επτανήσου 46 & Φωκ. Νέγρη 23	Επτανήσου 46 & Φωκ. Νέγρη 23	1938	Ι. Ζολύτας (πολ. Μηχανικός)	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι, με κοίλα στοιχεία σε ένωση με έρκερ και γωνιακοί, κυκλική	ορθογωνικά έρκερ (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	τετράγωνοι φεγγίτες πάνω από τη δευτερεύουσα είσοδο και ανεξάρτητα σε κάθε όροφο (όψη της οδού Επτανήσου)	ΌΧΙ		
Κτίριο στην οδό Ερμού 44 & Ευαγγελιστρίας	Ερμού 44 & Ευαγγελιστρίας	1938	Κ. Σκούρας	πολυκατοικία (4 όροφοι)	γωνιακοί, κυκλική, σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα	ΌΧΙ	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Ευαλείδου 54 & Πρεβέζης	Ευαλείδου 54 & Πρεβέζης	1936	Νταμής Πετρόπουλος & Τ. Μάρθα	μονώροφο	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ (χτιστό στηθαίο)	ΌΧΙ	ΌΧΙ		
Κτίριο στην οδό Ευαλείδου 28	Ευαλείδου 28	1937		μονοκατοικία	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	κυκλική φεγγίτης, με μεταλλικό πλαίσιο, πάνω από την κεντρική είσοδο	ΌΧΙ		
Κτίριο στην οδό Ευριπίδου 82	Ευριπίδου 82	1937	Κ. Βουτανάς (πολ. Μηχανικός)	διώροφο	εμβληγραμμοί, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ, μη συμμετρικά (α', β' όροφοι)	μεταλλικό, γραμμικό, με χτιστό στηθαίο	τρεις, ορθογώνιοι, κατακόρυφοι φεγγίτες, πάνω από την κεντρική είσοδο	ΌΧΙ		
Κτίριο στην οδό Ευρυμέδοντος 2Α, Παραμυθιάς & Αγίου Όρους	Ευρυμέδοντος 2Α, Παραμυθιάς & Αγίου Όρους	1928-1930		μονώροφο	γωνιακοί κυκλική και ευθύγραμμοι	ΌΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαίο	ορθογώνιος, οριζώντιος φεγγίτης, με έλιανο πλαίσιο και διακοσμημένους με μεταλλικά γεωμετρικά μοτίβα, πάνω από την κεντρική είσοδο	ΌΧΙ		
Κτίριο στην οδό Ευφρανίου 32	Ευφρανίου 32	1932		μονώροφο	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαίο	ΌΧΙ	ΌΧΙ		
Κτίριο στην οδό Ζαγορίων 3	Ζαγορίων 3	1936		μονώροφο	ευθύγραμμοι	ΌΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	κυκλική φεγγίτης σε μεταλλικό πλαίσιο, πάνω από την κεντρική είσοδο	ΌΧΙ		

Κτίριο στην οδό Ζαΐμη 54	Ζαΐμη 54	1935-1936	Αλ. Φραγκίδης & Ν. Παπαδάκης	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένο (α', β' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθίο	καμπύλος φεγγίτης πάνω από την κεντρική εξώθυρα	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Ζακύνθου 29	Ζακύνθου 29	1935	Ε. Πεστάρινος	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένο (α', β' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Ζακύνθου 32 & Σπετσιών	Ζακύνθου 32 & Σπετσιών	1940	Β. Μαργεκόπουλος	διώροφο	γωνιακοί κυκλικοί σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένο, (α', β' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, με χτιστό στηθίο	ορθογώνιος φεγγίτης, με μεταλλικό πλαίσιο, τοποθετημένος κατακόρυφα, πάνω από την κεντρική εξώθυρα, με σκοπό να φωτίζεται το κλιμακοστάσιο	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Ζαλόγγου 1	Ζαλόγγου 1	1935	Νικόλαος Νικολαΐδης (1891-1967)	διώροφο	ευθύγραμμοι	ΟΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ορθογώνιος φεγγίτης, με μεταλλικό πλαίσιο, τοποθετημένος κατακόρυφα, πάνω από την κεντρική εξώθυρα, με σκοπό να φωτίζεται το κλιμακοστάσιο	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Ζ. Πηγής 6	Ζ. Πηγής 6	1936	Εμ. Κούπας	διώροφο (επέκταση στον γ' όροφο)	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ, μη συμμετρικό (α', β' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθίο	ορθογώνιος, οριζόντιος φεγγίτης, πάνω από την κεντρική εξώθυρα	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Ζ. Πηγής 42 & Βαλτετσίου 34	Ζ. Πηγής 42 & Βαλτετσίου 34	1930	Π. Ν. Τζαλέλης	πολυκατοικία (3 όροφοι)	γωνιακοί, ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	παρόγωνα έρκερ (α', β' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό ΗΜια Ζερβού 64 & Νικολάου Πολίτη 14	ΗΜια Ζερβού 64 & Νικολάου Πολίτη 14	1939	Καρκούρης (μ.π.χ.)	διώροφο	γωνιακοί κυκλικοί σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ (α' όροφος βάθος 80 cm, β' όροφος βάθος 40cm)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Ηρακλείτου 6	Ηρακλείτου 6		Εμ. Κινδύνης	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ΟΧΙ	παρόγωνα έρκερ (α', β' όροφος)	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Ηοιάδου 6	Ηοιάδου 6		Θ. Βαλεντής & Π. Μιχαηλίδης	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι	ΟΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Θάλου 6	Θάλου 6	1936	Φ. Καίρης	διώροφο	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό (α', β' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, με χτιστό στηθίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Θάσου 3	Θάσου 3	1931-1937		μονόρριφο	ευθύγραμμοι, με κοίλα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθίο	ορθογώνιος, οριζόντιος φεγγίτης, με μεταλλικό πλαίσιο και διακοσμημένος με μεταλλικά, γεωμετρικά μοτίβα, πάνω από την κύρια εξώθυρα	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Θμιστοκλέους 11	Θμιστοκλέους 11	1938	Ι. Κυριακού	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι, με κοίλα στοιχεία	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		

Κτίριο στην οδό Θεμιστοκλέους 27 & Κλειούβης 1	Θεμιστοκλέους 27 & Κλειούβης 1	1927-1932	Ι. Δημιακόπουλος	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι, με κοίλα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ' όροφος)	ΟΧΙ (χτιστό στηθαίο με μικρό, οριζόντιο κενό, σε όλο το κάτω μέρος)	κυκλικοί φεγγίτες, σε μεταλλικό πλαίσιο, αριστερά από την κεντρική είσοδο (α', β', γ' όροφος)	ΟΧΙ			
Κτίριο στην οδό Θεμιστοκλέους 39 & Κωλέτη 23	Θεμιστοκλέους 39 & Κωλέτη 23	1935	Γ. Μπούσιος	πολυκατοικία (3 όροφοι)	γωνιακοί, ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ορθογώνιοι, οριζόντιοι φεγγίτες, σε μεταλλικό πλαίσιο, πάνω από τις ελώθυρες και τα καταστήματα	ΟΧΙ			
Κτίριο στην οδό Θεμιστοκλέους 54 & Κωλέτη 26	Θεμιστοκλέους 54 & Κωλέτη 26	1937	Τεχνική εταιρεία "Λασκό"/ Σταματάδης/ Δ. Φ. Ζούκης	διώροφο	γωνιακοί, ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ορθογώνιος, οριζόντιος φεγγίτης πάνω από τη κεντρική είσοδο και κυκλικός φεγγίτης στο πλάι της κεντρικής είσοδους. Επίσης, στρογγυλοί φεγγίτες υπάρχουν ένας σε κάθε όροφο (α', β' όροφος) στην όψη της οδού Κωλέτη	ΝΑΙ			
Κτίριο στην οδό Θεμιστοκλέους 80 & Αραχιώβης 61	Θεμιστοκλέους 80 & Αραχιώβης 61	1931-1933	Κ. Παναγιωτάκος (1902-1982), Αγγ. Καλογεράς, Σ. Παπαλουκάς (1892-1957) ζυγράφοι	πολυκατοικία (6 όροφοι)	ευθύγραμμοι, με κοίλα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένα (α', β', γ', δ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο		ΟΧΙ	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Οκτωβριανών 33 & Λεωνίδου 62	Θερμοπυλίων 33 & Λεωνίδου 62			μονώροφο (κατάστημα στο ισόγειο, κατοικία στον όροφο)	γωνιακοί, ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο		ΟΧΙ	ΟΧΙ	Υ. ΠΕ. ΚΑ.	258α / 20-06-2007
Κτίριο στην οδό Θήρας 1 & Φωκ. Νέγρη 21	Θήρας 1 & Φωκ. Νέγρη 21	1932 ή 1935	Μιχ. Κανάκης ή Ι. Ζδράσιος	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ (α', β', γ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο		ΟΧΙ	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Ήρωνος 17 & Κόνωνος 28	Ήρωνος 17 & Κόνωνος 28	1933-1935		διώροφο	γωνιακοί, κυκλικοί, σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ μη συμμετρικά (α', β' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με πλέγμα τετράγωνο		ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Ιακωβαίων 8	Ιακωβαίων 8	1936	Νικήτας Νικητιάδης	μονώροφο	ευθύγραμμοι	ΟΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαίο		ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Ιερωνθέου 11Α	Ιερωνθέου 11Α	1939 (ενδεχομένως)	Αλ. Αλβέρτης (ενδεχομένως)	διώροφο (μήλιμα β' ορόφου σε εσοχή)	ευθύγραμμοι, με κοίλα στοιχεία	ΟΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο		ΟΧΙ	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Ιεροσολύμων 29	Ιεροσολύμων 29	1936		μονώροφο	ευθύγραμμοι και ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ορθογώνιοι οριζόντιοι φεγγίτες, σε μεταλλικό πλαίσιο, πάνω από τις ελώθυρες	ΟΧΙ			
Κτίριο στην οδό Ιππόνακτος 3	Ιππόνακτος 3	1931-1937	Εμ. Λαζαρίδης (1894-1961)	μονώροφο	ευθύγραμμοι με κοίλα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ, μη συμμετρικό (α' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαίο	ορθογώνιος, οριζόντιος φεγγίτης, σε μεταλλικό πλαίσιο, πάνω από την είσοδο	ΟΧΙ			
Κτίριο στην οδό Ιπποκράτους 20	Ιπποκράτους 20	1936	Ι. Βαϊάνης	πολυκατοικία (4 όροφοι)	ευθύγραμμοι και ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαίο	ορθογώνιος, οριζόντιος φεγγίτης, σε μεταλλικό πλαίσιο, πάνω από την είσοδο	ΝΑΙ			

Κτίριο στην οδό Ιπποκράτους 28 & Σκουφιά 5	Ιπποκράτους 28 & Σκουφιά 6	1938	Δ. Μιρούσης	πολυκατοικία (4 όροφοι)	ευθύγραμμοι και ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	παράγωνα έρκερ, μη συμμετρικά τοποθετημένα (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ
Κτίριο στην οδό Ιπποκράτους 31	Ιπποκράτους 31	1936	Ρ. Κουτσούρης	πολυκατοικία (5 όροφοι)	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικό (β', γ', δ', ε' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ΟΧΙ	ΝΑΙ
Κτίριο στην οδό Ι. Δροσοπούλου 72	Ι. Δροσοπούλου 72	1935	Κ.Ε. Νικολαΐδη/ ΑΡ DÉCOR	διώροφο	γωνιακοί, ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ, μη συμμετρικά τοποθετημένο (α', β' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ορθογώνιος κατακόρυφος, τοποθετημένος πάνω από την κεντρική εξώθυρα και μέχρι το ύψος του δώματος, με σκοπό να φωτίζεται το κλιμακοστάσιο	ΟΧΙ
Κτίριο στην οδό Παραμυθιάς & Καλυφούς 13	Παραμυθιάς & Καλυφούς 13	1935	Ι. Ναμούσης (πολ. Μηχανικός)	διώροφο	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ορθογώνιος, κατακόρυφος φεγγίτης πάνω από την πλαϊνή εξώθυρα	ΟΧΙ
Κτίριο στην οδό Κανάρη 16-18	Κανάρη 16-18	1935 (ενδεχομένως)		πολυκατοικία (4 όροφοι και τμήμα 5ου ορόφου)	ευθύγραμμοι	ΟΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα	ΟΧΙ	ΟΧΙ
Κτίριο στην οδό Καποδιστρίου 46	Καποδιστρίου 46	1936	Γ. Γεωργιάδης	διώροφο	ευθύγραμμοι, με κοίλα στοιχεία σε ένωση με έρκερ	παράγωνα έρκερ (α', β' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	στο ισόγειο
Κτίριο στην οδό Καραϊσκάκη 31 & Αισώπου Μικωνος 2	Καραϊσκάκη 31 & Αισώπου Μικωνος 2	1935-1936		διώροφο (β' όροφος σε εσοχή)	γωνιακοί, κυκλικοί, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ (α' όροφος βάθος 40 cm, επί της Μικωνος και α' όροφος βάθος 80cm επί της Καραϊσκάκη)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ορθογώνιος, οριζόντιος φεγγίτης πάνω από το στέγαστρο του ισόγειου	στοις φεγγίτες
Κτίριο στην οδό Κορνεάδου 10	Κορνεάδου 10	1933	Π. Μιχαλάς	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι, με κοίλα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ορθογώνιος, οριζόντιος φεγγίτης πάνω από την κεντρική εξώθυρα	ΟΧΙ
Κτίριο στην οδό Κορνεάδου 13	Κορνεάδου 13	1934	Δ. Φωτιάδης (1884-1974)	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι	ΟΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα	ΟΧΙ	ΟΧΙ
Κτίριο στην οδό Καραϊσκάκη 11 & Σταυροπούλου 31	Καραϊσκάκη 11 & Σταυροπούλου 31	1938	Φ. Τζοβάρης & Ν. Νικολαΐδης	διώροφο	ευθύγραμμοι, με κοίλα στοιχεία σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένα (α', β' όροφοι, σε βάθος 40cm και 80 cm)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαίο	κυκλικοί φεγγίτες, σε μεταλλικό πλαίσιο, στο ισόγειο και του α' όροφου επί της Καραϊσκάκη και στο ισόγειο, τον α' και τον β' όροφο επί της Σταυροπούλου	ΟΧΙ
Κτίριο στην οδό Καραϊσκάκη 8 & Καλλιμαχέρη	Καραϊσκάκη 8 & Καλλιμαχέρη	1929	Β. Κουρεμένος (1875-1957)	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι	ΟΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα	ΟΧΙ	ΟΧΙ
Κτίριο στην οδό Καρύστη 6	Καρύστη 6	1925	Σ. Κολυμάντης	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι	ΟΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ορθογώνιος, οριζόντιος φεγγίτης πάνω από την κεντρική εξώθυρα	

Κτίριο στην οδό Κεφαλληνίας 55	Κεφαλληνίας 55	1937		διώροφο	ευθύγραμμο, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ορθογώνιος, οριζόντιος φεγγίτης πάνω από την κεντρική εώθυρα	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Κεφαλληνίας 63 & 3ης Σεπτεμβρίου	Κεφαλληνίας 63 & 3ης Σεπτεμβρίου	1933	Π. Φωτιάδης	πολυκατοικία (3 όροφοι)	γυναικεί κυκλικό, σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμο, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (β', γ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ορθογώνιος, οριζόντιος φεγγίτης πάνω από την κεντρική εώθυρα	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Κιμιώλου 1 & Κυψέλης	Κιμιώλου 1 & Κυψέλης	1936	Τ. Μάρθας	πολυκατοικία (3 όροφοι)	γυναικεί κυκλικό, σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμο, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	κυκλικός φεγγίτης, με μεταλλικό πλαίσιο, στο ισόγειο επί της Κυψέλης, αν'αμεσα σε δύο ανοίγματα	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Κοδρακτώνος 46 & Φυλής 101	Κοδρακτώνος 46 & Φυλής 101	1936	Μ. Κοτζαμάνης	πολυκατοικία (4 όροφοι)	γυναικεί κυκλικό, σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμο, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ, μη συμμετρικά τοποθετημένα (α', β', γ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Κρεζιώτου 7	Κρεζιώτου 7	1933	Λεωνίδας Μπόνης	πολυκατοικία (4 όροφοι, 4ος σε ισολή)	παράγωνοι εώστες	ΟΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Κυψέλης 16	Κυψέλης 16	1936	Τ. Μάρθας	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι με κοίλα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ (α', β' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	τρεις, κυκλικό φεγγίτες, πάνω από την κεντρική εώθυρα	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Κουντουριώτου 2-6 & Μπουμπουλίας 20-22 & Ζαΐμη 19	Κουντουριώτου 2-6 & Μπουμπουλίας 20-22 & Ζαΐμη 19	1930	Κυπριανός Μπίρης	πολυκατοικία (4 όροφοι)	ΟΧΙ	ορθογωνικά έρκερ (α', β', γ' όροφος)	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Κωλέττη 10	Κωλέττη 10	1937	Γ. Μακαρόνας	πολυκατοικία (3 όροφοι, 3ος σε ισολή)	ευθύγραμμοι, με κοίλα στοιχεία	ΟΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Λαερτίου 18 & Μ. Βόδα 142	Λαερτίου 18 & Μ. Βόδα 142	1934	Τάκης Καμάρας	πολυκατοικία (4 όροφοι, 4ος σε ισολή)	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ και γυναικεί, ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά, μη συμμετρικά τοποθετημένα (α', β' όροφος, σε βάθος 80cm και γ' όροφος, σε βάθος 40 cm)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Λ. Καραγιάννη 10 & Μισογνήσιων 48	Λ. Καραγιάννη 10 & Μισογνήσιων 48	1932		πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι, με κοίλα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ και κυκλικό, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ, μη συμμετρικά τοποθετημένα (α, β', γ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Λεμεσού 10	Λεμεσού 10	1929		μονώροφο	ευθύγραμμοι, με κοίλα στοιχεία	ΟΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαίο	ορθογώνιος, οριζόντιος φεγγίτης πάνω από την κεντρική εώθυρα			
Κτίριο στην οδό Λεμεσού 16	Λεμεσού 16	1929		μονώροφο	ευθύγραμμοι, με κοίλα στοιχεία	ΟΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο και χτιστό στηθαίο με κάδρα, ορθογώνια κενά	ορθογώνιος, οριζόντιος φεγγίτης πάνω από την κεντρική εώθυρα	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Λευκάδος 22	Λευκάδος 22	1937	Δ. Φυσσάνης	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι, με κοίλα στοιχεία σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ (α', β', γ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαίο	ορθογώνιος, οριζόντιος φεγγίτης πάνω από την κεντρική εώθυρα	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Λευκωσίας 1 & Σπάρτης	Λευκωσίας 1 & Σπάρτης	1939	Γ. Βίγκος	πολυκατοικία (4 όροφοι)	γυναικεί με κοίλα στοιχεία	ορθογωνικά έρκερ (α', β', γ', δ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		

Κτίριο στην οδό Λεωνίδου 48	Λεωνίδου 48	1926		μονώροφο	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαίο	τετράγωνος φεγγίτης, πάνω από την κεντρική εξώθυρα, διακοσμημένος με γεωμετρικά, μεταλλικά μοτίβα	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Λ. Συγγρού 12	Λ. Συγγρού 12	1933	Χρ. Καζάνγλου	πολυκατοικία (5 όροφοι)	ευθύγραμμοι	ορθογωνικά έρκερ (α', β', γ', δ')	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ΟΧΙ	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Βασ. Σοφίας & Λαμπάκου	Βασ. Σοφίας & Λαμπάκου	1932-1934	Γ. Κωνιολέων (1896-1952)	πολυκατοικία (4 όροφοι και τμήμα του ορόφου)	ευθύγραμμοι	ΟΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ορθογώνιος φεγγίτης, με παράθυρα σε μεταλλικό πλέγμα σε καρέ, τοποθετημένος κατακόρυφα, πάνω από την κεντρική εξώθυρα και μέχρι το ύψος του δώματος, με σκοπό να φωτίζεται το κλιμακοστάσιο	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Λεωφόρου 14 & Πραξιτέλους 23	Λεωφόρου 14 & Πραξιτέλους 23	1935	Κ. Βουγιούκας & Α. Αλξέρτης	πολυκατοικία (4 όροφοι, 4ος σε εσοχή)	γωνιακοί ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένα (α', β', γ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Λουκιανού 30 & Π. Ιωακείμ 23	Λουκιανού 30 & Π. Ιωακείμ 23	1937	Ρ. Κουτσούρης	πολυκατοικία (6 όροφοι και 6ος σε εσοχή)	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ (α', β', γ', δ' όροσοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Λουκιανού 34 & Χάρητος	Λουκιανού 34 & Χάρητος	1934	Γ. Εξαρχόπουλος ή Γ. Διαμαντόπουλος	πολυκατοικία (3 όροφοι, 3ος σε εσοχή)	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β' όροφος)	ορθογώνιος φεγγίτης, πάνω από την πλαϊνή εξώθυρα	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Λυκαβηττού 5 & Σόλωνος	Λυκαβηττού 5 & Σόλωνος	1934-1935	Κ. Ζυούτας (πολ. Μηχανικός)	πολυκατοικία (4 όροφοι)	ευθύγραμμοι, με κοίλα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ (α', β', γ', δ' όροφος)	ΟΧΙ (χτιστό στηθαίο)	ΟΧΙ	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Λυκαβηττού 7 & Σόλωνος	Λυκαβηττού 7 & Σόλωνος	1933	Τεχνική εταιρία Π. Τριανταφυλλίδη	πολυκατοικία (4 όροφοι, 4ος σε εσοχή)	ευθύγραμμοι	ορθογωνικά έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένα (α', β', γ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	κυκλικός φεγγίτης δίπλα από την κεντρική εξώθυρα	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Λυκαβηττού 11	Λυκαβηττού 11	1935	Κ. Κωττάκης (πολ. Μηχανικός)	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι, με κοίλα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικό (α', β', γ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Μάγερ 12	Μάγερ 12	1937	Δ. Μπρούμης	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικό (α', β', γ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Μαΐζωνος 10 & Μάγερ 19	Μαΐζωνος 10 & Μάγερ 19	1936	Χ. Κίργος	πολυκατοικία (3 όροφοι)	γωνιακοί, κυκλικοί, σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμοι, με κοίλα στοιχεία σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ (α', β' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Μαΐζωνος 14	Μαΐζωνος 14	1936	Ομ. Ευαγγελινός	πολυκατοικία (3 όροφοι, 3ος σε εσοχή)	ευθύγραμμοι, με κοίλα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικό (α', β' όροφος)	ΟΧΙ (χτιστό στηθαίο με μικρό, ορθογώνιο κενό στο κάτω μέρος και κατά μήκος του εξώστη)	κυκλικός φεγγίτης σε μεταλλικό πλαίσιο, δίπλα από την κεντρική εξώθυρα	ΝΑΙ		

Κτίριο στην οδό Μακεδονίας 7	Μακεδονίας 7	1936	Δ. Μπρούμης	διώροφο	ευθύγραμμο, με κοίλα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό με χτιστό στηθαίο που έχει μισρό, ορθογώνιο κενό στο κάτω μέρος και κατά την κεντρική εξώθυρα	ορθογώνιος, οριζόντιος φεγγίτης, με μεταλλικό πλαίσιο, πάνω από την κεντρική εξώθυρα			
Κτίριο στην οδό Μαραθώνος 30	Μαραθώνος 30	1938		διώροφο	ευθύγραμμο	ΟΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό ευθύγραμμο	ΟΧΙ	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Μάρνη 50 & Μάγερ 2	Μάρνη 50 & Μάγερ 2	1938	Γ. Μπούσιος	πολυκατοικία (5 όροφοι)	γωνιακό, κυκλικό, σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμο, σε ένωση με έρκερ	έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένο (α', β', γ', δ', ε' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Μασσαλίας 9 & Σκουφά 62	Μασσαλίας 9 & Σκουφά 62	1935	Ν. Νικολαΐδης (1891-1967)	πολυκατοικία (4 όροφοι, 4ος σε εσοχή)	ευθύγραμμο, με κοίλα στοιχεία	έρκερ μη συμμετρικά (α', β', γ', δ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό με χτιστό στηθαίο που καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος του εξώστη	ορθογώνιος, οριζόντιος φεγγίτης τοποθετημένοι ανά όροφο σε μεταλλικό πλαίσιο, που φωτίζουν το κλιμακοστάσιο	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Μασσαλίας 10 & Σόλωνος 70	Μασσαλίας 10 & Σόλωνος 70	1934	Αρ. Ηλιάδης	πολυκατοικία (5 όροφοι, 5ος σε εσοχή)	ευθύγραμμο, με κοίλα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένα (α', β', γ' όροφος επί της Μασσαλίας και α', β', γ', δ' όροφος επί της Σόλωνος)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Μασσαλίας 11	Μασσαλίας 11	1937	Ν. Νικολαΐδης (1891-1967)	πολυκατοικία (4 όροφοι, 4ος σε εσοχή)	ευθύγραμμο, με κοίλα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	έρκερ μη συμμετρικά (α', β', γ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ορθογώνιος, οριζόντιος φεγγίτης, σε μεταλλικό πλαίσιο στο ημιώπγειο	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Μαυρομυχάλη 20	Μαυρομυχάλη 20	1937	Ι. Κυριακού	διώροφο	ευθύγραμμο, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Μαυρομυχάλη 36 & Διδότου 39	Μαυρομυχάλη 36 & Διδότου 39	1936	Κ. Τυκτόπουλος ή Ραγώπας	διώροφο	ευθύγραμμο, με κοίλα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικά (α', β' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό ευθύγραμμο	ορθογώνιος φεγγίτης με μεταλλικό πλαίσιο πάνω από την κεντρική εξώθυρα και στο ημιώπγειο	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Μαυρομυχάλη 70 & Ερεσού 18	Μαυρομυχάλη 70 & Ερεσού 18	1939	Α. Μεταξάς	πολυκατοικία (3 όροφοι, 3ος σε εσοχή)	ευθύγραμμο, γωνιακό, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικά (α', β', όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ορθογώνιος, κατακόρυφος φεγγίτης, με μεταλλικό πλαίσιο, πάνω από την δευτερεύουσα εξώθυρα	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Μαυρομυχάλη 7	Μαυρομυχάλη 7	1936	Σ. Φεσσάς, Χ. Γεωργίου, Μ. Πάσαρης	πολυκατοικία (5 όροφοι, 4ος & 5ος όροφος, σε διαδοχικές εσοχές)	ευθύγραμμο, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Μαυρομυχάλη 39	Μαυρομυχάλη 39	1924-1927	Ν. Νικολαΐδης (1891-1967)	πολυκατοικία (5 όροφοι)	ευθύγραμμο, σε ένωση με έρκερ	κυκλικό έρκερ (α', β', γ', δ', ε' όροφος) και παράγων έρκερ (α', β', γ', δ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα	ΟΧΙ	ΝΑΙ		

Κτίριο στην οδό Μεγίστης 36 & Καλλιφρονά	Μεγίστης 36 & Καλλιφρονά	1932		μονώροφο	κυκλικός, γυναικός	ΌΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ορθογώνιος φεγγίτης, με μεταλλικό πλαίσιο, τοποθετημένος κατακόρυφα, πάνω από την κεντρική ελεύθερα, με παράθυρα σε καρέ έτσι ώστε να φωτίζεται το κλιμακοστάσιο	ΌΧΙ		
Κτίριο στην οδό Μελετίου Πηγιά 16 & Θυμαπούλου	Μελετίου Πηγιά 16 & Θυμαπούλου	1937	Α. Σιάγας	μονοκατοικία	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ			
Κτίριο στην οδό Μελασσού 31 & Π. Ηλία 5	Μελασσού 31 & Π. Ηλία 5	1938	Κοσμ. Πάτσας	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμο, με κολα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΌΧΙ			
Κτίριο στην οδό Μετσόβου 19	Μετσόβου 19	1934	Π. Αθανασάκης (πολ. Μηχανικός)	διώροφο	ευθύγραμμο, με κολα στοιχεία	ΌΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαίο	ορθογώνιος, οριζόντιος φεγγίτης, σε μεταλλικό πλαίσιο και διακοσμημένος με μεταλλικά, γεωμετρικά μοτίβα, πάνω από την κεντρική ελεύθερα	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Μετσόβου 21	Μετσόβου 21	1934	Π. Αθανασάκης (πολ. Μηχανικός)	διώροφο	ευθύγραμμο, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ορθογώνιος, οριζόντιος φεγγίτης με μεταλλικό πλαίσιο, πάνω από την κεντρική ελεύθερα	ΝΑΙ	Υ. ΠΕ. ΧΩ. ΔΕ	ΑΑΠ-41 α/ 11.02.2010 Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Κήρυξη/Μεταβολή - αριθμ. απόφασης: 3760 α/ 28.01.2010: Χαρακτηρισμός ως διατηρητέων τράντα δύο κτιρίων (32) που βρίσκονται στην περιοχή του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου εντός του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου του δήμου Αθηναίων (ν. Αττικής) και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης αυτών
Κτίριο στην οδό Μηθύμνης 17	Μηθύμνης 17	1936		διώροφο	ευθύγραμμο, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ορθογώνιος, οριζόντιος φεγγίτης πάνω από την κεντρική ελεύθερα	ΌΧΙ		
Κτίριο στην οδό Μητροπόλεως 46 & Πετράκη & Φωκίωνας	Μητροπόλεως 46 & Πετράκη & Φωκίωνας	1934	Π. Μιχαλάκης	πολυκατοικία (5 όροφοι, 5ος σε εσοχή)	γυναικός, κυκλικός, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ (α', β', γ', δ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ΌΧΙ	ΌΧΙ		
Κτίριο στην οδό Μιχαήλ Βόδα 103 & Υγείας	Μιχαήλ Βόδα 103 & Υγείας	1931-1933	Κ. Κυπραίος (πολ. Μηχανικός)	διώροφο	γυναικός, κυκλικός και ευθύγραμμοι	ΌΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΌΧΙ	ΌΧΙ		
Κτίριο στην οδό Μοναστηρίου 36 & Αλιέμμωνος 23	Μοναστηρίου 36 & Αλιέμμωνος 23	1932		μονώροφο	γυναικός, ευθύγραμμος	ΌΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ΌΧΙ	ΌΧΙ		
Κτίριο στην οδό Μουρούζη 10	Μουρούζη 10	1934	Ι. Αξελός	πολυκατοικία (5 όροφοι, 5ος σε εσοχή)	ΌΧΙ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ', δ' όροφοι)	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Μπουμπουλίνας 1	Μπουμπουλίνας 1	1936	Ι. Βασιλείου	πολυκατοικία (4 όροφοι, 4ος σε εσοχή)	ευθύγραμμοι, με κολα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΌΧΙ	ΝΑΙ	Υ. ΠΕ. ΧΩ. ΔΕ	ΑΑΠ-41 α/ 11.02.2010 Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Κήρυξη/Μεταβολή - αριθμ. απόφασης: 3760 α/ 28.01.2010: Χαρακτηρισμός ως διατηρητέων τράντα δύο κτιρίων (32) που βρίσκονται στην περιοχή του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου εντός του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου του δήμου Αθηναίων (ν. Αττικής) και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης αυτών

Κτίριο στην οδό Μπουμπουλίας 17 & Ιουλιανού	Μπουμπουλίας 17 & Ιουλιανού	1936	Οδ. Καρτενάος	πολυκατοικία (3 όροφοι)	γυναικεί, κυκλικό, σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμα, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ', δ' όροφο)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμα, με χησιτό στηθαίο	ΟΧΙ	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Μπουμπουλίας 26	Μπουμπουλίας 26	1937	Ι. Υδραίο	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμα	ΟΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, μετωματικά μετίβα και χησιτό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Μπουμπουλίας 28	Μπουμπουλίας 28	1937	Ε. Αγγελίδης & Ν. Παπαλεονάρδος	πολυκατοικία (5 όροφοι)	ευθύγραμμα, με κολα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ', δ' όροφο)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμα, με χησιτό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Μπουμπουλίας 34 & Δελιγιάννη 24	Μπουμπουλίας 34 & Δελιγιάννη 24	1934	Ε. Αγγελίδης & Ο. Σαμουελάν	πολυκατοικία (4 όροφοι)	γυναικεί, με κολα στοιχεία σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμα, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά μη συμμετρικά τοποθετημένα (α', β', γ' όροφο)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμα, με χησιτό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ	Υ.Π.Χ.Δ.Ε.	ΑΑΠ-41 α/ 11.02.2010 Υ.Π.Χ.Δ.Ε. Κήρυξη/Μεταβολή - αριθμ. απόφασης: 3760 α/ 28.01.2010: Χαρακτηρισμός ως διατηρητέων τριάντα δύο κτιρίων (32) που βρίσκονται στην περιοχή του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου εντός του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου του Δήμου Αθηναίων (ν. Αττικής) και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης αυτών
Κτίριο στην οδό Μικαλής 34	Μικαλής 34	1935		διώροφο (2ος σε υποχώρηση)	ευθύγραμμα	ΟΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμα, με χησιτό στηθαίο	ΟΧΙ	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Μύλων 60 & Αλαμάνας 85	Μύλων 60 & Αλαμάνας 85	1936		μονώροφο	γυναικός κυκλικός, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α' όροφο)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμα	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Νάξου 124	Νάξου 124	1938		μονώροφο	ευθύγραμμα	ορθογωνικό έρκερ (α' όροφο)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμα	ΟΧΙ	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Νεμέσεως 20	Νεμέσεως 20	1938		μονώροφο	γυναικεί, με κολα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α' όροφο)	ορθογώνιος, οριζόντιος φεγγίτης με μεταλλικό πλαίσιο, πάνω από την κεντρική εξώθυρα	ΟΧΙ			
Κτίριο στην οδό Νεοφ. Βάμβα 10 & Καψάλη 2	Νεοφ. Βάμβα 10 & Καψάλη 2	1936	Π. Μανουλίδης	πολυκατοικία (5 όροφοι, 5ος σε σοχή)	ευθύγραμμα, γυναικεί, σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμα, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά, μη συμμετρικά τοποθετημένα (α', β', γ', δ' όροφο)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμα, με χησιτό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Νερούτσου 6	Νερούτσου 6	1938		μονώροφο	ευθύγραμμα, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α' όροφο)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμα, με χησιτό στηθαίο	ΟΧΙ			
Κτίριο στην οδό Νερούτσου 10	Νερούτσου 10	1938		μονώροφο	ευθύγραμμα, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α' όροφο)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμα	ΟΧΙ			
Κτίριο στην οδό Μουσαίου 31 & Λαζαίου 17	Μουσαίου 31 & Λαζαίου 17	1933	Κ. Παναγιωτάκος (1902-1982)	διώροφο	γυναικεί, κυκλικό σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμα, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α' όροφο)	ορθογώνιος φεγγίτης με παράθυρα σε μεταλλικό πλαίσιο σε καρέ, τοποθετημένος κατακόρυφα, πάνω από την κεντρική εξώθυρα και μέχρι το ύψος του δώματος, με σκοπό να φημιτζεται το κλιμακοστάσιο	ΟΧΙ			
Κτίριο στην οδό Νίκης 11	Νίκης 11	1936	Θ. Λάσκαρης	πολυκατοικία (6 όροφοι, 6ος σε σοχή)	ευθύγραμμα, με κολα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ', δ', ε' όροφο)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμα, με χησιτό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Νίκης 13	Νίκης 13	1936	Θ. Λάσκαρης	πολυκατοικία (5 όροφοι)	ευθύγραμμα, με κολα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ', δ', ε' όροφο)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμα, με χησιτό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Νίκης 38 & Υπερείδου 1	Νίκης 38 & Υπερείδου 1	1937	Π. Μιχαλάς	πολυκατοικία (3 όροφοι)	γυναικεί, κυκλικό σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ' όροφο)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμα	ΟΧΙ			

Κτίριο στην οδό Νικηφόρου 13 & Αγ. Κωνσταντίνου 34	Νικηφόρου 13 & Αγ. Κωνσταντίνου 34	1936	Εμ. Λαζαρίδης (1894-1961)	πολυκατοικία (5 όροφοι, 5ος σε εσοχή)	γυνιακοί, κυκλικοί σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμοι, με κλίμα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένα (α', β', γ', δ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΝΑΙ
Κτίριο στην οδό Οικονόμου 16	Οικονόμου 16	1937	Ηλ. Αθανασίου & Α. Μπράμη	πολυκατοικία (3 όροφοι, 3ος σε εσοχή)	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ
Κτίριο στην οδό Ολυμπιάδος 5	Ολυμπιάδος 5	1940		μονώροφο	ευθύγραμμοι, με κλίμα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	
Κτίριο στην οδό Ομήρου 18	Ομήρου 18	1935		πολυκατοικία (4 όροφοι)	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ (β', γ', δ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ
Κτίριο στην οδό Ομήρου 50	Ομήρου 50	1936	Κ. Κιτοίης	πολυκατοικία (5 όροφοι, 5ος σε εσοχή)	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ (α', β', γ', δ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα	ΟΧΙ	ΟΧΙ
Κτίριο στην οδό Ομήρου 52	Ομήρου 52	1932	Α. Κριεζής	διώροφο	ευθύγραμμοι, με κλίμα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένο (α', β' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ
Κτίριο στην οδό Ομήρου 54	Ομήρου 54	1934	Γ. Μεταξάς ή Α. Κριεζής	πολυκατοικία (5 όροφοι, 5ος σε εσοχή)	ευθύγραμμοι, με κλίμα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένο (α', β', γ', δ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ
Κτίριο στην οδό Π. Αναγνωσταπούλου 6 & Ξάνθου 1	Π. Αναγνωσταπούλου 6 & Ξάνθου 1	1935	Γ. Κοτασιάνης	πολυκατοικία (3 όροφοι)	γυνιακοί, ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΝΑΙ
Κτίριο στην οδό Π. Ιωακείμ 18	Π. Ιωακείμ 18	1934	Π. Μανουλίδης	πολυκατοικία (5 όροφοι, 5ος σε εσοχή)	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένο (α', β', γ', δ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ΟΧΙ	ΝΑΙ
Κτίριο στην οδό Π. Ιωακείμ 20	Π. Ιωακείμ 20	1935	Π. Μανουλίδης	πολυκατοικία (5 όροφοι, 5ος σε εσοχή)	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένο (α', β', γ', δ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ΟΧΙ	ΝΑΙ
Κτίριο στην οδό Π. Ιωακείμ 44	Π. Ιωακείμ 44	1933	Κ. Κουρόπουλος	πολυκατοικία (5 όροφοι, 5ος σε εσοχή)	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένο (α', β', γ', δ' όροφοι)	ορθογώνιος, οριζόντιος φεγγίτης με παράθυρα σε καρέ και με μεταλλικό πλαίσιο, πάνω από την κεντρική είσοδο	ΟΧΙ	ΟΧΙ
Κτίριο στην οδό Π. Ιωακείμ 51	Π. Ιωακείμ 51	1936	Γ. Γκίνης	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι, με κλίμα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένο (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ
Κτίριο στην οδό Π. Ιωακείμ 52	Π. Ιωακείμ 52	1936	Π. Μανουλίδης	πολυκατοικία (5 όροφοι, 5ος σε εσοχή)	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένο (α', β', γ', δ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΝΑΙ
Κτίριο στην οδό Παλαμηδίου 6	Παλαμηδίου 6	1936		μονώροφο	ευθύγραμμοι	ΟΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ΟΧΙ	
Κτίριο στην οδό Παληναίων 22	Παληναίων 22	1932		μονώροφο	ευθύγραμμοι	ΟΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	

Κτίριο στην οδό Π. Αναγνωστοπούλου 46	Π. Αναγνωστοπούλου 46	1934	Κ. Ιββαδάκης	πολυκατοικία (4 όροφοι, 4ος σε εσοχή)	ευθύγραμμο, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	Όχι	Όχι		
Κτίριο στην οδό Π. Αναγνωστοπούλου 57	Π. Αναγνωστοπούλου 57	1937	Α. Αραγούνης	πολυκατοικία (4 όροφοι, 4ος σε εσοχή)	ευθύγραμμο, σε ένωση με έρκερ	παράγνιο έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένο (α', β', γ', δ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	Όχι	Όχι		
Κτίριο στην οδό Παπαδιαμαντοπούλου 16 & Σισίνη 1 & Αιγιήτου	Παπαδιαμαντοπούλου 16 & Σισίνη 1 & Αιγιήτου	1931	Ξ. Αγγελίδης & Ο. Σαμουελίδης	πολυκατοικία (4 όροφοι)	ευθύγραμμο, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ' όροφοι, επί της Αιγιήτου) και ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ', δ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	Όχι	Ναι		
Κτίριο στην οδό Παράσχου 64 & Βαρβάκη 5	Παράσχου 64 & Βαρβάκη 5	1934	Σ. Κυδωνιάτης (1906-2001)	μονώροφο	γυναικός, κυκλικός, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένο (α' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	Όχι	Ναι		
Κτίριο στην οδό 28ης Οκτωβρίου 32 & Κασοδιατριμίου 18	28ης Οκτωβρίου 32 & Κασοδιατριμίου 18	1933	Κ. Βουτινάς (πολ. Μηχανικός)	πολυκατοικία (6 όροφοι)	ευθύγραμμο, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένα (α', β', γ', δ', ε', στ' όροφοι)	Όχι (χτιστό στηθαίο)	καμπύλος φεγγίτης, με μεταλλικό πλαίσιο, στο εσωτερικό κλιμακοστάσιο	Ναι		
Κτίριο στην οδό Πατησίων 236 & Αμοργού		1926	Η. Γεωργακόπουλος (πολ. Μηχανικός)	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι	κυκλικό έρκερ (α', β' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	Όχι	Ναι		
Κτίριο στην οδό Πατησίων 294 & Καντού 2	Πατησίων 294 & Καντού 2	1935	Ι. Γιαμπανάς	διώροφο	γυναικός, κυκλικός, σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμο, με κοίλα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ (α', β' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ορθογώνιος, οριζόντιος φεγγίτης με παράθυρα σε κεντρ. περιμετρικά της όψης, στο επίπεδο του ισόγειου	Όχι		
Κτίριο στην οδό Πάριου 54 & Καλλίνικου 12	Πάριου 54 & Καλλίνικου 12	1934		διώροφο	γυναικός, κυκλικός, σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμο, με κοίλα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένο (α', β' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ορθογώνιος, κατακόρυφος φεγγίτης, με μεταλλικό πλαίσιο πάνω από την κεντρική εξώθυρα και σε όλο το ύψος από τον α' έως στον β' όροφο	Όχι		
Πιερίας 8	Πιερίας 8	1939		μονώροφο	ευθύγραμμο, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	Όχι	Ναι		
Κτίριο στην οδό Πραξιτέλους 32 & Σκουλενίου 3	Πραξιτέλους 32 & Σκουλενίου 3	1934	Σ. Κυδωνιάτης (1906-2001)	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμο, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένο (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ορθογώνιος, οριζόντιος φεγγίτης περιμετρικά της όψης, στο επίπεδο του ισόγειου	Ναι		Φ.Ε.Κ. Δ-49 α/ 02.03.1983
Κτίριο στην οδό Πυδάρου 4	Πυδάρου 4	1936	Π. Διανίδης	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι	παράγνιο έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένο (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	Όχι	Όχι		
Κτίριο στην οδό Πυλίου 19 & Κω	Πυλίου 19 & Κω	1932 (αλλοίωση ανωδομής 1938)	Εμ. Βουρέκας	διώροφο	ευθύγραμμοι	Όχι	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ορθογώνιος, οριζόντιος, με μεταλλικό πλαίσιο, πάνω από την κεντρική εξώθυρα	Όχι		

Κτίριο στην οδό Πλ. Αγίουτου 1	Πλ. Αγίουτου 1	1936	Ν. Νικολαΐδης (1891-1967) & Π. Μιχαλάς	πολυκατοικία (5 όροφοι, 4ος και 5ος σε διαδοχικές εσοχές)	ευθύγραμμο, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένο (α', β', γ', δ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστά στηθαία	ΟΧΙ	ΟΧΙ	Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.	ΑΑΠ-41 α/ 11.02.2010 Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Κήρυξη/Μεταβολή - αριθμ. απόφασης: 3760 α/ 28.01.2010: Χαρακτηρισμός ως διατηρητέων τμήματα δύο κτιρίων (32) που βρίσκονται στην περιοχή του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου εντός του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου του δήμου Αθηναίων (ν. Αττικής) και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης αυτών
Κτίριο στην οδό Πλ. Αγ. Ασμάτων 3	Πλ. Αγ. Ασμάτων 3	1934		διώροφο	ευθύγραμμο, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α',β' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ορθογώνιος, οριζόντιοι φεγγίτες πάνω από την ελώθυρα και τα ανοίγματα του κατεστημένου στο ισόγειο	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Πλουτάρχου 3 & Υψηλάντου 33	Πλουτάρχου 3 & Υψηλάντου 33	1933	Κ. Κυριακίδης (1881-1942)	πολυκατοικία (5 όροφοι)	γωνιακό, ευθύγραμμο, σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμο σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένο (α', β', γ', δ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, γεωμετρικά μοτίβα και χτιστά στηθαία	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Πλουτάρχου 4	Πλουτάρχου 4	1937	Αλ. Δραγούμης	πολυκατοικία (5 όροφοι, 5ος σε εσοχή)	ευθύγραμμο, σε ένωση με έρκερ	παράγωνο έρκερ (α', β', γ', δ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστά στηθαία	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Πλουτάρχου 10	Πλουτάρχου 10	1934	Κ. Κλωναρίδης	πολυκατοικία (4 όροφοι)	ευθύγραμμοι	παράγωνα έρκερ (α', β', γ' όροφοι, σε βάθος 80 cm) και ορθογωνικό έρκερ (δ' όροφος, σε βάθος 120cm)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστά στηθαία	ορθογώνιος, οριζόντιος, με μεταλλικό πλαίσιο, πάνω από την κεντρική ελώθυρα	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Πλουτάρχου 21 & Π. Ιωακείμ 46	Πλουτάρχου 21 & Π. Ιωακείμ 46	1935		πολυκατοικία (3 όροφοι)	γωνιακό ευθύγραμμο, σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμο σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένο (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστά στηθαία	ορθογώνιος, οριζόντιος, με μεταλλικό πλαίσιο, πάνω από την κεντρική ελώθυρα	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Πλουτάρχου 32 & Π. Ιωακείμ 45	Πλουτάρχου 32 & Π. Ιωακείμ 45	1933	Κ. Π. Κουρούπoulos	πολυκατοικία (5 όροφοι, 5ος σε εσοχή)	γωνιακό ευθύγραμμο, σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμο, με κοίλα στοιχεία σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ', δ', ε' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ΟΧΙ	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Πραξιτέλους 5 Α	Πραξιτέλους 5Α	1939	Αλκης Τζελέπης	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι	ΟΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ΟΧΙ			
Κτίριο στην οδό Πραξιτέλους 10	Πραξιτέλους 10	1928	Σ. Βασιλειάδης	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι	παράγωνο έρκερ (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστά στηθαία	ορθογώνιος, οριζόντιοι φεγγίτες πάνω από την ελώθυρα και τα ανοίγματα του κατεστημένου στο ισόγειο	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Πραξιτέλους 33 & Χρυσοσπηλιώτισσας	Πραξιτέλους 33 & Χρυσοσπηλιώτισσας	1936	Ι. Πριτανών & Ο. Πούσκουλου	πολυκατοικία (4 όροφοι, 4ος σε εσοχή)	ΟΧΙ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ' όροφοι)	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ		
Προφυγικές κατοικίες στην οδό Ντυμών 5	Ντυμών 5	1935-1936	Κι. Λόκαρης & Δ. Κυριακού (πολ. Μηχανικό)	διώροφο	ΟΧΙ	ορθογωνικά έρκερ μη συμμετρικά τοποθετημένα (α', β', γ' όροφοι)	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ		

Κτίριο στην οδό Ρεθύμνου 4	Ρεθύμνου 4	1934	Π. Χατζηδημητρίου	πολυκατοικία (4 όροφοι, 4ος σε εσοχή)	ευθύγραμμοι, με κολίνα στοιχεία	ορθογώνιο έρκερ (α', β', γ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΝΑΙ	Υ.ΠΕ. ΧΩ. Δ.Ε.	ΑΑΠ-41 κ/ 11.02.2010 Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Κήρυξη/Μεταβολή - αριθμ. απόφασης: 3760 κ/ 28.01.2010: Χαρακτηρισμός ως διατηρητέων τριάντα δύο κτηρίων (32) που βρίσκονται στην περιοχή του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου εντός του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου του δήμου Αθηναίων (ν. Αττικής) και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης αυτών
Κτίριο στην οδό Σατωβριάνδου 17	Σατωβριάνδου 17	1936	Κ. Παναγιωτάκος (1902-1982) & Ι. Αρήνης	πολυκατοικία (6 όροφοι και 6ος σε εσοχή)	ευθύγραμμοι, με κολίνα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογώνιο έρκερ μη συμμετρικό (α', β', γ', δ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Σίκκου 8 & Τενέδου 49	Σίκκου 8 & Τενέδου 49	1939	Κ. Καφετζόπουλος	πολυκατοικία (3 όροφοι, 3ος σε εσοχή)	γυναικείο, σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογώνιο έρκερ (α', β' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Σίνα 15 & Καπλάνων	Σίνα 15 & Καπλάνων	1934	Π. Μανουηλίδης	πολυκατοικία (4 όροφοι)	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογώνιο μη συμμετρικό (α', β', γ', δ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ΟΧΙ	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Σίνα 17 & Σκουφά	Σίνα 17 & Σκουφά	1932	Π. Μανουηλίδης & Μ. Κονσταυτακάτος (εργολάβος)	πολυκατοικία (5 όροφοι, 5ος σε εσοχή)	γυναικείο, ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ και γυναικείο, κυκλικό σε ένωση με έρκερ	ορθογώνιο έρκερ (α', β', γ', δ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, με γειωμετρικά μοτίβα	ΟΧΙ	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Σίνα 32	Σίνα 32	1937	Β. Τριανέλης	πολυκατοικία (5 όροφοι, 5ος σε εσοχή, ενδοχωσμένος)	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογώνιο έρκερ μη συμμετρικό (α', β', γ', δ' όροφοι)	ΟΧΙ (χτιστό στηθαίο, με οριζόντια κατακόρυφα κενά)	ΟΧΙ	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Σίνα 36	Σίνα 36	1933	Π. Μανουηλίδης	πολυκατοικία (5 όροφοι, 5ος σε εσοχή)	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογώνιο έρκερ (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ΟΧΙ	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Σίνα 38 & Σκουφά 61	Σίνα 38 & Σκουφά 61	1937	Α. Ε. Γενικά Επιχειρήσεις	πολυκατοικία (5 όροφοι, 5ος σε εσοχή)	γυναικείο, κυκλικό σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογώνιο έρκερ μη συμμετρικό (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Σκουφά 16 & Ηρακλείου 13	Σκουφά 16 & Ηρακλείου 13	1936	Ε. Λαζαρίδης	πολυκατοικία (6 όροφοι, 5ος και 6ος σε διαδοχικές εσοχές)	γυναικείο, κυκλικό σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογώνιο έρκερ μη συμμετρικό (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Σκουφά 36,38	Σκουφά 36,38	1932	Κ. Κιτοχής	πολυκατοικία (4 όροφοι, 4ος σε εσοχή)	ευθύγραμμοι	ορθογώνιο έρκερ μη συμμετρικό (α', β' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Ισολωμού 18 & Σουλτάνη 15	Ισολωμού 18 & Σουλτάνη 15	1935	Κ. Κιτοχής	πολυκατοικία (3 όροφοι, 3ος σε εσοχή)	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογώνιο έρκερ μη συμμετρικό (α', β' όροφοι) και ορθογώνιο έρκερ μη συμμετρικό (γ' όροφοι)	ΟΧΙ (χτιστό στηθαίο)	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Ισολωμού 27	Ισολωμού 27	1936	Κ. Βουτινάς	πολυκατοικία (4 όροφοι, 4ος σε εσοχή)	ευθύγραμμοι, με κολίνα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογώνιο έρκερ μη συμμετρικό (α', β' όροφοι) και ορθογώνιο έρκερ μη συμμετρικό (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο με οριζόντιο μικρό κενό κατά μήκος του εξώστη	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Ισολωμού 31 & Τύσφιτ 28	Ισολωμού 31 & Τύσφιτ 28	1936	Γ. Μακαρόνας	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι, με κολίνα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογώνιο έρκερ μη συμμετρικό (α', β', γ' όροφοι)	ορθογώνιος, μεταλλικός, οριζόντιος, με μεταλλικό πλαίσιο, πάνω από την κεντρική εξώθυρα	ΟΧΙ	ΟΧΙ		

Κτίριο στην οδό Σόλωνος 10 & Ηρακλείτου & Μηλιάων	Σόλωνος 10 & Ηρακλείτου & Μηλιάων	1936	Π. Μανουαλίδης	πολυκατοικία (4 όροφοι, 3ος και 4ος σε διαδοχικές εσοχές)	ευθύγραμμιοι, με κοίλα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικά έρκερ μη συμμετρικά (α', β' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Σόλωνος 49	Σόλωνος 49	1939	Κ. Γεωργακόπουλος	πολυκατοικία (5 όροφοι, 4ος και 5ος σε διαδοχικές εσοχές)	ευθύγραμμοι	ΟΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ΟΧΙ	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Σόλωνος 128	Σόλωνος 128	1934	Γ. Βαλλήνης	πολυκατοικία (5 όροφοι)	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ', δ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ορθογώνιος, οριζόντιος, με μεταλλικό πλαίσιο, πάνω από την δευτερεύουσα εξώθυρα	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Σόλωνος 130	Σόλωνος 130	1934	Θ. Σαραμαντής	πολυκατοικία (4 όροφοι, 4ος σε εσοχή)	ευθύγραμμοι, με κοίλα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Σόλωνος 74	Σόλωνος 74	1935	Π. Τσαντοφυλλίδης (παιδ. Μηχανικός-εργολάβος)	πολυκατοικία (4 όροφοι, 4ος σε εσοχή)	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Σόλωνος 85	Σόλωνος 85	1935-1936		πολυκατοικία (5 όροφοι)	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Σόλωνος 92 & Ασκληπιάδου 15	Σόλωνος 92 & Ασκληπιάδου 15	1937	Χ. Κίρτσος	πολυκατοικία (4 όροφοι, 4ος σε εσοχή)	γωνικοί, ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ και γωνιακοί, κυκλικοί σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β' όροφοι, σε βάθος 80cm και γ' όροφοι σε βάθος	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Σουηδίας 53	Σουηδίας 53	1935		πολυκατοικία (3 όροφοι, 3ος σε εσοχή)	γωνιακοί, κυκλικοί σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικό (α', β' όροφοι)	ΟΧΙ (χτιστό στηθαίο, με οριζόντιο μικρό κενό κατά μήκος του εξώστη)	ορθογώνιος, οριζόντιος, με μεταλλικό πλαίσιο, πάνω από την κεντρική εξώθυρα	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Σπάρτης 11	Σπάρτης 11	1939	Β. Μαραγκόπουλος	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι	παράγωνο, μη συμμετρικό (α', β' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Σπυριδίου 1 & Γλυκίωνος 2	Σπυριδίου 1 & Γλυκίωνος 2	1932	Κ. Κιτσίκης	πολυκατοικία (3 όροφοι)	γωνιακοί, κυκλικοί	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικό (α', β' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα	ΟΧΙ	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Σπυριδίου 11	Σπυριδίου 11	1934	Π. Μανουαλίδης	πολυκατοικία (3 όροφοι, 3ος σε εσοχή)	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Σπαράδων 15 & Κεφαλληνίας	Σπαράδων 15 & Κεφαλληνίας	1938	Γ. Βασιλακάκης	πολυκατοικία (3 όροφοι)	γωνικοί, ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ και γωνιακοί, κυκλικοί σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαίο	κυκλικός φηγάτης, σε μεταλλικό πλαίσιο, πάνω από τη δευτερεύουσα εξώθυρα και βύλα από την κεντρική	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Σταυροπούλου 30	Σταυροπούλου 30	1936	Β. Δούρας (1904-1981)	δίωροφο	ευθύγραμμοι	ΟΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ΟΧΙ			
Κτίριο στην οδό Σταυροπούλου 38	Σταυροπούλου 38	1936	Κ. Καλούδης	δίωροφο	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικό (α', β' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		

Κτίριο στην οδό Σπηλαιού 1 & Μουρούζη 6	Σπηλαιού 1 & Μουρούζη 6	1937	Γ. Ιωαννίδης	πολυκατοικία (3 όροφοι)	γυνικοί, ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ και γυνιακοί, κυκλικό σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικό (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαιο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Στουρνάρη 17 & Σουλιάνη 22	Στουρνάρη 17 & Σουλιάνη 22	1937	Βασιλάκος	πολυκατοικία (5 όροφοι)	γυνικοί, ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ', δ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα και χτιστό στηθαιο	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ορθογώνιος φρεγγίτης σε ξύλινο πλαίσιο, πάνω από την πόρτα του ημιώγειου	
Κτίριο στην οδό Στουρνάρη 57 & 3ης Σεπτεμβρίου 38	Στουρνάρη 57 & 3ης Σεπτεμβρίου 38	1937	Κ. φ. Βουτανάς (πολ. Μηχανικός)	πολυκατοικία (5 όροφοι)	γυνιακοί, κυκλικό, σε ένωση με έρκερ, ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ και με κοίλα στοιχεία σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικό (α', β', γ', δ', ε' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Ζωζοπούλεως 52 & Αδμήτου 35	Ζωζοπούλεως 52 & Αδμήτου 35	1935		διώροφο	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	παράγωνο έρκερ (α', β' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμοι, με χτιστό στηθαιο	ΟΧΙ	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Τενέδου 10	Τενέδου 10	1936-1938		διώροφο	ευθύγραμμοι, με κοίλα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμοι, με χτιστό στηθαιο	ΟΧΙ	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Τσακάλωφ 2	Τσακάλωφ 2	1937	Ι. Μπαλιές	πολυκατοικία (6 όροφοι, 5ος και 6ος σε διαδοχικές εσοχές)	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ', δ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμοι	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Τσακάλωφ 28 & Βουκουρεστίου & Βουκουρεστίου 50	Τσακάλωφ 28 & Βουκουρεστίου 50	1936	Ι. Αελάς	πολυκατοικία (4 όροφοι, 3ος και 4ος σε εσοχή)	ευθύγραμμοι, με κοίλα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμοι, με χτιστό στηθαιο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Τούχα 31	Τούχα 31	1932		μονώροφο	ευθύγραμμοι	ΟΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμοι, με χτιστό στηθαιο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Τύχης 3	Τύχης 3	1940		μονώροφο	ευθύγραμμοι	ΟΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμοι, με χτιστό στηθαιο	ΟΧΙ	ΝΑΙ	κυκλικός φρεγγίτης, σε μεταλλικό πλαίσιο πάνω από την κεντρική εξώθυρα	
Κτίριο στην οδό Τύχης 7	Τύχης 7	1940		μονώροφο	ευθύγραμμοι	ΟΧΙ	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμοι, με χτιστό στηθαιο	ΟΧΙ	ΝΑΙ	κυκλικός φρεγγίτης, σε μεταλλικό πλαίσιο πάνω από την κεντρική εξώθυρα	
Κτίριο στην οδό Υμηττού 114 & Φρύνης	Υμηττού 114 & Φρύνης	1936	Γ. Δραγαϊτσης	πολυκατοικία (3 όροφοι)	γυνιακοί, ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμοι	ΟΧΙ	ΝΑΙ		
Κτίριο στην οδό Υπερίας 3	Υπερίας 3	1936	Ε. Αγγελίδης	πολυκατοικία (4 όροφοι)	ευθύγραμμοι, με κοίλα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ', δ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμοι, με χτιστό στηθαιο	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Φαειθώτος 30	Φαειθώτος 30	1936		πολυκατοικία (3 όροφοι, 3ος σε εσοχή)	ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμοι, με χτιστό στηθαιο	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ορθογώνιος, οριζόντιος, με μεταλλικό πλαίσιο, πάνω από την κεντρική εξώθυρα	
Κτίριο στην οδό Φιλαλήτων 7 & Ξενοφώντος	Φιλαλήτων 7 & Ξενοφώντος	1937		πολυκατοικία (4 όροφοι, 4ος σε εσοχή)	ευθύγραμμοι	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ' όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμοι	ΟΧΙ	ΟΧΙ		
Κτίριο στην οδό Φυλής 225	Φυλής 225	1935	(ενδεχομένως) Λουκάκης	μονώροφο	γυνιακοί, ευθύγραμμοι, με κοίλα στοιχεία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', όροφοι)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμοι, με χτιστό στηθαιο	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ορθογώνιος, με μεταλλικό πλαίσιο, πάνω από την κεντρική εξώθυρα	

Κτίριο στην οδό Φωκυλίδου 2 & Πλ. Δεξαμενής	Φωκυλίδου 2 & Πλ. Δεξαμενής	1935	Ι. Κουκιλάδης	πολυκατοικία (3 όροφοι)	γυνιακοί, κυκλικοί, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικό (α', β', γ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, με γεωμετρικά μοτίβα	ορθογώνιος, οριζόντιος, με μεταλλικό πλαίσιο, πάνω από την δευτερεύουσα εξώθυρα	ΟΧΙ			
Κτίριο στην οδό Φωκυλίδου 15 & Βουκουρεστίου	Φωκυλίδου 15 & Βουκουρεστίου	1935	Έμ. Λαζαρίδης (1894-1961)	διώροφο	γυνιακοί, ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμοι, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ			
Κτίριο στην οδό Χ. Τρικούπη 107	Χ. Τρικούπη 107	1935	Έμ. Λαζαρίδης (1894-1961)	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι, με κολα σποαρία, σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ (α', β', γ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο, με χτιστό στηθαίο	ΟΧΙ	ΟΧΙ			
Κτίριο στην οδό Χάρητος 39 & Σπενσιόπου 40 & Πλουτάρχου 29	Χάρητος 39 & Σπενσιόπου 40 & Πλουτάρχου 29	1934	Τ. Ραζέλος & Μ. Λυκοδής ή Κλεάνθης Ιμβρόνης	πολυκατοικία (4 όροφοι)	γυνιακοί, κυκλικοί, σε ένωση με έρκερ και ευθύγραμμοι σε ένωση με έρκερ	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικό (α', β', γ', δ' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ΟΧΙ	ΟΧΙ			
Κτίριο στην οδό Χέυδεν 30	Χέυδεν 30	1935	Ν. Μητσάκης (κατόψεις) & Δ. Πικιώνης (όψεις)	πολυκατοικία (3 όροφοι)	ευθύγραμμοι	ορθογωνικό έρκερ μη συμμετρικό (α', β' όροφος)	γραμμικό, μεταλλικό, ευθύγραμμο	ΟΧΙ	ΝΑΙ			

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Brumana, R., Condoleo, P., Grimoldi, A., Landi, A. G., Attico, D., Turrina, A., Banfi, F., Previtali, M., (2018), «*HBIM Feeding Open Access Vault Inventory Trough GeoDB HUB*», 7th International Conference, Euromed 2018, Cyprus, 28-38

Geiger, D., Seedorf, S., Schulze, T., Nickerson, C. R., Schader, M., (2011), «Managing the crowd: Towards a Taxonomy of Crowdsourcing Process», AMCIS 2011 Proceedings-All Submissions, 430 https://aisel.aisnet.org/amcis2011_submissions/430/

Kiourt, C., Koustoudis, A., Arnaoutoglou, F., Petsa, G., Markantonatou, S., Pavlidis, G., (2015), «*A Dynamic Web - based 3D virtual museum framework based on open data*», ‘Atena’ Research Center, Greece

Kiourt, C., Koustoudis, A., Markantonatou, S., Pavlidis, G., (2016), «The ‘Synthesis’ Virtual Museum», Mediterranean Archaeology and Archeometry Vol. 16 No 5, Greece, 1-9

Prizeman, O., Jones, B. C., Parisi, M., Pezzica, C., (2018), «*How can century-old architectural hierarchies for the design of public libraries be re-interpreted and re-used?*», Emerald Publishing Limited, 481-494

Tsirliganis, N., Pavlidis, G., Koustsoydis, A., Papadopoulou, D., Tsompanopoulos, A., Stavroglou, K., Loukou, Z., Chamzas, C., (2004), «*Archiving Cultural Objects in the 21st Century*», Journal of Cultural Heritage 5, Greece, σελ. 379–384

Quatrini, R., Malinverni, E. S., Clini, P., Nespeca, R., Orlietti, E. , (2015), «*From TLS to HBIM. High Quality Semantically-Aware 3D Modeling of Complex Architecture*», The International Archives of the Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences, Volume XL-5/W4, 2015 3D Virtual Reconstruction and Visualization of Complex Architectures, Spain, 367-374

Yang, X., Koehl, M., Grussenmeyer, P., (2018), «*MESH-TO-BIM: FROM SEGMENTED MESH ELEMENTS TO BIM MODEL WITH LIMITED PARAMETERS*», ISPRS TC II Mid-term Symposium “Towards Photogrammetry 2020, Italy, 1213-1218

Yang, X., Lu, Y. C., Murtiyoso, A., Koehl, M., Grussenmeyer, P., (2019), «HBIM Modeling from the Surface Mesh and Its Extended Capability of Knowledge Representation», Article, International journal of Geo-Information, 1-17

Ζαχαρία, Χ., (2010), «*Συγκριτική Μελέτη των Γλωσσών Σήμανσης*», πτυχιακή εργασία

Κυριακή-Μάνεση, Δ., Κουλούρης Α., (2015), «*Διαχείριση Ψηφιακού Περιεχομένου*», Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Βοηθήματα και Συγγράμματα, Αθήνα, σελ. 104

Μπίρης Κυπριανός, (1932), Τεχνικά χρονικά, «*Η αστική πολυκατοικία*», αρ. 11, σελ. 563-571

Μπίρης Κώστας Η., (1939), Τεχνικά χρονικά «*Εκατό χρόνια αθηναϊκής αρχιτεκτονικής*», τεύχος 173 σελ. 174-175

Μπίρης, Μάνος Γ., Καρδαμίτση – Αδάμη, Μάρω, (2001), «*Νεοκλασική αρχιτεκτονική στην Ελλάδα*», Αθήνα, Μέλισσα

Μπίρης, Μάνος Γ.(2003), «*Αθηναϊκή Αρχιτεκτονική: 1875-1925*», Αθήνα, Μέλισσα

Παπαδάμ-Ριζά Ευτυχία, (2003), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Συμβολή της αστικής πολυκατοικίας στη γένεση της σύγχρονης ελληνικής οικοδομικής*»

Παυλίδης, Γ., Σεβελίδης, Β., (2014), «Σχήματα τεκμηρίωσης μουσειακών αντικειμένων και 3D αντικειμένων», 3D CMS-Ολοκληρωμένη Πλατφόρμα Ανάπτυξης και Διαχείρισης Εφαρμογών Πολιτιστικού Περιεχομένου, Αθήνα, σελ. 1-31

Ρούσση Βασιλική, (2011), Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «*Τα σπίτια του Μεσοπολέμου στην Αττική: αστική, προαστιακή, εξοχική κατοικία*»

Ρούσση Βασιλική, (2013), «*Ένθεν και ένθεν της Πατησίων. Από τον εκλεκτικισμό στο μοντέρνο, στο χώρο εξάπλωσης της μεσοπολεμικής αστικής κατοικίας*», Monumeta

Συλαίου Σ., Λαγούδη Ε., (2014), «Αξιοποιώντας την ευφύια του πλήθους: crowdsourcing εφαρμογές στην πολιτιστική κληρονομιά», 1st CAA GR Conference, Ρέθυμνο, 179-185

ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

<https://www.greekarchitects.gr> , 24/12/20

<http://oceanis.lib2.uniwa.gr> , 31/03/20

<http://www.artmag.gr> , 31/03/20

<https://el.wikipedia.org> , 03/02/21

<http://oceanis.lib.puas.gr> , 20/04/20

<http://archaeologia.eie.gr> , 29/01/21

<https://www.inexarchia.gr> , 24/12/20

<https://www.monumenta.org/article.php?IssueID=2&lang=gr&CategoryID=3&ArticleID=971> , 21/01/21

<http://modmov.ellet.gr> , 03/02/21

<https://www.researchgate.net> , 24/12/20

<https://www.ekdd.gr> , 24/12/20

<https://www.slideshare.net/stamatri/6-40831551> , 24/12/20

<https://www.decobook.gr> , 24/12/20

<https://www.archetype.gr> , 24/12/20

<https://www.oikiskos.com> , 24/12/20

<https://www.academia.edu> , 24/12/20

http://www.newtech-pub.com/wp-content/uploads/2013/10/pagosmios_istos_kef3.pdf , 03/02/21

https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/1682/1/02_chapter_3.pdf σελ. 91, 20/08/20

https://www.loc.gov/standards/vracore/VRA_Core4_Element_Description_GRE.pdf, 25/10/20

http://www.newtech-pub.com/wp-content/uploads/2013/10/pagosmios_istos_kef3.pdf , 10/02/21

<https://ui.adsabs.harvard.edu/abs/2019ISPAr4211....3C/abstract> , 25/10/20

https://gunet2.cs.unipi.gr/modules/document/file.php/TMF159/Linked_Data_Getty_Vocabularies.pdf , 25/10/20

https://workspace.google.com/intl/en_ie/products/sites/?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=emea-gb-all-en-dr-bkws-all-all-trial-e-t1-1010042&utm_content=text-ad-crnurtrectrl-none-DEV_c-CRE_471198180419-ADGP_Hybrid%20%7C%20AW%20SEM%20%7C%20BKWS%20~%20EXA_1:1_EMEA_EN_Sites_Google%20Sites-KWID_43700056764761211-kwd-3794162256-userloc_9061578&utm_term=KW_google%20sites-g&gclid=Cj0KCQiA1KiBBhCcARIsAPWqoSpMyzN5JaAmLtSLh35F2PAQoGJqfYUilfCYEqLvPjk1kdrm3b8RssaAh7vEALw_wcB&gclsrc=aw.ds, 10/02/21

<https://www.historypin.org/en/> , 01/03/21

<https://www.megalithic.co.uk/index.php> , 01/03/21

<http://www.zee.gr/architecture/> , 01/03/21

<https://www.ancientlives.org/> ,01/03/21

<https://www.europeana.eu>, 09/03/21